12
19 S
49

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
10 1
2

Digitized by Google

Digitized by Google

XXVII.9.5
X.8.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Rariorum

PLANTARUM

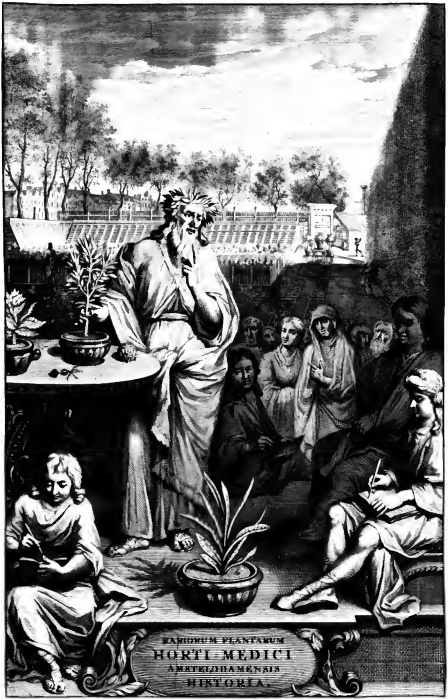
HORTI MEDICI AMSTELODAMENSIS DESCRIPTIO

&

ICONES

Digitized by Google

Digitized by Google

Ex Typographia P. et I. BLAEV. Proſtant apud Viduam A. van SOMEREN. 1701.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

HORTI MEDICI
AMSTELÆDAMENSIS
RARIORUM

Tam Africanarum, quàm Utriuſque Indiæ, aliarumque Peregrinarum

PLANTARUM

Magno ſtudio ac labore, ſumptibus Civitatis Amſtelædamenſis longa annorum Serie collectarum,

DESCRIPTIO ET ICONES

Ad vivum æri inciſæ.

AUCTORE

CASPARO COMMELINO M. D.
Et horti Medici Botanico.

PARS ALTERA.

AMSTELÆDAMI,

Apud P. & J. Blaeu. nec non Viduam Abrahami à Someren.

M. DCCI.

BESCHRYVINGE

En Curieuſe

AFBEELDINGEN

Van rare vreemde

Africaanſche, Ooſt-Weſt-Indiſche en andere

GEWASSEN

Vertoont in den

AMSTERDAMSCHE

KRUYD-HOF.

Met groote moeyte en arbeid op Stads-Koſten in vele jaren aangewend, en by een verſameld door

CASPARUS COMMELIN M. D.
En Botanicus horti Medici.

TWEEDE DEEL.

T'AMSTERDAM,
By P. en J. Blaeu, en de Weduwe van Abraham van Someren.
M. DCCI.

NOBILISSIMIS AMPLISSIMIS

ET GRAVISSIMIS VIRIS,

D. JOANNI HUDDE,

D. JOANNI CORVER, J.U.D.

D. FRANCISCO DE VICQ,

D. THEODORO MUNTER, J.U.D.

AMSTELÆDAMENSIS

REIPUBLICÆ CONSULIBUS

ET SENATORIBUS.

NEC NON

NO-

Digitized by Google

NOBILISSIMIS AMPLISSIMIS

ET PRUDENTISSIMIS VIRIS

D. FRANCISCO de VROEDE, J.U.D.

PRÆTORI ET SENATORI.

D. JOANNI HUYDECOOPER

à MAARSEVEEN, J. U. D. SCABINO.

D. GERBRANDO PANCRAS, J.U.D.

SCABINO PRÆSIDI,

HORTI MEDICI AMSTELÆDAMENSIS

CURATORIBUS,

DOMINIS SUIS ET MÆCENATIBUS PERPETUUM VENERANDIS.

EJUSDEM HORTI MEDICI

PARTEM ALTERAM.

EA, QUA DECET, REVERENTIA
D. D. D.
CASPARUS COMMELIN.

Digitized by Google

D. FRANCISCUS DE VROEDE
I.V.D. REIPUBLICÆ AMSTELÆDAMENSIS
PRÆTOR ET SENATOR, HORTI HUJUS
URBIS CURATOR.

Digitized by Google

LECTORI BOTANOPHILO

S: D: P:

CASPARUS COMMELIN.

MAgnam eſſe & ingentem plantarum copiam, & Veterum & Recentiorum Botanicorum opera teſtantur: quantus ſit hoc tempore plantarum antea nec viſarum nec cognitarum numerus, cujuſcumque Regionis Horti cum privati tum publici iiſdem copioſiſſime inſtructi confirmant, præter Anglorum, Germanorum aliarumque Gentium hortos, inter tot Batavorum unicus Amſtelædamenſium publicus fidem dictis faciet, qui harum tantam copiam poſſidet, ut in hiſce deſcribendis omnibus facile quis ætatem conſumeret.

Quartus jam agitur annus, quo Primitiæ hujus horti a Patruo meo conſcriptæ, a CL: Ruyſchio & Kiggelario latinitate donatæ, & notis illuſtratæ literato orbi publicatæ ſunt. Quartus jam agitur annus, quo Nobiliſſimorum & Ampliſſimorum Dominorum Conſulum favore hujus horti medici cura culturaque mihi fuit demandata; ab hoc tempore illud meârum eſſe partium putavi partem alteram exoticarum feraciſſimam tecum, lector Benevole, communicare, ſed pauca ſunt quorum te certiorem, priuſquam hunc hortum noſtrum ingrediaris, volo, ut & majore cum voluptate & fructu ſtirpes omnes & ſingulas intueri queas: in ipſius horti ingreſſu & Africæ & utriuſque Indiæ Aloes apparebunt viginti, quarum præter ſolam nomenclaturam vel nulla vel exigua apud Botanicos ſit mentio, harum quaſdam florentes, nonnullas ſeminibus onuſtas, alias & flore & ſemine viduas videbis, videbis *Aloen Americanam ex Vera Cruce foliis latioribus & glaucis Kiggelarii* contra nonnullorum opinionem a verâ *Aloe Americanâ minore Muntingii* longe diverſam, & ex collatâ utriuſque deſcriptione & jcone hujus diverſitatis certus evades, & ſi te certiorem deſideres, publicum hortum Amſtelædamenſem ingredere, & ilico tibi vera *Aloe Americana minor Muntingii* occurret, quam præteritâ æſtate (ſculptis jconibus, & parte mediâ harum deſcriptionum impreſſâ) Horto medico donavit vir Nobiliſſimus & Ampliſſimus Dominus Joannes Hudde, hujus inclytæ Reipublicæ Conſul & Senator, nec

welcke gifte van deeſe Aloe *dies te aangenaamer, en aan de oeffeninge der Kruyd-kunde boven anderen gewaſſen te nuttiger is, om dat ſy wegens den oprechte* Aloe Americana minor Muntingii *alle reeden van twyffelen wegh neemt.*

Gy zult door den gantſche hof vinden aangeteeckent, op welck tyd ider gewas bloem geeft, en hoe deſelve werd vermeenighvuldight; veel der Africaanſche gewaſſen ſullen te kennen geeven, op wat tyd ſy in Africa bloem draagen, op wat grond ſy aldaar waßen, en wat gebruyck ſy in de Medicyne by de Inwoonders hebben.

Gaat een wynigh voort, Goedgunſtige leeſer, en gy zult gewaar werden, dat den Tulipa Capenſis Stapelii *bloem draagt, dewelcke oock veel met my dit jaar hebben ſien bloem dragen. Gy zult ſien dat alle de gewaſſen indien hof uyt zaad zyn voortgekomen, ten zy ſy des gevers naam aanwyſen, op dat alſoo aan ider zyn lof en eere werde gegeven, en op dat deeſen hof niet ſouden ſcheynen te willen proncken met een anders vrucht, de hier nochtans beſchrevenen zyn alle gequeeckt in den hof, en zyn naa het leeven met deſſelfs verwe geteeckent, die met een groot getal afteeckeningen van anderen gewaſſen in den hof bewaard werden, welcke verſaamelingh van geſchilderde gewaſſen, door dien de Edele Achtbaare Heeren Commiſſariſen van deeſen hof, als voorſtanders van de Kruyd-kunde, in het afteeckenen van het groot getal der uytlandtſche gewaſſen, die in deſelve werden gequeeckt en gequeeckt zullen werden, volharden, een Konincklyck werck Staat te werden.*

De naamen, waar meede deeſe gewaſſen werden aangeweeſen, zyn van haar natuurlycke kent-teeckenen, dat zyn bloemen, zaaden en zaad-huyſen, onleend, en dierhaalve zyn deſſelfs naamen, myns oordeels, ſoodaanigh, als met deſſelfs eygenſchappen beſt zyn overeenkoomende; wat anderen van deeſen gewaßen gevoelen, wat naam ſy hebben verkooren, ſult gy by ider der ſelve ſien aangeteeckent.

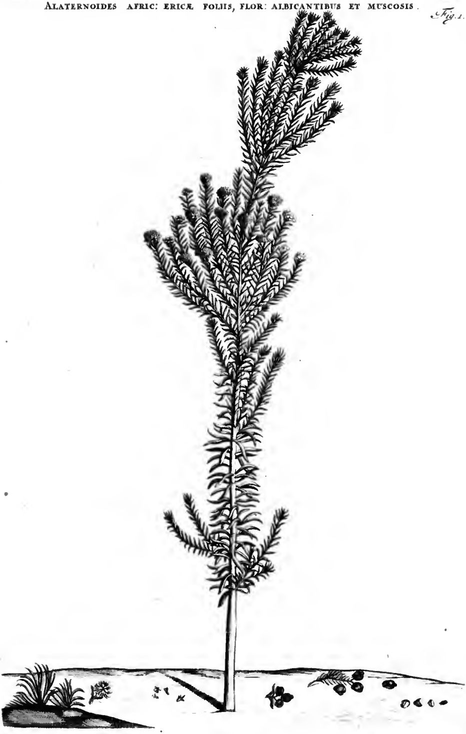
Ick hadde wel gewenſt, Goedgunſtige leeſer, als dat de wercken van die twee vermaarde Kruyd-kenders De Heeren Tournefort en Volckamerus vroeger hadde het licht geſien, en ick deſelve eerder hadde ontfangen, dewyl in die beyde van eenige gewaſſen, die in dit werck beſchreven zyn, gewach gemaackt werd. Vorders wat ik in deeſe beſchreyvingh heb gedaan, ſal aan den aandachtige leeſer licht blycken, en ſoo indien ik gewaar werden, dat deeſe myne beſchreyvingen en afbeeldſels aan de lief hebbers der Kruyd-kunde niet onaangenaam zyn geweeſt, ſoo zal ik my oock niet onttrecken, om, naa dat ik een generale regiſter van den hoff zal hebben uytgegeven, een derde gedeelte van deeſe hof te beſchreyven. Vaart wel, Goedgunſtige leeſer, en gebruyckt onſen arbeyd.

Amſterdam,
1 January 1701.

CAP.

Digitized by Google

ALATERNOIDES AFRIC: ERICÆ FOLIIS, FLOR: ALBICANTIBUS ET MUSCOSIS. *Fig. 1.*

Digitized by Google

CAP. I.

ALATERNOIDES AFRICANA ERICÆ FOLIIS FLORIBUS ALBICANTIBUS ET MUSCOSIS.

PLantæ fructum ferentes tricoccum, & hactenus notæ, vel *Tithymalus*, *Ricinus* aut *Chamælea tricoccos* vocantur; *Tithymali* ſpecies omnes Lacteſcunt, florem habent plerumque vel tetra vel pentapetaloideum, cui ſolia circumſtant perianthii loco gemina; *Ricini* florem habent ſtaminoſum, & non lacteſcunt; *Chamelæa tricoccos* tripetaloideum florem poſſidet: quum plantæ hæ deſcribendæ, etiamſi tricoccæ, his notis deſtituantur, *Alaternoides* vocare malui, fronde enim virent perpetua, & florem cum Alaterno pentapetaloideum proferunt, ſemina terna ſingulos ſeqnuntur flores tribus incluſa loculamentis, tria etiam in Alaterni baccis continentur ſemina, illa itaque cum haſce Africanas inter & Alaternum præcipua exiſtat differentia, *Alaternoides* vocavi; ſunt enim hujus generis plurimæ plantæ Africanæ, ſunt etiam Aſiaticæ, *Kaka-Toddali*, *Karetta Amelpodi*, & *Katou Belutta-Amelpodi* Malabarenſium parte qnintâ Horti Malabarici deſcriptæ, ſub hac etiam ſamilia numerandæ veniunt.

Radicem habet hæc planta Ligneam & fuſcam.

ALle de bekende gewaſſen, die een Vrugt geven beſtaande uyt drie holligheeden, in ſich drie zaaden beſluytende, deeſen alle zyn met de naam van Tithymalus, Ricinus, *ofte* Chamælea tricoccos *bekent; alle de ſoorten van* Tithymalus *geven melk, en hebben gemeenlyk een eenbladerige bloem, dewelke in vier ofte vyf ſneden geſneden is, en in plaetſe van een bloemkooker twee bladen heeft; de ſoorten van* Ricinus *geeven geen melk, en des ſelfs bloemen beſtaan uyt veel bloemdraaden; den* Chamelæa tricoccos *heeft een eenbladerige bloem, die in drien geſneden is: Dewyl deeſe Planten, dewelke nu beſchreeven zullen werden, die Kenteekenen niet en hebben, alhoewel ſy ook drie zaaden in drie holligheden hebben, ſoo heb ik deſelven liever willen de naam geven van* Alaternoides, *want ſy zijn altyd groen, en hebben een eenbladerige bloem, die in vyf ſneden verdeelt is gelyk den* Alaternus, *drie zaaden elk in een beſonder zaad-huys volgen na ider bloem; drie zaaden werden ook inde beſien van den* Alaternns *gevonden, dewylder dan dit onderſcheid is tuſſen deſe Africaanſche Planten ende den Alaternus, ſoo heb ik deſelve* Alaternoides *genaamd; want van dit geſlacht zijn veel Africaanſche en Aſiatiſche gewaſſen, den* Kaka-Toddali, Karetta Amelpodi, *en* Katou Belutta-Amelpodi *van de Malabaren, en in het vyfde deel van den Hortus Malabaricus beſchreven, zijn onder dit geſlacht te reekenen.*

Deſe Plant heeft een bruyne en houtachtige Wortel.

Caulem habet rotundum, ſeſqui pedalem, & fuſcum, cui nullo habito ordine plurima adſtant folia parva, anguſta, mucronata, & rigida, quæ parte ſuperiore viridia, inferiore alba, cui etiam plurimi adnaſcuntur ramuli, digiti longitudinem raro ſuperantes, quorum cacumina floſculis exornantur plurimis, albis, muſcolis pentapetaloideis, quorum quemque ſequitur capſula ſeminalis caſtanei coloris, quæ tribus ſuis ſulcis totidem intus deſignat cavitates, quarum integumentum interius ſubflavum ſemen continet nigrum triquetrum, quod ab una parte convexum, a duabus alteris planum hilo albicante notatur.

Semina hujus anno 1697. recens ex Africâ miſſa dono dedit vir ampliſſimus Dominus Joannes Huydecoper a Maarſeveen, in hac civitate Scabinus, & Horti Medici Curator, quæ anno ſequente ſata hunc ſuppeditarunt fruticem, qui floruit in hypocauſtis vitreis per integram nuperrimam hyemem, ſed ſemina produxit nulla.

De ſteel van deſe plant is rond, anderhalf voet hoogh, en bruyn, waar aan veel klyne ſmalle bladen ſonder de minſte order ſtaan, dewelken ſtyf zijnde en ſpitsuytlopende van boven groen, en van onder wit zijn, waar aan ook veel taxkens groeijen, ſelden langer als een vinger, welkers toppen verciert werden door veel witte en moſcachtige bloemen, die in vyf ſneden verdeelt zijn, na welke bloemen een caſtanje-bruyn zaad-huys volgt, 't geen door zijn drie veuren deſſelfs drie holligheden komt aan te wyſen, het binnenſte bekleetſel van deeſe drie holligheden is uyt den geelen, en houd in ſig een driekantig zaad, 't geen aan de eene zijde verheven, aan beyde de andere zijden plat is, en geteekent werd met een wit vlakje.

Het Zaad van deeſe Plant in 't Jaar 1697. vers uyt Africa geſonden, heeft vereert den Achtbaere Heer Joan Huydecooper van Maarſeveen, Schepen, en Commiſſaris van den Medicyn-Hof, welk zaad het jaar daar aanvolgende gezaayt zijnde, heeft dit heeſter voortgebracht, het geen de laatſte Winter door in de glaaſekaſſen Bloem gedraagen heeft, maar geen zaaden.

CAP.

Digitized by Google

ALATERNOIDES AFRIC: TELEPHII LEGITIMI IMPERATI FOLIO, FLORE VIRIDI. *Fig. 2*

CAP. II.

ALATERNOIDES AFRICANA TELEPHII LEGITIMI IMPERATI FOLIO FLORE VIRIDI.

Semina hujus fruticis ſub nomine *Ricini fruteſcentis flore viridi* Anno 1696 miſſa ſunt ex Africâ.

Het zaad van dit Heeſter is in het Jaar 1696 uyt Africa geſonden, op de naam van Ricinus fruteſcens flore viridi.

Radix ei Lignoſa eſt.

De Wortel is houtachtig.

Caulem habet bipedalem, rotundum, Lignoſum, fuſcum, qui varios emittit ramulos pedales, & minores, qui virides primo, ſed deinde cum caule concolores, folia ferunt nullo ſuffulta pediculo craſſa, ſucculenta, inſtar foliis *Telephii legitimi Imperati*, ſed anguſtioribus paulo, quæ ſaporem habent nonnihil adſtringentem; e foliorum alis parvi exoriuntur virides pediculi, qui è perianthio quinquifido flores ſuſtinent pentapetaloideos, & virides, flores præter ſtannina apicibus luteis prædita ſtylos habent nutritivos, quorum ſummitates quina lutea poſſident filamenta.

De ſtam is houtachtig, rond, bruyn, en anderhalf voet-hoog, dewelke veel tacken van ſich geeft, ſomwyle een voet lang, eerſt groen en krygt naderhand deſelve coleur als de ſtam, de bladen, die ſy voortbrengen, zyn ſonder ſteelkens, dick en ſapachtig, gelyck als de bladen van den Telephium legitimum Imperati, *maar wat ſmalder, de ſmaak der ſelven is t'ſamentreckende; uyt de oxelen der bladen komen klyne groene ſteelkens voort, dewelken uyt een vyfbladerige bloemkooker bloemen voortbrengen, die groen en in vyf ſneden verdeelt zyn, de bloemen hebben behalven haare bloemdraden, die met geele toppen verſien zyn, bloem-ſtylen, welkers toppen vyf geele draaden beſitten.*

Flores ſequuntur fructus rotundi fuſci, tria intus ſemina nigricantia, & ſplendentia continentes, magnitudine & figurâ fruticis jam deſcripti Seminibus non diſſimilia.

Na de bloemen ſoo volgen ronde en bruyne vruchten, in ſich beſluytende drie ſwarte en blinkende zaaden, van groote en gedaante als de zaaden van het voorgaande heeſter.

Floret ſingulis hybernis menſibus in hypocauſtis vitreis, ſed ſemina hactenus produxit nulla.

Het draagt alle de Winter-maanden door bloemen in de glaſe Winter-kaſſen, maar heeft tot noch toe geen zaaden gegeven.

CAP.

Digitized by Google

ALOE AFRIC: ARBORESCENS MONTANA NON SPINOSA, FOLIO LONGISS: PLICATILI, FLORE RUBRO.

Fig. 3.

Digitized by Google

C A P. III.

ALOE AFRICANA ARBORESCENS MONTANA NON SPINOSA, FOLIO LONGISSIMO PLICATILI, FLORE RUBRO.

Plantæ, quæ flore gaudent monopetalo in ſex rariſſime quinque profundas Lacinias diviſo, nunc pendnlo nnnc erecto, eoque vel in ramulis vel inſpicâ naſcente, capſulam gerunt ſeminalem tribus loculamentis diſtinctam plurima intus ſemina, ut plurimum ſemilunaria, duplici ſerie continentibus, (quæ Loculamenta vel una cum floribus prodeunt, & quibus flores inſidenr, vel quæ ex ipſo ſtylo nurritivo in floris medio, poſt ejus exantheſin, oriuntur) radice nutriuntur vel fibroſâ, vel tuberoſâ, folia ſucculenta plerumque (cum dentur foliis non ſucculentis) producunt, hæ omnes, inquam aloes nomine indigitantur.

Hæ iternm duplici modo naſcuntur, quarundam enim folia explicantur ſucceſſive e medio veluti cornu abſcedentia, veſtigiis quibuſdam ſui relictis nunquam aur rariſſime obliterandis, ac ſi de induſtriâ picta eſſent, quarum flores apparent nunquam, niſi omnibus explicatis foliis, & quæ una cum floris exantheſi, aur perfectis ſeminibus areſcunt ſenſim & pereunr, ut obſervare licuit in *Aloe americanâ folio in longum aculeum abeunte C: B:*, quæ, poſtquam anno 1698. in Horto Academico Lugduno-Batavo floruerit, ſenſim aruir & periir; quædam vero, cum folia habeant vel in orbem vel ex adverſo poſita, continno nova folia e medio producuntur, & quæ ſpecies, certam nactæ altitudinem, ſingulis annis caulem unicum vel plures ferunt ſuſtinentem flores ſuæ ſpeciei convenientes, ut in *Aloe Vul-*

Die planten, dewelken een bloem uyt een blad beſtaande en in ſes ſelden vyf diepe ſneden geſnede te voorſchyn brengt, welke bloem of nederwaarts hangende, ofte recht opſtaande aan tacken ofte aan een ſpil groeyd, na welke bloem een Zaad-huys volgt, dat in drie onderſcheyde holligheeden veel zaaden van gedaante gemeenlyk als een halve maan op een dubbelde regel in ſich beſluyt; (welke zaad-huyſen of met de bloemen gelyk te voorſchyn komen, en waar op de bloemen vaſt ſitten, ofte welken uyt de bloemſtyl in 't midde van de bloem, na dat die is vergaan, voortkomen) welke planten gevoed werden ofte door een veſelachtige ofte knobbelachtige wortel; dewelke gemeenelyk ſapachtige bladen (door dien ook ſoorten gevonden werden met bladen, die geen ofte wynich ſap in ſich beſluyten) te voorſchyn brengen; deeſen allen, ſeg ik, werden met de naam van Aloe genoemt.

Deeſe planten wederom, die groeijen op tweederhande manieren, want van ſommige ſoorten ſoo ontvouwen ſich de bladen den een na den anderen uyt het midde gelyk als van een hoorn, laatende naa ſich altyd blyvende ofte ten minſten niet ſchielyk uytgaande Litteekenen ſtaan, als of deſelve voorbedachtelyk geſchildert waren, van welke planten de bloemen nimmer te voorſchyn koomen, ten zy alle de bladen ontvout zyn, en welke planten, wanneer ſy bloemen hebben gedraagen ofte rype zaaden gegeven, allenxkens uytdroogen en vergaan, gelyk ik heb konnen beſpeuren in den Aloe Americana folio in longum aculeum abeunte C. B. *dewelke na dat ſy in 't jaar 1698. in den hof van de Academie tot Leyden bloem gedraagen had, allenxkens is verdroogt en vergaan; Sommige daar en tegen, dewyl ſy bladen hebben die in de ronte*

gart C: B: & pleriſque africanis ſpeciebus videre eſt.

Aloes ſpecies diverſæ a diverſis proponuntur auctoribus, plures alias non deſcriptas ex Africâ & Americâ miſſas exiſtere, breviori eâque accuratiori deſcriptione & iconibus Lectori in ſequentibus oſtendam, quarum ſi qoem auctorem mentionem feciſſe videam, quid de iis dictum, apud quamque ſpeciem Lectori patebit.

Per plurimos annos planta hæc venuſtiſſima viguit in horto Medico Amſtelædamenſi, qui unicus, & primus, quod ſcio, hujus plantæ poſſeſſor hactenus exſtitit.

Radicem habet fibroſam & albicantem.

Trunco ſuſtentatur duas uncias craſſo, pedali, fuſco, & poſt foliorum deceſſum annularium circulorum ſtygmata per aliquod tempus reſervante, quum quo magis adoleſcar, hoc ipſo magis magiſque obliterantur & evaneſcunt; dein in quatuor ſe expaodit ramulos, (de hac icone loquor, cum & plantam unicaulem alat hortus) qoi a principio ad finem uſque ex meris foliis eundem admodum amplectentibus, ut nullus videri queat, conſtare videntur.

Folia ſunt unciam lata, ſeſquipedem nonnunquam longa, (inferiora intellige, quum quo ſunt ſuperiora, quo breviora) craſſa, ſuccum viſcoſum & amarum continentia, cæſia, & rore albo quaſi obducta, adeo ut tangentis digiti veſtigia diu reſervent, non rigida (de vetuſtioribus loquor) ut in pleriſque aloes ſpeciebus, ſed facile plicantur, & circa margines non nihil rubent.

Hactenus in horto medico flores produxit nullos.

Flores hic appictos & capſulam ſeminalem addidi majoris perfectionis ergo ex codice viri oobiliſſimi & ampliſſimi Domini Nicolai Witſen, hujus urbis Conſulis & Senatoris, qui eundem omnigenis iiſque elegantioribus plantis in Africa ad vivum delineatis refertum mecum communicavit, cui itaque ſoli pro his & ſequentibus grates debentur.

Flores, ut patet ex icone, in ſpica naſcuntur rubri, monopetali, in ſex lacinias diviſi, quos ſequitur capſula ſeminalis triquetra, tribus diſtincta loculamentis ſemina plana & fuſca continentibus.

In altis iiſque ſaxoſis Promontorii Bonæ Spei montibus ad tredecim pedum altitudinem, & ſeſquipedis craſſitiem naſcitur hæc planta, & floret Octobri.

of tegen den anderen overſtaan, geven ſonder ophouden nieuwe bladen uyt het midden, tot een ſekere groote gekoomen zynde, brengen jaarlyks een ſteel oft meerder te voorſchyn, dragende bloemen, elk aan ſyn ſoort eygen, gelyk als te ſien is in den Aloe Vulgaris C. B. *en meeſten Africaanſe ſoorten.*

Verſcheyde ſoorten van Aloe werden van verſcheyde Auteuren voorgeſtelt, dat daar noch andere onbeſchrevene Africaanſche en Americaanſche ſoorten zyn, ſal ik met een korte en nette beſchryvinge en afbeeldſel den Leeſer in 't vervolg vertoonen, van welken ſo ik bevinde dat eenig Auteur gewach gemaakt heeft, ſoo ſal 't geene van de ſelve geſeyd is, by ider ſoort den Leeſer blyken.

Deeſe ſeer ſchoone plant heeft veel jaaren gegroeyt in den Amſterdamſche Medicyn-Hof, dewelke tot noch toe den eerſte en eenige beſitter is, dat ik weet, van de ſelve.

De wortel van deſe plant is veſelachtig en wit.

Deeſe plant wert onderſteunt door een ſtam, dewelke twee duymen dik, een voet hoog, en bruyn is, en dewelke eenigen tyd na dat de bladen zyn afgevallen Litteeken als ronde ringen behoud, dewyl hoe ouder dat de plant werd, hoe meerder deſelve komen te vergaan; daar na ſo breyd ſy haar uyt in vier tacken, (ik ſpreeke van dit afbeeldſel, dewyl in den hof ook een gequeekt werd, dewelke maar een enkelde ſteel heeft) welke tacken van het begin tot haar eynde toe ſchynen te beſtaan uyt bladen, die deſelve ſoodanig komen te omhelſen, dat geen tacken konnen geſien werden.

De bladen zyn een duym breet, anderhalf voet lang (verſtaat hier door de onderſten, want hoe hooger ſy ſtaan, hoe klynder deſelve zyn) dik, in ſich beſluytende een lymachtig en bitter ſap, witachtig groen, en gelyk als met een dauw bedekt, ſoo dat de litteekenen van de vinger, wanneer men deſelve heeft aangeraakt, lang daar op blyven ſtaan, ſy zyn niet ſtyf (ik ſpreeke van de oude bladen) gelyk als in de meeſte ſoorten van Aloe, maar ſy konnen lichtelyk gevouwen werden, en zyn aan de kanten eenig ſints rootachtig.

In den Medicyn-hof en heeft deſelve tot noch toe geen bloem gedragen.

De bloemen die hier by geſchildert zyn, als ook de zaadhuyſen heb ik tot meerder volmaaktheyd hier by gevoegt uyt het boek van den Edelen Grootachtbaren Heer Mr. Nicolaas Witſen, Burgermeeſter en Raad van deeſe Stad, welke my dit boek verciert met alderley ſoorten van planten na het Leven in Africa geſchildert heeft geleent, welke Heer dan alleen voor dit en het volgende te danken is.

De bloemen, gelyk als uyt deſſelfs afteekening blykt, groeijen aan een ſpil, zyn rood, beſtaan uyt een blad, dat in ſes ſneden is geſneden, na welke bloemen een driekantig zaad-huys volgt, beſtaande uyt drie holligheden, welke in ſich beſluyten veel bruyne en platte zaaden.

Deſe plant waſt aan de Kaap de Goede Hoop op hooge bergen in de klippen dertien voeten hoog, en anderhalf voet dik, en draagt bloemen in de maand October.

C A P.

ALOE AFRICANA ARBORESCENS FLORIBUS ALBICANTIBUS FRAGRANTISSIMIS.

Fig. 4
N.° 1

Digitized by Google

Aloe africana arborescens floribus albicantibus fragrantissimis.

Fig. 4
N.° 2.

CAP. IV.

ALOE AFRICANA ARBORESCENS FLORIBUS ALBICANTIBUS FRAGRANTISSIMIS.

Plantam hanc partis primæ capite XLIX deſcriptam ſub nomine *Aloes africanæ arboreſcentis* me de novo deſcripturum mirabitur forſan Lector Benevolus, aſt ſi illam tunc temporis juniorem, minus perfectam, & ſpithameam altitudinem non excedentem; modo autem adultiorem, quatuor pedes altum, atque ſimul florentem conſideret, me non abſque omni ratione hujus deſcriptionem deuuo ſuſcipere atque icones exhibere facile conjiciet:

Radicem habet hæc planta fibroſam longe lateque per terram diffuſam.

Caudicem poſſidet quatuor pedes altum, gryſeum, pollicem cum medio craſſum, qui foliorum ſtygmata annuli in modum reſervans quaſi geniculatus apparet.

Folia caudicis ſummitatem occupant plurima ſeſquipedem longa, tres uncias lata, in anguſtum mucronem exeuntia, exatro virore ſplendentia, foliorum medium a baſi ad mucronem uſque nervus occupat craſſus ex adverſa parte eminens.

Anni nouageſimi ultra milleſimum ſexcenteſimum ſeptimi die martii quarto ex foliorum meditullio exortus eſt ſcapus ſpithameus, qui conglobatim flores plurimos ante eruptionem involucro membranaceo incluſos producebat, quorum nullus integre aperiebatur, quales figura prima repreſentat: aſt anni nouageſimi ultra milleſimum ſexcenteſimum noni die februarii vigeſimo ſexto novus apparuit ſcapus, qui decimo ſexto martii ſeſqui pedis altitudinem nactus exornabatur floribus innumeris, nunc e longiori pediculo conglobatim junctis, modo arctius ipſi ſcapo adhærentibus, albicantibus, monopetalis tubuloſis, & in ſex profun-

Den goedgunſtigen Leſer ſal mogelyck ſich verwonderen, dat ik op nieuw onderneeme deeſe plant te beſchryven, dewyl deſelve op het XLIX capittel van het eerſte deel onder de naam van Aloe africana arboreſcens *is beſchreven, maar indien hy herdenkt dat deſelve toen ter tyd jong, minder volmaakt, en niet grooter was als een ſpan; maar dat nu ouder, vier voeten hoog, en bloemdraagende is, ſoo ſal hy lichtelyk konnen beſeffen, dat des ſelfs beſchryvinge niet ſonder reden onderneme, en des ſelfs afbeeldſels hier byvoegen.*

Deeſe plant heeft een veſelachtige Wortel wyd en zyd ſich door de aarde uytſpryende.

Deſſelfs ſtamme is vier voeten hoog, anderhalf duym dick, en grauwachtigh, dewelke de littekenen der blaaden behoudende gelyk als in leeden verdeelt ſchynt.

Boven aan den top van de ſtamme ſtaan ſeer veel bladen ander half voet lang, en drie duymen breed, ſpits uytlopende en donker groen, door welkers midde tot aan desſelfs uyteynde een dicke ſenuw aan de buytenſte zyde uytpuylende doorloopt.

Op den vierden maart des jaars 1697 is uyt het midde tuſſen de bladen een ſteng opgeſchoote een ſpan hoog, dewelke veel bloemen t'ſamen by den anderen voortbracht, zynde de ſelve eer ſy voortkoomen in een vlies beſlooten, van welken allen niet een geheel openging; gelyk als het eerſte afbeeldſel vertoont: maar op den 26 februarius des jaars 1699 is een nieuwe ſtengh te voorſchyn gekoomen, dewelke op den 16 maart de hoogte hebbende van anderhalf voet, was verciert met veel witte kelkachtigen, eenbladrigen, en in ſes diepe omgekrulde ſneden verdeelde bloemen, hebbende ſtreepen uyt den roode, loopende over de langhte der ſelven, welken

das lacinias reflexas diviſis, qui lineolis ſubrubris ſecundum laciniarum longitudinem prodnctis exornantur; florum meditullium occupant ſtamina ſex albicantia, apicibus tranſverſim incumbentibus luteis prædita, nna cum ſtylo nutritivo albicante, cujus ſummitatem occupat capitulum triquetrum, quaſi ex tribus pilulis juxta ſe invicem arcte junctis conflatum; quales flores exhibet figura ſecunda.

Flores odorem ſpirant fragrantiſſimum inſtar *hyacinthi indici tuberoſâ radice Cluſii*, fore nt integrum hypocauſtum vitreum odore ſuo fragrantiſſimo impleant; guttas etiam fundunt viſcidas, diaphanas, & mellis inſtar dulces; quæ autem ſiccatæ colorem, odorem, & ſaporem mannæ calabrinæ exhibent.

Semina hactenus prodnxit nulla, quæ an unquam in hiſce terris productura ſit, dubito, præſertim cum vix ineunte vere flores appareant, quo tempore ſol in perficiendis ſeminibus minus favet, omniſque calor artificialis hnic operi minus eſt idoneus.

Non ſingulis, ſed alternis annis in horto medico floret.

Folia ſiccata ſaporem paulo adſtringentem habent.

Frigoris impatientiſſima, (cum ejus Africæ partis, quæ Gninea audit, ſit incola) atque hinc in vitreis hypocauſtis per totam hyemem cum modicâ aquæ exhibitione ſervanda venit.

Plantam hanc venuſtam ex liberalitate nobiliſſimi viri Domini Simonis a Beaumont Nobiliſſimis & Præpotentibus Hollandiæ Weſtfriſiæque Ordinibus a Secretis, &c. a longo tempore poſſidet hortus Amſtelædamenſis.

allen of op een lange ſteel t'ſamen by den anderen ſtonden, of dicht aan de ſteng gehecht waaren, in 't midden der bloemen zyn ſes witte bloem-draden met geele toppen daar dwaars overleggende, de bloemſtyl is ook wit, en des ſelfs driekantig hooft beſtaat als uyt drie ronde ballekens dicht aan den anderen gevoeght; ſodanige bloemen vertoont het tweede afbeeldſel.

De bloemen geeven een ſeer aangenaame reuck, gelyk als den Hyacinthus indicus tuberoſâ radice Cluſii, *ſoo dat deſelven met haare aangenaame reuck de geheele glaaſe winter-kas komt te vervullen; ſy geeven ook van ſich lymachtige, heldere, en als hooning ſoete druppelen; maar welke druppelen uyt gedrooght zynden, van coleur, reuk en ſmaak met de manna calabrina over een koomen.*

Sy heeft tot noch toe geen zaaden gegeven, en twyffelen of ſy deſelven wel immer in deſe lande ſal geven, voornaamelyk dewyl ſy in 't aldereerſte begin van de Lente haar bloemen voortbrenght, op welke tyd de Son minder hulpe in 't volbrengen van de zaaden toebrenght en dat de warmte, die door konſt verweckt werd, tot dit werk minder bequaam is.

Niet jaarlycks, maar om het andere jaar geeft ſy haar bloemen in den medecyn-hof.

De gedrooghde bladen zyn een weynich ſamentreckende.

Sy kan geen de minſte koude verdragen, (dewyl ſy uyt dat gedeelte van Africa is, dat Guine genaamt werd) derhalven moet ſy de geheele winter met wynich voght in de glaaſe winter-kaſſen bewaart werden.

Deeſe fraeije plant heeft den Amſterdamſe Hof al lange tyd beſeeten, zynde in deſelve gekoomen door de milde gifte van den Edelen Heer Mr. Simon van Beaumont Secretaris van Haer Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Weſtvrieſland, &c.

C A P.

ALOE AFRICANA CAULESCENS FOLIIS SPINOSIS MACULIS AB UTRAQUE PARTE ALBICANTIBUS NOTAT.

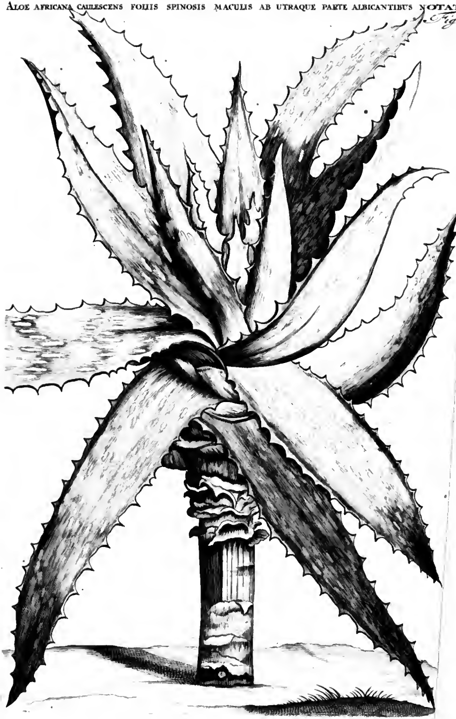

Fig.

CAP. V.

ALOE AFRICANA CAULESCENS FOLIIS SPINOSIS MACULIS AB UTRAQUE PARTE ALBICANTIBUS NOTATIS.

Radices habet plurimas calami ſcriptorii craſſitudinem æquantes, quæ nonnihil ad rubedinem vergentes in fibras exeunt tenuiores; quæ caulem emittunt (de adultiore loquor plantâ) pedalem, foliorum ſtygmata diu reſervantem, ex albo purpureum, craſſum, rotundum, cui plurima innaſcuntur folia ſucculenta pedalia & ſeſqui pedalia, in mucronem acutiſſimum & ſpinoſum exeuntia, duas uncias cum mediâ lata, quæ maculis innumeris albicantibus ab utrâque parte exornantur, ſpinis crebris & rectis in utroque margine armantur.

Deeſe plant heeft veel wortelen ter dickte van een ſchryfpen, dewelke eenighſints rood zynde klyne veeſelen van ſich geven; uyt welken een ſteel uytſchiet een voet hoogh, (ik ſpreeke van een oude plant) dewelke de litteekenen van de afgevallene blaeden langs op ſich behoud, ſy is bleeck purper, dick en rond, waer op veel ſapachtige bladen, een voet ofte anderhalf lank in een ſpitſen doorn-yndigenden waſſen, ſy zyn twee en een halve duym breed, aan beyde de ſyden met witte vlacken verciert, en deſſelfs beyde kanten zyn met veel doornen gewapent.

Hactenus in horto medico non floruit.

Tot noch toe heeft ſy geen bloem gedragen.

Cum cœteris Aloes ſpeciebus caute ab hyemali frigore ſervanda venit.

Deeſe plant moet met alle de Aloes ſoorten des winters van alle kouwde bewaert werden.

Propagatur facillime per plantas juniores circa radicem quot annis pullulantes.

Sy vermeenighvuldight ſeer licht door jaerlyckſen by de wortel uyt loopenden jonge planten.

Succum habet hæc aloe viſcoſum nullam amaritiem in ſe continentem.

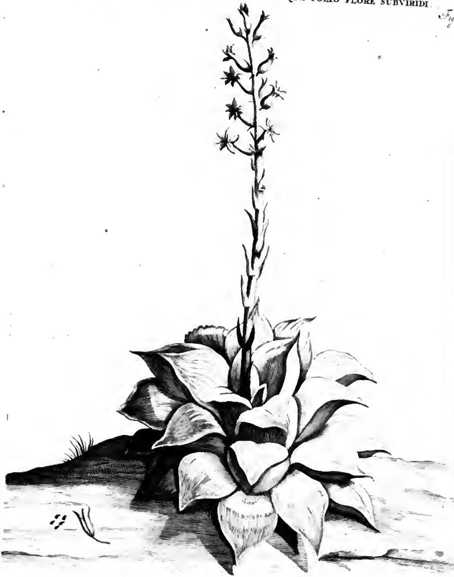
Deeſe plaant heeft ſlymmerigh ſap ſonder de minſte bitterheit.

Semina hujus plantæ ſub nomine *Aloes tricoloris flore rubro* mittuntur ex africa.

De zaaden van deeſe plant werden uyt Africa geſonden op de naam van Aloe Tricolor flore rubro.

Digitized by Google

Aloe africana breviſſimo craſſiſſimoque folio flore ſubviridi.

Digitized by Google

CAP. VI.

ALOE AFRICANA BREVISSIMO CRASSISSIMOQUE FOLIO FLORE SUBVIRIDI.

PEr aliquot annos ſpecioſiſſima hæc planta viguit in horto medico Amſtelædamenſi, quæ radicem habet fibroſam, fuſcam, in fibras tenuiores excurrentem, ex quibus aliquot folia viridia enaſcuntur inter omnes aloes ſpecies craſſiſſima & breviſſima, quorum extremitates verſus poſteriora reflexa triangularia evadunt, pronâ parte lineis albicantibus notantur, & in mucronem nonnihil aliquando rubentem exeunt.

Succus hujus plantæ ſaporem habet dulcem & aqueum.

Hactenus in horto medico nec flores nec ſemina produxit.

Florem tamen ejusque capſulam ſeminalem addidi ex codice viri nobiliſſimi & ampliſſimi Domini Nicolai Witſen Conſulis & Senatoris, ex quo codice habui ſequentia. Ex foliorum medio ſcapus erigitur ſpithameus rotundus, ſubruber, qui in ſummitate flores gerit tubuloſos virides, & in ſex lacinias diviſos.

In locis apricis & ſaxoſis Promontorii Bonæ Spei menſe octobri floret.

Facile hæc planta multiplicatur, ſi folia avulſa, per diem aut alterum ſoli ex-

DEeſe ſchoone plant heeft reets eenige jaaren in den Amſterdamſche Medicyn-hof geweeſt, hebbende een veſelachtige bruyne wortel, waar uyt eenige groene bladen te voorſchyn komen, zynde de kortſte en dikſten onder allen de ſoorten van Aloes, welkers toppen achterwaarts geboogen gelyck als driekantig, en van boven met witte ſtreepen geteykent zyn, en in een punt, die bywylen rood is, uyt-eyndigen.

Het ſap van deeſe plant heeft een ſoete waterachtige ſmaak.

Sy heeft tot noch toe geen bloemen ofte zaaden gegeven.

De bloem nochtans met deſſelfs zaadhuys hebbe ik hier bygevoeght uyt het boek van den Edelen Groot-Achtbaaren Heer Mr. Nicolaas Witſen, Burgermeeſter en Raad, uyt welk boek het volgende heb uytgetrocken. Uyt het midden der bladen recht ſich een rond en roodachtige ſteel, een ſpan hoogh, dewelke boven aan draaght kelkachtige groene bloemen, die geſneden zyn in ſes diepe ſneden.

Sy bloeyt aan de Caap de goede Hoop, in de maand October., op ſteenachtigh vlack land.

Deeſe plant kan lichtelyk vermeenighvuldight werden, ſoo wanneer de afgeſcheurde

poſita, atque adeo paululum exſiccata telluri mandantur, ex quibus ſingulis planta nova & integra exſurgit, quod anno 1699 expertus ſum.

ſcheurde bladen, een dagh ofte twee in de Son werden gelegt, en een wynich gedroogt zynde in de aarde geſet, ſoo komt uyt yder blad een nieuwe en geheele plant te voorſchyn, 't geen ondervonden hebbe in den jaare 1699.

CAP.

Digitized by Google

Aloe africana folio glabro et rigidissimo flore subviridi. *Fig: i*

CAP. VII.

ALOE AFRICANA FOLIO GLABRO ET RIGIDISSIMO FLORE SUBVIRIDI.

RAdices huic plantæ ſunt fibroſæ fuſcæ, quæ folia producunt plurima in orbem poſita, craſſa, rigida, quæ e baſi planâ & craſſâ in mucronem exeunt triangulare & ſpinoſum, qui albus in foliis junioribus, in vetuſtioribus ruber eſt; linea extuberans & albicans a baſi ad mucronem uſque utramque foliorum partem percurrit.

Hactenus, etiamſi per plures annos creverit in horto medico, flores produxit nullos.

Succus hujus plantæ dulcis eſt, & aquoſus.

Juxta montes locis ſaxoſis octobri menſe in Promontorio Bonæ Spei floret hæc planta, flores ab utrâque parte caulem amplectuntur ſubvirides monopetali in ſex lacinias diviſi, florem ſequitur capſula ſeminalis triquetra totidemque diſtincta loculamentis ſemina fuſca continentibus; hæc omnia ex codice Nobiliſſimi & Ampliſſimi viri Domini Nicolai Witſen Conſulis & Senatoris habui.

DEeſe plant heeft veſelachtige en bruyne wortelen, dewelke veel dicke en ſtyve bladen in de ronten by den anderen ſtaande voortbrengen, dewelke onder aan dik en plat zynde uytloopen in een driekantige en doornachtige punt, welke punt inde jongen bladen wit, en in volwaſſenen rood is; langhs beyde zyden tot deſſelfs punt toeloop een witte ſtreep.

Tot noch toe, alhoewel deſelve veel jaaren in den hof gegroeyt heeft, zyn geen bloemen aan deſelve gekoomen.

Het ſap van deeſe plant is ſoet en waterachtigh.

Op ſteenachtige plaatſen langhs het geberghte aan de Caap de Goede-hoop bloeyt deeſe plant in de maand october, de bloemen ſtaan aan beyde zyden des ſteels, zyn uyt den groenen eenbladerigh en in ſes ſneden geſneden, naa de bloem volgt een driekantigh zaad-huys beſtaande uyt drie bolligheden, waer van elk veele bruyne zaaden in ſich beſluyten; het welke al heb getrocken uyt het boek van den Edelen Groot Achtbaeren Heer Mr. Nicolaes Witſen Burgemeeſter en Raad.

Digitized by Google

ALOE AFRIC: FLORE RUBRO, FOL: MACULIS AB UTRAQUE PARTE ALBICANTIB: NOTATO

CAP. VIII.

ALOE AFRICANA FLORE RUBRO, FOLIO MACULIS AB UTRAQUE PARTE ALBICANTIBUS NOTATO.

EX radice fibroſâ plurima eriguntur folia, plana, craſſa, atque in latum mucronem albicantem & diaphanum exeuntia, pedem non nnnquam longa, qnæ ab ntrâque parte maculis albicantibus nnllo habito ordine aut figurâ exornantur, foliorum margines, quæ in plantâ juniore æquales albæ & diaphanæ, in adultiore inæquales & ſcabræ evadunt.

Singulis annis modo geminus, modo ſimplex e foliorum alis producitur ſcapus, tres quatuorve pedes altus, quem undique e longiore & rubente pediculo flores exornant penduli, monopetali, tubuloſi, rubri, & in quinque aut ſex lacinias diviſi, qni parte extremá virides lineis albicantibus notantur, e quorum medio præter ſtylnm nutritivum ſtamina oriuntur quatuor apicibus luteis prædita; flores ſequuntur capſulæ ſeminales trigonæ, quæ tribus locnlamentis ſemina plana nigricantia continent.

In Horto medico menſibus junio & julio floret, ſemina auguſto perficit: in Promontorio Bonæ Spei circa rivulos locis ſaxoſis Octobri floret.

Propogatur facillime hæc planta, tum ſeminibns, quæ matura ſingulis annis pro-

UYt een veſelachtige wortel komen veel platte en dicke blaaden, eyndigende in een breede witte en doorſchynende punt, ſy zyn ſomwyle een voet langh, dewelke aan beyde zyden met witte vlacken van allerley figuur hier en daar werden vercierd, de kanten der bladen, de welke in de jonge planten effen wit, en doorſchynende zyn, werden in oude planten oneffen en rouw.

Alle jaaren ſoo koomen een ofte twee ſtengen tuſſen de blaaden te voorſchyn, drie en vier voeten hoogh, dewelcke overal vercierd werden met hangende eenbladerige en kelkachtige roode bloemen, die in vyf en ſes ſneden geſneden zyn, ſy hangen aan lange en roode ſteelkens, de toppen der bloemen zyn groen en met witte ſtreepen geteekend, nyt het midden der bloemen koomen behalve de bloem-ſtyl vier bloem-draaden met geele hoofdekens, de bloemen werden gevolght van driekantige zaad-huyſen, de welke in drie holligheden, platte bruyne zaaden beſluyten.

Deeſe plant draaght jaarlycks in de maanden junius en julius bloemen, en brenght rype zaaden voort in auguſto: aan de Caap de Goede-hoop op de klippen omtrent de riviertjens bloeyt ſy in octo-ber.

Seer lichtelyck kan deſe plaant voortgeſet werden, ſoo door zaaden, die ſy jaar-

fert, tum plantis junioribus circa radi- cem pullulantibus.

Succus hujus plantæ amarorem habet inſignem, & fœtidum.

lycks ryp voortbrengen, als door jongen, de welken omtrent de woortel uytloopen.

Het Sap van deeſe plant is ſeer bitter, en ſtinkende.

CAP.

Digitized by Google

Aloe afric: flore rubro, fol: triangulari et verrucis ab utraque parte albicantib: notato.

Fig. 9.

Digitized by Google

C A P. IX.

ALOE AFRICANA FLORE RUBRO, FOLIO TRIANGULARI ET VERRUCIS AB UTRAQUE PARTE ALBICANTIBUS NOTATO.

EX radice albicante folia producuntur plurima ſemipedalia, duas uncias lata, ſucculenta, & in mucronem triangularem exeuntia, quæ ab utrâque parte, nullo ſervato ordine, magnitudine aut figurâ, verrucis notantur albis, ſuccumque continent inſipidum.

UYt een witte wortel koomen veel bladen voort een half voet langh, twee duymen breed, en ſapachtigh, welkers uyteynde ſpits en drykantig is, ſy werden aan beyde de zyden geteekend met witte wratten, dewelken ſonder order ſtaan, van verſcheyde groote en gedante zyn, het ſap, het geen deſelve in ſich beſluyten, is ſmaakeloos.

Flores, eorumque proventus a præcedenti non differunt, eodem tempore producuntur, maturantur ſemina, & eadem methodo propagatur hæc planta.

De bloemen, als ook derſelven voortkomſt, en verſcheelen van de voorige plant niet, ſy dragen bloemen en geven zaaden op een en deſelve tyd, en werden op gelyke wyſe voortgequeeckt.

Plantam hanc hortus medicus Amſtelædamenſis e Seminibus ex Africâ ante annos aliquot miſſis & ſatis poſſidet.

Den Amſterdamſe Medecyn hof heeft deeſe plant uyt zaaden, die uyt Africa voor eenige jaaren geſonden zyn, voortgequeekt.

ALOE AFRIC: FOLIO IN SUMMITATE TRIANGULARI MARGARITIFERA, FLORE SUBVIRIDI. *Fig.*

Digitized by Google

CAP. X.

ALOE AFRICANA, FOLIO IN SUMMITATE TRIANGULARI MARGARITIFERA, FLORE SUBVIRIDI.

RAdices huic plantæ ſunt craſſæ in alias minores diviſæ.

Folia plurima craſſa, ſucculenta & viridia in orbem ſunt poſita, quæ pronâ parte glabra verſus extremitatem nonnihil excavantur, ſupinâ parte verrucis frequentioribus inſtar margaritarum albicantibus notantur, hæc de foliis junioribus dicta ſunto, quum in adultioribus verrucæ omnes virides evadant, folia omnia terminantur in mucronem acutum & rubrum.

Ex foliorum alis auguſto menſe ſcapus erigitur vel ſimples vel geminus bipedalis, rotundus, viridis, qui in quatuor quinqueve terminatur ramulos, quorum ſummitates exornantur floribus viridibus monopetalis in ſex lacinias diviſis.

Semina hactenus in Horto medico produxit nulla.

Succus hujus plantæ dulcis.

Locis ſaxoſis in Africa octobri menſe floret.

DEſe plant heeft dicke wortelen, die ſich in andere klynen verdeelt.

De bladen zyn dick, groen en ſapachtig, en ſtaan in de ronten by den anderen, van boven zyn deſelve eſſen, en naa het eynde eenighſints uytgeholt, van onderen zyn deſelve getekent met veel wratten, dewelke ſoo wit als peerlen zyn, verſtaat hier door de jonge bladen, dewyl de wratten in de oude bladen groen werden, de bladen eyndigen alle in een ſcherpe en roode punt.

In den maand auguſtus ſoo koomen een ofte twee ronde en groene ſtengen tuſſen de bladen, die ſich in vier ofte vyf tacken verdeelen, wiens toppen vercierd werden met groene eenbladerige en in ſes ſneden geſneden bloemen.

Sy heeft tot noch toe geen zaaden in den Medecyn-hof voortgebracht.

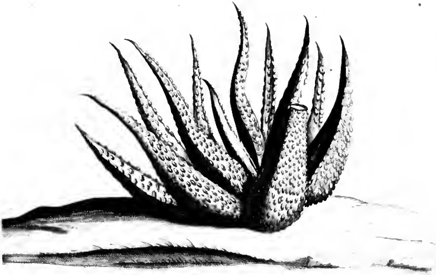
Het ſap van deeſe plant is ſoet.

Sy draaght bloemen in den maand october, en word in Africa op ſteenachtige plaatſen gevonden.

Digitized by Google

Aloe africana margaritifera minor.

Fig. 11.

Digitized by Google

CAP. XI.

ALOE AFRICANA MARGARITIFERA MINOR.

HAnc ſpeciem Aloes anno nonageſimo ultra milleſimum ſexcenteſimum octavo mecum communicavit ac horto donavit vir Ampliſſimus Petrus Rans Valkenier Scabinus & Socetatis Indiæ orientalis aſſeſſor.

Differt hæc ſpecies a precedenti, quod folia duplo ſunt minora & tenuiora, quod folia verrucis multo minoribus & ab utrâque parte notentur, ſuccumque habeant ſubſalſum.

Hactenus nec flores nec ſemina produxit.

Cum priore in Africâ locis ſaxoſis octobri menſe floret.

DEeſe ſoort van Aloe heeft den Achtbare Heer Petrus Rans Valkenier, Schepen en Bewinthebber der Ooſtindiſche Compagnie my in het jaar 1698 medegedeelt, en den hoof vercierd.

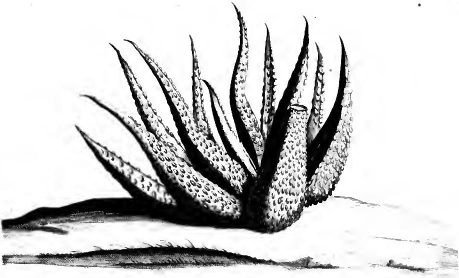
Deeſe ſoort verſcheelt van de voorgaande, dat deſſelfs bladen de helfte klynder en dunder zyn, dat de bladen aan byde de zyden met wratten, maer klynder, zyn geteeckend, en dat deſſelfs ſap ſoutachtigh is.

Sy heeft tot noch toe in den hoff geen bloem gedraagen, ofte zaaden voortgebracht.

Sy groeyt in Africa met de voorgaande op ſteenachtige plaetſen, en bloeyt in october.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

CAP. XI.

ALOE AFRICANA MARGARITIFERA MINOR.

HAnc ſpeciem Aloes anno nonageſimo ultra milleſimum ſexcenteſimum octavo mecum communicavit ac horto donavit vir Ampliſſimus Petrus Rans Valkenier Scabinus & Socetatis Indiæ orientalis aſſeſſor.

Differt hæc ſpecies a precedenti, quod folia duplo ſunt minora & tenuiora, quod folia verrucis multo minoribus & ab utrâque parte notentur, ſuccumque habeant ſubſalſum.

Hactenus nec flores nec ſemina produxit.

Cum priore in Africâ locis ſaxoſis octobri menſe floret.

DEeſe ſoort van Aloe heeft den Achtbare Heer Petrus Rans Valkenier, Schepen en Bewinthebber der Ooſtindiſche Compagnie my in het jaar 1698 *medegedeelt, en den hoof vercierd.*

Deeſe ſoort verſcheelt van de voorgaande, dat deſſelfs bladen de helfte klynder en dunder zyn, dat de bladen aan byde de zyden met wratten, maer klynder, zyn geteeckend, en dat deſſelfs ſap ſoutachtigh is.

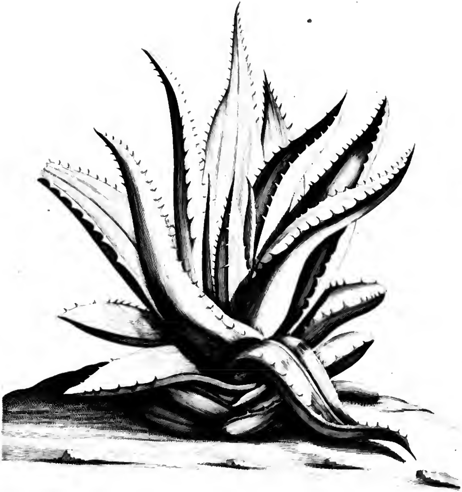
Sy heeft tot noch toe in den hoff geen bloem gedraagen, ofte zaaden voortgebracht.

Sy groeyt in Africa met de voorgaande op ſteenachtige plaetſen, en bloeyt in october.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ALOE AFRIC: FOL. GLAUCIS MARGINE ET DORSI PARTE SUPERIORE SPINOSIS.

Fig. 12.

Digitized by Google

C A P. XII.

ALOE AFRICANA FOLIIS GLAUCIS, MARGINE ET DORSI PARTE SUPERIORE SPINOSIS.

Radice fibroſâ folia plurima in orbem poſita ſuſtentantur vix pedem longa, craſſa, ſucculenta, glauca, & ex latiori baſi in mucronem acutiſſimum exeuntia, utraque foliorum margo & dorſi pars ſuperior ſpinis ſubflavis armantur.

Hactenus nec flores nec ſemina in Horto medico perfecit.

Succus hujus plantæ viſcoſus & dulcis eſt.

Plantam hanc anno milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo ſeptimo mecum communicavit vir Nobiliſſimus Wilhelmus Adrianus van der Stel nuper in hac civitate Scabinus, nunc autem in Promontorio Bonæ Spei nomine ſocietatis Indiæ Gubernator.

Deeſe plant heeft een veſelachtige wortel, dewelke veel bladen in de ronten ſtaanden te voorſchyn brengen, de blaaden zyn bykans een voet groot, dick, ſapachtigh, en witachtigh-groen, en zyn in haar begin breed, en eyndigen in een ſeer ſcharpe punt, beyde de kanten der bladen als ook het bovenſte gedeelte der rugh zyn gewapent met doornen, die by na geel zyn.

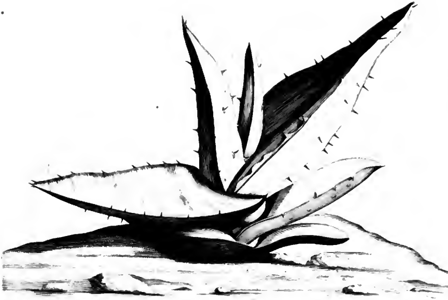
Tot noch toe heeft deeſe plant in den Medecyn-hof geen bloemen of zaden gegeven.

Het ſap van deeſe plant is ſlymachtigh en ſoet.

Deeſe plant heeft my medegedeelt in 't jaar ſeſtien hondert ſeven en negentigh den Wel Edele heer Wilhelm Adriaan van der Stel, Out-Scheepen deſer Stad, en Gouverneur aan de Caap de Goede Hoop.

Digitized by Google

Aloe Afric: fol: glaucis margine et dorso integro spinosis. *Fig. 13.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

ALOE AFRICANA FOLIIS GLAUCIS, MARGINE ET DORSO INTEGRO SPINOSIS.

RAdix huic plantæ longa & alba eſt.

Folia vix pedem longa ſunt, duas uncias cum mediâ lata, glauca, & rore albo quaſi obducta, adeo ut, ſi digitis attingantur, eorum veſtigia remaneant, horum utrique margini & dorſo ſpinæ adſtant plurimæ, primo virides dein, rubræ.

Succum habet hæc planta amarum.

Hactenus in Horto medico flores produxit nullos.

DEeſe plant heeft een lange en witte wortel.

De bladen zyn bykans een voet langh twee duymen en een half breed, witachtiggroen, en gelyck als met een witten dauw bedeckt, ſoo dat de voet ſtappen der vingeren, daar men deeſen bladen mede aanraakt, op de ſelven ſtaan, de rugh met beyde de zyden zyn beſet met doorns, dewelken eerſt groen, en daar na root zyn.

Deeſe plant heeft een bitter ſap.

Tot noch toe en heeft deſelve in den Medecyn-hof geen bloem gedragen.

Digitized by Google

Aloe afric: caulescens foliis glaucis caulem amplectentibus.

Fig. 24.

CAP. XIV.

ALOE AFRICANA, CAULESCENS FOLIIS GLAUCIS CAULEM AMPLECTENTIBUS.

E ſeminibus anno 1698 ex Africâ acceptis & ſatis hæc aloe enata eſt.

Radicem habet fibroſam & fuſcam.

Caulem habet pedalem pollicem cum medio craſſum, quem folia amplectuntur glauca dentata, ſoliis aloes vulgaris C. B. ſimillima, ſed breviora, & in mucronem ſpinoſum & bifidum deſinentia, quotum juniora eriguntur, adultiora autem aliquantulum in terram reclinantur, folia inferius ubi caulem amplectuntur palleſcunt & nervis viridibus & crebrioribus notantur.

Succus e foliis expreſſus albus, viſcoſus, amarorem habet non ingratum.

Deſe aloe is voortgekoomen uyt zaaden, dewelken ik in het jaar 1698 uyt Africa heb ontfangen en geſaeyd.

Sy heeft een bruyne en veſelachtige wortel.

De ſtam is een voet hoogh en anderhalf duym dick, dewelke ombelſt werd door witachtighe groenen en met tanden voorſienen blaaden, ſeer gelyckende de blaaden van den Aloe vulgaris C. B., maar zyn korter en eyndigen in een top die doornachtigh, en in tween verdeelt is, welken jongh zynden recht opſtaan, en ouder geworden enighſints na de aarde geboogen hangen, de blaaden daar ſy onder de ſteel ombelſen zyn geteekend met veel groene ſenuwen.

Het wit en lymachtigh ſap, dat uyt deeſe blaaden gedruckt werd, heeft een aangenaame bittere ſmaak.

ALOE AFRIC: FOLIO TRIANGULO, LONGISS: ET ANGUSTISS: FLOR: LUTEIS FOETIDIS.

Fig 15

Digitized by Google

C A P. XV.

ALOE AFRICANA FOLIO TRIANGULO, LONGISSIMO ET ANGUSTISSIMO, FLORIBUS LUTEIS FOETIDIS

HERM. CATAL.

QUum Icon & deſcriptio hujus plantæ, quas exhibet *Bodæus a Stapel in notis ad Theophraſtum pag.* 335, ſint imperfectæ, ipſaque planta ſingulis annis in Horto medico floreat, majoris cognitionis ergo iconem exactam, & deſcriptionem ipſi plantæ congruam exhibere volui.

Radicem habet craſſam luteam, cui e latere plurimæ adnaſcuntur fibræ calamum ſcriptorium craſſæ duos treſve pedes longæ & in alias minores diviſæ, ex qua ſurgunt varia ſimul juncta folia anguſta, triangularia quatuor & quinque pedum altitudinem nonnunquam ſuperantia, ex horum medio ſcapus erigitur quatuor, quinqueve pedes altus, rotundus & mollis, qui in ſummitate flores gerit plurimos in capitulum congeſtos, pendulos, monopetalos, & in quinque lacinias diviſos, hi flores non aperti rubent, aperti flaveſcunt, fœtent, & digiti minoris habent magnitudinem, ſtamina his præter ſtylum nutritivum ad ſunt ſex lutea.

Circa ætatis finem in Batavorum hortis plerumque floret, quo tempore etiam locis paludoſis in Promontorio Bonæ Spei flores producit.

D*Ewyl het afbeeldſel en de beſchryvinge van deeſe plant*, *dewelke* Bodæus a Stapel vertoont in ſyn aanteekeningen over Theophraſtus op het 335ſte blad, *niet volkoomen zyn*, *en dat deeſe plant jaarlycks in de Medecyn-hof bloem draaght*, *ſoo heb ik goed gedacht tot meerder kenniſſe een naauwkeurige beſchryvinge en nette afbeeldſel der ſelve te vertoonen.*

Sy heeft een dicke en geele wortel, *uyt welckers zyde veel veeſelen van dickte als een ſchryf pen uytwaſſen*, *tot de langte van twee en drie voeten*, *die ſich in andere klyne veeſelen verdeelen*, *uyt deeſe wortel komen veel driekantige en ſmalle blaaden*, *zynde bywylen hooger dan vier en vyf voeten*, *uyt het midden der blaaden ſpruyt een ronde en ſachte ſtengh vier en vyf voeten hoog*, *de top van deeſe ſtengh draaght veel bloemen gelyk als een hoofdeken ſamen geſtelt*, *ſy hangen nederwaarts*, *zyn eenbladigh en in vyf ſneden verdeelt*, *deeſe bloemen als ſy noch niet open zyn*, *zyn rood*, *open zynde ſoo zyn ſy geel*, *ſtincken en hebben de groote van een pink*, *buyten en behalve haar bloemſtyl ſoo hebben ſy ſes geelen bloem-draaden.*

Wanneer de ſoomer by na ten eynde is, *ſoo bloeyd ſy in de hoven van Holland*, *op welke tyd ſy oock op moeraſſigen plaatſen aan de Caap de Goede Hoop haare bloemen geeft.*

P Bo-

Plantam hanc Bodæus a Stapel in notis ad Theophraſtum vocat *Iridem uvariam Promontorii Bonæ Spei*, & Breynius ſub nomine *Iridis uvariæ flore Luteo* eandem in prod: ſuo ſecundo proponit; nullam cum *Iridis* ſpeciebus haber affinitatem, flores autem cum *Aloes* ſpeciebus conveniunt, fructum non vidi, eundem etiam convenire, ex nomine, quod huic exhibuir Clar: Hermannus, conjicere licet, quum plantam in ſolo natali creſcentem viderit.

Bodæus à Stapel heeft in ſyn aanteekeningh over Theophraſtus deeſe plant de naam gegeven van Iris Uvaria Promontorii Bonæ ſpei, *en Breynius ſtelt in ſyn prodromus deeſe plant voor onder de naam van* Iris uvaria flore luteo; *ſy heeft geen de minſte gemeenſchaap met den* Iris *maar deſſelfs bloemen koomen overeen met de ſoorten van* Aloe, *deſſelfs vrucht en hebbe ik noyt geſien, dat deſelve over eenkomt, kan men beſluyten uyt den naam, die den vermaarden Heer Hermans aan deeſe plant heeft gegeven, dewyl hy deſelve heeft ſien groeijen in ſyn natuurlycke plaats.*

CAP.

ALOE AMERICANA EX VERA CRUCE, FOLIIS LATIORIBUS ET GLAUCIS. *Fig. 16.*

CAP. XVI.

ALOE AMERICA EX VERA CRUCE FOLIIS LATIORIBUS ET GLAUCIS *KIGGELARII HORT: BEAUM.*

Radice nntritur hæc nova Aloes ſpecies fuſcâ, calami ſcriptorii craſſitiem raro ſuperante, fibriſque frequentiſſimis & primo albicantibus donatâ.

Folia primo ſe mutuo amplectuntur, dein a ſe mutuo abſcedunt atque explicantur, quæ explicata duorum pednm longitudinem ferme nacta dnarum nnciarum cum mediâ latitudinem poſſident, terminantur in ſpinam purpuraſcentem, & pro foliorum longitudine ſatis magnam & validam, foliorum margines ſpinis armantur ſubrubris, folia ſunt glanca, & rore albo quaſi obdncta, adeo ut tangentis digiti veſtigia reſervent diu: foliorum ſapor ſubſalſus eſt.

Propagatur (cum hactenus nec flores nec ſemina produxit) non niſi plantis jnnioribus circa radicem non nunquam pnllulantibus.

Hanc *Aloen Americanam* eandem eſſe cum *Aloe Americanâ minore Muntingii* putant nonnulli, ſed hanc inter & illam Muntingii differentiam eſſe magnam attendenti Botanophylo facile erit judicatu. Radices *Aloes Americanæ minoris Muntingii* nodulis diverſis geniculatim diſtingunntur, folia duos ferme pedes longa octo & novem digitorum tranſverſorum latitudinem poſſident, circa apicem cœteris Aloes ſpeciebus obtuſiora ſunt & in brevem mncronem deſinunt; Radices e contrario

Deeſe nieuwe ſoort van Aloe werd door een bruyne wortel gevoed, dewelcke ſelde dicker is als een ſchryfpen, en verſien is met veel veſel-wortelen, die in het begin wit zyn.

De blaaden ombelſen eerſt elkander, daar nà ſcheyden ſy van elkander af, en werden ontvouwen, dewelke, als ſy ontvouwen zyn, en de langhte van twee voeten gekregen hebben, de breete van twee en een halve duym beſitten, ſy eyndigen in een purpere doorn, die naa de langte der blaaden ſeer groot en ſterck is; de kanten der bladen zyn met roodachtige doorns gewaapent: de blaaden zyn witachtigh groen, en gelyck als met een witte dauw bedeckt, ſoo dat de voetſtaappen van de vinger, wanneer men deſelve heeft aangeraakt, langhen tyd daar op blyven ſtaan: de ſmaak der blaaden is ſoutachtigh.

Deeſe plant (dewyl ſy noch bloemen noch zaaden heeft voortgebracht) werd niet, ten ſy door jonge planten die by de wortel uytſpruyten, vermenigvuldight.

Sommige zyn van gevoelen dat deeſe Aloe Americana *de ſelve plant is met den* Aloe Americana minor van Muntingh, *maar ſeer licht ſal een opmerckende liefhebber der kruydkunde kunne oordeelen, dat daar een groot onderſcheyd is tuſſchen deeſe en die van den Heer Muntingh beſchreven. De wortelen van den A-*loe Americana minor van Muntingh *zyn door verſcheydene knopen als in leede verdeelt, de blaaden wanneer ſy by na twee voeten lang zyn hebben een breete van*

hujus deſcriptæ nullis nodulis aut geniculis diſtinguuntur, folia duos ferme pedes longa duarum unciarum cum mediâ latitudinem non excedunt, in acutiorem apicem, longioremque mucronem deſinunt.

Hanc noſtram Aloen Clar: Hermannus in prodromo Paradiſi Batavi pag: 305 vocat *Aloen Americanam foliis cæſiis latioribus.*

acht en negen vingeren, ſy zyn breeder dan de andere meedeſoorten van Aloe aan haar top, en eyndigen in een korte punt; de woortelen daar en tegen van die ik nu beſchreven heb *worden in geen knoopen ofte leeden verdeelt, de blaaden, wanneer ſy by naa de langhte van twee voeten hebben, zyn ſpitſer aan haar top, en eyndigen in een langer punt.*

Den vermaarden Heer Hermans geeft in ſyn Prodromus Paradiſi Batavi op het 305 *blad deeſe plant de naam van* Aloe Americana foliis cæſiis latioribus.

CAP.

Digitized by Google

Aloe americana ex vera cruce foliis angustioribus minus glaucis.

Fig. 17

Digitized by Google

C A P. XVII.

ALOE AMERICANA EX VERA CRUCE FOLIIS ANGUSTIORIBUS MINUS GLAUCIS *KIGGELARII HORT: BEAUM.*

HUjus peramœnæ Aloes Americanæ radices ſunt fuſcæ & in capillares plurimas diviſæ.

Caudicem habet ſpithameum, qui foliorum marcidorum reliquias imbricatim adhærentes reſervat diu.

Huic Caudici innaſcuntur folia in orbem poſita plurima, non valde craſſa aut ſucculenta, ſed rigida tamen, glauca nonnihil, ſed minus quam præcedentis folia, ex anguſtiori baſi in ventrem extenduntur duas uncias latum, & in ſpinam exeunt nigricantem, ſeſqui pedis, & duorum pedum longitudinem æquant, foliorum margines ſpinis primo viridibus dein rubris & tandem nigricantibus armantur.

Ex ipſo foliorum medio plurima ſimul juncta naſcuntur folia, quorum ſingulis annis diverſa ſe explicant atque in orbem cum aliis diſponunt.

Hactenus flores in Horto medico produxit nullos.

Plantis junioribus circa radicem ex ipſo trunco ortis, propagatur dumtaxat hæc Aloes in Batavorum hortis.

Hæc a Clariſſimo Hermanno in Prodromo Paradiſi Batavi pag. 305 *Aloe Americana foliis viridioribus & anguſtioribus* vocatur.

DE wortelen van deeſe ſeer fraije Aloe Americana zyn bruyn en in veel hair-wortelen verdeelt.

Sy heeſt een ſtam, die een ſpan hoogh is, en die de overblyſſelen der vergaane bladen over elkander leggende, langen tyd bewaart.

Op deeſe ſtam waſſen ſeer veel bladen, die in de ronten ſtaan, ſy zyn niet ſeer dick ofte ſapachtig, maar echter ſtyf, eeninghſints witachtigh groen, doch minder dan de bladen der voorige plant, ſy zyn ſmal in haar beginſel, breyden ſich uyt in het midden tot de breete van twee duymen, en eyndigen in een ſwartachtige doorn, anderhalf voet, en twee voeten zyn ſy langh; de kanten der bladen zyn eerſt met groene, daar naa roode, en ten laatſte met ſwarte doorns gewaapent.

Uyt het midden der bladen waſſen ſeer veel bladen die te ſaamen gevoeght zyn, waar van verſcheyden ſich jaarlycks ontvouwen, en ſich in de ronte nevens de anderen ſetten.

Sy heeft tot noch toe geen bloemen in den Medecyn-hof voortgebracht.

Deeſe Aloe werd alleen voortgequeeckt in de hoven van Holland, door jonge planten die omtrent de wortel uyt de ſtam ſelve zyn voortgekoomen.

Deeſe Aloe werd van den vermaarde Heer Hermans in ſyn prodromus Paradiſi Batavi op het 305 blad Aloe Americana foliis viridioribus & anguſtioribus *genaamt.*

R *Met*

Geminis hiſce Aloes ſpeciebus ex Vera Cruce ante aliquot annos Hortum medicum ditavit vir Strenuus Dominus Simon a Beaumont Nobiliſſimis & Præpotentibns Dominis Hollandiæ Weſtfriſiæque Ordinibus à Secretis.

Met deeſe twee ſoorten van Aloe uyt Vera Crux heeft voor eenige jaaren den Medecyn-hof verryckt den Wel-Edele Geſtrenge Heer Simon van Beaumont Secretaris van haar Edele Groot Moogende de Heeren Staten van Holland en Weſtfrieſland.

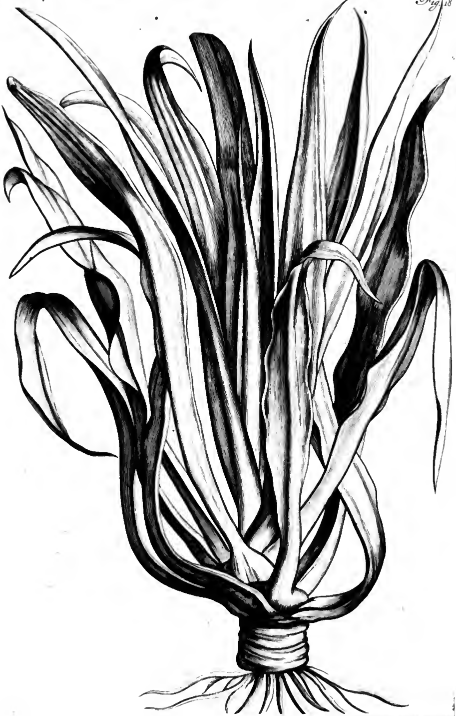
CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

ALOE AMERIC: VIRIDI RIGIDISSIMO ET FOETIDO FOLIO PIET DICTA.

Fig. 18

C A P. XVIII.

ALOE AMERICANA VIRIDI RIGIDISSIMO ET FOETIDO FOLIO PIET DICTA INDIGENIS. *KIGGELARII HORT: BEAUM.*

Radix hujus plantæ craſſa eſt tuberoſa, & fuſca, quæ multas ab imâ parte emittit fibras rubicundas.

Ex ipſa radice candex erigitur rotundus palmaris & fuſcus, cui folia innaſcuntur plurima quinque pedum altitudinem & unciarum quatuor latitudinem poſſidentia, non admodum craſſa, ſed parte poſticâ eminentia, viridia, ex baſi tamen craſſiore & anguſtiore in ventrem tenuiorem & latiorem extenduntur, & in mucronem inermen terminantur: rigida equidem ubi ſunt juniora, quum autem juſtam acquiſiverint altitudinem facile verſus poſteriora plicantur.

Ipſis foliis ſuccus quidam adhæret viſcoſus & fœtidus.

Hæc Aloe Americana iſtarum ſpecies eſt, quarum folia ſingulis annis e medio veluti cornu abſcedentia explicantur; hinc hujus ſpeciei flores, niſi omnibus explicatis foliis, nullos apparituros, credo.

Plantam hanc Clar: Hermannus nomine *Aloes Americanæ radice tuberoſâ*

De wortel van deeſe plant is dick, knobbelachtigh en bruyn, en geeft onder aan van ſich veel rootachtige veſel-wortelen.

Uyt de wortel recht ſich een ſtam die rond, een hand breed en bruyn is, op welke veel bladen vyf voeten hoogh en vier duymen breed waſſen, ſy zyn niet heel dick, maar groen en ſteeken aan de rugge wat uyt, aan haar begin zyn ſy echter ſmal en dick, werden op haar midden breeder en dunder, en eyndigen in een punt die niet ſcharp is: ſy zyn wel ſtyf wanneer ſy jong zyn, maar wanneer ſy haar groote hebben gekregen, ſoo werden ſy ſeer licht achterwaarts over geboogen.

Op de bladen hanght een lymachtigh en ſtinckende ſap.

Deeſe Aloe Americana is een meede ſoort van Aloe, welckers bladen jaarlycks als van een hoorn, die in het midden der ſelve is, afwyckende ſich ontvouwen; dierhalve vertrouw ick dat geen bloemen van deeſe ſoort ſullen voortkoomen, ten zy deſſelfs bladen allen ſullen zyn ontvouwen.

Deeſe Plant Stelt den vermaarden Heer Hermans in ſyn prodromus Paradiſi Batavi

fœtidæ majoris in Paradiſi Batavi Prodromo proponit.

tavi voor onder de naam van Aloe Americana radice tuberoſâ fœtida major.

CAP.

Digitized by Google

Aloe americana tuberosa minor spinosa. *Fig. 19.*

CAP. XIX.

ALOE AMERICANA TUBEROSA MINOR SPINOSA. *PARAD: BATAV: PROD:*

RAdicem habet hæc Aloe tuberoſam una cum fibris rubicundam.

Caudicem ſemipalmarem poſſidet & rotundum, cui plurima innaſcuntur folia viridia, circa baſin craſſa & anguſta, ventrem habent duas uncias latum & in mucronem exeunt, duos pedes cum medio longa ſunt, & eorum margines ſpinis viridibus nullo ſervato ordine armantur.

Sapor ſucci ſubdulcis eſt.

Cæteræ, quas poſſidet qualitates, cum priore conveniunt, præterquam quod hæc Aloe non fœteat.

DEeſe Aloe heeft een knobbel-wortel, die met deſſelfs veſel-wortels root is.

Sy heeft een ſtam, die een halve hand breed hoogh is, en rond, waar op veel groene bladen waſſen, die aan haar begin dick en ſmal, op haar midde twee duymen breed zyn, en ſpits eyndigen, ſy zyn twee en een halve voet langh, en der ſelven kanten zyn met groene doorns hier en daar gewaapent.

De ſmaak van het ſap is ſoetachtigh.

Alle de andere eygenſchappen, die deeſe plant beſit, komt met de voorige over een, behalve dat deeſe Aloe niet ſtinckt.

ALOE GUINEENSIS RADICE GENICULATA FOLIIS E VIRIDI ET ATRO UNDULATIM VARIEGATIS.

Fig. 20

Digitized by Google

C A P. XX.

ALOE GUINEENSIS RADICE GENICULATA FOLIIS E VIRIDI ET ATRO UNDULATIM VARIEGATIS.

RAdice nutritur hæc Aloe longâ craſſâ, multis geniculis inæquali, vix infra tellurem tranſverſâ, ſeu obliquâ hærente, quæ intus alba & ſub dulcis cortice tegitur flava & tenui, ipſi radici a parte inferiore adnaſcuntur fibræ albicantes.

Folia ex ipſa radice aſſurgunt primo chartaceorum cucullorum in morem circumvoluta, quæ tandem explicata, pedalia & ſeſqui pedalia, tres uncias lata, & in mucronem inermen exeunt, ab utrâque parte nunc lætâ nunc atrâ viriditate undulatim pinguntur, margine circumſcribuntur ſubrubro, & ſaporem habent ſalſum.

Etiamſi hactenus nec in Horto medico nec in ullo Batavorum horto floruerit aut ſemina perfecerit, propagatur tamen facillime ex ipſâ ſerpente radice.

Flores hujus plantæ (ut literis ad me datis certiorem me fecit vir in re Botanicâ verſatiſſimus Franciſcus Kiggelaer) e ſcapo bipedali, recto, rotundo, & in ſpicatim exeunte dependent numeroſi, rubicundi & floſculis apocyni americani foliis androſæmi majoris, &c. ſimillimi.

DEeſe Aloe werd gevoed door een lange en dicke wortel, die veel leeden hebbende loopt even onderde aarde dwars door, ſy werd, van binnen wit en ſoetachtih zynde, met een dunne en geelachtige ſcorſſe bekleed, onder aan de ſelve waſſen witten veſel-wortelen.

De bladen, die uyt de wortel voortkoomen, zyn in het begin te ſamen gevouwen als een pampieren huysken, dewelke ontvouwen zynde een voet en anderhalf hoogh en drie duymen breed zyn, en in punt eyndigen die niet ſcharp is, aan beyden de zyden zyn deſelven met lichten en doncker groenen ſtreecken in en uyt elkander loopenden geſchildert, werden rondom door een roodachtige kant omvangen, en hebben een ſoute ſmaack.

Achoewel ſy noch in den Medecyn-hof noch in geen hof van Holland bloem gedragen, ofte rypen zaaden gegeven heeft, nochtans ſoo werd ſy ſeer licht door haar kruypende wortel voort-gequeeckt

De bloemen van deeſe plant (gelyck my de Heer Francois Kiggelaar, groot kender der kruyden my by miſſive heeft verſeeckert) hangen ſeer veel aan een ſtengh die twee voeten hoogh, recht rond en ſpits uytloopende is, ſy zyn roodachtigh en ſeer gelyckende na de bloeme van den apocynum Americanum foliis androſæmi majoris floribus Lilii Convallium ſuaverubentibus.

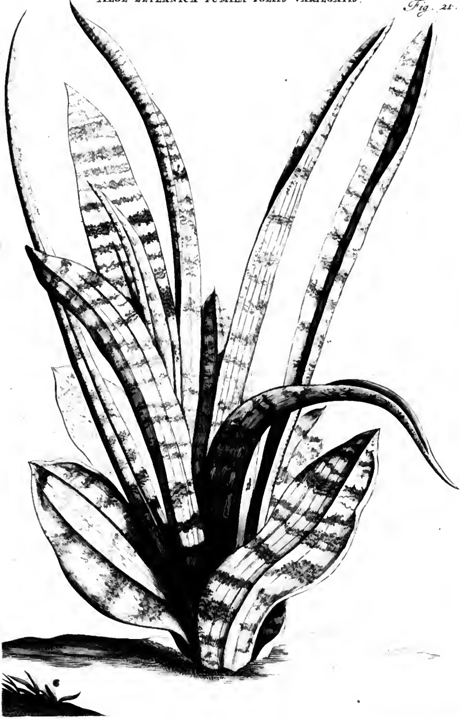
Anonymos Guineenſis Aloes foliis geminatis e viridi & atro undulatim variegatis, floribus rubicundis Apocyni floribus Lilii Convallium Dotarti ſimillibus ab eodem Kiggelario in Catalogo horti inſtructiſſimi Beaumontiani vocatur.

Sy werd in het regiſter van den ſeer fraeijen hof van den Edele Heer Beaumond door den ſelve Kiggelaar genaamt met den nam van Anonymos Guineenſis Aloes foliis geminatis e viridi & atro undulatim variegatis, floribus rubicundis, apocyni floribus Lilii Convallium dodarti ſimillimis.

CAP.

Aloe zeylanica pumila foliis variegatis.

Fig. 21.

C A P. XXI.

ALOE ZEYLANICA PUMILA FOLIIS VARIEGATIS *PARAD: BAT: PROD.*

RAdicem habet exterius rubentem, interius albicantem, craſſam, vix infra telluris ſuperficem reptantem, quæ fibras primo albicantes poſt modum rubentes e parte inferiore emittit plurimas.

Folia ipſi radici innaſcuntur multa in orbem poſita magnitudine & latitudine diverſa, quum exteriora ſint hreviora, & latiora, lata enim ſunt, plana & in latum mucronem exeunt; interiora autem longiora & anguſtiora, parte enim poſticâ gaudent convexâ, anteriore nonnihil excavatâ, atque in mucronem anguſtiorem exeunt, folia omnia ab utrâque parte maculis notantur nunc triſté, nunc læté viridibus.

Hactenus planta hæc nec flores nec ſemina produxit, etiamſi in per aliquot annos in Batavorum hortis viguerit.

Propagatur tamen facillime, quum undique nova germina ex radice reptante producuntur, quæ avulſa facillime & citiſſime creſcunt.

Clar: Breynius hanc in *prodromo ſuo rariorum plantarum ſecundo* vocat *Aloem pumilam ſerpentariam Zylanicam.*

Hactenus de *Aloes* ſpeciebus a nemine plené deſcriptis, quas poſſidet, Amſtelædamenſis Hortus medicus; nunc autem de ſucco, quem *Aloen* vocant Medici, ejus colligendi methodo, viribus, &c. non eſt quod longa verborum ſerie lectoris patientiâ ahutar, hæc enim non hu-

DE wortel, welke deeſe plant heeft, is dick, van buyten roodachtigh, en van binnen wit, ſy kruypt even onder de aarde door, en geeft onder uyt verſchyde veeſelen, die eerſt wit en naderhand rood zyn.

Uyt de wortel ſpruyten veel bladen, die in de ronte ſtaanden veel van den anderen ten opſicht van haar groote en breedte verſcheelen, dewyl de buytenſte bladen klynder en breeder zyn, want ſy zyn breed, plat, en eyndigen in een breede punt, de binnenſte daar en tegen zyn langer en ſmalder, want aan de rugge zyn ſy verheeven, van binnen eenighſints uytgeholt, en eyndigen in een veel ſmalder punt; alle de bladen zyn aan beyde de zyden geteekent met vlacken, dewelke nu bly, dan bleeck groen zyn.

Deeſe plant heeft tot noch toe geen bloemen of zaaden voortgebracht, alhoewel deſelve eenige jaaren in de Hoven van Holland is gequeeckt.

Sy werd nochtans ſeer licht voortgequeekt, dewyl over al uyt des ſelve voortloopende wortel nieuwen ſcheuten voortkoomen, dewelke afgeſchurt ſeer licht en haaſtigh groeijen.

D'Heer Breynen noemt deeſe plant in ſyn tweede prodromus plantarum rariorum Aloes pumila Zeylanica.

Tot noch toe van de ſoorten van Aloe, *die door niemand volkomen waaren beſchreven, en door den Amſterdamſche Medicyn-hof werden beſeten; maar nu ſal het niet noodigh zyn, dat ik in het ophalen der krachten van het ſap, dat de Geneesheeren* Aloe *noemen, ofte met het verhaalen,*

jus ſunt temporis, & ab aliis ſatis ſuperque indigata exiſtimo, addidiſſe ſufficiet, inter Africanas Aloes quum etiam exiſtant, quæ ſucum fundunt amarum & viſcidum inſtar *Aloes Vulgaris C: B:*, me nullam invenire rationem, quâ, illarum ſuccum eaſdẽm poſſidere vires & virtutes, negari poſſet.

haalen, hoe dat het ſelve werd vergaadert, des leeſers geduld ſoude misbruycken, want dit en is nu den tyd niet, en ik meene dat ſulcks al door anderen volkoome is aangeweeſen, het ſal genoegh zyn dewyl eenige onder de Africanſchen Aloe zyn, die een lymerich en bitter ſap geven, gelyckden Aloe Vulgaris C: B:, *hier by gevoeght te hebben, dat ik geen reeden kan vinden, waarom aan der ſelven ſap niet gelycke kragten en deughden kan werden toegeſchreven.*

C A P.

ANEMONOSPERMOS AFRIC: FOLIIS CARDUI BENEDICTI FLOR: RADIIS INTUS SULPSUREIS.

Fig 22

Digitized by Google

C A P. XXII.

ANEMONOSPERMOS AFRICANA FOLIIS CARDUI BENEDICTI FLORUM RADIIS INTUS SULPHUREIS.

NOvas haſce plantas deſcripturo neceſſe fuit novum aliquod nomen excogitare, quo novum hocce genus a quibus libet generibus diſtinguatur, quum nulli Claſſi, nulli generi hactenus cognito adjungi queat aut debeat, nam etiamſi hujus generis ſpeciem aliam *C L: Hermannus in Catal: Horti Acad: Lugd: Bat: pag:* 42 ad calcem *Anemonæ* adjuxerit primo, ob ſemina capitulis rotundis, nudis, & tomentoſis involuta, atque hinc *Anemonæ affinem* vocaverit, florem tamen cum ab *Anemonæ* ſpeciebus habeat diverſum, diſcoideum radiatum vidilicet, non autem roſæ in modum diſpoſitum (ut verbis utar *viri C L: Tournefort)* & ſemina cum longe diverſa ſint ab aliis plantis flore gaudentibus diſcoideo radiato, (harum enim ſemina ſunt vel ſolida vel in pappum exeuntia, non autem capitulis tomentoſis in voluta) nec diſcoideis radiatis cognitis adjungi poteſt, ſed ad diſcoidearum radiatarum finem hoc genus amandandum puto: hinc optime meo quidem judicio *C L: Hermannus* nomen illius plantæ *in catalogo plantarum, qui poſt editum Paradiſum Batavum* reperitur, mutavit, vocavitque *Anemonoſpermon Africanam foliis & floribus taraxici incanis*, quod nomen, quo cum dignoſcatur ab omnibus hactenus notis tamdiu ſervabo, donec quis aptius, & ipſi generi convenientius excogitarit.

HEt *was nootſaakelyck dat hy, die deeſe nieuwe planten ſoude beſchryven, een nieuwe naam uytvond, waar door hy dit nieuw geſlacht van alle anderen ſoude onderſcheyden, dewyl het noch kan, noch mag hy eenig bekende verdeeling ofte geſlacht gevoeght werden, want alhoewel den* vermaarde Heer Hermans in ſyn Cat: Horti Acad. Lugd: Bat: op het 42 blad *aldereerſt aan het eynde van de* Anemone *een mede-ſoort van dit geſlacht gevoeght heeft, om dat de Zaaden in naakten, ronden, en wolachtige hoofden omwonden zyn, en derhalve genoemt heeft* Anemonæ affinis, *dewyl nochtans dit geſlacht een bloem heeft verſcheelende van de ſoorten van* Anemone, *ſy heeft te weeten een bloem die bundelwys by een gevoeght is hebbende rontomloopende bloem-bladen, maar niet op de manier als een roos te ſamen geſtelt, (op dat ik gebruyke de woorden van de* vermaarde Heer Tournefort*) en dewyl de zaaden ſeer veel verſcheelen van andere planten, welkers bloemen bundelwys by een gevoeght zyn met rontomloopende bloembladen, (want der ſelven zaden zyn of hard, ofte eyndigen met een ſtuyfken, maar zyn niet in wolachtige hoofdekens omwonden) ſoo kan het by geen derſelven bygevoeght werden, maar moet, myns Oordeels, aan het eynde der ſelven geplaatſt werden: derhalve heeft den* Vermaarde Heer Hermans *ſeer wel myns Oordeels in ſyn* regiſter der planten, die gevonden werd achter den Paradiſus Batavus, *de naam verandert, en genoemt* Anemonoſpernos Africana foliis & floribus taraxici incanis. *Welcke naam, dewyl daar door het onderſcheyden werd van alle tot noch toe bekende planten, ik ſoo langh ſal houden, tot dat imant een bequamer en beter overeenkoomende met dit geſlacht ſal uytgevonden hebben.*

Radix hujus plantæ longa craſſa, & ſubflava eſt, quæ fibris albicantibus emiſſis ſemet telluri inſinuat.

Caulis fungoſus, rotundus, viridis, foveis albicantibus notatur, quem nullo habito ordine duabus quaſi alis amplectuntur folia longa craſſa & inciſa, quæ ab imâ parte lanuginoſa, a ſuperiore viridia, per quorum medium nervus excurrit craſſus.

Ex foliorum alis ab ima parte ad ſupremam uſque ramuli producuntur ejuſdem cum caule ſtructuræ.

Ramulorum ſummitatem exornat e capitulo ſquamoſo flos unicus diſcoideus radiatus, diſco & radiorum petalis interné ſulphureis, externé ex luteo purpuraſcentibus.

Florem ſequuntur plurima ſemina oblonga, fuſca, & tomento obſita.

Tota hæc planta hirſuta & aſpera, ſaporem habet amarum inſtar Cardui Benedicti.

Menſibus æſtivis floret & autumno ſemina perficit.

De wortel van deeſe plant is langh, dick, en geelachtig, dewelcke ſich door witte veſel-wortelen in de aarde vaſt maackt.

De ſteel is vooſch, rond, groen, en met witten veuren geteeckent, die over-al door lange, dicke, en ingeſnede bladen gelyck als door twee vleugelen Omvangen werd, de bladen zyn van onderen wolachtigh, en van hoven groen, en door der ſelven midde loopt een dicke ſenuw door.

Uyt de oxelen der bladen van ondere tot hoven toe komen tacxkens te voorſchyn van gedaante als de ſteel.

De toppen der tacxkens werden vercierd door een eenige bloem, die uyt een ſchobachtig hoofdeken voortkoomt, en bondelwys by een gevoeght is met rond omloopende bloem bladen, zynde van binnen de bloem ſulpherachtig, en van buyten uyt den geele purper.

Na de bloemen volgen veel zaaden, die langachtigh, bruyn en met wol omſet zyn.

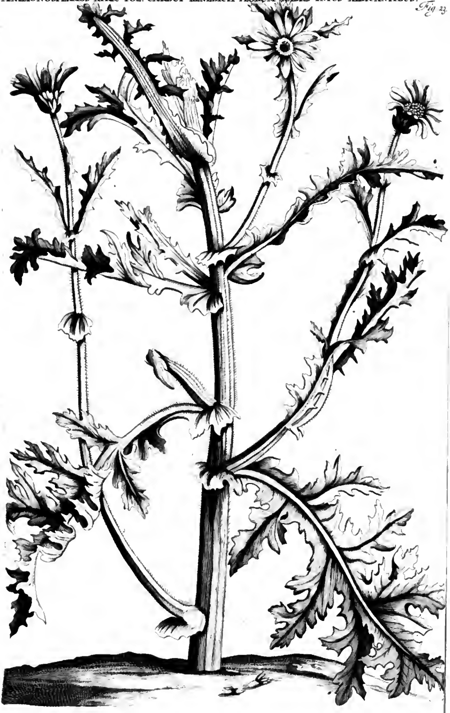
Deeſe geheele plant is ruyg en ruuw, en heeft een bittere ſmaak gelyck den Carduus Benedictus.

Sy draagt de Soomer maanden door bloemen, en geeft in de herfſt rype zaaden.

CAP.

Digitized by Google

Anemonospermos afric fol: cardui benedicti florum radiis intus albicantibus. *Fig. 23.*

C A P. XXIII.

ANEMONOSPERMOS AFRICANA FOLIIS CARDUI BENEDICTI FLORUM RADIIS INTUS ALBICANTIBUS.

PLanta hæc e ſeminibus anno 1698 ex Africâ acceptis enata, radice nutritur craſſâ fibras albicantes emittente.

Caulem habet craſſum, fungoſum ſtriatum, hirſutum & bipedalem, quem alis quaſi duabus folia amplectuntur longa anguſta, hirſuta & in lacinias profundas diviſa, nervo per foliorum longitudinem excurrente craſſo.

Ramuli ex foliorum alis orientes e pediculo ſeſqui digito longiores in ſummitate capitulum proferunt ſquamoſum, quod in florem tandem diſcoideum radiatum ſe explicat, flores diſcum componentes lutei ſunt & quinquifidi, quibus ſtylus eſt nutritivus luteus & bifidus, radiorum flores intus albicant, extus purpuraſcunt.

Flores in eodem capitulo plurima ſequuntur ſemina, ſeu potius ununquemque floſculum in hoc capitulo contentum ſemen ſequitur unicum oblongum fuſcum, quod à parte inferiore lanugine involvitur, ſuperiore floris perianthium ſiccum ſervat annexum.

Sapor hujus plantæ eſt aqueus & ſubſalſus.

Floret julio & auguſto, ſeptembri ſemina perficit

DIt gewas, het welke uyt zaaden in het jaar 1698 uyt Africa geſonden is voortgekome, werd door een dicke wortel, die witte veſelen van ſich geeft, gevoed.

Dit gewas heeft een dicke, vooſche, geveurde, ruyge en twee voeten hooge ſteel, de welke gelyck als met twee vlugelen omvangen word door lange ſmalle ruyghachtige en diep ingeſnedene bladen, hebbenden door deſſelfs langhte heen loopen een dicke ſenuw.

De tacken, die uyt de oxelen der bladen voorkoomen, brengen voort op een ſteelken, dat anderhalfve vinger langh is, een ſchobachtigh hoofdeken, dat eyndelyck ſich uytſpreyd in een bloem, die uyt veel bloemen die bundelwys by een gevoeght met rondomloopenden bloem-bladen beſtaat, zynde deſſelfs binnenſte bloemen geel en in vyf ſneeden verdeeld, hebbende een geele bloemſtyl, die in tween verdeelt is, de blombladen, (ofte liever de bloemen) die rondom de ſelven loopen zyn van binnen wit, en van buyten purper.

Na de bloemen volgen in een en het ſelve hoofdeke veel zaaden, of liever na elck bloemken in het ſelve hoofdeken beſloten volght een langh en bruyn zaad, het geen van ondere met wol is omſet, en van boven vaſt op ſich houd de verdrooghde bloemkooker.

De ſmaack van deeſe plant is waterachtig, en eenighſints ſoutachtig.

Sy draaght in de maanden julius en auguſtus bloemen, en geeft in october rype zaaden.

Hanc & præcedentem plantas eſſe aquaticas ex eo colligere licet, quum quo magis menſibus æſtivis irrigentur, hoc ipſo lætius creſcant.

Dat deeſe met de voorgaande watergewaſſen zyn, kan hier uyt beſloten werde, dewyl deſelve, hoe meerder waater ſy in de ſoomer maanden ontfangen, dies te beeter koomen te groeijen.

C A P.

Digitized by Google

Apocynum americ: frutescens longissimo folio, flore albo odorato.

C A P. XXIV.

APOCYNUM AMERICANUM FRUTESCENS LONGISSIMO FOLIO, FLORE ALBO ODORATO.

STirpes, *quæ ſiliquas gerunt unicapſulares univalves per longitudinem dehiſcentes, & in his ſemina continent cum propendente lanugine imbricum modo ſtylo nutritivo incumbentia, vocantur ab rei herbariæ Peritis vel Aſclepiades, vel Apocyna vel Neria*, annotante CL: Hermanno in Paradiſo Batavo pag: 19: inter has ſtirpes nota ſufficiens diſtinctiva quum data hactenus non ſit, placuit Hermanno has unico comprehendere Apocyni nomine, aſt videamus quo uſque hæc procedant, & an nota aliqua huic illive ſoli nec omnibus conveniens inveniri queat, adeoque an nomina illa, quibus & a Veteribus & Recentioribus in hunc ipſum diem notantur, ſervari nequeant, quum, ſi quæ detur, non tam facile diverſa genera, atque eorum nomina pro unius alteriuſve conceptu vel confundenda vel mutanda puto, niſi tandem ſtudium illud confuſiſſimum velimus atque difficillimum; notis itaque ſequentibus hæc tria genera facillime poſſe dignoſci exiſtimo.

DE gewaſſen, dewelcke haeuwkens voorbrengen, die een holligheid in ſich hebben, in derſelve langhte eens open ſplyten, en zaaden in ſich beſluyten, die alle aan een middelſtyl gelyck de pannen op de daaken met haar neer-hangende wolle over elkander heene leggen, deeſen allen werden van de Kruyd-kenders Aſclepias, Apocynum, ofte Nerium genaamt, *gelyck den Heer Hermans in ſyn Paradiſus Batavus op het 19 blad aanteekent: dewyl tot noch toe geen kenteecken gegeven is, waar door deeſe gewaſſen konnen werden onderſcheyden, ſoo heeft het den Heer Hermans behaaght deeſe allen onder de eene naam van Apocynum te begrypen, maar laat ons ſien, hoe verre dat dit doorgaat, en of geen kenteecken uyt te vinden is, het welck ieder in het beſonder en niet allen eygen is, en of dierhalve die naamen, waar door ſy by ouden en nieuwen Schryvers zyn bekend, niet konnen werden bewaard, want ik meene, ſoo daar eenigh kenteecken is, dat verſcheyde geſlachten en der ſelve naamen niet ſoo licht, om dat het den een ofte den ander ſoo goed vind, onder elkander moeten werden verward, ofte gemenght, ten zy men eyndelyck deeſe ſtudie ſeer verward en ſwaar maaken wil; myns oordeels ſoo kan door de volgende kenteeckenen deeſe drie geſlachten onderſcheyden werden.*

Nerii nota eſt, ſuccum fundere vel nullum, vel lacteum, vel flavum, folia terna ex adverſo caulem ambire.

Het kenteecken van de Nerium is, geen ſap te geven, ofte anders een ſap te geeven dat of geel ofte melckachtig is, drie bladen te hebben, die de ſteel omvangen.

Apocyni nota, ſuccum fundere lacteum, folia habere vel ex adverſo bina, vel alternatim poſita, vel etiam nullo habito ordine caulem ambientia.

Het kenteecken van de Apocynum is, een melckachtig ſap te geven, bladen te hebben, die twee en twee over den anderen ſtaan ofte ſonder eenige order de ſteel omvangen.

Aſclepias, præterquam quod ſuccum lacteum fundat nullum, eandem habet cum Apocyno notam.

Hiſce itaque datis notis diſtinctivis, quibus hæc tria genera queant diſtingui, cauſa eſt nulla, cur cum Hermanno ea commiſceamus, præſertim cum & Veteres & Recentiores omnes, unicum ſi excipias Hermannum, hæc tria ſervarint; his etiam poſitis fundamentis ſequitur evidentiſſime Cl: Hermannum præter omnem rationem Patruum meum P: M: accuſaſſe, quod abſque omni ratione in notis ad Hortum Malabaricum dubitarit *Parparam Apocynis* annumerare, ſucci enim lactei nulla ſit mentio, qui ſuccus *Apocynum* inter & *Aſclepiadem* præcipua eſt nota diſtinctiva, annotante etiam Clar: Tournefort, hinc etiam idem Tournefort *Fritillariam craſſam Promontorii Bonæ Spei Aſclepiadum* familiæ, non *Apocynorum*, ut Hermannus, annumeravit.

Den Aſclepias, buyten en behalven dat ſy geen melckachtig ſap van ſich geeft, ſoo heeft ſy de ſelve ken-teeckenen die den Apocynum heeft.

Deeſe ken-teeckenen dan ſoo zynden, waar door deeſen drie geſlachten konnen werden onderſcheyden, ſoo is daar geen reede over, waarom men deſelve met de Heer Hermans ſoude onder elkanderen mengen, voornaamelyck, dewyl alle de oude en nieuwe Schryvers, behalven den Heer Hermans alleen, deeſe drie geſlahten behouden; hier uyt volght oock klaarlyck, dat den Heer Hermans myn Oom zaliger buyten allen reeden beſchuldight, dat deſelve myne Oom ſonder de minſte reeden ſoude getwyffeld hebbe in ſyn aanteeckeningh over den Hortus Malabaricus, van den Parpara*m te voegen by den* Apocynum, *want daar werd geen gewach gemaackt van eenigh melckachtig ſap, welck ſap de voornaamſte kent-teecken is tuſſen den* Apocynum *en den* Aſclepias, *gelyck als oock den Heer Tournefort aanteekent, om welcke reeden oock deſelve Heer Tournefort den* Fritillaria craſſa Promontorii Bonæ Spei *by den* Aſclepias, *en niet, gelyck als den Heer Hermans, by den* Apocynum *voeght.*

Plantam hanc venuſtiſſimam poſſidet Hortus medicus ex liberalitate Domini Florentii Coopman.

Radicem habet fibroſam, caulem ſeſquipedalem, rotundum, viridem duos pollices craſſum.

Folia gerit in Summitate plurima, quæ nullo habito ordine cauli ex pediculis uncialibus adſtant duas treſve uncias lata, ſeptem octove longa, mucronata, quorum medium nervus occupat craſſus alios minores verſus latera emittens, ſi folium aliquod avellatur, ex allato vulnere lac ilico exſtillat copioſum & acre, & in ipſo caule ejus ſtigma remanet.

Hactenus perfectos flores in Horto medico edidit nullos, rudimenta tamen eorum videre licuit, ut ex icone videre eſt.

Hernandes hunc fruticem proponit ſub nomine *Quauhtlepatli ſeu Arboris ignea*, aſt deſcriptionem exhibet imperfectam: C L: Kiggelarius in Catalogo horti Beaumontiani vocat *Nerium Americanum lacteſcens longiſſimo folio, flore albo odorato.*

Deeſe ſchoone plant beſit den Amſterdamſche Medecyn-hof door de liberale giſte van de Heer Floris Coopman.

Sy heeft een veſelachtige wortel, een ſtamme, die anderhalf voet hoogh, rond, groen, en twee duymen dick is.

De ſtamme heeft veel bladen ſonder eenige ordere aan ſyn top op ſteelckens ſtaan, die een duym langh zyn, de bladen zyn twee en drie duymen breed, ſeven en acht duymen langh, & ſpits toe loopenden, door haar midde loopt een dicke ſenuw, die ſich in anderen klynen ſenuwen, die naa de zyde uyt loopen, verſpreyt, ſoo daar eenig blad werd afgetrocken, ſoo loopt uyt de gegeve wond aanſtonts ſeer veel en ſcharpe melck, en deſſels litteeckenen blyft op de ſtamme ſtaan.

Sy heeft tot noch toe in den Medecyn-hof geen bloemen gegeven, der ſelver beginſelen heeft men konnen ſien, gelyck als inde afbeeldſel te ſien.

Hernandes ſtelt dit voor op de naam van Quauhtlepatli, *of* Arbor ignea, *maar deſſelfs beſchryvingh is onvolmaakt: D'Heer Kiggelaar geeft de ſelve in ſyn Catalogus Horti Beaumontiani den naam van* Nerium Americanum lacteſcens longiſſimo folio, fiore albo odorato.

C A P.

Digitized by Google

Apocynum Afric: Erectum Villoso Fructu, Salicis Folio Lato Glabro

Fig. 25

C A P. XXV.

APOCYNUM AFRICANUM ERECTUM VILLOSO FRUCTU SALICIS FOLIO LATO GLABRO *PAR: BATAV: HERMANNI.*

NE plantam hanc tanquam non deſcriptam Lectori benevolo obtrudere videar, monitum eundem volui hujus iconem ante editionem Bradiſi Batavi Cl: Hermanni jamjam fuiſſe æri inciſam, certiorem etiam deſidero, me Hermanni deſcriptionem eo uſque ſequuturum, quo illam ex meâ obſervatione convenere deprehendi.

Inſigni fibroſarum pallidarumque radicum late porrectarum contextu luxuriat apocynum hoc ornatiſſimum. Caule ut plurimum aſſurgit unico quatuor aut quinque cubitos alto glabro viridi, duos treſve pollices craſſo, *inferius nonnihil purpuraſcente, hunc adornant folia ſalici quadantenus accedentia, glabra, ad ambitum integra, bina ex adverſo breviſſimis petiolis hærentia, quæ parti caulis inferiori adſtant latitudine vix pollicem, longitudine digitum cum ſemiſſe ſuperant, cætera ſenſim anguſtantur abbreviantur que, ad* nonnullorum *foliorum conjugationem* præſertim ſuperiorum *exit pediculus digitalis* & ſeſqui digitalis, *in ſeptenos, denos pluresque radios in corymbum ſeu umbellam actos diviſus, ſinguli ſuſtinent in caliculo parvo, quinquifido, capitulum pentagonum futuri floris rudimentum, quod radiis incurveſcentibus, deorſumque nutantibus in quinque candidiſſima ſegmenta ad ambitum rarâ lanugine pubeſcentia ſe laxat, medium occupante rigidiuſculo*

OP dat ik niet ſoude ſchyne den goedgunſtige Leeſer deeſe plant voor te ſtellen als noch niet beſchreven, ſoo wil ik deſelve voor af vermaant hebben, dat het afbeeldſel van de ſelve reets was in kooper geſneden, wanneer den Paradiſus Batavus van de Heer Hermans wierde uytgegeven, en den goedgunſtigen leeſer believe te weeten, als dat ik de beſchryvinge, door deſelve Heer Hermans gedaan, ſoo verre ſal opvolgen, als bevinde ſal deſelve volgens myne aanteekeninge over een te koomen.

Deeſen ſeer ſchoone Apocynum heeft witte veſel-wortelen, die wyd en zyd door het aardryck heene lopen. Heeft gemeenelyck een enkelde ſteel, die vier a vyf ellen hoogh, *twee ofte drie duymen dick*, effen, groen, en onder eenigſints purperachtich is, deeſe ſteel werd vercierd door bladen, die eenigſints met de bladen van de ſalix over een koomen, die effen aan de kanten niet geſchaard en op klynen ſteelkens twee over elkander ſtaan, de bladen, die onder aan de ſteel ſtaan, zyn by naa een duym breed, en anderhalve vinger langh, de reſt van de bladen werden telkens ſmalder en korter, daar de bladen over elkander ſtaan, komt *nu en dan, voornaamelyck aan de bovenſten*, een ſteel, die een vinger *en ander halve vinger* langh is, dat ſich verdeelt in ſeven, tien, ja meerder taxkens, dewelken in de ronte ſtaan, yder van deeſe taxkens draaght in een klyn en in vyve gedeelte bloem-kelk een vyfkantigh hoofdeke, zynde het begintſel van

concolore capitulo , ex quinque concavis quaſique biſidis coſtulis , conſtructo.

Floribus marceſcentibus ſuccedunt folliculi nunc in ſingulis radiis & calycibus ſinguli , nunc gemini in extremitate acuminati , veſicæ inſtar inflati , ex duabus tenuibus membranis conflati , quarum exterior gallinacii ovi magnitudine , mucronati obliquè ſurſum tendentes longis viridantibus villis quaſi inermibus aculeis præditi armati. Hi maturitatem adepti ſummâ parte per longitudinem ſe aperiunt , oſtenduntque ſemina parva oblonga non compreſſa pyriformia fuſa plumoſa imbricatâ ſerie intermedio nutritivo ſtylo incumbentia , & candidiſſimâ ſplendenteque lanugine donata.

In quacumque parte hæc planta lœdatur ſuccum fundit lacteum , & copioſum.

Perennat hic frutex, ac facile in hypocauſto hybernali aſſervatur , novos quod annis ex foliorum alis producens ramulos , illoſque aliorum fructicum de more in ramulos plurimos dividit ; floret menſibus julio auguſto , & ſeptembri , decembri autem & januario ſemina perficit.

Clariſſimus Kiggelarius in Catalogo Horti Beaumontiani hunç fruticem vocat *Apocynum hyſicanenſe ſalicis foliis latioribus.*

de aanſtaande bloem , het welcke ſich ontſluyt door vyf ſeer witte bloem-bladen , die ſich omkrullen en nederwaarts hangen , en met eenighe witte veſelkens omſet zyn , ſtaande in het midde der ſelve een recht opſtaande hoofdeken van de ſelve verwe , het welcke beſtaat uyt vyf hollen , en gelyck als in tween verdeelden ribbekens.

Wanneer de Bloemen vergaan ; ſoo volgen blaaskens , die of een alleen ofte twee te gelyck op een en deſelve bloemkelcke en ſteelcke ſtaan , ſy zyn ſcherp toeloopende , als een blaas opgeblaaſen, en beſtaan uyt twee dunne vlieſen,waar van de buytenſte de groote heeft van een hoender-ey , ſy ſtaan zydelings met haar punten na booven , zyn met lange groene hayren gelyck als met onweerbaaren angels verſien en gewaapent. Deeſe blaaskens rijp zynde openen ſich geheel aan de boven zyde , en vertoonen klyne langhwerpige niet plat maar peers-gewyſe zaaden , die over elkander heen hangende aan de middel-ſtyl vaſt ſitten , en van een ſeer witte en blinckende wolle verſien zyn.

Aan welck deel deeſe plant gequeſt werd, ſoo geeft ſy een overvloedigh melckachtigh zap van ſich.

Dit heeſter blyft over , en kan ſeer licht in de winterplaats bewaard werden, geeft jaarlycks uyt de oxelen der bladen nieuwen Taxkens,en verdeelt deſelve in verſcheyden taxkens gelyck als de anderen heeſters ; ſy draaght haar bloemen in de maanden julius , auguſtus , en ſeptember , maar in de maanden december en january geeft ſy haar rype zaaden.

Den Heer Kiggelaar geeft in ſyn Catalogus Horti Beaumontiani dit heeſter de naam van Apocynum hyſicanenſe ſalicis foliis latioribus.

ARGYRODENDROS AFRIC FOLIIS SERICIS ET ARGENTEIS. Fig. 26

Digitized by Google

C A P. XXVI.

ARGYRODENDROS AFRICANA FOLIIS SERICIS ET ARGENTEIS.

NOvam hanc & elegantem coniferam cum nulli cognitæ queat adjungi, *Argyrodendron* vocavi, nomen a foliorum juniorumque ramulorum facie externâ deſumtum, nam etiamſi eorum externa facies omni tempore appareat argentea, medio tamen die ſolis radiis expoſita e longinquo comam integram argenteam ſpectantibus offert: naſcuntur hujus novi generis plurimæ in Africâ ſpecies aliæ, quarum (Deo vitam largiente), ſequenti tomo Lectori Benevolo aliquas me exhibiturum polliceor, quum anno præterito aliarum ſpecierum ſemina ex Africâ miſſa acceperim, & hujus anni principio ſata progerminarint plurima.

Hujus deſcribendæ ſemina ſingulis ferme annis ex Africâ mittuntur nomine WITTE BOOM atque hanc cauſam eſſe credo, cur Clar: Pluckenetius Phytographiæ ſuæ tabulâ C C. Hanc vocarit *Leucadendron Africanam, arborem totam argenteam ſericeam, foliis integris.* ex quibus etiam ſingulis annis in Horto medico progerminant novæ arbuſculæ.

Maximam, quam poſſidet Hortus, dono dedit vir Strennus Dominus van der Stel, nuper in hac Civitate Scabinus, nunc autem Promontorii Bonæ Spei Gubernator, erat arbor tunc temporis pedalis, nunc autem quatuor pedum altitudinem ſuperat.

DEwyl deeſe ſeer fraeije en nieuwe ſoort van boom, die een vrucht heeft van gedaante als een pyn appel, by geen bekende ſoort kan werden gevoeght, ſoo heb deſelve Argyrodendros *genaamt, zynde deeſe naam ontleend van de uyterlycke gedaante der bladen en jonge tackens, want alhoewel der ſelven uyterſte gedaante ten allen tyden ſich ſilverachtig vertoont, ſoo verbeelt ſy nochtans van verre op het midde van de dagh in de ſtraalen van de ſon geſet zynde aan des ſelfs anſchouwers geheele ſilvere tacken en bladen: van dit nieuw geſlacht waſſen meer meede ſoorten in Africa, waar van ick eenige (indien ik leeve) in het volgende deel den goedgunſtige leeſer beloove te ſullen meede deelen, dewyl voorledene jaar derſelven zaaden uyt Africa heb ontfangen, waar van verſcheyden in het begin van dit jaar gezaayd en op gekoomen zyn.*

Het zaad van die ik nu beſchryve zal, werd meeſt alle jaaren uyt Africa geſonden op de naam van WITTE BOOM, het welcke ik meene de oorſaak te zyn, waarom de vermaarde Heer Pluckenet in ſyn phytographia op de tweehonderſte plaat, deeſe boom de naam gegeeven heeft van Leucadendros Africana, arbor tota argentea, ſericea, foliis integris *uyt welcke zaaden oock jaarlycks nieuwe boomkens in de Medecyn-hof voortkoomen.*

De grootſte, die den hof beſit, heeft den Edele geſtrenge Heer Willem Adriaan vander Stel vereerd, Out Scheepen deeſer Stad, en tegen woordigh Gouverneur aan de Caap de goede hoop, toen ter tyd was deeſe boom een voet hoogh, nu is de ſelve hooger dan vier voeten.

Radice nutritur lignoſâ & Craſſâ.

Caudicem habet rotundum, pedalem, qui foliorum ſtygmata reſervat diu.

Caudex in varios divaricatur, ramulos, quibus plurima adnaſcuntur folia digitum longa, anguſta mucronata, nervoſa rigida, quæ tantâ argenteorum ſericorumque pilorum quantitate prædita ſunt, ut tota ſerica & argentea appareant, & quaſi e ſimili materiâ confecta videantur.

Hactenus in Horto medico nullos flores nullaque ſemina produxit; fructum ex Africâ miſſum repræſentat jcon, qui e multis ſquamis argenreis invicem incumbentibus inſtar Pini fructus conſtat, ſub ſingulis ſquamis ſemen latet unicum fuſcum planum, & ab urráque parte convexum, quod, ſi caute e fructu ſumatur, habet ei annexum filamentum, cujus extremitas, præter quam quod quinque habear fuſca foliola, in quinque etiam filamenta ab omni parte pilis obſita dividitur.

Prope montes ad triginta pedum altitudinem & ſeſqui pedum craſſitiem creſcit in Africâ hæc arbor, cujus lignum ad uſum mechanicum, extruendumque focum ab Jncolis inutile judicatur.

Deeſe Boom werd door een dicke houtachtige wortel gevoed.

Sy heeft een ronde ſtam, die een voet hoogh is, en de littekenen der bladen langh behoud.

De ſtam werd in verſcheyde tacken verdeelt, waar aan veel bladen waſſen, die een vinger langh, ſmal, ſpits ſenenwachtigh en ſtyf zyn, die met ſoo veel ſilverachtige en zydachtige hairen voorſien zyn, dat ſy geheel ſilverachtigh en zydachtigh voorkoomen, en ſchynen uyt diergelycke ſtoffe gemaakt te zyn.

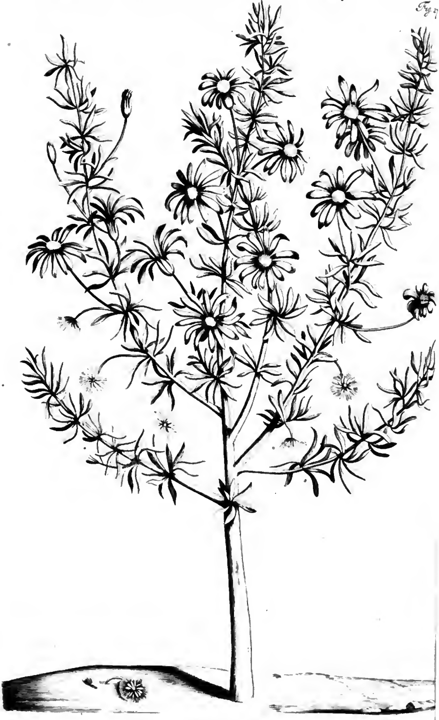
Sy heeft tot noch toe geen bloemen ofte zaaden in de Medecyn-hof voortgebracht; de afgebeelde vrught is uyt Africa geſonden, dewelcke beſtaat uyt veel ſilverachtige ſchobben die over elkander leggen, gelyck de vruchten van de Pyn-Boom, onder ider ſchobbe ſchuylt een enckel bruyn platachtigh zaad, dat aan beyde de zyde verheeve is, welck zaad ſoo het voorſichtigh uyt de vrucht genoomen werd heeft aan ſich vaſt een draatke welckers eynde, buyten dat het vyf bruyne bladen heeft, ſoo werd het oock verdeelt in vyf draatkens die aan alle kanten met hairen omzet zyn.

Deeſe boom waſt in Africa aan het geberghte tot de hooghte van dartigh voeten, en werd anderhalve voet dick, de inwoonders ſeggen dat het hout van deeſe boom onbequaam is om tot timmer ofte brandhout gebruykt te werden.

CAP.

ASTER AFRICANUS FRUTESCENS FOLIIS ANGUSTIS ET PLERUMQUE CONIUNCTIS.

Fig. 27

C A P. XXVII.

ASTER AFRICANUS FRUTESCENS, FOLIIS ANGUSTIS, ET PLERUMQUE CONJUNCTIS.

Radice nutritur lignoſâ in fibras albicantes excurrente.

Caule ſuſtentantur pollicem craſſo, ſcabro, cineritio, ſeſqui pedem alto, qui in ramulos concolores varios divaricatur, hos folia parva, anguſta, viridia confuſo ordine nunc octo nunc plura penicilli in morem conjuncta ambiunt, quæ tandem in ramulum nunc uncialem, nunc longiorem excreſcunt, qui in ſummitate unicum dumtaxat pediculum, florem ſuſtinenten diſcoideum radiatum, producit, flores diſcum componentes lutei, radios formantes purpurei.

Flores ſequuntur ſemina papposa.

Floret februario & martio, aprili ſemina perficit.

Et ſeminibus & ramulis avulſis facile propagatur.

Tota planta ſaporem habet aromaticum.

Prope montes locis ſaxoſis in Africâ ad

Dit gewas werd gevoed door een houtachtige wortel, die in witte veeſelwortelen eyndight.

De ſtam is een duym dick, oneffe, aſchgraeuw, en anderhalf voet hoogh, die ſich verdeelt in verſcheyden tacken van de ſelve coleur, aan de welcke klyne ſmalle en groene bladen ſonder de minſte ordere ſtaan, die nu acht nu meerder gelyckerwys als een penceel by den anderen gevoeght zyn, welcken bladen eyndelyck uytgroeijen tot een taxke van een ofte meerder duymen lenghte, uyt wiens top uytſchiet een ſteelcke voortbrengende een bloem, die uyt veel bloemen, die bundelwys by een gevoeght met rond omloopende bloem-bladen, beſtaan, de bloemen die bundelwys by den anderen ſtaan zyn geel, en de rond omloopende bloem-bladen purper.

Na de bloemen volgen ſtuyfachtigen zaaden.

In february en maart draaght deſelve bloemen, en geeft zaaden in april.

Sy werd door zaaden en afgeſcheurden tacken voortgequeeckt.

De geheele plant heeft een ſmaak als ſpeceryen.

Sy waſt in Africa aan het geberghte op

ſeſqui pedis altitudinem excreſcit, & octobri floret.

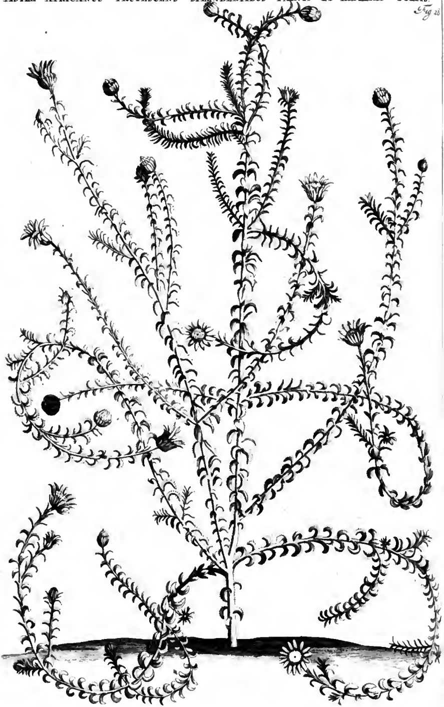
op ſteenachtige plaatſen tot de hooghte van anderhalf voet, en bloeyt in October.

C A P.

Digitized by Google

Aster africanus frutescens splendentibus parvis et reflexis foliis.

Fig 28

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

ASTER AFRICANUS FRUTESCENS, SPLENDENTIBUS PARVIS ET REFLEXIS FOLIIS.

Radicem habet hæc amœna aſteris ſpecies ligneam & albicantem.

Caulem habet rotundum, piloſum, fuſcum, qui ab imâ parte ad ſupremam varios emittit ramulos, his folia adſtant nullo habito ordine, nulloque ſuſtenta pediculo, parva, ſplendentia & reflexa, quorum margines pilis rigidioribus ornantur.

Ramuli e foliorum alis orti florem in ſummitate ſuſtinent unicum diſcoideum radiatum, flores diſcum componentes lutei, radios formantes albi, qui a parte poſticâ verſus ſummitatem purpuraſcunt, quales etiam, priuſquam explicantur, apparent flores.

Semina florem ſeqnentia, papposa eſſe ex ſeminibus plene nondum maturis, quum matura hactenus produxerit nulla, conjicere licuit.

Floret menſibus februario & martio.

Saporem habet ſubſalſum.

Tenera eſt hæc planta, & rariſſime per hyemem ſervari poteſt, præſertim cum

Deeſe ſchoone mede ſoort van aſter heeft een witte houtachtige wortel.

Sy heeft een ſteel, die rond, bruyn, en hayrachtigh is, en van boven tot onderen toe ſich in tacken verdeeld, aan welcken de bladen ſonder eenige order, en ſonder ſteelkens ſtaan, ſy zyn klyn, blinckende en omgekruld, en der ſelve zyden werden door veel ſtyve hayrkens vercierd.

De tacken, die uyt de oxelen der bladen voortkoomen, dragen op haar top een enckelde bloem, die uyt verſcheyden bundelwys by een gevoeghde bloemen met rondomlopende bloem-bladen t'ſamen geſtelt is, de bloemen, die bundelwys by een anderen ſtaan, zyn geel, de rontomloopende bloem-blade zyn wit, en zyn boven aan de buyte zyde purperachtigh, ſoodanigh ſcheynen oock de bloemen te ſullen zyn eer ſy opengaan.

Dat de zaaden, die naa de bloemen volgen, ſtuyfachtigh zyn, heb ik uyt onrypen zaaden kunnen afmeeten, dewyl de ſelve tot noch toe geen rypen heeft voortgebracht.

Sy draaght in de maanden februarius en maart haar bloemen.

De ſmaack van deeſe plant is ſoutachtigh.

Dit is een ſeer teeder gewaſch, en kan ſeer beſwaarlyck door de winter bewaard

 wer-

floꝛes produxerit, hinc ſingulis annis ex avulſis ramulis propagari, iiſque conſervari hæc ſpecies debet.

werden, voornaamelyck als ſy bloemen gedragen heeft, derhalven moet ſy alle jaaren uyt afgeſcheurde tacken voortgequeeckt en behouden werden.

CAP.

Digitized by Google

Aster africanus frutescens lavendulæ folio flore purpureo, *Fig. 29*

C A P. XXIX.

ASTER AFRICANUS FRUTESCENS LAVENDULÆ FOLIO, FLORE PURPUREO.

E ſeminibus Africanis, quæ anno 1698 ſata in horto medico, geminæ ſequentes aſteris ſpecies enatæ ſunt. Semina hujus ſub nomine aſteris miſſa eodem anno fruticem ſuppeditarunt tripedalem, qui radice fibroſâ & ligneâ ſuſtentatur, caulem habet ſeſqui pedalem, rotundum, primo rubrum, dein viridem, & tandem fuſcum; in varios caulis divaricatur ramulos, quibus folia adſtant nullo habito ordine virida, anguſta, longa, acuminata & unico dumtaxat nervo prædita.

Uyt de Africaanſe zaaden, die in het jaar 1698 in de Medecyn-hof zyn gezaaid, zyn deeſe twee volgende ſoorten van aſter voortgekoomen. De zaaden van deeſe onder de naam van Aſter geſonde heeft ons een heeſter van drie voeten hoogh voortgebraght, die gevoed werd door een houtachtige wortel die veel veeſel-wortelen van ſich geeft, dit heeſter heeft een ſtam die anderhalve voet hoogh, rond eerſt rood, naderhand groen, en ten laaſte bruyn is, de ſtam verdeelt ſich in verſcheyde taxkens, waar aan de bladen ſonder eenige ordere ſtaan, die groen, langh, ſmal, ſpits zynde, maar een ſenuw hebben.

Ramulorum ſummitatem flores exornant diſcoidei radiati, flores diſcum componentes lutei in quinque ſegmenta dividuntur, radium conſtituentes ſunt purpurei.

De toppen der taxkens werden verciert door bloemen, die uyt verſcheyde bloemkens beſtaan, die bundelwys by den anderen gevoeght zyn met rond omlopende bloem-bladen, de bloemen, die bundelwys by den anderen gevoeght ſtaan, zyn geel, en werden in vyf ſneden verdeelt, de rondom loopende bloem-bladen zyn purper.

Floribus marceſcentibus ſuccedunt ſemina pappoſa, quæ una cum foliis ſaporem exhibent aromaticum.

Wanneer de bloemen vergaan ſoo volgen in der ſelve plaats ſluyſachtige zaaden, die nevens de bladen een ſpeceryachtige ſmaak hebben.

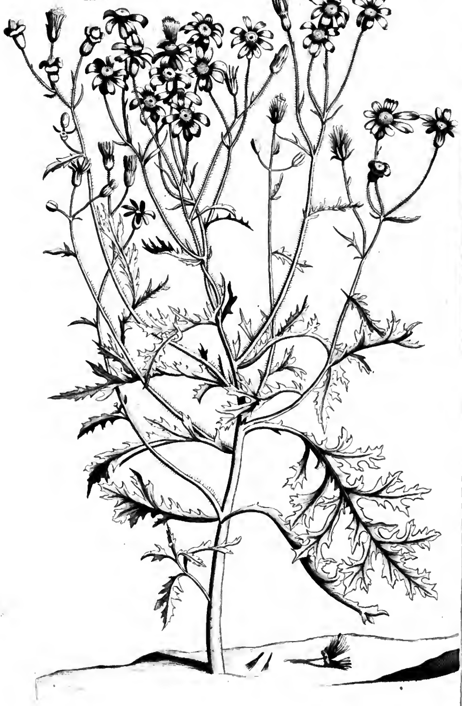
Floret menſibus æſtivis, & autumni initio ſemina perficit.

Het draaght bloemen in de ſoomer-maanden, en geeft rypen zaaden in het begin van de herfſt.

C A P.

Digitized by Google

Aster africanus annuus senecionis foliis.

CAP. XXX.

ASTER AFRICANUS ANNUS SENECIONIS FOLIIS.

Radicem habet hæc venuſtiſſima planta albicantem & fibroſam.

Dit gewas heeft een witte en veſelachtige wortel.

Caulem habet rotundum, rubentem, & albâ lanugine præditum, cui folia nullo ſuffulta pediculo, nulloque habito ordine annectuntur longa, utrinque in lacinias diviſa, quorum medium nervus occupat ex adverſâ parte ſubruber, albâque lanugine obſitus.

Het heeft een ronde roodachtige en met een witte wolle omſette ſteel, aan de welcke gevoeght zyn lange en aan beyde de zyden geſnedene bladen, ſtaande deſelve ſonder de minſte order, ofte door eenigh ſteelken onderſteunt, door der ſelven midde loopt een ſeneuw, die aan de buyte zyde roodachtigh en met een witte wolachtigheyd omſet is.

Ex foliorum alis ramuli oriuntur cum caule concolores, qui in ſummitate ex variis pediculis digito plerumque longioribus flores ſuſtinent diſcoideos radiatos, floribus radios efformantibus purpureis, diſcum componentibus luteis.

Uyt de oxelen der bladen komen takkens te voorſchyn, die deſelve verwe met de ſteel zyn hebbende, en wiens toppen op verſcheyde ſteelkens, gemeenelyck langer dan in een vinger, bloemen dragen, dewelcken uyt bloemen beſtaan, die bundelwys by den anderen gevoeght zyn met rond omloopende bloem-bladen, zynde de rond omlopende bloem-bladen purper, ende bundelwys by den anderen gevoeghden bloemen geel.

Flores ſingulos ſequuntur ſemina plurima nuda in pappum exeuntia.

Na ider bloem volgen veel naackte en ſtuyfachtige zaaden.

Floret ſingulis annis in Horto medico menſibus junio & julio, ſemina auguſto perficit.

Het draaght jaarlyckx in de Medecynhof haar bloemen in de maanden junius en julius, en geeft rype zaaden in de maand auguſtus.

Juxta montes poſt rupes locis opacis

Omtrent het geberghte achter de ſteen-

Promontorii Bonæ Spei creſcit hæc planta, & octobri floret.

rotſen in ſchaduwachtige plaatſen groeyt dit gewas aan de Caap de goede hoop, en draaght haar bloemen inde maand october.

CAP.

Digitized by Google

Aster africanus frutescens foliis senecionis crassioribus. *Fig. 31.*

Digitized by Google

C A P. XXXI.

ASTER AFRICANUS FRUTESCENS FOLIIS SENECIONIS CRASSIORIBUS.

HAnc amœnam Aſteris ſpeciem florentem acceptam ſero viro ampliſſimo Domino Gerbrando Pancras, in hac civitate Scabino Præſidi, ac Horti medici Curatori, quæ radicem habet craſſam lignoſam, fibras emittentem albicantes.

DEeſe fraeije mede ſoort van Aſter heeft in ſyn volle bloem zynde vereert den Achtbaaren Heer Mr. Gerbrand Pancras, Preſident Schepen en Commiſſaris van den Medecyn-hof, ſy heeft een dicke houtachtige wortel, die witte veſel-wortelen van ſich geeft.

Caulem producit hæc radix pedalem, vireſcentem primo, dein albicantem, & non nihil lignoſum, in ramulos rotundos ſtriatos & virides divaricatur.

Deeſe wortel brenght een ſteel voort, die eerſt groen, naderhand wit en eenighſints houtachtigh is, die ſich verdeelt in ronde, geveurde, en groene taxkens.

Ramulis nullo habito ordine & abſque omni pediculo adnaſcuntur folia ſenecionis incani pinguis C: B: foliis non abſimilia at craſſiora & ſucculentiora.

Aan de taxkens ſtaan ſonder de minſte order, en ſonder ſteelkens de bladen, die niet ongelyck zyn de bladen van den ſenecio incanus pinguis C: B., *maar zyn wat dicker en ſapachtiger.*

Ramulorum ſummitates determinantur in pedicellos nunc digitum longos, nunc longiores, ſuſtinentes oblonga ſquamoſa capitula, quæ ſe in florem expandunt diſcoideum radiatum, diſco exiſtente luteo, radiorum petalis purpuraſcentibus.

De toppen der taxkens eyndigen in ſteelen die een vinger langh, en langer zyn, draagende ſchobachtige hoofdekens, die ſich uytbreyden tot een bloem, dewelcke beſtaat uyt veel bloemen die bundelwys by den anderen gevoeght zyn met rond omloopende bloem-bladen, zynde de bundelwys by den anderen gevoeghde bloemen geel, en de rond omloopende bloem-bladen purper.

Florem ſequuntur ſemina plurima papposa.

Na de bloemen volgen veel ſluyſachtigen zaaden.

Toto anno, ſi rite conſervetur tempore hyemali in hypocauſto, floret & ſe-

Deeſe plant draaght het heele jaar door bloemen en geeft rypen zaaden, ſoo de ſel-

mina producit matura, & e ſeminibus deciduis facile propagatur.

ve de ganſche winter door wel in de winterplaatſe bewaart werd, uyt het gevalle zaad werd deeſe plant ſeer gemackelyck voortgequeeckt.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

ASTEROPLATICARPOS AFRIC: FRUTESCENS FOLIIS CRITHMI MARINI

Fig. 32.

Digitized by Google

C A P. XXXII.

ASTEROPLATYCARPOS AFRICANA FRUTESCENS CRITHMI MARINI FOLIIS.

P*Lantæ diſcoideæ radiatæ* hactenus cognitæ & quarum rei herbariæ Scriptores meminerunt aut deſcribunt, *omnes ſeminibus gaudent nudis*, *iiſque vel ſolidis*, *vel in pappum exeuntibus*, ſeminibus autem capſulis incluſis gaudentium, quod ſcio, meminit nemo, qualis tamen e ſeminibus Africanis enata quum vigeat in Horto medico, non inconſultum fore putavi, ſi ejus iconem deſcriptionemque huic ſecundæ parti infererem, illique nomen aliquod (quum nulli generi, nulli claſſi cognitæ adjungi queat) exhiberem, quo ab omnibus facile dignoſci poſſet, quod eſt *Aſteroplatycarpos*, eſt enim latus hujusplantæ fructus, & Stellam ſex radiorum ſenis ſuis eminentiis acutiſſimis repreſentat, quod tamdiu reſervabo, donec quis melius eique convenientius excogitarit nomen.

Radice ſuſtentatur fibroſâ, primo albâ, deinde fuſcâ, quæ caulem profert ſemipedalem, rotundum, qui e viridi colore in caſtaneum mutatur.

Caulis in aliquot ramulos divaricatur, rotundos cum caule concolores, qui undique foliis ornantur primo cineritiis, tandem viribus, anguſtis, multâque diviſurâ non male cornu cervino, ſeu potius Crithmi marini Dod: foliis emulantibus.

A*Lle de bekende* planten, welckers bloemen bundelwys te ſamen gevoeght zyn, en rontomlopende bloembladen hebben, *deeſen* allen, *ſegh ik*, geeven naackte zaaden naa ider bloem, deeſe zaaden zyn of hard of eyndigen met een ſtuyſken, *maar niemand heeft dat ik weet*, *oyt gewagh gemaackt van ſodaanigen*, *dewelcken zaaden voortbrachten*, *die in holligheeden waaren beſlooten*, *dewyl nochtans een ſoodanige plant*, *uyt Africaanſche zaaden voortgekoomen*, *in den Medecyn-hof gequeeckt werd*, *ſoo hebbe ik het niet ongeraade geoordeelt*, *indien ik deſſelfs afbeeldſel en beſchryvingh in dit tweede deel invoeghde*, *en ſoodaanige naam gaf*, (*door dien ſy by geen bekent geſlacht ofte verdeelingh kan werden gevoeght*) *waar door ſeer licht van alle anderen ſoude komen werden onderſcheyde*, *de naam dan is* Aſteroplatycarpos, *want de vrucht van dit gewas is breed*, *en verbeeld door haar ſes ſcharpen punten een ſeskantige ſter*, *welcke naam ik ſoo langh ſal bewaaren*, *tot dat imand een beeter en eygender naam zal hebben bedacht.*

De wortel, *die deeſe plant voed*, *is veſelachtigh*, *eerſt wit en naderhand bruyn*, *ſy brenght een ſtengh voort*, *die rond en een halve voet hoogh*, *eerſt groen en naderhand caſtanje bruyn is.*

De ſtengh verdeelt ſich in eenigen tacken, *dewelcken rond en van de ſelve verwe zyn*, *ſy werden over al met ſmalle bladen verciert*, *die eerſt aſch-graeuw*, *en naderhand groen zyn*, *en die door haar veelvuldige verdeelingen niet qualyck een hartshoorn*, *of liever de bladen van den Crithmum marinum Dod: verbeelden.*

Ramnlorum ſummitatem ex pediculis longioribus rotundis & viridibus flores exornant diſcoidei radiati, diſci radiorumque petalis a parte interiore ſulphureis, ab exteriore purpureis.

De toppen der tacken werden verciert door bloemen, die bundelwys by den anderen gevoeght zyn, en rontomlopende bloem-bladen hebben, ſy ſtaan op lange, ronde, en groene ſteelkens, de bloemen zyn van binnen ſulpherachtigh en van buyten purper.

Floret julio & auguſto.

Sy draaght in de maanden julius en auguſtus bloemen.

Semina hactenus in Horto medico nulla produxit matura: fructum tamen ſeu capſulam ſeminalem una cum ſeminibus ex eâdem exemptis, prout mihi ex Africâ miſſa ſnnt, addere atqne deſcribere volui. Florem itaqne ſeqnitur fructus, ſeu capſula ſeminalis rotunda & lata, ab unâ parte, qnâ pedicnlo annectitur, convexa, ab alterá plana, é cujus medio ſex ſpinarum inſtar acutæ exeunt eminentiæ ſtellæ in modum diſpoſitæ, quæ totidem in ipſo fructu latere ſemina demonſtrant, illæ autem eminentiæ ſemina intus non continent, ſed circa earum baſin fructus ea reſervat.

Rype zaaden en heeft de ſelve tot noch toe geen voortgebracht in de Medecynhof: nochtans heb ik hier willen byvoegen en beſchryven de vrucht ofte zaad-huys met haar zaaden uyt deſelve genoomen, ſoo als ſy my uyt Africa zyn toe geſonden. De bloem werd gevolght door een ronde en breede vrucht ofte zaad-huys, het welke aan die zyde verheven is, daar het op de ſteel vaſt ſit, aan de andere zyde is het plat, en op des ſelfs midde ſtaan ſes ſcharpe punten als doorns, zynde gerangeert als een ſter, welcke punten een gelyck getal van zaaden vertoonen in de vrucht beſlooten te zyn, alhoewel deeſe punten de zaaden nochtans niet beſluyten, maar werden in de vrucht omtrent der ſelven ſteunſtel ofte begin bewaart.

Inter omnes, quas alit Hortus plantas Africanas, e tenerrimis una jnre merito cenſetur, quum, niſi ab omni ſitu & mucore (qnibus tamen facillime plantæ, hyberno tempore in hybernaculis conſervandæ, primo vere corripiuntur) caute conſervetur, ilico pereat.

Onder alle de Africaanſchen gewaſſen, die in den hof gequeeckt werden, kan deeſe met recht een van de alderteerſte gereekent werden, dewyl ſy haaſtelyck ſterft; ſo ſy niet ſeer ſorghvuldigh van alle ſchimmel werd bewaart, het geen nochtans in het begin van de lente ſeer licht die planten onderhevigh zyn, die des winters in de winterplaatſen moeten werden bewaart.

Ex avulſis ramulis & circa maji principium terræ impactis æque ac ſeminibus propagatur, qui ſi caute ab ardentibus ſolis radiis conſerventur, radices agunt plerumque.

Sy werd door afgeſcheurden tacken, die in het begin van may werden in de aarde geſtooken, ſoo wel als door zaaden voortgequeeckt, welcken tacken ſoo ſy voor de brandende ſtraalen der Son werden bewaart, ſoo ſchieten ſy gemeenelyck wortelen.

CAP.

Digitized by Google

BELLIS AFRIC: FLORUM PEDICULIS PENE APHYLLIS FOLIIS INCISIS

Fig. 33

Digitized by Google

C A P. XXXIII.

BELLIS AFRICANA FLORUM PEDICULIS PENE APHYLLIS, FOLIIS INCISIS.

Plantis *Diſcoideis radiatis*, *ſeminibus flores ſingulos ſingulis inſequentibus nudis*, *ſolidis*, *non pappoſis* hæ noſtra deſcribendæ cum annumerentur, videndum erat, cui hujus Claſſis generi annumerari poſſent; paucis hanc claſſem complectitur C L. Hermannus, & ſoliis *Chryſanthemi*, *Calendulæ*, *Tagetis*, *Bellidis*, *Chamæmeli*, *Matricariæ*, *Ptarmicæ & Millefolii* nominibus eam proponit & dividit: horum omnium præ cæteris arridet Bellidis nomen, ob totam harum deſcribendarum plantarum ſtructuram & habitum, foliorum nimirum ad Radicem poſitorum, florum ſingulis innixorum pediculis ab ipſa radice oriundis, atque *Bellidum* floribus non abſimilium: Aliud *Bellidis* genus, quod *caule gaudet ramoſo*, *petalis albicantibus*, *Leucanthemi* nomine cum Clar: Tournefort proponendum putamus. *Calendulæ* nomine hactenus in Batavorum hortis innotuerunt, ob ſemina cordiformia membranacea ſeminibus quibuſdam Calendulæ Africanæ in Catal: Horti Acad: lugd: Bat: à Cl: Hermanno deſcriptæ pag: 104 non valde diſſimilia, ut ex icone Cl: Hermanni cum noſtrâ collata liquet; aſt ſciat, velim, L: Benev. Hermannum in plantâ ſuâ duplicis diverſæ figuræ ſemina reperiiſſe, habet noſtra unius, atque hanc unicam eſſe cauſſam, cur Clar: Hermannus plantam ſuam *Calendularum* familiæ inſeruit; quod etiam vel ex eo liquet, quod *Chryſanthemum Americanum caule alato*, ſeminibus cum noſtris, & membranaceis Calendulæ Africanæ ſeminibus, quadantenus convenientibus, hujus Horti partis primæ ca-

D*Ewyl deeſe planten*, *die nu beſchreven zullen werden*, *gereeckent zyn onder die ſoorten*, *welckers* bloemen bundelwys by den anderen gevoeght zyn, en rontomloopende bloem-blaaden hebben, en welckers zaaden naackt, ſonder ſtuyfken, en hard zyn, *ſoo moſt onderſocht werden onder welck geſlacht van deeſe verdeelingh deeſe nieuwe planten konnen werden gereeckent*; *in een klyn getal werd deeſe geheele verdeelingh door de Heer Hermans begreepen*, *en ſtelt de ſelve alleen voor onder de naamen van* Chryſanthemum, Calendula, Tages, Bellis, Chamæmelum, Matricaria, Ptarmica, *en* Millefolium, *van die allen ſchynt my de naam van* Bellis *de gevoeghlyckſte te zyn*, *om dat de gedaante deeſer planten*, *die nu beſchreve ſullen werden*, *daar wel het meeſte meede overeenkomen*, *want derſelven bladen ſtaan meede op de wortelen vaſt*, *de ſteelen die de bloemen voortbrengen koomen meede ten eerſten uyt de wortelen te voorſchyn*, *en de bloemen en komen oock niet qualyck over een met de* Bellis: *het andere geſlacht van* Bellis, *welckers* ſteelen tacken voortbrengen en witte bloemen dragen, *moet myns oordeels*, *gelyck het den Vermaarde Heer Tournefort begreepen heeft*, *onder de naam van* Leucanthemum *voorgeſtelt werden. Tot noch toe zyn de ſelven in de hoven van Holland onder de naam van* Calendula *bekent geweeſt*, *van weegen derſelven vlieſachtigen en hartswyſen zaaden die niet qualyck over een en komen met de zaaden van den Calendula Africana door den Heer Hermans in ſyn Cataloge over den Academie tuyn tot Leyden beſchreven*, *gelyck als*, *uyt het afbeeldſel van de Heer Hermans met onſe vergeleeke*, *blyckt*; *maar*, *den goetgunſtige leſer*, *belieft te weeten dat de Heer Hermans in ſyn plant tweederley zaaden gevonden heeft*, *daar de onſe maar een-*

 derley

Digitized by Google

pite tertio deſcriptum & delineatum, non *Calendularum familiæ* adjungat, (quod in eâdem parte Commentatores amant) ſed *Chryſanthemorum* fini annectere, vel ad calcem totius Claſſis amandare voluit.

Radice ſuſtentatur hæc Bellis fibroſâ fuſcâ & perenni, ex quâ folia exſurgunt plurima tres quatuorve uncias longa, ex anguſtiori baſi in apicem latiorem exeuntia, hilari virore nitentia, craſſa, ſucculenta, & inciſa, quorum medium nervus occupat craſſus.

Varii pedicelli ex foliorum conjunctione exoriuntur pedales, rotundi, virides, plerumque aphylli, (nonnumquam unico foliolo & inciſo exornantur) in ſummitate florem ſuſtinentes unicum Diſcoideum radiatum, & quemadmodum radiorum ſulcata petala ex adverſa parte cum rubore purpuraſcunt, & interiore alba exiſtunt, ita & floſculi diſcum efformantes, priuſquam explicantur, toti cum nigredine purpuraſcunt, aperti ſulphurei aparent, ex quibus ſtylus exit bifidus, purpureus.

Felort omni anni tempore, ſi debita huic non denegetur cultura; ſemina matura hactenus produxit nulla.

Semina hujus plantæ mecum ſub fine anno 1697 communicavit vir Ampliſſimus dominus Joannes Huydecooper a Maarſeveen hujus Reipublicæ Scabinus, Hortique medici Curator, ex quibus anno ſequente hæc planta enata eſt.

derley heeft, en dat ſulcks de eenighſte oorſaack is, waarom d'Heer Hermans ſyn plant onder de Calendula *heeft believen te ſtellen; het geen oock wel hier uyt blyckt dat hy den* Chryſanthemum Americanum caule alato *(in het derde Capittel van het eerſte deel van deeſen hof beſchreven, en afgebeeld) welckers zaaden meede eenige over eenkomſt heeft met de vlieſachtige zaaden van den Calendula Africana, niet by den* Calendula *heeft gevoeght, (het geen nochtans de Aanteekenaars over het ſelve eerſte deel goedkeuren) maar deſelve liever heeft willen voegen aan het eynde van de* Chryſanthemum, *ofte anders aan het ſlot van die geheele verdeelingh plaatſen.*

Deeſe Bellis werd gevoed door een bruyne veſelachtige wortel, die overblyft, uyt welcke wortel veel bladen, die drie en vier duymen langh, van ondere ſpits en breed uyt loopenden, blinckend groen, dick, ſapachtigh en ingeſneeden zyn, door welckers midden een dicke ſenuw heen loopt.

Uyt het midde, daar de bladen te ſamen koomen, ſchieten veel ronden groenen en meeſt bladeloos ſteelen tot de hooghte van een voet, (meeſt bladeloos, om dat aan ſommigen bywylen een enckeld en ingeſnede blad ſit) deeſen ſteelen dragen op haar top een enckelde bloem, die uyt veel bloemen bundelwys by den anderen te ſamen gevoeght, met rondomloopende bloem-bladen beſtaat, en gelyckerwys als de geveurden bloem-bladen van buyten rootachtigh purper, en van binnen wit zyn; alſoo zyn oock de bloemen, die bundelwys by den anderen gevoegt zyn, eer ſy open gaan, geheel en al ſwart purper, maar open zynde, ſoo koomen ſy geel als ſwavel te voorſchyn, uyt welckers midden een purpere bloemſtyl, die in tween verdeeld is, voortkomt.

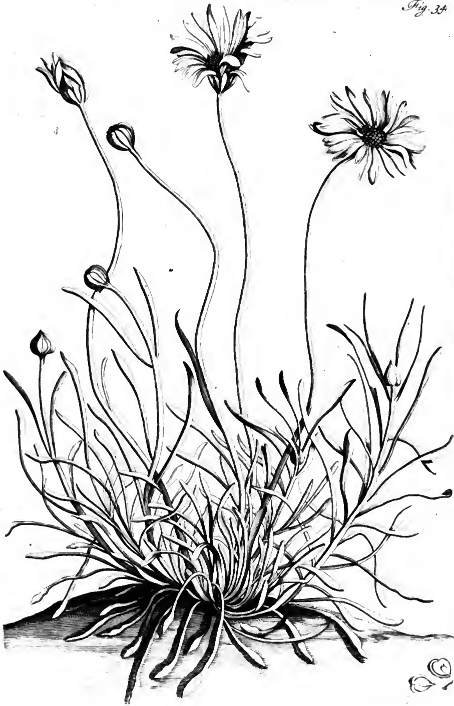
Sy draaght op alle tyden des jaars haar bloemen, ſoo ſy behoorlyck werd gecultiveert; geen rypen zaaden heeft deſelve tot noch toe voortgebracht.

Het ſaad van deeſe Plant heeft my op het eynde des jaars 1697 mede gedeelt den Achtbaare Heer en Mr. Ioannes Hydecooper van Maarſeveen Schepen, en Commiſſaris van den Medicyn-hof, uyt welcken zaaden het jaar daaraan volgende dit gewaſch is voortgekoomen.

Digitized by Google

Bellis Afric: florum pediculis foliosis foliis angustis et integris.

Fig. 34.

Digitized by Google

C A P. XXXIV.

BELLIS AFRICANA FLORUM PEDICULIS FOLIOSIS, FOLIIS ANGUSTIS ET INTEGRIS.

EX radice fibroſâ & perenni orta hæc bellis cæſpitem integrum foliis ſuis operit, quæ digitum longa, anguſta non crenata ex anguſtiori baſi in mucronem paulo latiorem terminantur.

Pediculos ex ipſâ radice orientes promit pedales & longiores, rotundos & virides, quorum ſinguli circa baſin aliquot folioſis anguſtis ornati florem ſuſtinent unicum præcedentis Bellidis florum ſimillimum, ſolis radiorum petalis exceptis, quæ in hâc breviora, in illâ autem longiora evadunt.

Floret omni anni tempore, &hujus æſtatis initio ſemina perfecit.

Plantam hanc florentem mecum communicavit vir Ampliſſimus Dominus Gerbrandus Pancras in hac civitate Scabinorum Præſes &hujus horti Curator.

Locis ſaxoſis Promontorii Bonæ Spei floret menſe Octobri.

Emolliendi refrigerandique vim cum

UYt een veſelachtige wortel, die overblyft, komt deeſe bellis, die met ſyn bladen een geheele klomp aarde bedeckt, te voorſchyn, de bladen zyn een vinger langh, ſmal, ongeſchaard, en hebbende een ſmal beginſel eyndigen ſy boven een wynich breeder.

Sy brenght ſteelen uyt haar wortel te voorſchyn, die rond, groen, een voet en hoger zyn, deeſe ſteele werden omtrent haar begin met ſmallen bladen vercierd, en dragen een eenige bloem met de voorgaande Bellis ſeer overeenkoomende, indien men de rondomloopende bloem-bladen uytſondert, die in deeſe plant kleynder zyn, maar in de voorgaande grooter werden.

Sy draaght haar bloemen het geheele jaar door, en heeft in het begin van deeſe ſoomer rypen zaaden voortgebracht.

Deeſe Plant in ſyn bloem zynde heeft my medegedeelt den Achtbaaren Heer Mr. Gerbrand Pancras Preſident Schepen en Commiſſaris van deeſen hof.

Sy draaght haar bloemen aan de Caap de Goede-Hoop in de maand October op ſteenachtige plaatſen.

Dat deeſe planten, gelyck der ſelven

congeneribus poſſidere has plantas, ſapor earum aqueus & mucilaginoſus indicat.

medeſoorten, verkoelende en verſachtende zyn, geeft der ſelven waterachtige lymige ſmaak te kennen.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAMPANULA AFRIC: ANNUA HIRSUTA LATIS SERRATISQUE FOLIIS FLOR: VIOLACEO

Fig 35.

Digitized by Google

C A P. XXXV.

CAMPANULA AFRICANA ANNUA HIRSUTA LATIS SERRATISQUE FOLIIS, FLORE MAGNO VIOLACEO.

PLantæ, quæ capſulam gerunt ſeminalem in terna loculamenta diviſam ſeminibus plurimis referta; quæ florem proferunt pentapetaloideum fructui inſidentem; & partibus omnibus lacteſcunt, a rei herbariæ Peritis *Campanulæ* (quum harum pleræque ſpecies inſtar campanulæ florem gerant) vocantur, his notis itaque cum gaudeant plantæ ſequentes, hoc ipſo nomine eas proponere volui.

DE gewaſſen, die een zaad-huys hebben, dat in drie holligheeden is verdeelt, in welcken veel zaaden zyn; die een eenbladige bloem voortbrengen, dewelcke in vyf ſneden is verdeelt en op de vrught vaſt ſit; die over al melck geeven, deeſe allen werden van de kruyd-kenders met de naam van Campanula *genaamt, (dewyl het grootſte gedeelte van deeſe gewaſſen een bloem dragen van gedaante als een klockje) nadien nu de volgende gewaſſen met deeſe kenteeckenen voorſien zyn, ſoo heb ik deſelven onder die naam willen voorſtellen.*

E radice fibroſa hæc caulem producit rotundum, viridem.

Uyt een veeſel-wortel brenght dit gewas een ronde en groene ſteel.

Ipſi cauli folia annectuntur ex adverſo plerumque bina, longa, lata ſerrata & mucronata.

Aan deeſe ſteel werden gemeenelyck twee aan twee over elkander de bladen gehecht, die langh, breed, geſchaart en voor ſpits toeloopende zyn.

Ex foliorum alis ramuli producuntur cum caule & foliis hirſuti, in alios minores ſeſe dividentes.

Uyt de oxelen der bladen komen takkens te voorſchyn, die gelyck als de ſteel en bladen ruygh zyn en ſich in andere klyne takkens verdeelen.

Singulorum ramulorum ſummitatem ex calici hirſuto unicus exornat flos, pedali non nunquam ſuſtentus pediculo, quinquifidus, Cœruleus, florem ſequitur capſula ſeminalis, quæ tribus diſtincta loculamentis ſemina continet parva.

Een eenige bloem vercierd in een ruyge bloem-kooker de top van ider takke, zynde deſſelfs ſteelke by wylen een voet langh, de bloem is in vyf ſneden verdeelt en blaauw, naa de bloem volght een zaad-huys, het geen in drie holligheeden veel klyne zaaden beſluyt.

Floret menſibus auguſto & ſeptembri, ſemina octobri perficit, quibus perfectis perit.

Deeſe plant draaght haar bloemen in de maanden auguſtus en ſeptember, en geeft rype zaaden in october, dewelcke ryp zynde ſoo vergaat deſelve.

Tota planta lac fundit tenue & aqueum.

Deeſe plant geeft over al van ſich een dun en waterachtige melck.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

Campanula africana annua glabra serrato folio flore pallido.

Fig. 36.

CAP. XXXVI.

CAMPANULA AFRICANA ANNUA GLABRA, SERRATO FOLIO, FLORE PALLIDO.

E ſeminibus, quæ nobis anno nonageſimo ultra milleſimum ſexcenteſimum octavo Promontorium Bonæ Spei ſuppeditavit, hæc Campanulæ ſpecies in horto medico exorta eſt.

Uyt zaaden, die in het jaar ſeſtien hondert acht en negentigh de Caap de Goede-Hoop heeft meedegedeelt, is deeſe ſoort van Campanula in de Medecynhof voortgeqweekt.

Radicem habet fibroſam, & tenuem.

Sy heeft een dunne veſelwortel.

Caulem habet Rotundum viridem, qui ſtatim a Radice ad ſummitatem uſque varios e foliorum alis emittit ramulos, longos, virides, rotundos, qui denuo in alios minores ſubdividuntur.

De ſteel is rond en groen, uyt de oxelen der bladen koomen van ondere tot bove verſcheyden taxkens, die rond langh, en groen zynde ſich in andere kleyne taxkens verdeelen.

Ipſi Cauli abſque ullo Pediculo, nulloque habito ordine annectuntur folia, longa mucronata, viridia, ſerrata, hæc de inferioribus dicta ſunto, quum ſuperiora ſunt anguſtiora, & quo altiora quo breviora & minus ſerrata.

De bladen ſtaan hier en daar aan de ſteel ſonder voetjes, ſy zyn langh, ſpits, groen en geſchaard, ik ſpreeke van de onderſte bladen, dewyl de bovenſte ſmalder zyn, en hoe hooger de ſelve aan deeſe plant ſtaan, hoe kleynder en minder geſchaart deſelve zyn.

Ramulorum ſummitatem ornant ex perianthio quinquifido flores quinquifidi, palleſcentes.

De toppen der taxkens werden vercierd door bleecke bloemen, die in vyf ſneden verdeelt zyn, en in een bloem-koocker ſtaan, die in gelycke vyf ſneden verdeelt is.

Flores ſequitur capſula ſeminalis tribus loculis ſemina minutiſſima continentibus diſtincta.

Naa de bloem volght een zaad-huys, dat ſich in drie holligheeden verdeelt, en in ſich klyne zaaden beſluyt.

Ramuli abſciſſi lac præbent aqueum.

De afgeſnede tacken geeven uyt ſich een waterachtige melck.

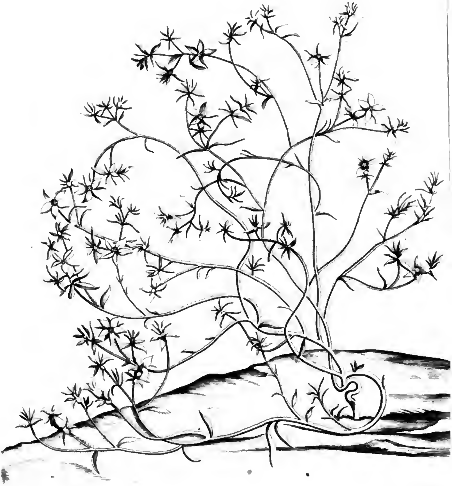
Floret menſibus Julio & auguſto. Semina ſeptembri perficit.

Deeſe plant geeft bloemen in de maande Julius en auguſtus, en in de maand ſeptember rype zaaden.

Digitized by Google

Campanula africana hirsuta parvo angustoque folio flore pallide violaceo

Fig. 37

Digitized by Google

C A P. XXXVII.

CAMPANULA AFRICANA HIRSUTA, PARVO ANGUSTOQUE FOLIO, FLORE PALLIDE VIOLACEO.

E ſeminibus eodem anno 1698 ex Africâ delatis hæc plantula pulcerrima enata eſt, quæ parvâ, fibroſâ, & albicante radice ſuſtentatur, caulem producente rotundum, tenuem, varios vix e tellure egreſſum ramulos humi procumbentes & hirſutos emittentem.

Ipſis ramulis folia adſtant parva anguſta, non crenata & hilari viriditate prædita.

Plurimi ramulorum ſummitatem parvis ſuſtenti pediculis exornant floſculi campanulati quinquifidi, pallide cærulei, qui fundum habent purpureum, ſtylum nutritivum albicantem & quadrifidum, & periauthio inſident hirſuto & floſculorum inſtar quinquifido.

Florem more congenerum ſequitur capſula ſeminalis trigona, totidem loculis minutiſſima ſemina continentibus diſtincta.

Dit fraey gewas is meede uyt zaaden, die in het ſelve jaar 1698 uyt Africa zyn gebracht, voortgekoomen, het werd door een kleyne en witte veſel-wortel gevoed, uyt welke een ronde dunne ſteel voortkomt, die naauwlycks uyt de aarde zynde veel ruyge en over het aardryck kruypende taxkens van ſich geeft.

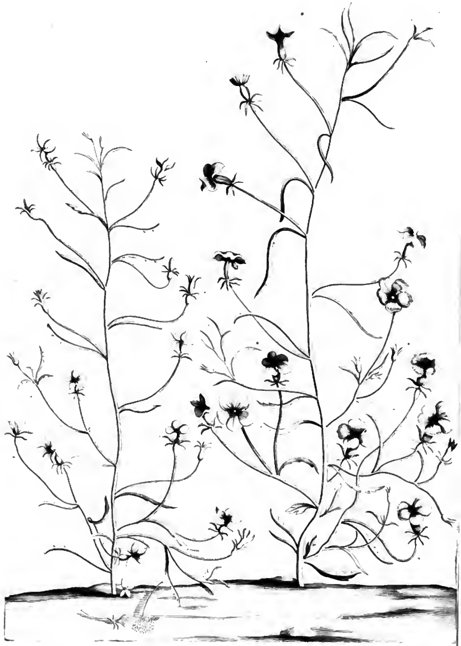
Aan de taxkens ſtaan kleyne ſmalle bladen, die niet geſchaard, maar bley-groen zyn.

Veel kleyne bloemen, die de gedaante hebbe als klockjes, bleeck-blaauw en in vyf ſneden verdeelt zyn, vercieren de toppen der taxkens; deeſe bloemen hebben een purpere grond, en een bloem-ſtyl, die wit en in viere geſneden is, ſy ſitten in een bloemkooker die ruygh en gelyck als de bloemen in vyf ſneden verdeelt is.

Naa de bloem volght, gelyck als in desſelfs mede ſoorten een driekantigh zaadhuys, zynde in drie holligheeden kleyne zaaden in ſich beſluytende verdeelt.

Campanula africana annua angustifolia flore purpurascente maior et minor

Fig. 38

Digitized by Google

C A P. XXXVIII.

CAMPANULA AFRICANA ANNUA ANGUSTIFOLIA, FLORE PURPURASCENTE, MAJOR.

EADEM, FLORE PURPURASCENTE, MINOR.

HIſce campanulis non abſimiles plantas geminas in catalogo ſuo Horti Acad: Lugd: Batavi dipictas & deſcriptas reliquit vir Clar: Hermannus, adeo ut eaſdem cum noſtris, & in toto convenire facile quis conjiceret, tamen variare dubitabit nemo, qui & eas ab Hermanno deſcriptas, & haſce deſcribendas accuratius examinarit, nam ſive color florum, ſive foliorum, & ex ipſorum alis prodeuntium pediculorum magnitudo examinetur, res ipſa clamat.

Hæc itaque (majorem intelligo) ex radicibus fibroſis & albicantibus in plantam exſurgit pedalem, quæ ab imâ ad ſupremam partem in varios divaricatur ramulos.

Folia habet hæc planta nullo ſuffulta pediculo, quæ longa, anguſta, crenata, & craſſiuſcula ſunt.

Ex omnibus foliorum alis unicus duntaxat pediculus exſurgit tenuis, qui raro digiti longitudinem excedens unicum in calyculo quinquifido & nonnihil hirſuto florem ſuſtinet campanulatum purpuraſcentem, in quinque profundas lacinias diviſum (quarum una ad calicem uſque excurrit) quaſi totidem eſſent petala, quæ in apicem rotundiorem, quam illarum petala, quæ ab Hermanno deſcribuntur, deſinunt.

Flores ſequuntur capſulæ ſeminales ter-

DEn vermaarden Heer Hermans heeft in ſyn Catalogus Horti Acad: Lugd: Batavi twee planten afgebeeld en beſchreven, die niet ſeer ongelyck zyn aan deeſe twee Campanula, ſoo dat imand ſeer lichtelyck ſoude konnen meenen, dat die twee met deeſe gebeelyck over een quamen, niemant nochtans ſal konnen twyffelen dat deeſe verſcheyden zyn, indien hy naukeurigh ſal hebben onderſocht, ſoo die van de Heer Hermans zyn beſchreven, als die nu beſchreve zullen werden, want het zy men de verwe der bloemen, ofte de groote der bladen en ſteelkens, die uyt de oxelen der bladen voortkoomen, gaade ſlaat, de ſaak ſpreckt van ſelve.

Deeſe dan (ick meene de groote) waſt uyt een witte veſelwortel tot de booghte van een voet, die van ondere tot bove in verſcheyden taxkens verdeelt werd.

Deeſe plant heeft lange, ſmalle bladen, die ſonder ſteelken vaſt ſitten, dickachtigh en geſchaart zyn.

Uyt alle de oxelen der bladen komt een enckeld dun ſteelken uyt ſchieten, dat ſelde langer dan een vinger is, en in een ruyge en in vyf ſneden verdeelde bloem-kooker een eenige klockwyſe purpere bloem draaght, die in vyf diepe ſneden is verdeeld, (waar van een ſnede tot aan de bloem-kooker doorgaat) ſoo dat het by na vyf beſondere bloem-bladen verbeelden, welckers toppen ronder zyn, dan de bloembladen van die planten die van de Heer Hermans beſchreven zyn.

Naa de bloemen volgen zaad-huyſen,

 die

nis loculamentis minutiſſima ſemina ſubrubra continentes.

Junio & julio flores, auguſto ſemina perficit; e ſemine deciduo ſingulis annis propagatur.

die in drie holligheeden kleyne roodachtige zaaden beſluyten.

Het draaght bloemen inde maanden junius en julius, in auguſto geeft het rype zaaden; het komt jaarlycks uyt gevalle zaaden voort.

ALtera, minorem intelligo, priori perquam ſimilis, niſi quod planta omnibus partibus minor ſit, & calyx hirſutior, cætera conveniunt.

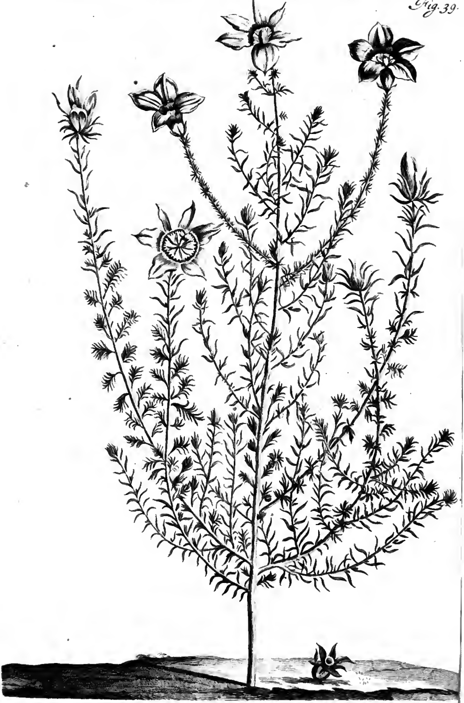
D*E tweede, ick meene de klyne, is de voorgaande ſeer gelyck, behalve dat ſy in alle deelen kleynder is, en een ruyger zaad-huys heeft, het overige komt met de vorige over een.*

CAP.

Digitized by Google

CAMPANULA AFRIC: FRUTESCENS ACULEOSA FLORE VIOLACEO.

Fig. 39.

Digitized by Google

C A P. XXXIX.

CAMPANULA AFRICANA FRUTESCENS ACULEOSA FLORE VIOLACEO.

ANno milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo octavo e ſeminibus ex Africâ delatis ſub nomine *Campanulæ fruteſcentis flore Cæruleo*, & anno ſequenti ſub nomine *herbæ campanulato flore* pulcerrima hæc planta in Horto medico enata eſt; quæ radice ſuſtentatur albicante, ligneâ: ex quâ caulis primo viridis, dein lignoſus exſurgit ſeſquipedalis, qui varios nullo habito ordine emittit ramulos, quem undique folia abſque ullo pediculo ambiunt, parva, rigida, anguſta, viridia, ab utrâque margine pilis rigidioribus armata.

Ramulorum ſummitatem exornat e perianthio quinquifido, foliorum inſtar rigidiore, viriſcente, flos unicus campanulatus in quinque profundas lacinias (aſt nonnunquam in quatuor aut ſex) diviſus, cæruleus, cui unguiculi ſunt magni, atro purpurei, corculum albicans: ſtylum nutritivum flos habet craſſum, hirſutum, in ſummitate ex tribus quaſi pilulis albicantibus compoſitum, cui ſtylo ſtamina circumjacent ſeptem viridia.

Forem ſequitur capſula ſeminalis tribus loculamentis diſtincta, ſemina minutiſſima continens.

Certum florendi tempus non ſervar, cum omni tempore floreat; rariſſime ſemina perficit.

Eandem Clariſſimus Pluckenetius phytographiæ tab: C C L I I figurâ quartâ exhibere videtur ſub nomine *Aculeoſa mauritanicæ*, *Ericæ foliolis*, *hirſutis*, *rigidis*, *infeſto mucrone pungentibus*, *flore*

IN het jaar ſeſtien honderd acht en negentigh is uyt zaaden, die uyt Africa geſonden zyn, op de naam van Campanula fruteſcens flore cæruleo, *en het jaar daar aan volgende, op de naam van* Herba campanulato flore, *deeſe ſeer fraije plant inde medecyn-hof voortgekomen; ſy heeft een witte houtachtige wortel, waar uyt een ſteel voortkomt, die eerſt groen, naderhand houtachtigh, ander halve voet hoogh werd, en hier en daar verſcheyde tacken van ſich geeft, welcken tacken overal omſet zyn met kleyne, ſtyve, ſmalle en groene bladen, die ſonder ſteelken vaſt zittende met ſtyve hayrkens aan de kant gewapent zyn..*

Ider tack werd op ſyn top vercierd door een eenige bloem, die een bloem-kooker heeft ſoo ſtyf als de bladen, en in vyf ſneden gedeelt is, de bloem is als een klockje, en gemeenelyck in vyve by wylen oock in vier, en ſes ſneden, verdeelt, de bloem is blaauw, deſſelfs nagelen zyn doncker purper, en deſſelfs hart is wit: de bloem heeft een dicke ruyge bloem-ſtyl, welckers top gelyck als uyt drie witte balkens ſcheynt te ſamen geſtelt, rondom deeſe bloem-ſtyl leggen ſeve groene bloem-draaden.

Veel kleyne zaaden in drie holligheden opgeſloote volgen ider bloem.

Dit gewas heeft geen vaſte tyd van bloeijen, dewyl ſy haar bloemen het gebeele jaar doorgeeft; ſeer ſelde geeft ſy zaden.

Dit gewas ſchynt den vermaarde Heer Pluckenet in ſyn phytographia op de C C L I I plaat, en vierde afbeeldingh te vertoonen onder de naam van Aculeoſa mauritanica, ericæ foliolis, hirſutis, rigidis,

Digitized by Google

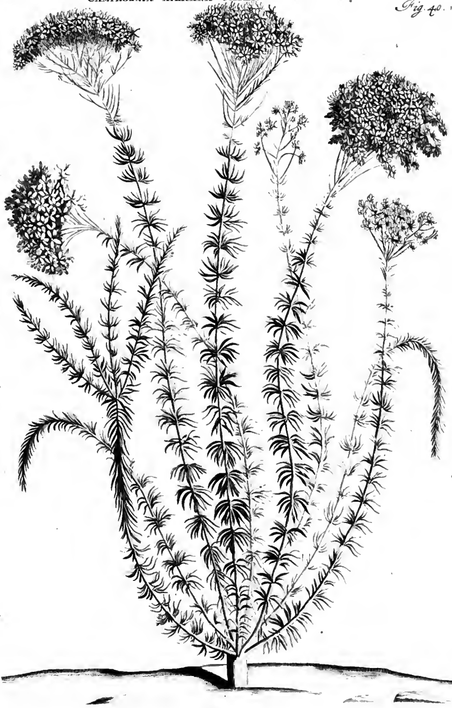
amplo tetrapetalo, *colore lurido*, *unguiculis magnis*, *atro purpureis*. & Clariſſimus Pettivier in muſeo ſuo rariora naturæ continente numero 157. *Campanulam Capitis Bonæ ſpei foliis reticulatis ſpinoſis* hanc nominat.

rigidis, infeſto mucrone pungentibus, flore amplo tetrapetalo, colore lurido, unguiculis magnis atro purpureis. *En den vermaarde Heer Pettivier geeft in ſyn muſeum rariora naturæ continens No:* 157 *het de naam van* Campanula Capitis Bonæ ſpei foliis reticulatis ſpinoſis.

C A P.

Camphorata africana umbellata frutescens.

Fig. 40.

C A P. XL.

CAMPHORATA AFRICANA UMBELLATA FRUTESCENS *HERMANNI.*

CLariſſimus Hermannus *in catalogo plantarum, qui poſt editum paradiſum Batavum reperitur*, hunc fruticem *Camphoratam umbellatam appellat*, ut diſtingui queat ab alio *Camphoratæ* genere, quod uterque Bauhinus & alii deſcripſerunt; quid Hermanum, præter ſolam externam faciem, hunc fruticem eodem indigitare nomine moverit, me latet; hoc ipſum tamen ſervabo nomen, primo quum & illo ſolo in Batavorum hortis innoreſcat, dein quum & frutex ſit quod nullam cum hactenus notis umbelliferis habeat affinitatem.

E Radicibus, quas habet fibroſas hic frutex, caulis exſurgit lignoſus, cineritius, qui ſtatim in varios divaricatur ramulos rotundos & virides, his adſtant nullo habito ordine parva rotunda anguſta & viridia folia, quæ penicilli in morem numero incerta conjunguntur.

Ramulorum ſummitatem floſculi albicantes in umbellam congeſti exornant plurimi monopetali quinquifidi, in quorum medio præter ſtylum nutritivum ſtamina reperiuntur quatuor apicibus luteis prædita.

Floribus evanidis gemina ſimul juncta ſequuntur ſemina parva, nuda non ſtriata.

Fronde viret hic Frutex perpetuâ, & auguſti initio ſingulis annis floret.

DEn *vermaarde Heer Hermans heeft dit heeſter in ſyn* regiſter der planten, die gevonden werd achter den Paradiſus Batavus *de naam gegeeven van* Camphorata umbellara, *op dat het ſoude konnen werden onderſcheyde van dat ander geſlacht van* Camphorata *het geen de twee vermaarde Heeren Bauhinus en anderen hebben beſchreven; wat den Heer Hermans bewoogen heeft dit heeſter met die naam voor te ſtellen weet ick niet, in dien men de uyterlycke gedaante alleen ter zyde ſtelt; die naam ſal ick nochtans behoude, eensdeels om dat het op die naam alleen in de Hoven van Holland is bekend, ten andere om dat het een heeſter is, dat geen de minſte gemeenſchap heeft met de tot noch toe bekende krans ofte kroon-kens kruyden.*

Uyt de wortelen, die dit gewas veſelachtig heeft, komt een houtachtige en aſgraauwe ſtengh te voorſcheyn, die ſich aanſtonts in verſcheyde tacken verſpreyd, die rond en groen zyn, aan dewelcke ſonder de minſte ordere kleyne ronde ſmalle en groene bladen ſtaan, die nu meer dan minder by den andere als een penceel gevoeght zyn.

Veel witte bloemkens krans wyſe by den andere gevoeght, vercieren de toppen van deeſe taxkens, ſy zyn een bladigh en in vyve verdeelt, in welcker midde werden behalve de bloem-ſtyl vier bloem-draden gevonden, die met geele hoofdekens verſien zyn.

Wanneer de bloemen vergaan zyn ſoo komen in deſſelfs plaats twee zaaden tegen den andere gevoeght, die naackt, kleyn, en ongeveurd zyn.

Dit heeſter is altyd groen, en draaght jaarlycks in het begin van auguſtus bloemen.

Clariſſimus Pluckenetius hunc fruticem *in Almageſto ſuo botanico pag: 79* vocat: *Camphoratæ hirſutæ ſimilem, Fruticulum æthiopicum foliolis ex uno puncto confertiſſimis, flore parvo tubuloſo, niveo pentapetaloide.* Cujus fortaſſe etiam meminit Clar: Breynius *in faſciculo plantarum rariorum a Do: Ten Rheyne in Promontorio* Bonæ *Spei collectarum* ſub nomine, *Camphoratæ ſimilis alteræ, magis hirſutæ.*

Den vermaarde Heer Pluckenet geeft dit beeſter in ſyn Almageſtum botanicum op het 79 blad *de naam van* Camphoratæ, hirſutæ ſimilis, frutex æthiopicus, foliolis ex uno puncto confertiſſimis, flore parvo tubuloſo, niveo, pentapetaloide. *Hier van maackt den vermaarden Heer Breynius moogelyck gewach in ſyn* Faſciculus rariorum plantarum a Do: ten Rheyne in Promontorio Bonæ ſpei collectarum *onder de naam van* Camphoratæ ſimilis altera, magis hirſuta

CAP.

Digitized by Google

CEDRONELLA CANARIENSIS VISCOSA FOL. PLERUMQUE EX EODEM PEDICULO TERNIS.

Fig 41.

Digitized by Google

C A P. XLI.

CEDRONELLA CANARIENSIS VISCOSA FOLIIS PLERUMQUE EX EODEM PEDICULO TERNIS.

VEnuſtiſſima hæc planta unica eſt, quantum ex Botanicorum lectione, aut propriâ obſervatione ſcire potui, quæ inter plantas verticillatas triphylla exiſtat; alteram tamen proponere (ſi non eandem) videtur CL: Tournefort *in epiſtolâ ſuâ ad doctiſſimum virum Sherardum de optimâ methodo inſtituendâ in re herbariâ*, in quâ pag: 18 *Moldavicæ* ſpeciem *americanam trifoliam* citat.

Cedronellam hanc plantam vocavi, imitatus CL: Rivinum, qui *Meliſſam peregrinam folio oblongo C: Bauh*: (cum quâ hujus deſcribendæ flores conveniunt) hoc nomine proponit, quum meliſſa peregrina cum verâ affinitatem, ſi ſolus excipiatur odor, vel parvam vel nullam habeat.

Ante aliquot annos è ſeminibus ex in ſulâ Canariâ in Europam advectis in Horto medico provenit hæc planta venuſtiſſima, quæ radicem habet fibroſam & albicantem, e quâ caules eriguntur plurimi, quadrangulares, tres quatuorve pedes alti, hirſuti & viſcoſi, his in pediculis hirſutis, ab unâ parte excavatis, ab alterâ rotundis & ex adverſo binis folia annectuntur trifida, nonnunquam tamen quadrifida & quinquifida, fore ut non male totidem repræſenteut folia, quæ nervoſâ, mucronata, & in ambitu ſerrata ſunt.

DIt ſeer fraay gewas is de eenighſte, voor ſoo veel ick heb konnen gewaar werde in de boecken der kruyd-beſchreyvers, ofte heb door eyge ondervindinge, dat onder dat ſoort van gewaſſen, die van de kruyd-kenders Verticillatæ *werden genaamt, drie bladen heeft; (Verticillatæ werden ſy genaamt, om dat haar bloemen gemeenelyck gelyck de ſpeecken in de raaden rond om de ſteel ſtaan.) Een tweede (ſoo niet de ſelve) ſcheynd den vermaarde Heer Tournefort voort te ſtellen in ſyn brief aan den geleerde Heer Sherard* de optimâ methodo inſtituendâ in re herbariâ *op het 18 blad onder de naam van* Moldavica americana trifolia.

Ick heb deeſe plant, navolgende den vermaarde Heer Rivinus, Cedronella genaamt, die den Meliſſa peregrina folio oblongo C: Bauh: *(met welcke de bloemen van deeſe plant overeenkoomen) onder deeſe naam voorſtelt, dewyl den Meliſſa peregrima met den Meliſſa vera weynich ofte geen gemeenſchap heeft, indien men de reuck uytſondert.*

Dit ſeer fraey gewas is voor eenige jaaren uyt zaaden, die uyt Canarie in Europa gebracht waaren, in de medicyn-hof voortgekomen; het heeft een witte veſelachtige wortel, uyt welcke veel vierkante ſtenge tot de hooghte van drie en vier voeten opſchieten, die ruygh en lymachtigh zyn, waar aan de bladen op ruyge ſteelkens, die aan de eene zyde uyt geholt, aan de andere zyde rond zynde, twee aan twee over den anderen ſtaan, vaſt ſitten, de bladen zyn in drien, by wylen oock in vier en vyven verdeelt, ſoo dat ſy niet qualyck ſcheynen ſoo veel bladen te verbeelden, ſy hebben veel ſenuwen, zyn ſpits en aan de kanten geſchaard.

Caulium ramulorumque ſummitatem flores exornant plurimi galeati & labiati, galea bifida eſt atque ſubrubra, labium trifidum atque pallidum.

De toppen der ſtenge en tacken werden vercierd door veel bloemen, die gehelmt en gelipt zyn, de helm is roodachtig en in tween, de lip is bleeck en in drien verdeelt.

Florem verticillatarum de more in utriculo aperto ſemina ſequuntur quatuor nigricantia.

Naa ider bloem volght, (gelyck als in alle die gewaſſen geſchiet, die verticillatæ werden genaamt) in een openſtande zaadhuys vier ſwarte zaaden.

Menſibus junio, julio & auguſto floret, idque ſecundo à ſatione anno, rariſſime tamen ipſo ſationis, ſemina auguſto & ſeptembri perficit, quibus perfectis planta perit.

Inde maanden junius, julius en auguſtus draagt dit gewas bloem het tweede jaar naa dat het gezaait is, maar ſeer ſelde in het ſelve jaar, deſſelfs zaaden werden ryp in de maande auguſtus en ſeptember, wanneer nu deſelve ryp geworden zyn, ſoo vergaat dit gewas.

Tota hæc planta odorem ſpirat terebintinoſo aromaticum, nec odor multum recedit ab odore *aquæ ad gonorrhæam Quercetani;* plantam hanc virtutem poſſidere diureticam odor & ſapor ſatis evincunt.

Dit geheel gewas heeft een terpentyn en ſpecereyachtige reuck, deſſelfs reuck en verſcheelt niet heel veel van de reuck van het aqua ad gonorrhæam Quercetani; *de reuck en ſmaak van dit gewas geeft genoechſaam te kennen, dat het een water afdreyvende kracht beſit.*

Nomine *Sideritidis Canarienſis primæ* in Batavorum hortis hactenus innotuit; cum planta altera canarienſis ab aliquot annis in Batavorum hortis exculta ſit, quæ ſpecies *altera ſideritis canarienſis* vulgo vocatur, quam ſub *heliotropii* nomine hoc tomo exhibebo.

Tot noch toe is dit gewas bekent geweeſt in de Hooven van Holland onder de naam van eerſte ſoort van Sideritis Canarienſis; *dewyl een ander gewas uyt Canarien eenige jaaren in de Hooven van Holland gequeeckt is, dat gemeenelyck genaamt werd met de naam van* Sideritis Canarienſis *tweede ſoort, en het welcke ik in dit deel ſal voorſtellen onder de naam van* heliotropium.

Clar: Pluckenetius hanc plantam in Almageſto ſuo botanico pag: 401 proponit nomine *Meliſſæ forte Canarinæ Triphyllæ odorem comphoræ ſpirantis penetrantiſſimum.*

Den vermaarde Heer Pluckenet ſtelt in ſyn Almageſtum botanicum op het 401 blad dit gewas voor onder de naam van Meliſſa forte Canarina triphyllos odorem camphoræ ſpirans penetrantiſſimum.

CHEIRANTHOS AFRICANA FLORE LUTEO.

Fig. 42.

CAP. XLII.

CHEIRANTHOS AFRICANA FLORE LUTEO.

RAdices habet hæc plantula exiguas & albicantes.

Folia humi fuſa duas ſunt uncias longa, unicam lata, crenata & viridia.

Plurimi ex ipſa radice exſurgunt cauliculi tenues, rotundi, & ſpithamei, quos unum alterumve folium inferioribus minus & anguſtius ambiunt: cauliculi ad ſummitatem uſque floſculis parvo ſuſtentis pediculo ornantur monopetalis, luteis, in quinque admodum profundas lacinias diviſis, quæ laciniæ a ſe mutuo tanta hiatu diſtent, ut non male digitis ſejunctis flos manum repreſentet, quod huic nomini anſam exhibuit, nulli enim generi noto ob plenariam ſeminum eorumque in tegumentorum mihi ignotam conſtitutionem, (nam ſemina produxit nulla) adjungere potui, atque adeo nomen hoc ſervabo, donec vel ipſe vel alius, per ſpectis examinatiſque ſeminibus, eorumque integumentis, convenientius exhibuerit nomen.

Plantam hanc Anno 1697 mecum com-

DIt kleyn gewas heeft kleyne witte wortelen.

De bladen leggen Op het aardryck neder, zyn twee duymen langh en een breed, geſchaard en groen.

Uyt de wortelen ſpruyten veel dunne en ronde ſteelkens, die een ſpan hoogh zyn, aan welcken een ofte twee bladen ſitten, die kleynder en ſmalder zyn dan de onderſte: de ſteelkens werden tot aan deſſelfs top verciert door kleyne geele bloemen, die op kleyne ſteelkens ſtaan, en die eenbladigh maar in vyf ſeer diepe ſnede verdeelt zyn, welcke ſnede ſoo wyd van den andere gapen, dat ſy niet qualyck een hand met de vingeren van den andere geſpreyd verbeelden, het geen de oorſaack is van deeſe naam, want ick heb dit gewas by geen bekent geſlacht, dewyl my deſſelfs zaaden, en zaad-huyſen geheel onbekent waaren, (want het heeft geen zaaden voortgebracht) konnen voegen, dierhalve ſal ick deeſe naam behouden, tot dat ick ofte imant anders, hebbende deſſelfs zaaden en zaad-huyſen geſien en onderſocht, een bequamer naam ſullen hebben gegeven.

Deeſe plant heeft in het jaar 1697 my mede-

municavit dominus Nicolaus Oortmans juris utriuſque doctor.

medegedeelt de Heer en Mr: Nicolaus Oortmans.

C A P.

Digitized by Google

Chrysanthemoides osteo spermon Afric: odoratum spinosum et viscosum. *Fig. 43.*

Digitized by Google

CAP. XLIII.

CHRYSANTHEMOIDES OSTEOSPERMON AFRICANUM ODORATUM SPINOSUM ET VISCOSUM.

PLantæ diſcoideæ radiatæ hactenus cognitæ ſeminibus gaudent nudis, non capſulis incluſis, ut latius capite xxxii demonſtravi, quo capite capſulâ ſeminali gaudentem propoſui, & cui pro plantæ genio nomen exhibui, nunc autem aliud plantarum genus occurit, quod, etiamſi flore gaudeat diſcoideo radiato, nullum tamen etiam ſemen gerit nudum, hinc una cum Aſteroplaticarpo ad totius claſſis finem hanc amandandam puto: hujus deſcribendæ ſpeciem aliam proponit CL: Breynius in Centuriâ ſuâ ſub nomine Chryſanthemi arboreſcentis æthiopici, foliis populi albæ, ſed unde Breynius plantam illam anguloſis, oblongiuſculis & ſolidis gaudere ſeminibus norit, me latet, quum illa ipſa una cum hac deſcribendâ plurimos gerat fructus oſſeos unicum duntaxat continentes nucleun, hoc eſt, ſingulis floribus diſcum & radium formantibus fructus ſuccedit oſſeus (ſeu oſſeæ duritiei) unicum continens nucleum, qui fructus bacca primo videtur, & maturitatem adeptus totus evadit oſſeus. Qui fructus cum impediat, quo minus hæ plantæ Chryſanthemorum, aliarumque diſcoideo radiato flore gaudentium plantarum familiæ queant adjungi, eas Chryſanthemoides oſteoſpermon vocare volui.

DE bekende gewaſſen, welckers bloemen bundelwys te ſamen gevoeght zyn, en rondomlopende bloem-bladen hebben, geven naackte zaaden naa ider bloem, maar geen zaaden die in zaad-huyſen beſlooten zyn, gelyck ick breeder heb getoont in het xxxij *hoofdeel, in welck ick een plant heb voorgeſtelt, en naa deſſelfs natuur een naam gegeeven, wiens zaaden in zaad-huyſen beſlooten zyn; nu komt een ander geſlacht van planten voor, het geen, alhoewel deſſelfs bloemen bundelwys by den andere gevoeght en met rond omlopende bloem-bladen verſien zyn, nochtans oock niet een naackt zaad te voorſcheyn brenght, dierhalve meene ick oock dat de ſelve met den Aſteroplatycarpos aan het eynde van de geheele verdeelingh moet geplaaſt werden: een meedeſoort van die nu beſchreve ſal werde heeft den vermaarde Heer Breynen in ſyn Centuria onder de naam van Chryſanthemum arboreſcens æthiopicum foliis populi albæ voorgeſtelt, maar ick weet niet, waar van daan d'Heer Breynen heeft, dat deſſelfs zaade langhachtigh, hoeckachtigh en hard zyn, dewyl dat gewas ſoo wel als dat nu beſchreve ſal werde veel ſteenachtige vruchten, die een pit in ſich beſluyten, voortbrenght, dat is, naa ider bloem, ſoo die bundelwys te ſamen gevoeght zyn, als die bloembladen koomen uyt te maaken, volght een ſteenachtige vrucht (ofte een vrucht ſoo hard als een ſteen) die een pit in ſich beſluyt, welcke vrucht in het begin ſchynt te zyn een beſie, maar ryp zynde ſoo werd ſy geheel ſteenachtigh, dewyl dan om deſſelfs vruchten deeſe planten noch by de ſoorten van Chryſanthemum, ofte van andere gewaſſen, wiens bloemen bundelwys by den andere gevoeght zyn met rondomloopende bloem-bladen, kan gevoeght werden, ſoo heb ick deſelve de naam gegeven van Chryſanthemoides oſteoſpermon.*

Sub initio æſtatis anni 1697 hæc venuſtiſſima planta e ſeminibus Africanis enata eſt, quæ radicem habet fibroſam; Caulem habeat pedalem, rotundum cineritium, qui in varios divaricatur ramulos, rotundos, virides & nonnihil lanuginoſos, ramuli undique foliis ornantur nullo ſuffultis pediculo, oblongis, anguſtis & crenatis.

In het begin van de ſoomer des jaars 1697 is dit fraey gewas uyt Africaanſche zaaden voortgekoomen, het welck een veſelachtige wortel heeft; deſſelfs ſtam is een voet hoogh, rond, aſgraeuw, en werd in verſcheyde tacken verdeelt, die rond, groen, en eenighſints wolachtigh zyn, ſy werden vercierd overal met langhachtige ſmalle en geſchaarde bladen, die aan de tacken ſonder ſteelkens vaſt ſitten.

Ramulorum ſummitates omnes in ſpinam exeunt, cujus acumen paulatim intumeſcens tandem e perianthio octifido florem producit diſcoideum radiatum luteum.

De Toppen der tacken eyndigen in een doorn, welckers punt allengskens ſwellende brenght eyndelyck uyt een bloem-kooker, die in achte verdeelt is, een bloem te voorſcheyn, die uyt verſcheyde bloemen bundelwys by den andere gevoeght met rondomloopende bloem-bladen beſtaat.

Flores ſeqnuntur ſemina plurima, tria aut quatuor plerumque in hiſce regionibus, rotunda, ſubrubra, oſſea, nucleum in ſe continentia unicum albicantem & ſubdulcem.

Naa de bloem volgen veel zaaden, in dit land gemeenelyck drie en vier, ſy zyn rond, ſwart en beenachtigh, in welcke van binnen een wit en ſoetachtige pit beſlooten is.

Tota hæc planta viſcoſa eſt, odorem ſpirat terebinthinoſum, & ſaporem exhibet inſtar Balſami Copaivæ.

De geheele plant is lymachtigh, geeft een reuck als terpenteyn, en ſmaack als den Balſamum Copaiva.

Per integram floret æſtatem, & ſemina perficit.

Het draaght de geheele ſoomer door bloemen, en geeft rype zaaden.

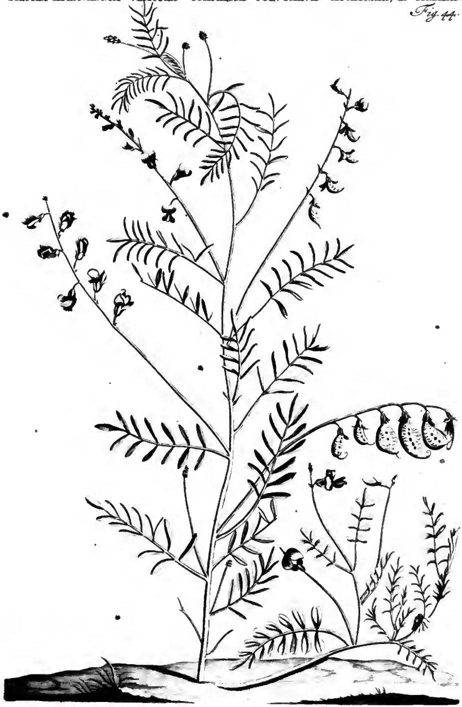
Locis argilloſis Promontorii Bonæ Spei floret ſeptembri.

Het draaght bloemen aan de Caap de Goede-hoop inde maand ſeptember op kleyachtige gronde.

CAP.

COLUTEA AFRIC: ANNUA VESICULIS COMPRESSIS FOL: PARVIS MUCRONATIS, ET CORDATIS.

Fig. 44.

Digitized by Google

C A P. XLIV.

COLUTEA AFRICANA ANNA FOLIIS PARVIS MUCRONATIS, VESICULIS COMPRESSIS.

EADEM FOLIIS CORDATIS, ET VESICULIS MINUS COMPRESSIS.

HÆ novæ *Coluteæ veſicariæ* ſpecies per aliquot annos viguerunt in Horto medico.

Radicem habet prima fibroſam & albicantem, quæ caulem emittit bipedalem & rotundum, huic folia adnaſcuntur in eodem pediculo decem duodecim aut plura ipſi mediæ coſtæ annexa, uno impari extremum claudente, parva, anguſta, viridia, hoc eſt, alata ſunt folia.

Ex ſingulis foliorum alis (nam omnia illa folia parva, quæ unico duntaxat anneƈtuntur pediculo, unum conſtituere dicuntur folium) longi exoriuntur pediculi, qui flores producunt parvos, papilionaceos, atro purpureos, quibus ſingulis ſiliquæ ſuccedunt ſingulæ membranaceæ, primo virides, dein ſubalbidæ & diaphanæ, compreſſæ, parum aut vix turgidæ, quæ intus continent tria quatuorve ſemina parva, fuſca, reniformia.

Menſibus floret æſtivis & autumni initio ſemina perficit.

D*Eeſe nieuwe ſoorten van* Colutea veſicaria *zyn eenige jaaren in de Medicyn-hof gequeeckt, en gegroeyt.*

De eerſte heeft een witte veſelachtige wortel, die een ronde ſteel voortbrenght tot de Hooghte van twee voeten, aan welcke tien, twaalf en meerder bladen aan een ſteelcken waſſen, tegen den anderen overgeſchickt, hebbende op het eynde een enkeld blad ſitte, (welck ſoort van bladen genaamt werden Alata, *dat is gevleugelde) de bladen zyn kleyn, ſmal, en groen.*

Omtrent het begin van ider blad (want alle die kleyne bladen, die aan een ſteelke vaſt ſitten, werden maar voor een enkeld blad genoomen) komt een ſteelke voort, waar aan kleyne, donkere purpere bloemen vaſt ſitten, die van de kruyd-kenders Papilionacei *werden genaamt, (dat is, die een Capelletje koomen te verbeelden, dewyl dit ſoort van bloemen uyt vier bladen beſtaat, waar van het eenen dat breed is en recht op ſtaat het vaanke ofte hoornkens, het tweede dat daar onder leght de ſnuyt, het derde en vierde, die aan de zyde geplaaſt zyn, vleugels verbeelden.) naa elck van deeſe bloem volght een enkelde vlieſachtig hauwke, dat eerſt groen, naderhand witachtigh en doorſcheynend is, de hauwen zyn weynich op geblaſen, maar te ſamen gedrongen, en beſluyten in ſich drie ofte vier kleyne bruyne zaaden, die van gedaante als een nier zyn.*

Dit gewas draagt bloemen in de ſoomermaanden, en geeft rypen zaaden in het begin van de herfſt.

Altera, quæ foliis gaudet cordatis, à priore non differt, niſi ſolâ foliorum figurâ, & ſiliquis membranaceis minus compreſſis, cætera conveniunt omnia.

Annuas has plantas dixi, quum prolatis ſeminibus maturis ilico pereant, at ſemel tamen per hyemen ſalvam uſque ad finem in ſequentis æſtatis me ſervaſſe memini.

De tweede, die hartwyſe bladen heeft, verſcheelt van de voorgaande niet, als in de gedaante van de bladen, en vlieſachtige hauwkens, die minder t'ſamen gedrongen zyn, het overige komt overeen.

Ik heb geſeght dat deeſe gewaſſen maar een jaar groeijen, dewyl ſy, ſoo draa, rypen zaaden gekreegen hebben, aanſtonts koomen te vergaan, nochtans ſoo heb ick eens deſelve de geheele winter door over gehouden tot aan het eynde van de naaſtvolgende ſoomer.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

COMA AUREA AFRIC: FRUTIC: FOL: LINARIÆ, ANGUSTIS MAIOR, ET ANGUSTIORIBUS MINOR. *Fig.* 45

C A P. XLV.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS FOLIIS LINARIÆ ANGUSTIS MAJOR.

EADEM FOLIIS LINARIÆ ANGUSTIORIBUS MINOR.

PLantis diſcoideis non radiatis, quantum potui, perſpectis examinatiſque omnibus notis, has plantas deſcribendas earum nulli magis convenire quam illi puto, quæ Caſparo Bauhino *Linaria folioſo capitulo major*, & rectius majoreque jure a Parkinſono *Coma aurea germanica* vocatur, cum tam florum & ſeminum quam totius plantæ ſtructura ab aliis diverſa ſit, atque hinc etiam recte à Clariſſimo Hermanno in novâ editione ſuæ floræ Batavæ ab omnibus aliis hujus claſſis generibus ſegregatur, atque proprio peculiarique genere proponitur. *Comæ itaque aureæ Africanæ* nomine plantas ſequentes, quemadmodum Parkinſonius ſuam *Comæ aureæ germanicæ* titulo nominari voluit, proponam.

Plantam hanc florentem (foliis nimirum anguſtis) mecum communicavit vir Ampliſſimus dominus Gerbrandus Pancras Scabinorum Præſes, & hujus Horti medici Curator.

Ex radice albicante & fibroſâ caulis unicus & aliquando plures exeunt pedales & altiores, rotundi, lignoſi, cineritii, qui in varios divaricantur ramulos primo virides dein lignoſos: his folia adſtant nullo

Na dat ick alle de bekende gewaſſen hebbe, ſooveel moogelyck is, onderſocht, wiens bloemen bundelwys by den anderen gevoeght zyn, ſonder dat deſelve zyn hebbende rondomlopende bloem-bladen, ſoo heb ick deeſe planten, die nu beſchreve ſullen werden, met geen van haar alle bevonde beeter over een te koomen, als met die plant, die Caſparus Bauhinus de naam geeft van Linaria folioſo capitulo major, *en beeter ja met meerder recht van Parkinſon genaamt werd* Coma aurea germanica, *dewyl het maakſel van bloemen zaaden, ſoo wel als de gedaante van de geheele plant van alle andere verſcheyde is, waarom oock deſelve met recht door de Heer Hermans in ſyn nieuwe editie van de flora Lugduno Batava van alle de anderen geſlachten, die onder deſelve verdeelingh behooren, afgeſcheyden, en onder een beſonder geſlacht voorgeſtelt werd. Ick ſal dierhalve de volgende planten onder de naam van* Coma aurea Africana *voorſtellen gelyck als Perkinſon de ſyne heeft willen* Coma aurea germanica *heeten.*

Deeſe plant in volle bloem zynde (te weeten met ſmalle bladen) heeft my meede gedeelt den Achtbaare Heer Mr: Gerbrand Pancras, Præſident Schepe en Commiſſaris van deeſe Medicyn-hof.

Uyt een witte en Veſelachtige wortel komt een, en by wylen meerder ſteelen voort, tot de hooghte van een voet en hooger, ſy zyn rond, aſgraauw en houtachtigh, die ſich in verſcheydene tacken verdelen, die

ſuffulta pediculo , nulloque ſervaro ordine anguſta , & læte viridia.

Ramulorum ſummirates floribus ornantur diſcoideis non radiaris , quorum omnes diſcum conſtituentes ſunr monopetali in quinque lacinias diviſi , e quorum medio ſtylus exit in ſummitate bifidus, qui una eum flore luteus.

Flores ſemina ſequuntur in pappum exeuntia , quæ matura leviori venro hinc inde propelluntur.

Floret julio & auguſto , ſeptembri ſemina perficit.

Tota planta ſaporis eſt amaricantis & nonnihil aromatici.

Hujus plantæ ramulum exhibet Clar: Pluckenerius phytographiæ ſuæ tabulâ 327, nomine *Conyzæ æthiopicæ flore bullato aureo, pinaſtri brevioribus foliis læte viridibus.* & ſe *Elichryſi Africani foliis & flore abrotani viridis* nomine a Domine Bobart accepiſſe refert. Hæc & ſequentes in Batavorum Hortis hactenus Abrotanoidum titulo innotuerunt.

eerſt groen zyn en daar naa houtachtigh werden : aan deeſe tacken ſtaan de bladen ſonder ſteelke en ſonder eenige order, ſy zyn ſmal en bley-groen.

De toppen der tacken werden vercierd met bloemen , die uyt verſcheyde bloemen bundelwys by den andere gevoeght beſtaan, zynde ider bloem eenbladigh en in vyf ſneeden verdeelt , uyt welckers midde een bloem-ſtyl uytkomt , wiens bovenſte in tween is verdeelt , en met de bloem geel is.

Naa de bloemen volgen zaaden , die met een ſtuyſje verſien zyn , en ryp zynde door een kleyn windeken ſeer licht werden overal vervoerd.

Het geeft bloemen in july en auguſtus, en rype zaaden in ſeptember.

De geheele plant is wat bitter en ſpecereyachtigh van ſmaack.

Een tack van deeſe plant vertoont den Vermaarde Heer Pluckenet op de 327 plaat van ſyn Phytographia met de naam van Conyza æthiopica flore bullatô aureo , pinaſtri brevioribus foliis læte viridibus , *en ſeght dat hy deſelve heeft gekregen van de Heer Bobart met de naam van* Elichryſon Africanum foliis & flore abrotani viridis. *Deeſe en de volgende zyn tot noch toe bekent geweeſt inde Hooven van Holland met de naam van* Abrotanoides.

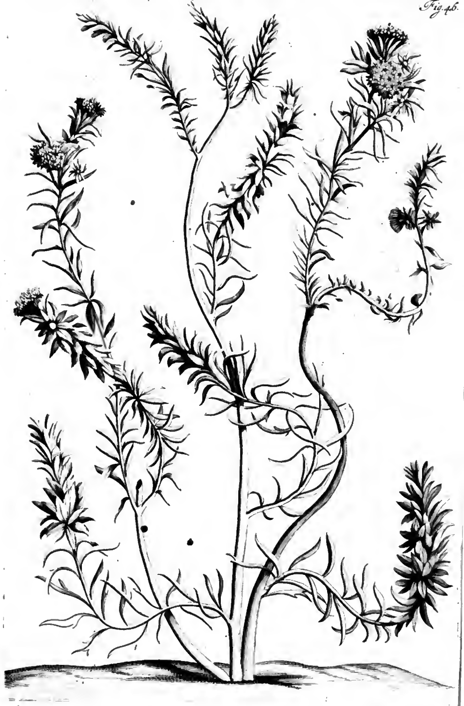
Largiori deſcriptione non indiget ſpecies altera , quum a priore non differat , niſi ſola foliorum florum & ſeminum magnitudine , adeo ut hæc planta omnibus partibus minor ſit, ejuſque folia ſint anguſtiora.

H*Et ſal niet noodigh zyn de twee ſoorte in het breede te beſchreyven, dewyl ſy van de voorgaande niet verſcheelt , als alleen inde groote van deſſelfs bladen, bloemen en zaaden , ſoo dat deeſe plant in alle ſyn deelen kleynder is , en deſſelfs bladen ſmalder zyn.*

C A P.

Digitized by Google

Coma aurea Afric: fruticans Linariæ foliis glaucis et lanuginosis. *Fig. 46.*

Digitized by Google

C A P. XLVI.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS LINARIÆ FOLIIS GLAUCIS ET LANUGINOSIS.

EX radice fibroſâ tria quatuorve aſſurgunt virgulta, duos & tres pedes alta, rotunda, primo viridia dein fuſca, quæ in aliquot divaricantur ramulos.

UIt een veſelachtige Wortel komen drie ofte vier ſteelen uytſpruyten tot de hooghte van twee en drie voeten, die rond, eerſt groen, naderhand bruyn zyn, en ſich in verſcheyde tacken verdeelen.

Folia ramulis annectuntur abſque ullo pediculo unciam longa, anguſta, glauca & ab utraque parte lanugine albicante obſita.

De bladen, die aan de tacken ſonder voetje ofte ſteelke vaſt ſitten, zyn een duym breet, lang, ſmal, licht-groen, en aan beyde de zyde met een witte wolligheyd omſet.

Ramulorum ſummitatem flores diſcoidei non radiati exornant, lutei, quorum quiſque diſcum componens quinquifidus.

De toppen der tacken werden verciert door geele bloemen, die bundelwys by den anderen gevoegt zyn, ſonder dat rondom deſelve bloem-bladen geplaaſt zyn, de bloemen, die bundelwys by den anderen gevoegt ſtaan, zyn in vyven verdeelt.

Flores ſequuntur ſemina pappeſcentia.

Na de bloemen volgen ſtuyfachtige zaaden.

Circa ſeptembrem floret, & decembri ſemina perficit.

Omtrent ſeptember draaght dit gewas bloemen, en in december geeft het rype zaaden.

Hanc plantam Anno 1696 dono dedit vir Nobiliſſimus Dominus Wilhelmus Adrianus van der Stel nuper in hac Civita-

Dit gewas heeft in het jaar 1696 vereert den Wel Edele Heer Willem Adriaan van der Stel, Oud-Schepen deſer Stad,

te Scabinus , nunc autem nomine Societatis indiæ Orientalis in Promontorio Bonæ Spei Gubernator.

en jegenwoordig Gouverneur aan de Caap de goede Hoop.

CAP.

COMA AUREA AFRIC: FRUTIC: OMNIUM MAXIMA FOL: TOMENTOSIS ET INCANIS.

Fig. 47

CAP. XLVII.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS OMNIUM MAXIMA FOLIIS TOMENTOSIS ET INCANIS.

RAdice ſuſtentatur hæc elegans Comæ aureæ Africanæ ſpecies ligneâ & fuſcâ.

Caulis ex ipsâ radice exſurgit tripedalis rotundus, ligneus & fuſcus, qui in varios divaricatur ramulos duorum pedum longitudinem ſuperantes, & tomentoſos.

Folia Ramulis adnaſcuntur anguſta, mollia, tomentoſa & incana, quæ nullo ſuffulta pediculo unicum per longitudinem excurrentem poſſident nervum.

Ramulorum ſummitatem flores exornant plurimi diſcoidei non radiati, lutei, quorum ſinguli in Capitulo ſquamoſo & incano pediculis nutriuntur & ſuſtentantur rotundis & incanis, flores ſemina ſequuntur pappoſa.

Julio & auguſto floret, Septembri ſemina perficit.

Plantan hanc florentem dono dedit Dominus Ludovicus Trip Commiſſarius, quæ etiam præterito anno e ſeminibus A-

DEeſe fraeije ſoort van Coma aurea Africana werd door een houte en bruyne wortel gevoet.

Uyt de wortel ſchiet een ronde houtachtige en bruyne ſteel tot de hooghte van drie voeten, dewelcke ſich in verſcheydene tacken verdeelt, die grooter dan twee voeten langh, en met een wolachtigheyd bezet zyn.

Aan de tacken waſſen ſmalle, ſachte, gryſe en wolachtige bladen, ſy werden door geen ſteelke onderſteund, en door deſſelfs midde loopt een eenige ſeneuw door.

De toppen der tacken werden vercierd door veel geele bloemen, die uyt verſcheydene bundelwys by den andere gevoeghde bloemen beſtaan, ider van deeſe bundelwys by den andere gevoegde bloemen werd in een ſchobachtigh en grys hoofdeken gevoed en onderſtennd door een rond en greys ſteelken, naa de bloemen ſoo volgen ſluyſachtige zaaden.

Het draaght bloemen in de maanden julius en auguſtus, en geeft in ſeptember zaaden.

Deeſe plant in bloem zynde, heeft vereert de Heer Louis Trip Commiſſaris, welcke plant oock voorleedene jaar uyt Afri-

fricanis enata eſt nomine *fruticis flore luteo* miſſis.

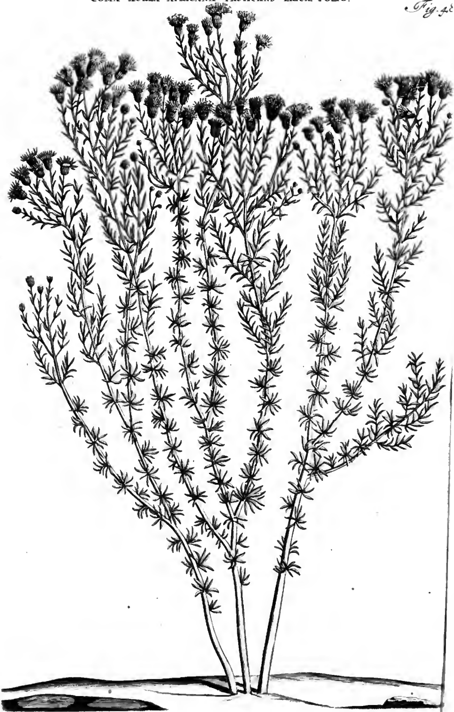
caanſche zaaden voortgekoomen is, die geſonde waaren op de naam van Frutex flore luteo.

CAP.

Digitized by Google

Coma aurea africana fruticans ericæ folio.

Fig. 42

C A P. XLVIII.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS ERICÆ FOLIO.

SEmina nomine *ſenecionis perennis ericæ folio* ex Africâ miſſa & Anno 1698 in Horto medico ſata hunc ſuppeditarunt fruticem, qui ex radice tenui & lignoſâ cauliculos producit ſeſqui pedales, cineraceos, rotundos, his parva adſtant folia, anguſta admodum, ut ferme rotunda videantur, viridia.

DE zaaden uyt Africa geſonde op de naam van Senecio perennis ericæ folio, *en in het jaar* 1698 *in de Medicynhof gezaayd, hebben dit heeſter voortgebracht, dat uyt een dunne houtachtige wortel ronde ſteelkens voortbrenght, die anderhalf voet hoogh, en aſgraeuw zyn, waar aan kleyne en groene bladen ſtaan, die ſoodaanigh ſmal zyn, dat ſy by naa ſcheynen rond te weeſen.*

Cauliculorum ſummitates floſculis ornantur in umbellam congeſtis, diſcoideis non radiatis luteis, flores diſcum conſtituentes quinquifidi, ſtylum habent nutritivum bifidum & concolorem.

De toppen der ſteelkens werden vercierd door bloemen, die bundelwys by den anderegevoeght zyn, en gelyck de kroonkenskruyden in de ronte ſtaan, ſy zyn geel en ider bloemke is in vyve verdeelt, en heeft een blom-ſtyl die in tween verdeelt en van gelycke verwe als de bloem is.

Floribus marceſcentibus ſemina ſuccedunt papposa.

Wanneer de bloemen vergaan ſoo volgen ſluyſachtige zaaden.

Julio & auguſto flores, ſeptembri ſemina perficit.

Het draaght bloemen in julius en auguſtus, en geeft zaaden in September.

Si folia hujus plantæ fricentur odorem ſpirant dauci vulgaris, ſi mandantur ſaporem exhibent terebintinoſo aromaticum.

De bladen gevreven zynde geeven een reuck als de Daucus Vulgaris, indien ſy gekaauwt werden, ſoo geeven ſy een terpenteynachtige en ſpecereyachtige ſmaack.

Digitized by Google

Digitized by Google

COMA AUREA AFRIC: FRUTIC: FOL: GLAUCIS ET IN EXTREMITATE TRIFIDIS.

Fig. 49.

Digitized by Google

CAP. XLIX.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS FOLIIS GLAUCIS ET IN EXTREMITATE TRIFIDIS.

SEmina hujus fruticis ex Africâ miſſa, nomine *Fruticis argenteo folio flore luteo*, anno 1697 ſata ex radice lignoſâ caudicem produxerunt ſeſquipedalem rotundum & fuſcum, qui in varios divaricatur ramulos cineraceos.

DE zaaden van dit heeſter uyt Africa geſonden op de naam van Frutex argenteo folio, flore luteo, *en in het jaar 1697 gezaayd hebben uyt een houtachtige wortel een ſtam voortgebracht, die rond, bruyn en anderhalve voet hoogh is, en in verſcheyde aſgraauwe tacke ſich verdeeld.*

Folia ramulis adſtant parva ex auguſtiori baſi in extremitatem latiorem exeuntia, glauca & in extremitate trifida, quæ quo juniora, quo breviora, quum vetuſtiora evadant longiora.

Aan de tacken ſtaan kleyne lighte groene bladen, die aan haar begin ſmal zynde aan het eynde breder uyt loopen, in drien verdeelt, en jongh zynde korter zyn, dewyl hoe ouder deſelve zyn hoe ſy langer werden.

Ramulorum ſummitatem umbellatim diſpoſiti flores exornant diſcoidei non radiati lutei.

De toppen der tacken werden door bloemen, die als de kroonkens-kruyden in de ronte ſtaan, vercierd, beſtaande deeſe bloemen uyt verſcheyde anderen, die bundelwys by den andere gevoeght zyn, ſonder dat deſelve rondomloopende bloem-bladen zyn hebbende, deeſe bloemen zyn alle geel.

Flores congenerum de more ſequuntur ſemina in pappum exeuntia.

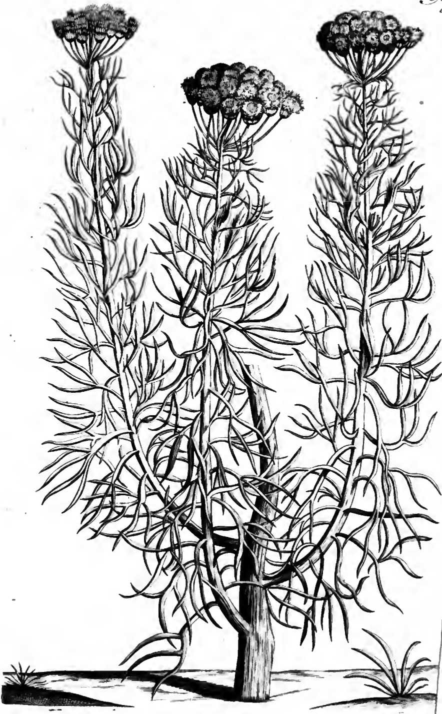
Naa de bloemen volgen, gelyck als in deſſelfs meede ſoorten, zaaden die met een ſtuyſke eyndigen.

Auguſto & ſeptembri flores, ſemina octobri perficit.

In de maande auguſtus en September brenght dit gewas bloemen, en in october rype zaaden voort.

Coma aurea Afric: frutic: fol: crithmi marini.

Fig. 2

Digitized by Google

C A P. L.

COMA AUREA AFRICANA FRUTICANS FOLIIS CRITHMI MARINI.

Radicem habet hic frutex lignoſam & fuſcam.

Dit heeſter heeft een bruyne houtachtige wortel.

Caulem habet rotundum, lignoſum, qui Cortice amictus Cineritio & inæquali, ſex pedum altitudinem non raro ſuperat.

Het heeft een ronde houtachtige ſteel, en werd door een aſgraauwe en oneffe ſchorſe bekleed, werd ook bywylen hooger dan ſes voeten.

Caulis in varios divaricatur ramulos rotundos & virides.

De ſteel werd verdeelt in verſcheydene ronden en groenen tacken.

Folia ramulis adſtant nullo ſervato ordine anguſta, viridia, quæ multiplici diviſurâ non male foliis Crithmi marini Dod: aut cornu cervino æmulantur.

Aan de tacken ſtaan ſonder de minſte ordre ſmalle en groene bladen, die door haar veelvuldige verdeelingen niet qualyck de bladen van den Crithmum marinum Dod:, ofte wel een harts-hoorn verbeelden.

Ramulorum ſummitates floribus ornantur in umbellam poſitis luteis, diſcoideis, non radiatis, quorum quiſque diſcum conſtituens in quinque lacinias dividitur.

De toppen der tacken werden vercierd door verſcheydene geele bloemen, die als de krans ofte kroonkens-kruyden geſchickt zyn, beſtaande deeſe bloemen uyt verſcheydene andere, die bundelwys by den andere gevoeght zyn, zynde ider van deeſe bloemen in vyf ſneden verdeelt.

Fores ſemina ſequuntur plurima, nuda in pappum exeuntia.

Naa de bloemen volgen veel ſtuyfachtige zaaden.

Flores auguſto & ſeptembri, ſemina octobri perficit.

Dit heeſter geeft in auguſtus en ſeptember bloemen, en in october rype zaaden.

Digitized by Google

CONVOLVULUS CANARIENSIS SEMPER VIRENS, FOL: MOLLIB: ET INCANIS, FLOR EX ALBO PURPUR:

Fig. 51.

Digitized by Google

C A P. LI.

CONVOLVULUS CANARIENSIS SEMPERVIRENS, FOLIIS MOLLIBUS ET INCANIS, FLORIBUS EX ALBO PURPURASCENTIBUS.

ELegantiſſimam hanc Convolvuli Canarienſem ſpeciem e ſeminibus nomine *Abilo Porro Salvages* (quo nomine ab incolis vocatur.) miſſis enatam ab aliquo tempore poſſidet Hortus Amſtelædamenſis.

Radix lignoſa eſt & fibroſa, e quâ unicus exſurgit cauliculus lignoſus, digitum minorem craſſus, ſubruber, 'piloſus, viginti & plurium pedum altitudinem, in varios e foliorum alis orientes cauliculos divaricatus, exſuperans, quibus pedamenta juxta poſita vicinoſque frutices conſcendit, multiſque convolutionibus amplectitur.

His fronde perpetuâ adſtant ex pediculis tomentoſis duabus unciis longioribus folia cordiformia, mucronata, & præter nervum craſſum per foliorum longitudinem excurrentem aliis ſatis conſpicuis e majori provenientibus prædita, folia quo juniora, eo molliora &. magis incana; quo autem vetuſtiora, hoc ipſo aſperiora, nervi magis apparent, & rubicundiores evadunt, quod etiam diſcrimen juniores viticuloſos cauliculos inter & vetuſtiores obſervatur.

Flores nunc ſolitarii, nunc quinque aut ſex in eodem pediculo ex foliorum alis orto hunc Convolvulum quarto aut quinto a ſatione anno exornant, monopetali, campaniformes ex albo purpuraſcentes.

DEſe ſeer fraeije ſoort van Convolvulus uyt Canarien heeft den Amſterdamſche Hof al eenige tyd beſeeten, die voortgekoomen is uyt zaaden geſonden met de naam van Ahilo Porro ſalvages, welke naam van de inwoonders aldaar deſelve gegeven werd.

De wortel is hout en veſelachtigh, uyt welcke een houtachtige ſteel uytſchiet, die een pinck dick, roodachtigh, en ruygh is, ſy werd, verdeelt zynde in verſcheyde tacken twintigh en meerder voeten hoogh, waar meede ſy de daar bygeſetten ſtutten, en naaſt aan ſtaande heeſters beklimpt, en ſich verſcheydenemaale omwindende ombelſt.

Hier aan ſtaan tot alle tyden op ſteelkens die ruygh en langer dan twee duymen breed zyn, bladen, die de gedaante van en hard hebbende ſpits toeloopen, en die, behalve een dicke ſenuw, dewelcke door de langhte van het blad heen loopt, verſcheyde anderen uyt de groote voortkoomende, en ſichtbaar genoeghſaam zynde beſit, de bladen hoe jonger deſelve zyn, hoe ſachter en greyſer, hoe ouder daar en tegen, hoe vreeder deſelve werden, deſſelfs ſenuwen meerder uytpuylen en roodachtiger werden, welcke onderſcheyd oock tuſſen de ouder en jonge ſteelen ondervonde werd.

De bloemen, die deeſe convolvulus vercieren, koomen of een, of vyf en ſes by den anderen op een en het ſelve ſteelke uyt de oxelen der bladen, en dat het vierde of vyfde jaar naa dat het uyt zaad is voortgekoomen, de bloemen zyn een bladigh, klocksgewys en uyt den witte purperachtigh.

Flores julio & auguſto producit, ſemina tamen hactenus perfecit nulla.

propagatur facillime cauliculis ſuis lignoſis in terram deflexis & commiſſis, quum hi facile agant radices.

Ramulum juniorem hujus *Convolvuli* phytographiæ tabulâ CCCXXV proponit Vir Clar: Pluckenetius nomine *Convolvuli canarienſis, longioribus foliis mollibus & incanis.* Huic non valde diſſimilem, ſi lignoſus fronde perpetuâ vigeat, deſcribunt Horti Malabarici Auctores nomine malabarico *Teru-Taly* parte XI pag: 109, & a Patruo meo in notis proponitur nomine *Convolvuli malbarici floribus ex albo purpuraſcentibus.*

Het draaght bloemen in july en auguſtus, maar heeft tot noch toe geen rype zaaden voortgebracht.

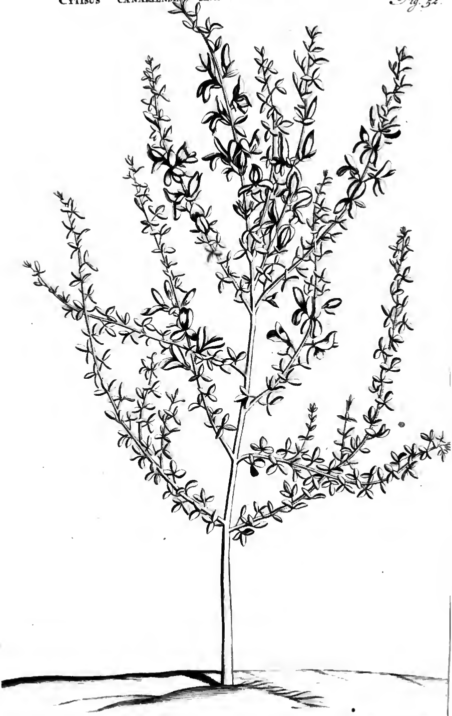
Het werd ſeer gemackelyck voortgequeeckt door inleggen van deſſelfs houtachtige tacken, dewyl ſy ſeer gemackelyck wortelen ſchieten.

Een jonghe tack van deeſe Convolvulus ſtelt den vermaarde Heer Pluckenet voor op de CCCXXV *plaat van ſyn phytographia onder de naam van* Convolvulus canarienſis, foliis longiotibus, mollibus & incanis. *Een deeſe niet ſeer ongelyck, in dien hy houtachtigh en altyd groen is, beſchreyven de auteuren van de Hortus Malabaricus met de Malabaarſche naam van* Tiru-Taly, *in het* XI *deel op het* 109 *blad, en werd in de aanteeckinge op deſelve van myn Oom voorſtelt met de naam van* Convolvulus Malabaricus floribus ex albo purpuraſcentibus.

CAP.

Digitized by Google

Cytisus canariensis, semper virens et incanus. *Fig. 52.*

C A P. LII.

CYTISUS CANARIENSIS SEMPER VIRENS ET INCANUS.

PLantæ flore gaudentes papilionaceo & trifoliatæ, *Anagyris*, *Cytiſus*, *Lotus*, *Trifolium Melilotus*, *Ononis*, *fænumgræcum*, *Medica & Phaſeolus a rei herbariæ Peritis vocantur ; Anagyridis* & *Cytiſi* ſpecies vel arbores vel frutices ſunt omnes, quum ſpecies reliquorum generum pleræque ſint herbæ aut annuæ aut perennes. *Anagyris* & *Cytiſus* in eo differunt, quod *Anagyridi* flores in longo & tereti pediculo dependent, & ſiliquæ phaſeoli ſiliquis æmulæ, & in his contenta ſemina ſint reniformia : *Cytiſi* flores vel in ramulorum ſummitatibus ſpicatim, vel ex foliorum alis parvis innixi pediculis naſcuntur, ſiliquæ planæ in duas dehiſcunt partes, & ſemina continent plana & oblonga. Quibus notis hic deſcribendus cum gaudeat frutex, *Cytiſum* vocare volui.

DIe gewaſſen, wiens bloemen een capelletje (papilionacei) *verbeelden, en drie bladen op ider ſteelcken hebben, deeſe werden van de kruyd-kenders* Anagyris, Cytiſus, Lotus, Trifolium, Melilotus, Ononis, Fænum græcum, Medica, en Phaſeolus *genaamt : de ſoorten van* Anagyris en Cytiſus *zyn alle of boomen of beeſters, daar en tegen zyn de meeſte ſoorten van de andere geſlachten kruyden, die of alle jaaren vergaan, of jaarlyck uyt deſſelfs overgeblevene wortelen uyt ſpruyten. De* Anagyris *en* Cytiſus *verſcheelen hier in, dat de bloemen van de* Anagyris *aan een lange en ronde ſteel hange, dat deſſelfs haauwen van gedaante zyn als de haauwen van de* Phaſeolus, *en de zaaden daar in beſlooten van gedaante zyn als een nier : de bloemen van de* Cytiſus *waſſen of op de toppen der tacken als aaren, of koomen uyt de oxelen der bladen, werdende door kleyne ſteelkens onderſteund en gevoed, deſſelfs haauwen zyn plat, ſplyten in tween, en beſluyten in ſich platte langhwerpige zaaden. Dewyl dit beeſter, dat nu beſchreve ſal werden, deeſe kent-teekenen heeft, ſoo heb ick deſelve* Cytiſus *genaamt.*

Ex radice lignoſâ exſurgit hic frutex ſeptem pedum altitudinem non raro ſuperans.

Uyt een houtachtige wortel ſchiet dit beeſter by wylen hooger dan ſeven voeten

Caulem habet rotundum, lentum, fuſcum & digitum minorem craſſum.

Het heeft een ronde, bruyne, buyghſaame ſteel, die de dickte heeft van een pinck.

Caulis in varios dividitur ramulos, quos ab infimo ad ſummum uſque folia exornant terna uni inhærentia petiolo, utrinque incana & hirſuta.

De ſteel werd verdeelt in verſcheyde tacken, die van ondere tot boven toe vercierd werden door bladen, die drie aan drie op een ſteelken vaſt ſitten, en aan beyde de zyde ruygh en grys zyn.

Circa ramulorum ſummitates longo agmine flores apparent pediculis ex foliorum

Omtrent het eynd der tacken waſſen overal geele capels wyſe bloemen, werden-

 de

ſinu ortis innixi parvis, lutei, papilionacei.

Floribus marceſcentibus ſiliquæ apparent parvæ, planæ & hirſutæ, quæ parva & plana intus continent ſemina.

Certum florendi tempus non ſervat, quuum debitâ adhibitâ curâ & culturâ, omni tempore floreat.

Enatus eſt hic frutex ante aliquot annos è ſemibus ex inſula Canariâ in Europam advectis.

de onderſteunt door kleyne ſteelkens, die uyt de oxelen der bladen voortkomen.

Wanneer de bloemen vergaan, ſoo koomen in deſſelfs plaats kleyne, platte en ruyge haauwen, die van binnen in ſich beſluyten kleyne en platte zaaden.

Dit heeſter heeft geen vaſte tyd, op welke het bloemen geeft, dewyl het op alle tyden bloemen geeft, indien wel beſorght en opgequeekt werd.

Dit heeſter is voor eenige jaaren voortgekoomen uyt zaaden, die uyt Canarien in Europa gebracht waaren.

Digitized by Google

DIGITALIS ACANTHOIDES CANARIENSIS FRUTESCENS FLORE AUREO.

Fig. 53.

C A P. LIII.

DIGITALIS ACANTHOIDES CANARIENSIS FRUTESCENS FLORE AUREO.

E Radice fibroſâ & fuſcâ caulis exſurgit rotundus, ſubruber, qui tomento nonnihil albicante obſitus pedes unius aut alterius altitudinem non raro ſuperant.

UIt een veſelachtige en bruyne wortel ſpruyt een ronde roodachtige ſteel, die met een witachtige wolligheyd is beſet, en by wylen hooger is dan een ofte twee voeten.

Caulis in tres quatuorve divaricatur ramulos rotundos, & cum caule concolores.

De ſteel werd in drie ofte vier tacken verdeelt, die rond en van deſelve verwe zyn als de ſteel.

Folia nullo ſuffulto pediculo cauli & ramulis adnaſcuntur alternatim poſita, longa, lata, ſerrata leviter piloſa & in mucronem acutum exeuntia.

De bladen waſſen den een naa den andere ſonder ſteelken onderſteunt zynde aan ſteel en tacken, ſy zyn langh, breed, geſchaard, een wynigh hairachtigh en eyndigen in een ſcharpe punt.

Ramuli in ſpicam exeunt longam undique floribus ornatam, aureis, monopetalis in quatuor profundas lacinias diviſis, quarum pars ſuperior galeam bifidam ſeu Acanthi florem, inferior labium, laterales partes alas geminas non male repræſentant, in florum medio una cum ſtylo nutritivo futuro fructui inſidente quatuor apparent ſtamina rubicunda, quæ in apices ferro equino æmulos terminantur: flores ſinguli parvo & rubicundo ſuſtentantur pediculo & perianthium habent quinquifidum.

De tacken eyndigen in een lange aar, die over al met goudachtighe, en eenbladige bloemen vercierd werden, die in vier diepe ſneden verdeelt zyn, welckers bovenſte gedeelte niet qualyck een helm, die in tween verdeelt is, ofte den bloem van den acanthus, het onderſte een lip, en aan de zyde ſtaande deele twee vleugels verbeelden, in het midde der bloemen doen ſich op behalven de bloemſtyl, die op de toekoomende vrucht vaſt ſit, vier bloem-draaden, welckers vier toppen niet qualyck de hoefyſers der paarden verbeelden, ider bloem werd door een kleyn en roodachtigh ſteelken onderſteund, en heeft een bloemkoker, die in vyven is verdeelt.

Florem capſula ſequitur ſeminalis, quæ pyramidalis & rotunda in duas partes & totidem diſtinctas cavitates ſecedit, quæ intus ſemina continent oblonga, cineritia.

Naa de bloem volght een zaad-huys, dat rond, en onder breed zynde ſpits toeloopt, dat in tween en twee onderſcheydene holligheeden ſich van elkander verdeelt, waar in veel langhachtige en aſgraauwe zaaden beſlooten leggen.

Folia amara ſunt.

De bladen zyn bitter.

Certum florendi tempus non ſervat, quum plerumque per integram æſtatem flores producat, in quorum medio liquor viſcidus diaphanus & amaricans occulta-

Het heeft geen geſette tyd, op welcke het bloemen geeft, dewyl het de geheele ſoomer meeſt bloemen draaght, in welckers midden een lymachtigh doorſcheynend en bit-

tur, qui medio die nonumquam e floribus deſtillat.

Clariſſimus Pluckenetius phytographiæ ſuæ tabulâ 325 hujus Digitalis ramulum floribus onuſtum proponit nomine *Digitali affinis canarienſis ſolidaginis acutis foliis leviter piloſis, flore aureo cucullato ſtaminibus croceis, criſtæ cavo accumbentibus ornato.* & ab Incolis Canariæ *Matera* vocatur, quo nomine ſemina in Europam delata ſunt.

ter ſap verborge leght, het welcke by wylen op het midde van den dagh uyt de bloemen nederdruypt.

Den vermaarde Heer Pluckenet heeft een tack met bloemen van deeſe Digitalis in ſyn phytographia op de 325 plaat afgebeelt, en de naam gegeven van Digitalis affini canarienſis ſolidaginis acutis foliis leviter piloſis, flore aureo cucullato, ſtaminibus croceis, criſtæ cavo accumbentibus ornato: *de Inwoonders van Canarien geeven het de naam van* Matera, *op welcke naam de zaaden in Europam zyn geſonden.*

ECHIUM AFRICANUM FRUTESCENS FOLIIS PILOSIS.

Fig. 54.

Digitized by Google

C A P. LIV.

ECHIUM AFRICANUM FRUTESCENS FOLIIS PILOSIS.

PLanta hæc venuſta per tres quatuorve annos in Batavorum Hortis innotuit *Lycopſis* nomine, ſed quum *Lycopſes* omnes a rei herbariæPeritis *Echium* vocantur, hanc *Echii* nomine proponere malui.

DIt fraay gewas is drie ofte vier jaren langh in de Hooven van Holland met de naam Lycopſis *bekent geweeſt, maar dewyl alle de* Lycopſis *van de kruyd-kenders* Echium *werden genaamt, ſoo heb ick deſelve liever met de naam van* Echium *willen voorſtellen.*

Radix lignoſa, & fuſca fibras emittit albicantes.

De wortel is houtachtigh en bruyn, en geeft witte veſelwortelen van ſich.

Caulis pedalis eſt, pollicem craſſus, rotundus & fuſcus, qui in ramulos divaricatur rotundos, & piloſos, & ſi juniores virides, quibus undique adſtant folia viridia, piloſa, ſeſqui unciam longa, mediam ferme lata, quæ nullo pediculo ramulis annectuntur, ſed nervum craſſum per longitudinem excurrentem poſſident unicum.

De ſteel is een voet hoogh, een dym dick, rond en bruyn, die verdeelt werd in ronde en ruyge tacken, die jongh zynde groen zyn, waar aan overal groene ruyge bladen ſtaan, die een duymbreed, langh en by naa een halve breed zyn, ſy werden door geen ſteelken aan de tacken vaſt gemaakt, maar langh deſſelfs lenghte loopt een eenige ſenuw door.

Ramulorum ſummitatem occupant ex perianthio quinquifido flores monopetali, infundibuliformes, irregulares & quinquifidi, Cærulei fundo purpureo, in quorum medio præter ſtylum nutritivum ſtamina apparent quatuor.

Op de toppen der tacken ſtaan in een bloem-kooker, die in vyve verdeelt is, eenbladige bloemen, die de gedaante van een trechter hebben, in vyf ſneden gedeelt zyn, maar welcke ſneden niet even groot zyn, de bloemen zyn van bove blaeuw en onder aan deſſelfs begin purper, in deſſelfs midde koomen behalve de bloem-ſtyl vier bloem-draaden.

Flores quatuor nigricantia ſequuntur ſemina.

Naa de bloemen volgen vier ſwartachtige zaaden.

Floret majo & junio, ſemina julio perficit.

Het draaght bloemen in may en juny, en geeft rype zaaden in july.

Ad tripedalem altitudinem in Promontorio Bonæ Spei locis altioribus creſcit & Octobri, floret.

Het waſt aan de Caap de Goede-hoop op hooghe plaatſe tot de hooghte van drie voeten, en draaght bloemen in october.

Semine & avulſis ramulis ſolo bene præparato implantatis propagatur.

Het werd door zaaden, en afgeſcheurde tacken, die in goede geprepareerde aarde geſtooken werden, voortgequeeckt.

CAP.

ELICHRYSUM AFRICANUM FRUTESCENS ANGUSTIS ET LONGIORIBUS FOLIIS INCANIS.

CAP. LV.

ELICHRYSUM AFRICANUM FRUTESCENS ANGUSTIS ET LONGIORIBUS FOLIIS INCANIS.

E*Lichryſum & Gnaphalium* (qood *Filaginem* vocat cl: Touroefort) eorumque ſpecies plerumque confunduntur, quum horum pleræque ſpecies primo intuitu eandem habere notam videotur, *flores* ambo gerunt *diſcoideos non radiatos ſeu floſculoſos*, flores in utroque *ſemina ſequuntur pappoſa*, & amborum ſpecies pleræque *folia poſſident tomentoſa*, confundi tamen non debent, quom facile qoeant diſtingui, nam *Gnaphalii* ſpecies omnes *in capitulo ſquamoſo nec ſplendente nec arido flores continent*, Quom *Elichryſi* ſpecies *flores gerant diſcoideos multis aridis, ſplendentibus, nec facile ſplendorem amittentibus* (unde Galli has ſpecies *Immortelle* h: e: *Immortalis* appellant) *foliolis ſquamatim circumvallatos.*

Elichryſorum ſpecies plurimæ naſcuntur in Africâ, & Africanæ plurimæ coluntur io Horto medico, quarum tres duntaxat hoc tomo proponam.

Radix hujus Elichryſi fruteſcentis lignoſa & fibroſa eſt.

Caulis eſt rotundus, incanus & tomentoſus, qoi tandem cioereus evadit, caulis in varios divaricatur ramolos, quibus undiqoe nullo habito ordine, nulloque ſuſtenta pediculo adnaſcontur folia aoguſta, tres oocias longa, (de inferioribus hæc dicta ſunto, quum qoo ſuperiora, quo breviora) ab utràque parte incano tomento obſita, & mucronata, per quo-

G*Emeenelyck werden den* Elichryſum *en* Gnaphalium *(dat den Vermaarde Heer Tournefort* Filago *noemt) als oock deſſelfs ſoorten onder elkander verward, dewyl veel van deſelve met den eerſte opſlagh een ende deſelve kent-teeckenen ſchynen te hebben, ſy hebben beyde* bloemen, die bundelwys by deo andere gevoeght zyn ſonder rondomloopende bloem-bladen, *in beyde de geſlachten volgen* ſtuyfachtige zaaden *na ider bloem, en de ſoorte van beyde hebben* wolachtige bladen, *nochtans en moeten ſy niet werden onder elkander verward, want alle ſoorten van* Gnaphalium hebben haare bloemen in een ſchobachtigh hoofdeken, dat noch blinckt noch verdrooght is, *daar de ſoorten van* Elichryſum bloemen dragen, die buodelwys by den andere gevoeght zyn, en die door drooge eo blinckende bladen gelyck als met ſchobben werden omringht, deeſe bladen verlieſen niet licht haar blinkentheid, *waarom deſelve van de Franſe* Immortelle, *dat is* Onſterffelycke *werden genaamt.*

Veel ſoorten van Elichryſum waſſen in Africa, en veel Africaanſe werden gequeeckt in de Medecyn-hof, waar van ick in dit deel drie ſal voorſtellen.

De wortel van deeſe heeſteracbtige Elichryſum is hout en veſelachtigh.

De ſteel is rond, greys, en wolachtigh, die naaderhand afgraauw werd, de ſteel verdeelt ſich in verſcheyde tacken, waar aan de bladen ſonder ſteelke en ſonder eenige bepaalingh waſſen, ſy zyn ſmal, drie duymen langh, (ick ſpreeke van de onderſte, dewyl hoe hooger ſtaan, hoe kleynder ſy zyn) aan beyde de zyde zyn ſy met een greyſe wollicheyd beſet, en ſpits toeloopen-

 de,

rum medium nervus unicus & ex adversâ parte eminens ad mucronem uſque excurrit.

Ramnlorum ſummitatem ornant ex pediculis longioribus umbellatim diſpoſiti flores diſcoidei, foliolis multis exaridis albicantibus & ſplendentibus ſquamatim circnmvallati, aurei.

Florem in eodem capitulo ſquamoſo ſemina ſequnntur parva, oblonga & pappoſa.

Per totam æſtatem floret & ſemina perficit.

Seminibus & avulſis ramulis, ſoloque pingui implantatis facile propagatur.

Hanc plantam anno 1697 mecum communicavit vir doctiſſimus dominns Nicolaus Oortmans I: V: Doctor.

de, door der ſelve midde loopt een eenige ſenuw, die aan verkeerde zeyde des blads uytpuylt, en aan deſſelfs punt eyndight.

De topen der tacken werden vercierd door bloemen, die bundelwys by den anderen gevoeght zyn, op lange ſteelkens by den anderen als de kroonkens-kruyden ſtaan, door drooge, witte en blinckende bladen gelyck als ſchobbe werden omringht, en goudachtigh van verwe zyn.

Naa de bloem volgen in het ſelve ſchobachtigh hoofdeken kleyne langhachtige en ſluyſachtige zaaden.

Het draaght de geheele ſoomer door bloemen, en geeft rype zaaden.

Het werd door zaaden en afgeſcheurde tacken, die in goede aarde werden geſet voortgequeeckt.

Deeſe plant heeft my meedegedeelt den geleerden Heer Mr: Nicolaas Oortmans.

CAP.

ELICHRYSUM AFRICANUM LATIFOLIUM FŒTIDUM CAPITULO AUREO

Fig. 56

C A P. LVI.

ELICHRYSUM AFRICANUM LATIFOLIUM FOETIDUM CAPITULO AUREO.

IDEM CAPITULO ARGENTEO.

EX radice fibroſâ primo ſationis anno plurima exoriuntur folia, pedem nonunquam longa, & medium lata, e quorum medio anno ſecundo caulis erigitur rotundus, fungoſus, tres quatuorve pedes altus, cui ab imâ parte ad ſuperiorem uſque ſolia alternatim adnaſcuntur, ſed nullo ſuſfulta pediculo, longa, lata & glutinoſa, quæ pronâ viridia, ſupinâ parte lanugine albâ prædita.

Ex foliorum alis ramuli naſcuntur plurimi, in quorum ſummitatibus capitula plurima apparent aurea, quæ aperta flores producunt diſcoideos multis aridis & perpetuo fulgentibus aureis foliolis ſquamatim circumvallatos.

Flores ſemina ſequuntur ſubrubra in pappum exeuntia.

Flores julio & auguſto, ſeptembri ſemina perficit.

Tota hæc planta Atriplicem fœtidam C: B: redolet.

ALterum, capitulo argenteo, a priore non differt, niſi ſolo florum colore, qui in hoc argenteus, in priore aureus, cætera conveniunt omnia.

Locis paludoſis geminum hoc Elichryſum in Promontorio Bonæ ſpei ad duorum triumve pedum altitudinem excreſcit, & octobri floret.

Ultimum Clar: Pluckenetius phyto-

UYt een veſelwortel koomen het eerſte jaar, dat het gezaid is, veel blaaden, die by wylen een voet langh, en een halve breed zyn, uyt welckers midde het tweede jaar een ronde en vooſe ſteel uytſchiet, die rond en drie vier voeten hoogh is, waar aan de bladen van ondere tot boven toe om den ander ſonder ſteelkens waſſen, ſy zyn langh, breed, en lymachtigh, der ſelver bovenſte gedeelte is groen en van ondere met een witte wolligheid beſet.

Uyt de oxelen der bladen waſſen veel tacken, op welckers toppen veel goudachtige hoofdekens koomen, die wanneer ſy open zyn bloemen geven, die bundelwys by den andere gevoeght, met veel drooge, altyd blinckende, en goudachtige bladekens als ſchobbe omſet zyn.

Naa de bloemen volgen roodachtige zaaden, die met een ſtuyſke eyndigen.

Het geeft bloemen in julius en auguſtus, en rype zaaden in ſeptember.

De geheele plant ſtinckt naa den Atriplex fœdita C: B.

DE tweede, die met een ſilver hoofdeken, verſcheelt van de eerſte niet, dan alleen in de verwe der bloem, die in deeſe ſilverachtigh, en in de voorgaande goudachtigh is, vorders zyn ſy in alles elkander gelyck.

Op moeraſſige plaatſen aan de Caap de Goede-hoop waſſen beyde deeſe Elichryſum tot de hooghte van twee en drie voeten, en geeven in october bloemen.

Deeſe laatſte ſtelt den vermaarde Heer Pluc-

graphiæ tabula 243 proponit nomine *Conyzæ Africanæ grave-olentis*, *capitulis argenteis.*

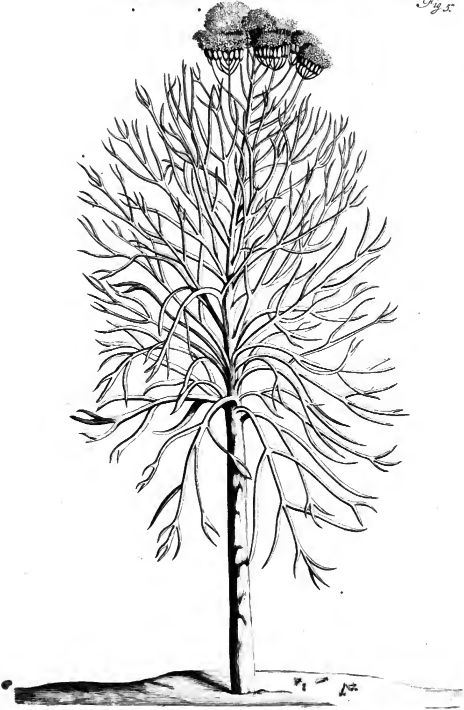
Pluckenet in ſyn phytographia op de 243 *plaat voor met de naam van* Conyza Africana grave-olens, capitulis argenteis.

CAP.

Digitized by Google

Elichrysum africanum frutescens foliis crithmi marini.

Fig 5.

Digitized by Google

CAP. LVII.

ELICHRYSUM AFRICANUM FRUTESCENS FOLIIS CRITHMI MARINI.

Radix eſt craſſa, fuſca & multis albicantibus fibris prædita.

Caulis fuſcus eſt & rotundus, qui variam pro vario Cultore acquirit altitudinem, nam & tripedalis, & quinque pedum altitudinem longe excedens colitur in horto medico.

Ramulos habet hic frutex plurimos, (loqnor de vetuſtiore, junior nec ramoſus in icone hac exhibetur, quum plantæ juniores foliis gaudeant plurimis & magis perfectis) rotundos, primo virides & foliis undique præditos, denique fuſcos, lignoſos & parte inferiore foliis deſtitutos.

Ramulis, & in planta juniore ipſi cauli adſtant nullo ſervato ordine folia rotunda & anguſta, quæ cornu cervino & Crithmi marini foliis multiplici ſuâ diviſurâ æmulantur.

Ramulorum ſummitatem flores exornant umbellatim diſpoſiti, in capitulo ſquamoſo arido & ſplendente diſcoidei, aurei.

Flores ſemina ſequuntur papposa.

De wortel is dick, bruyn, en met veel witte veſel-wortels verſien.

De ſteel is bruyn en rond, en kryght verſcheydene hooghte, naa dat deſſelfs Queeckers verſcheyde zyn, want inde Medecyn-hof werden gequeeckt en die drie voeten hoogh zyn, en die verre overtreffen de hooghte van vyf voeten.

Dit beeſter heeft veel ronde tacken, (ick ſpreeke van een oude plant, in het afbeeldſel werd een jonge, en die geen tacken heeft vertoont, dewyl de jonge planten de meeſte en volmaaktſte bladen hebben) deeſe tacken zyn eerſt groen en met veel bladen verſien, die naaderhand bruyn, houtachtigh, en van ondere bladeloos werden.

Aan de tacken, en ook aan de ſteel van jonge planten, ſtaan ſonder eenige bepaalingh de bladen, die rond en ſmal zyn, en door derſelve veelvoudige verdeelingh een harts-hoorn ofte de bladen van den Crithmum marimum verbeelen.

De toppen der tacken werden vercierd door bloemen, die als de kroonkens-kruyden geſchickt, bundelwys by den anderen in een ſchobachtigh, droogh, en blinckend hoofdeken gevoeght, en goudachtigh zyn.

Naa de bloemen volgen ſtuyfachtige zaaden.

Flores auguſto, ſemina ſeptembri perficit,

Het geeft bloemen in auguſtus en zaaden in ſeptember.

FERULA AFRICANA GALBANIFERA FRUTESCENS MYRRHIDIS FOLIIS.

Fig. 58

Digitized by Google

CAP. LVIII.

FERULA AFRICANA GALBANIFERA FRUTESCENS MIRRHIDIS FOLIIS.

F*Erulam Africanam Galbaniferam liguſtici foliis & facie* delineatam deſcriptamque exhibet CL: Hermannus in Paradiſo Batavo pag: 163, quam *Aniſi* ſpeciem Pluckenetius Tabulâ 12, & *Oreoſelini* Breynius in Prodromo ſecundo dixerunt; hujus ſpeciem jam deſcribendam una cum illâ ipsâ poſſidet Hortus medicus Amſtelædamenſis, quam etiam *Galbaniferam* vocavi, quia vulnerata ipſius caudicis genicula æque ac *Ferulæ liguſtici foliis* ſuccum fundunt tenacem & odore *Galbani* ſimillimo; *Ferulam* dixi, quum & flores & ſemina *Ferulæ Hermanianæ* floribus & ſeminibus æmula ſint; *Fruteſcentem* dixi, ut ab aliis *Ferulæ* ſpeciebus, quarum nulla, ſola hermaniana ſi excipiatur, fruteſcit.

Ferula hæc ſeptem pedum altitudinem ſuperat, Radix lignoſa & fibroſa eſt, caulis duos pollices craſſus, cæſius, geniculatus, albâque medullâ plenus, caulis vetuſtior colorem omnem glaucum amittit, & fuſcus evadit.

Caulis nonnunquam in ramulos dividitur, circa quorum ſummitatem folia e geniculis oriuntur glabra, multifariam partita inſtar myrrhidis, quæ manſa ſaporem exhibent aromaticum.

Flores, qui in Ramulorum ſummitate umbellatim apparent, ſunt parvi, lutei, ſe-

D*En Vermaarde Heer Hermans heeft in ſyn Paradiſus Batavus op het 163 blad beſchreven, en afgebeelt den* Ferula Africana galbaniſeta liguſtici foliis & facie. *dewelcke van den Heer Pluckenet op de 12 plaat een meedeſoort van de* Aniſum, *en van de Heer Breyne in ſyn tweede Promus een meedeſoort van* Oreoſelinum *geſecht werd te zyn; buyten en behalve die ſoo beſit den Amſterdamſe Medecyn-hof daar van een meedeſoort, die nu beſchreve ſal werden, en ick meede* Galbanifera *heb genaemt, om dat de leede van de ſtam een weynich gewond zynde gelyck als den* Ferula leguſtici folio *van ſich geeven een taay ſap, van reuck gelyck als den* Galbanum; *ick heb hem* Ferula *genaamt, om dat de bloemen en zaaden met die van de* Ferula Hermaniana *over een koomen; ick heb hem geſecht beeſterachtigh te zyn, om dat niet een van de meedeſoorten van* Ferula *beeſterachtigh is, behalven deeſe, en die van de Heer Hermans.*

Deeſe Ferula is hooger dan ſeeven voeten, de wortel is hout en veſelachtigh, de ſtengh twee duymen dick, witachtigh groen, in verſcheyde leeden verdeelt, en van binnen met een wit mergh vervult, hoe ouder de ſtengh is, hoe meer ſy haar verw verlieſt en bruyn werd.

De ſtengh verdeelt ſich bywylen in tacken, omtrent welckers top de bladen uyt de leeden voortkoomen, die effen en gelyck als de bladen van de myrrhis in veel ſneeden verdeelt zyn, deeſe bladen gekaauwt zynde geeven een ſpecereyachtige ſmaack van ſich.

De bloemen, die op de toppen der tacken gelyck als de andere kroonkens-kruy-

mina oblonga ſtriata Ferulæ hermanianæ ſeminibus ſimillima.

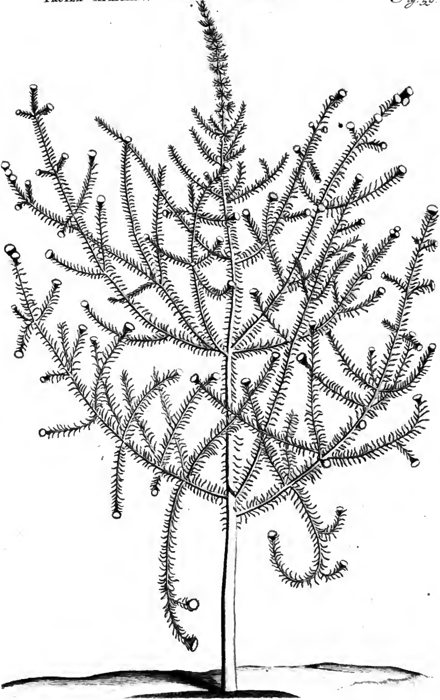
den geſchickt ſich vertoonen, zyn kleyn en geel, de zaaden zyn langhachtigh geveurd, en ſeer gelyck aan de zaaden van de Ferula door den Heer Hermans beſchreven.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

FRUTEX AFRICANUS AROMATICUS FLORE SPICATO EXIGUO. *Fig. 50.*

Digitized by Google

C A P. LIX.

FRUTEX AFRICANUS AROMATICUS FLORE SPICATO EXIGUO.

Semina hujus fruticis ex Africâ mittuntur nomine *Artemiſiæ Africanæ fruteſcentis*, ſed quam cum Artemiſiâ habeat affinitatem non video, flos enim diſcoideus non eſt, ſed exiguus admodum, ut veram ejus conſtitutionem hactenus, etiamſi ſingulis menſibus hybernis in hypocauſto floreat, videre non liquit: Innotuit etiam nomine *Fruticis cineracei muſcoſi Capitis Bonæ Spei Breynii*, ſed quantum iſte ab hoc noſtro differat, ex collatâ deſcriptione & jcone ſatis ſuperqne apparebit lectori.

De zaaden van dit beeſter werden uyt Africa geſonden op de naam van Artemiſia Africana Fruteſcens, *maar ick kan geen gelyckheyd tuſſen de Artemiſia en dit beeſter ſien, want de bloem beſtaat niet uyt verſcheydene andere, die bundelwys by den anderen gevoeght zyn, maar is ſoo kleyn, dat men deſſelfs waare geſtalte tot noch toe, alhoewel dit beeſter alle winter maanden in winterplaats bloemen draaght, niet heeft konnen gewaar werden: Het is ook bekent met de naam van* Frutex Cineraceus muſcoſus Capitis Bonæ Spei Breynii, *maar hoe veel dat beeſter van dit verſcheelt, ſal den leeſer, wanneer hy deſſelfs beſchryvingh en afbeeldſel gaade ſlaat, genoeghſaam blycken.*

Radicem habet ligneam fuſcam, caulem tripedalem rotundnm, fuſcum & tenuem, qui in varios divaricatur ramulos in alios minores dividendos, his adſtant folia exigua, pronâ parte viridia, ſupinâ cineritia, quales etiam ramulorum extremitates, quæ in capitulum excreſcunt, ramulorum productionem novam vel extenſionem demonſtrans, quarum extremitatum quædam ipſo hyberno tempore in ſpicam extenduntur ſpithameam, quam undique verticillis crebrioribus ambiunt floſculi exigui fuſci, & ut apparent, quinquifidi, qui an poſt ſe relinqnant ſemina quaterna nuda, me latet, cum hactenus ea in conceptaculis videre non liquit, ſemina tamen ex Africâ accepta exigua ſunt.

Dit beeſter beeft een bruyne houtachtige wortel, een ſteel, die drie voeten hoogh, rond, bruyn en dun is, dewelke ſich verdeelt in verſcheydene tacken, die ſich weeder in kleynder verdeelen, waar aan dat kleyne bladen ſtaan, die van bovene groen, en van onderen aſgraeuw gelyck als de toppen der tacken zyn, welcke toppen als hoofdekens op ſwellen, die een toekoomende tack koomen te verbeelden van welke toppen ſommige des winters als een lange aar waſſen tot de hooghte van een ſpan, waar aan ſeer dicht in de ronte kleyne bloemkens zyn, en naa het ſcheynd in vyven verdeelt; of die vier naakte zaaden naa ſich laaten, weet ick niet, dewyl ick deſelve niet heb in haar gemene omwindſel konnen ſien, de zaaden nochtans uyt Africa ontfangen zyn kleyn.

Odorem & ſaporem terebinthinoſo aromaticum exhibet, nec ſapor longe recedit a Balſamo Capaivâ.

Het geeft een reuck en ſmaak, die terpenteyn en ſpecereyachtigh is, de ſmaack verſcheelt oock niet veel van den Balſamum Copaiva.

Ramulis avulſis ſolo pingui & bene præ-

Dit beeſter werd door afgeſcheurde tacken,

parato impactis propagatur æque ac Seminibus.

ken, die in vette welbereyde aarden geſtooken zyn, ſoo wel als door zaaden voortgequeeckt.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

Frutex africanus ericæ folio, glutinosus. flore spicato albo.

Fig. 60.

C A P. LX.

FRUTEX AFRICANUS ERICÆ FOLIO, GLUTINOSUS, FLORE SPICATO ALBO *DOMINI PANCRAS.*

Radix hnjus Fruticis lignoſa, & alba eſt, ex quâ caulis erigitur ſpithameus rotundus & ſubflavus, qui in varios divaricatur ramulos rotundos & virides, qui undique foliolis nullo ſuſtentis pediculo, parvis, tenuibus & nonnihil ſucculentis ambiuntur.

Ramnlorum ſummitates ornantur floribus in ſpicam diſpoſitis plurimis, albis, monopetalis & in quinqne lacinas diviſis, qui perianthio ſuſtentatur bipartito, è quorum medio una cum ſtylo nutritivo albicante ſtamina exeunt quatuor apicibus luteis prædita.

Floret menſibus æſtivis, ſemina antem hactenus perfecit nulla, quâ de cauſâ fruticis duntaxat nomine propoſui, donec, perſpectis examinatiſque ejus ſeminibus, ei convenientius exhiberi queat.

Hnjus Fruticis ramuli tangentis digitos glntinoſitate ſuâ ſibi reddunt annexos.

Fruticem hunc florentem communicavit vir Ampliſſimus Dominns Gerbrandns Pancras in hac Civitate Scabinorum Præ-

De wortel van dit heeſter is houtachtigh en wit, uyt welke een ſteel uyt ſpruyt, die rond en geelachtigh is, en ſich in verſcheydene ronde en groene tacken verdeelt, deeſe tacken werden over al omcingelt door kleyne, teeren, en eenichſints ſapachtige bladen, die aan de tacken ſonder ſteelkens vaſt ſitten.

De toppen der tacken werden vercierd door veel bloemen, die als de koorn-aaren geſchickt ſtaan, ſy zyn wit, eenbladigh en in vyven verdeelt, die door een bloemkooker onderſteunt werden, die in tween verdeelt is, uyt het midde der bloemen koomen met de witte bloem-ſtyl vier bloemdraaden, die met witte toppen verſien zyn.

Het draaght bloemen in de ſoomer maanden, maar heeft tot noch toe geen rype zaaden voortgebracht, weshalven ick het alleen op de naam van een heeſter heb voorgeſtelt, tot dat, wanneer deſſelfs zaaden ſullen zyn onderſocht, een beter en bequamer naam ſal konnen werden gegeven.

De tacken van dit heeſter doen door haar lymachtigheyd, dat de vingers van die geenen, die deſelve aanraaken, daar aan kleeven.

Dit heeſter in volle bloem zynde heeft my meede gedeelt den Edele Achtbaare Heer Mr: Gerbrandus Pancras Preſi-

ſes & Horti medici Curator eodem, quo hunc nomine propoſui.

dent Schepen, en Commiſſaris van deeſe Stads Medecyn-hof op die ſelve naam, als ick nu hebbe voorgeſtelt.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

GERANIUM AFRIC: FOLIIS PLERUMQUE AURITIS, FLOR: EX RUBRO PURPURASCENTIBUS

Fig. 61

CAP. LXI.

GERANIUM AFRICANUM FOLIIS PLERUMQUE AURITIS, FLORIBUS EX RUBRO PURPURASCENTIBUSQUE.

PLantæ pentapetalæ (rariſſime tetrapetalæ) quinque capſulares, pentacoccæ, & quarum capſulæ in mucronem inſtar ciconiæ roſtri longiſſimum exeunt, & per maturitatem ab invicem nonnihil ſejunguntur, genere unico comprehenduntur, atque unius *Geranii* nomine genus illud ab omnibus Botanicis indigatur; plurimæ *Geraniorum* ſpecies petalis gaudent æqualibus, pauciſſimæ inæqualibus, quales ſunt *Africanorum noctu non olentium* ſpecies plurimæ, hiſce notis tota *Geraniorum* familia ab omnibus aliis facile diſtinguitur, unicam ſpeciem ſi excipias, *Geranium* videlicet *latifolium acu longiſſimâ C: Bauh*: annotante Clar: Hermanno, cujus quatuor capſulæ ſeminales bina ſemina, quinta unicum continet.

Ex radice, quam habet hoc Geranium albicantem & fibroſam, plurimi ſimul exoriuntur pediculi duos treſve unicas longi, quæ in folia exeunt oblonga rotunda viridia, nervo unico per longitudinem producto prædita, quorum principio duo plerumque alia adſtant alarum inſtar foliola.

Statim etiam ex ipſa radice pediculi pedales & altiores eriguntur rotundi, tenues, quorum ſummitatem ex perianthio quinquifido & hirſuto flores exornant in umbellæ formam diſpoſiti, propriiſque ſuſtenti petiolis, pentapetali, ex rubro purpuraſcentes, præter ipſa ſtamina albicantia ſtylus nutritivus ex ipſo florum m-

D*Ie planten, wiens bloemen uyt vyf (ſelden uyt vier) bladen, waar naa vyf zaad-huyſen ider een zaad in ſich beſluytende volgen, en welckers zaad-huyſen in een lange ſpitſe punt als een oyevaars beck eyndigen, en ryp geworden zynde enighſints van elkanderen ſpleyten, werden allen onder een geſlacht begrepen, en het geheele geſlacht werd met den eene naam van* Geranium *voorgeſtelt; de meeſten ſoorten van* Geranium *hebben gelycken bloembladeren, wynigen ongelyken, gelyck als zyn de meeſte* Africaanſchen Geraniums die des nachts geen reuck van ſich geeven; *door deeſe kent-teekenen werd ſeer licht het gantſche geſlacht der* Geraniums *van allen anderen onderſcheyden, indien men maar een ſoort uytſluyt, te weeten den* Geranium latifolium acu longiſſimâ van C: Bauhinus, *als den vermaarden Heer Hermans aanteekent, welckers vier zaed-huyſen twee zaaden, en het vyfde een in ſich beſluyt.*

Uyt een witte en veſelachtige wortel koomen veel ſteeltjens in dit geranium te voorſcheyn, twee a drie duymen langh, dewelcken eyndigen in lange rondachtige, en groene bladen, door welckers midde een enkelde ſenuw loopt, en aan welckers begin gemeenelyck twee kleynen bladen als vleugelen ſtaan.

Uyt de wortelen rechten ſich oock aanſtonds op ronde en dunne ſteelen, een voet hoogh, en hooger, welckers toppen vercierd werden van bloemen, beſtaande uyt vyf rood-purperachtige bladen, hebbende een bloem-kooker, die in vyven is geſnede en ruyghachtigh, ſtaande elk op een beſonder ſteeltjen gerangeert in de ronte als een wa-

dio exit in ſummitate quinquifidus purpuraſcens & reflexus.

Flores evanidos, inſtar congenerum, quinæ ſequuntur capſulæ ſeminales in apicem ciconiæ roſtrum referentem exeuntes, quæ totidem includunt ſemina, & ubi maturuerint, ſponte ab invicem ſejunguntur.

Floret auguſto, & ſeptembris initio ſemina perficit.

waayer, buyten en behalven haare witte bloem-draden ſoo komt uyt het midde der bloem een bloem-ſtyl te voorſcheyn, welckers top in vyven geſneden, purperachtigh en omgekruld is.

Wanneer de bloemen vergaan zyn, ſoo volgen, gelyck in deſſelfs meede ſoorten, vyf zaad-huyſen in een lange ſpitſe punt eyndigende, en in ſich beſluytende vyf zaaden, dewelcke ryp gewoorden zynde van ſelfs van elkander ſcheyden.

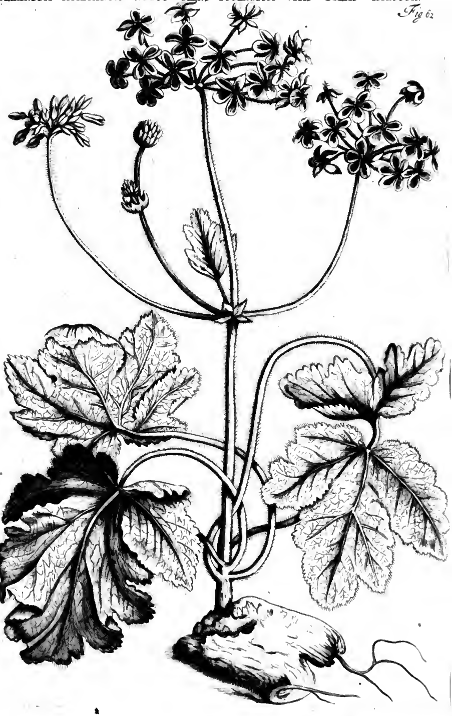
Deeſe plant draaght bloemen inde maand auguſtus en geeft rypen zaaden int begin van ſeptember.

CAP.

Digitized by Google

GERANIUM AFRICANUM NOCTU OLENS TUBEROSUM VITIS FOLIIS HIRSUTIS.

Fig 62

C A P. LXII.

GERANIUM AFRICANUM NOCTU OLENS TUBEROSUM VITIS FOLIIS HIRSUTIS.

PRæter illam *Geranii americani noctu olentis* ſpeciem, quam *Cornutus pag:* 109 exhibuit, tres alias *noctu olentes Africanas aquilegii folio nodoſum*, & *mirrhidis foliis Breynius in centuriâ ſuâ pag:* 125. 126. 127. & *Hermannus in catalogo Horti lugduno Batavi pag*: 283. 284. 285. delineatas deſcriptaſque reliquerunt, quartæ *foliis mirrhidis anguſtiſſimis meminit idem Breynius in prodromo faſciculi plantarum rariorum primo pag:* 37. & *Kiggelarius in Horti inſtructiſſimi Beaumontiani catalogo pag:* 23, qui & quintam addit *foliis* videlicet *criſpis ;* quas omnes quinque ſpecies poſſidet Amſtelædamenſis Hortus medicus: tres alias *noctu olentes*, *anemones folio latiore*, & *aquilegii folio flore incarnato rubente*, addit *Plukenetius in phytographiæ ſuæ tabulis* 186. 187. *quas* habet ex codice Comptoniano, & quæ omnes recenſentur *in Ejuſdem almageſto Botanico pag:* 169, novæ hujus deſcribendæ cum auctornullus, quod ſcio, mentionem faciat, illam delineatam deſcriptamque exhibere volui.

B*Ehalve dat ſoort van* Geranium americanum noctu olens, *t'welke* Cornutus op het109 blad *vertoont heeft, ſoo hebben* Breynius in ſyn Centuria op het 125. 126. 127.Blad, *en* Paulus Hermans in ſyn catalogus Horti Lugduno Batavi op het 283. 284. 285. blad *drie anderen ſoorten van* Geranium noctu olens aquilegii foliis nodoſum, *en* mirrhidis foliis *beſchreven*, *en haar afbeeldſel vertoont*, *van een vierde ſoort* foliis mirrhidis anguſtiſſimis *word door den ſelve* Breynius in ſyn eerſte prodromus faſciculi rariorum plantarum op het 37 blad, *en van* Kiggelaar in ſyn catalogus Horti inſtructiſſimi Beaumontiani op het 23 blad *gewach gemaakt*, *welke laaſte een vyfde ſoort daar by voeght*, *te weeten* foliis criſpis; *allen welken vyf ſoorten den Amſterdamſche Medecyn-hof beſit: noch drie anderen ſoorten van* Geranium noctu olens, Anemones folio latiore, *en* anguſtiore, *en* aquilegii folio flore incarnato rubente *voeght* Pluckenet in ſyn phytographia op den 186. 187. Plaat, *dewelke deſelve heeft uyt het geſchilderde boek van den Eerwaardigen Heer Comptom Biſſchop van london*, *en welken alleen in ſyn* Almageſtum Botanicum op het 169 *blad werden voorgeſtelt. Dewyl dat deeſe nieuwe ſoort door niemant*, *dat ick weete*, *is beſchreve*, *ſoo hebbe ick goed gedacht deſſelfs afbeeldſel en beſchryvinge mede te deelen.*

Radices hujus Geranii ex Africâ anno 1698 ad Nobiliſſimum & Ampliſſimum Virum Joannem Huydecooper, Equitem Toparcham in Marſeveen &c: Conſulem & Senatorem, & hujus Horti medici nu-

De wortelen van deeſe Geranium uyt Africa geſonden aan den Edelen Groot Achtbaaren Heer Joannes Huydecooper, *Ridder*, *Heere van Maarſeveen &c: Borgermeeſter en Raad*, *en voor deeſen Com-*

perrime Curatorem , miſſas , eidem viro ampliſſimo acceptas refero.

Radicem habet tuberoſam , craſſam, inæqualem , caſtanei coloris , pauciſſimas emittentem fibras.

Ex ipsâ ſtatim radice una cum caule flores producturo pediculi exoriuntur ſpithamei , hirſuti & virides, qui folia ſuſtinent ampla, viridia, hirſuta, in tres quatuorve profundas lacinias diviſa , crenata , quorum quædam alarum inſtar aliis duobus foliis , quaſi totidem forent folia diſtincta , circa foliorum exortum ipſi pedicnlo annexis prædita ſunt.

Caulis florem ſuſtenturus pedalis & altior , rotundus viridis & hirſutus , quam cum nactus ſit altitudinem, capitulnm rotundum, hirſutum & in cacumine ſuſtentum explicatur, & in tres quatuorve dividitur pediculos digito longiores, hirſutos etiam & rotundos , quorum ſummitates, ex pedicnlis parvis in umbellam diſpoſitis, flores ornant pentapetali , ad purpurenm colorem inclinantes , & limbis ſulphureis præditi ; hi noctn vel ipſo etiam ſole abſente odorem ſpirant non ingratum , ſole autem præſente odor percipitur nullus ; perianthium , quo florum quiſque ante ſui explicationem obtegitur , hirſutum & quinquifidum eſt.

Flores congenerum de more ſequuntur capſulæ ſeminales in acutum roſtrum deſinentes quinque , quæ totidem intus ſemina continent.

Floret menſibus julio & auguſto, ſeptembri ſemina perficit.

miſſaris van de Medicyn-hof , zyn door deſelve Edele Groot Achtbaare Heer vereert.

Het heeft een wortel , die knobbelachtig , dick , oneffen en caſtanje bruyn is , en die ſeer wynch veſelwortels van ſich geeft.

Uyt de wortel ſpruyten te gelyk met de ſteel, waar op de bloemen ſullen voortkoomen , ſteelen die een ſpan langh , groen en ruygh zyn , en bladen voortbrengen , die breed , groen , ruygh, in drie ofte vier diepe ſnede gedeelt , en aan de kanten geſchaard zyn , waar van ſommige met twee andere bladen , gelyck als twee vleugelen , en als of het twee beſondere bladen waaren , die aan de ſteel omtrent het begin der bladen vaſt ſitten , zyn verſien.

De ſteel, waar op de bloemen ſullen geplaats werden , is een voet en hooger , rond, groen en ruygh , die tot deeſe hooghte gekoomen zynde een rond en ruygh hoofdeken draaght , het welke ontvouwen, en in drie ofte vier ſteelen , die langer dan een vinger en ook ruygh en rond zyn , verdeelt werd , welckers toppen met vyf bladige bloemen vercierd werden, die op kleyne ſteelkens als in de kroonkens-kruyden geſchickt ſtaan , eenigſints purperachtigh en met ſulpher-geele rande verſien zyn ; Deeſe bloemen geeven des nachts , ofte ook wel wanner de ſon niet ſcheynd een reuck van ſich , die niet onaangenaam is , maar wanneer daar en tegen de ſon tegenwoordigh is , ſoo en werd geen reuck inde ſelve vernoomen ; de bloem-kooker, daar ider bloem eer ſy opengaat meede werd bedeckt, is ruygh en in vyven verdeelt.

Naa de bloemen volgen , gelyck als in deſſelfs meede ſoorten vyf zaad-huyſen , die in een ſpitſe beck eyndigen , en een gelyck getal zaaden in ſich beſluyten.

Het geeft bloemen in julius en auguſtus , en zaaden in ſeptember.

CAP.

Digitized by Google

GERANIUM AFRICANUM MYRRHIDIS FOLIO, FLORE ALBICANTE, RADICE RAPACEA.

Fig. 63.

CAP. LXIII.

GERANIUM AFRICANUM MIRRHIDIS FOLIO FLORE ALBICANTE, RADICE RAPACEA.

Radicem habet hæc planta in ventrem amplum pugno ferme æqualem extuberantem, inſtar radicis rapæ ſativæ rotundæ C: B:, fuſcam; quæ varia è longiore & hirſuto pediculo producit folia longiora inſtar myrrhidis inciſa, hirſuta.

Ex ipſâ etiam radice pediculi exeunt pedales & longiores, rotundi & hirſuti, quorum cacumina in alios minores umbellatim diſpoſitos dividuntur, quorum quiſque in perianthio quinquifido florem ſuſtinet pentapetalum & albicantem, cujus tria petala eriguntur, duo reliqua deorſum flectuntur, (quaſi galeatus & labiatus eſſet) quæ duo petala maculis purpuraſcentibus in ipsâ flexurâ notantur, e quorum medio ſtylus nutritivus erigitur in ſummitate purpuraſcens, quinquifidus & refexus, quem quatuor circumſtant ſtamina albicantia.

Floribus marceſcentibus quinæ apparent capſulæ longæ, quæ per maturitatem ab invicem ſejunguntur, & quarum ſingulæ ſemen continent unicum.

Deeſe plant heeft een wortel, dewelke knobbelachtigh is, bruyn, bykans een vuyſt groot, en van gedaante als de gemeene ronde raapen, die veel bladen op een ruyge en lange ſteel voortbrenght, welke bladen langh ruygh en gelyck als de bladen vande myrrhis ingeſnede zyn.

Uyt de wortel koomen ronde en ruyge ſteelen, die een voet langh en langer zyn, welckers toppen verdeelt werden in andere kleyne ſteelkens, die als in de kroonkens-kruyden geſchickt ſtaan, waar van ider in een bloem-kooker, die in vyven is verdeelt, een bloem draaght, die uyt vyf bladen beſtaat, en wit is, waar van drie bladen werden opgerecht, en de twee andere nederwaards gebogen, (als of het een bloem was, die gehelmt en gelipt was) de twee nederwaards geboogene bladen werden omtrent de bocht met purpere vlacken geteeckent, uyt welckers midden een bloem-ſtyl voortkomt, die aan ſyn top purperachtigh; in vyven verdeelt en omgeboogen s, waar om dat vier witte bloem-draden ſtaan.

Wanneer de bloemen vergaan, ſoo koomen vyf lange zaad-huyſen, die ryp zynde van den andere ſpleyten, en waar van ider een zaad in ſich beſluyt.

Floret auguſto & ſeptembri , & octobri ſemina perficiuntur.

Het draaght bloemen in auguſtus en ſeptember, en geeft rype zaden in october.

CAP.

Digitized by Google

HÆMANTHUS AFRICANUS. *Fig. 64.*

C A P. LXIV.

HÆMANTHUS AFRICANUS *HORT: LUGD: BATAV:*

PLantam hanc bulboſam vario huc uſque nomine a rei herbariæ Scriptoribus, nunc *Tulipæ* A, *Narciſſi* B, *Lilii* C, nunc *Hæmanthi* D nomine indigitatam quum denuo deſcribere, ejuſque iconem exhibere ſuſcipiam, mirabitur lector benevolus, ſed ſciat, volo, me hujus deſcriptionem & jconem nullâ aliâ intentione exhibere, quam ut his ipſis demonſtratum veniam, plantam hanc exoticam, cum in Europâ nullibi, quod ſcio, niſi in inſtructiſſimo Cardinalis Barbarini horto, (quem romanâ eloquentiâ deſcriptum reliquit Ferrarius) & Excellentiſſimi Principis Cæſii viridario, annotante Fabio Columnâ in notis ad Hernandum 885., floruerit, florentem tamen inter Batavorum Hortos Amſtelædamenſem medicum produxiſſe ſolum.

DEn goetgunſtige leeſer ſal ſich verwonderen, dat ick dit bolgewas onder verſcheydene benaamingen vande kruyd beſchryvers, nu met de naam van Tulipa A, Narciſſus B, Lilium C, *dan met de naam van* Hæmanthus D *beſchreven, weder op het nieuw onder neeme te beſchryven, en deſſelfs afbeeldſel te vertoonen; maar den leeſer belieft te weeten, dat ick de beſchryvingh tot geen ander eynde geeve, dan daar meede te betoonen, dat dit vreemd gewas, dewyl het in Europa nergens, (voor ſoo veel ick weet) als in den vermaarden hof van den Cardinaal Barbarinus, (welke hof Joannes Baptiſta Ferrarius met een roomſche welſpreeckentheyd beſchreven heeft) als oock in den hof van ſyn Excellentie den Prinſe Cæſius, gelyck Fabius Columna getuyght in ſyn aanteeckeningen over Hernandes 885. heeft bloem gedraagen, den Amſterdamſche Medicyn-hof nochtans onder ſoo veel hooven in holland heeft doen bloem draagen.*

Radicem habet bulboſam pugnis duobus majorem, ſquamatam,) hoc eſt, ſquamis conſtat imbricatim invicem incumbentibus) & albicantem, ex ipsâ baſi fibræ emittuntur albicantes longitudine & craſſitie calamo ſcriptorio pares.

Deeſe plant heeft een ſchobachtige bolwortel, (dat is, ſy beſtaat uyt veel ſchobben op den andere leggende) grooter dan twee vuyſten, en wit; uyt welcke van ondere witte veſel-wortelen ſpruyten, die de langhte en dickte hebben van een ſchryfpen.

Ex quâ radice ipſo octobri 1699 (qui menſis idem huic Regioni ac aprilis Promontorio Bonæ Spei anni tempus eſt, quo locis montanis in Africâ florere refert Bodeus a Stapel in notis ad Theophraſtum) caulis prodiit trium ſeptimanarum ſpatio ſeſqui pedalis, non exacte rotundus, ſed nonnihil depreſſus, qui albus maculis guttiſque purpureis cujuſcumque figuræ undi-

Uyt welcke wortel in de maand october des jaars 1699 (welcke maand in deeſe geweſten deſelve tyd des jaars is, als april aan de Caap de Goede-hoop is, in welcke maand dit bolgewas aldaar aan het gebergte bloem draaght, gelyck Bodeus a Stapel in ſyn aanteeckeningen over Theophraſtus verhaalt) voortgekoomen is in de tyd van drie weecken een ſtengh van ander halve

A. *Bod: a ſtapel in notis ad Theoph.* 334. B. *Ferrarii flor: Cult:* 137. *Caſp: Bauh: Pin:* 49. & *Fab: Columna in not: ad Hernand.* 885. 899. C. *Moris: Hiſtor:* 2. 410. D. *Hermanni Catal: Hort: Lugd: Bat:* 306.

que variegatus eſt, & ab ipſâ primâ è tellure proruptione capitulum in ſummitate gerit nucis juglandis magnitudine, & inſtar caulis nonnihil depreſſum, caſtanei coloris, quod ſenſim aperitur, & ſeptem petalorum, florem dicam, an perianthium? aliis floſculis perfectis, priuſquam aperiatur, tegumenti inſtar inſerviens repreſentat, quæ petala craſſa, ſubrotunda, ab utrâque parte colorem ſanguineum exhibentia (hinc illi nomen Hæmanthi) continent pluſquam triginta flores monopetalos in ſex lacinias diviſos, rubicundos, qui præter ſtylum nutritivum ſtamina habent ſex albicantia, capitulis flaveſcentibus prædita: parvis albicantibus pediculis flores innituntur, quorum quiſque è capitulo triquetro provenit tres cavitates, totidem refertas ſeminibus, continente; quod etiamſi obſervare licuit, perfecta tamen maturaque ſemina produxit nulla.

voet hoogh, niet geheel rond, maar platachtig, dewelcke wit zynde overal met purpere vlacken en droppelen vercierd is, en van het begin dat ſy uyt de aarde voortkomt draagt deſelve een hoofdeken als een okkernoot, maar platachtigh als de ſteel, en caſtanje bruyn, t'welcke allenkskens opengaat, en vertoont een ſevenbladige, (ſal ick ſegge) bloem ofte bloem-kooker? die andere volkoome bloemen, eer ſy opengaan, gelyck een decksel verſtrekt, welcke bladen dick rondachtigh, en aan beyde de zyden bloed rood zyn, (waar van daan de naam van Hæmanthus heeft) ſy omcingelen meer dan dartigh bloemen, die rood, eenbladigh en in ſes ſneden verdeelt zyn, welcke bloemen behalve haar bloem-ſtyl ſes witte bloem-draden, die met geele hoofdekens verſien zyn, hebben: Deeſe bloemen ſtaan op witte ſteelkens, die ider uyt een driekantig hoofdeken voortkomt, het welcke drie holligheeden met drie zaaden in ſich beſluyt; het welcke alle, niet tegenſtaande dat de zaaden niet volkoomen zyn ryp geworden, ick echter ondervonden heb.

Flore aperto ſenſim ab uno caulis latere ex ipſâ radice duo apparent folia, craſſa, pedalia, viridia & ſubrotunda, quæ caule evanido humi ſtrata ex oppoſito jacent.

Wanneer de bloem open is, ſoo koomen allengskens twee dicke bladen uyt de wortel aan de eene zyde des ſteels, die een voet langh, groen en rontachtigh zyn, en als de ſteel vergaan is, tegen over elkander plat op de aarde neder leggen.

Singulis ferme annis hi bulbi ex Africâ in Hollandiam afferuntur, hactenus tamen floruit nullus præter hunc unicum, quem acceptum fero Nobil: & Ampliſſimo viro Domino Nicolao Witſen Conſuli & Senatori, qui hunc una cum aliis anno 1698. ex Africâ accepit, & Horto medico donavit.

Alle jaaren werden deeſe bollen uyt Africa in Holland overgebracht, echter heeft tot noch toe niet een van de ſelve, behalve deeſe bloem gedraagen, dewelcke ick ontfange heb van den Edele Groot Achtbaare Heer Mr: Nicolaas Witſen Burgermeeſter en Raad, die deſelve in het jaar 1698 met veel andere uyt Africa heeft ontfangen, en aan de Medicyn-hof medegedeelt.

Planta hæc cum ſit ſui generis, nullique generi cognito adjungi queat, annotante Clariſſimo Botanico J: Rajo, in Hiſtoriâ ſuâ plantarum pag: 1127, nomen illi a Clar: Hermanno datum ſervare volui, & ad finem plantarum bulboſarum amandandum exiſtimo.

Dewyl deeſe plant op ſich ſelve beſtaat, en onder geen bekent geſlacht kan gevoegt werden, gelyck als den vermaarde kruyd-kender J: Rajus in ſyn Hiſtoria plantarum op het 112~ blad aanteeckent, ſoo heb ick de naam willen behouden van den vermaarde Heer Hermans aan deſelve gegeven, en moet deſelve myns oordeels aan het eynde der bol gewaſſen geplaatſt werden.

CAP.

Digitized by Google

HELIOTROPIUM CANARIENSE ARBORESCENS SCORODONIÆ FOLIO. *Fig. 65.*

Digitized by Google

CAP. LXV.

HELIOTROPIUM CANARIENSE ARBORESCENS SCORODONIÆ FOLO.

Radicem habet hæc Heliotropii ſpecies lignoſam & fuſcam:

Caulem habet tripedalem, cujus cortex exterior inæqualis & fuſcus, interior viridis.

Caulis in varios divaricatur ramnlos quadrangulares primo, dein rotundos, fuſcos & lannginoſos, his folia ex adverſo bina adſtant, oblonga, nervoſa, & ſerrata, quæ pronâ parte viridia, ſupinâ incana, & ab utrâqne lanuginoſa, pedicnlis hæc folia ſuſtentantur rotundis & lanuginoſis.

E foliorum alis longo & rotundo pediculo ſuſtenti flores prodeunt plurimi, qui albicantes, monopetali, & tubuloſi in globum conjunguntur, & ſtylum habent nutritivum albicantem & bifidum, horum Calyx quinquifidus eſt & hirſutus.

Viſcoſum & aromaticum ſaporem folia manſa exhibent.

Floret julio & anguſto, ſemina matura hactenus in Horto medico produxit nulla.

Nomine *Sideritidis alteræ canarienſis* hactenus in Batavornm hortis innotuit, ut ab alterâ plantâ Canarienſi Capite XLI deſcriptâ, & hactenus *primæ Sideritidis canarienſis* nomine notâ diſtingueretur.

Plantam hanc Clar: Pluckenetius phytographiæ tab: 307 proponere videtur nomine *Menthæ Canarienſis fruteſcentis, foliis ſubtus lanugine candidiſſimâ, villo-*

Deeſe meede ſoort van Heliotropium heeft een bruyne en houtachtige wortel:

Heeft een ſtam, die drie voeten hoogh is, wiens buytenſte baſt oneffen en bruyn, en deſſelfs binnenſte groen is.

De ſtam werd in verſcheydene tacken verdeelt, die eerſt vierkantigh en naderhand rond, bruyn en wolachtigh zyn, aan deeſe tacken ſtaan de bladen twee over den anderen, ſy zyn geſchaard wat langh en ſenewwachtigh, van boven groen, van onderen grys, en aan beyde de zyde met wolle beſet, de ſteelkens, die de bladen onderſteunen, zyn rond en wolachtigh.

Uyt de oxelen der bladen koomen de bloemen, werdende door ronde en lange ſteelkens onderſteunt, die veel, wit, eenbladigh en buyſachtigh zynde, als een klootske by den anderen werden gevoegt, en een witte bloem-ſtyl hebben, die in tween verdeelt is, deſſelfs bloem-kelk is ruyghachtigh, en in vyve verdeelt.

De bladen gekaauwt zynde, geeven een lym en ſpecereyachtige ſmaack van ſich.

Het geeft bloemen in julius en auguſtus; rype zaaden heeft het tot noch toe geen in de Medicyn-hof voortgebracht.

Tot noch toe is deeſe plant in de hooven van Holland bekent geweeſt met de naam van Sideritis altera canarienſis, *op dat het ſoude van een andere Canariſche plant in het* XLI *hooftdeel beſchreven, en tot noch toe met de naam van* Sideritis prima canarienſis *bekent, onderſcheyde werden.*

Den vermaarde Heer Pluckenet ſcheynt dit gewas in ſyn phytographia op de 307 plaat met de naam van Mentha canarienſis fruteſcens, foliis ſubtus lanugiue can-

ſis floribus glomeratis e ſinu foliorum longioribus pediculis inſidentibus.

Pulcerrimam hanc heliotropii ſpeciem poſſidet Hortus medicus liberalitate viri Nob: & Ampliſſimi Domini Gerbrandi Pancras Scabinorum Præſidis, & Horti medici Curatoris.

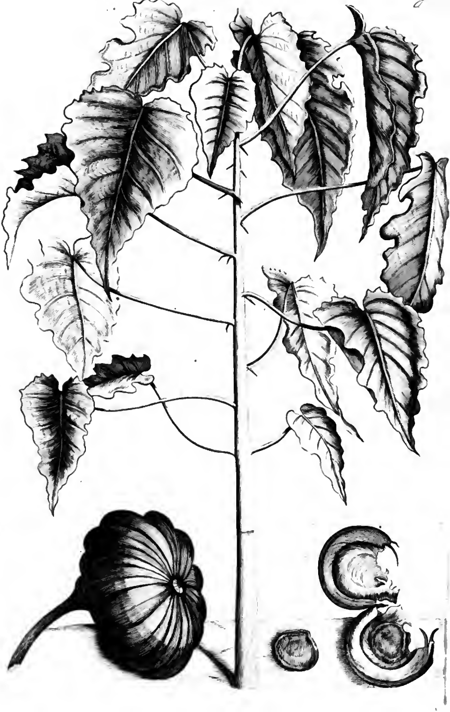
didiſſimâ, villoſis floribus glomeratis, e ſinu foliorum longioribus pediculis in ſidentibus. *Voor te ſtellen.*

Deeſe Schoone meede ſoort van Hiliotropium beſit den Amſterdamſche Medicynhof door de milde gifte van den Edele Achtbaare Heer Mr: Gerbrand Pancras Preſident Schepen en Commiſſaris van de Medicyn-hof.

CAP.

Digitized by Google

HURA AMERICANA ABUTILI INDICI FOLIO. *Fig. 66.*

Digitized by Google

C A P. LXVI.

HURA AMERICANA ABUTILI JUDICI FOLIO.

EGregiæ hujus arboris a nemine hactenus, quod ſcio, plene deſcriptæ fructum omnium primus deſcriptum delineatumqne exhibuit Cluſius, e quo dein reliqui (ſolum Hernandem ſi excipias, qui foliorum & arboris altitudinis meminit) hujus fructus mentionem fecere rei herbariæ Scriptores.

Fructum hnnc, Cujus addidi jconem, mecum communicavit dominus Gerardus Rover, ſemina in eodem contenta menſe anguſto anni 1699 ſata ad unum progerminarunt omnia, atque eodem illo anno candicem ſemina ſingula produxere rotundum, ſeſqui pedalem, primo viridem & herbaceum, dein lignoſum, cui ad ſummitatem uſque e pediculis longioribus, & rotundis folia adſtant viridia, lata & mucronata inſtar foliorum *Abutili judici Camerárii*, qnod idem eſt cum *Belloere* ſextâ Horti Malabarici parte deſcripto, ſed hujus delineatæ folia præter medinm nervum plures alios ex eodem orientes, & verſus foliorum margines excnrrentes, poſſident, hæc quæ hactenus in hac plantâ, quum flores nec produxit, nec producturam in Europâ exiſtimo, obſervare licuit.

Fructus orbicularis ab ntrâque parte compreſſus, quem Jncolæ *Baruce* vocanr, *e multis veluti nucibus*, ut refert Cluſius, aut potius multis capſulis ſeminalibus, *orbicularibus, fuſcis & lignoſis mirabili modo junctis conſtat*, quarum unaquæqne in ſe nucleum ſeu ſemen unicum orbicularem & planum cineraceâ membranâ tectum continet.

Harnm capſularum ſeminalinm ſi nnicam è fructu demas, ilico dehiſcunt cæ-

DE vrught van deeſe ſchoone Boom, *dewelcke tot noch toe van niemant, dat ick weet, ten volle beſchreven is, heeft ons het eerſte Cluſius afgebeeld en beſchreven, uyt wien naderhand de anderen kruydbeſchryvers van deeſe vrucht hebbe gewagh gemaakt, uytgenome Hernandes, die de groote des Booms en haare bladen beſchryft.*

Deeſe hier afgebeelde vrucht heeft my meedegedeelt D'Heer Gerard Rover: de zaaden in de ſelve vervat, en gezaayt in de maand auguſti des jaars 1699 *zyn alle opgekomen, en in't ſelve jaar heeft ider zaad een ſtam te voorſcheyn gebracht anderhalf voet hoogh, rond, eerſt groen, daar na bruyn en houtaghtigh, aan dewelke over al op langen en ronden ſteelkens groenen bladen ſtaan, zynde breed en ſcharp uytloopende, gelyck de bladeren van den* Abutilon judicum Camerarii *(dewelke deſelve is met* Belloere *in 't ſeſde deel van de Hortus Malabaricus beſchreve) maar de bladen van deeſe plant hebben, behalve een ſenuw inde midden, veel anderen uyt deſelve naa de kanten der bladeren uyt lopende; dit is het geen in deeſe plant heb konnen aanmerken, dewyl ſy geen bloemen heeft voortgebraght, en, naa ick meen, noyt voortbrengen zal in Europa.*

De vrucht, die de Landaard Baruce *noemen, dewelke rond en van beyden de zyden t'ſamen gedrongen is,* beſtaat gelyk als uyt veel noten, *(als Cluſius verhaalt) ofte beeter, uyt* bruynen rond en houtachtigen *zaad-huyſen* op een wonderlyke manier t'ſamen gevoeght, en aan elkander gehecht, *waar van ider in ſich beſluyt een rond en plat zaad, ofte pit met een aſchgraauwe ſchors bedeckt.*

Soo indien men een van deeſe zaad-huyſen weghneemt, aanſtonds ſplyten ſich de

teræ , magno rumpuntur impetu , & ſonitum edunt , quas ſemel ruptas ſi quis connectere ſtudet , & oleum & operam perdet.

Quautlatlatzin ſeu arborem crepitantem vocat Hernandes pag: 88. *quia ejus fructus cum maturuerit ſtriis aliquot crepitantibus dehiſcit, rumpiturque tanto impetu ac ſonitu , ut veluti bellico tormento jactatus quam longiſſime evolet.*

Jcon , quam exhibet Hernandes , minus, ac ipſa deſcriptio, plantam repreſentat, cujus ſummitates an folia convoluta, an flores nondum apertos repreſentent, neſcio, ſi fructum, a jam deſcriptâ longe diverſam dicio, eandem tamen ejus deſcriptionem exhibere nullus dubito.

Hujus fructus nucleo Incolæ utuntur, referentibus Cluſio & Franſciſco Hernande ad corpus vomitu & alvi dejectione purgandum : utendi methodum his verbis deſcribit Hernandez , *bini ex his, detractâ quâdam interiori mediàque membranulâ, quæ ſolet jnducere anxietatem , humores omnes per ſuperna atque inferna, ſed præcipue pituitam atque bilem detrahunt ; ſecurum & felicis ſucceſſus medicamen, mediocriter calidum, & morbis a frigore ortis convenientiſſimum : torreſiunt ergo mediocriter, & reſolvuntur ex aquâ, & ita matutino epotantur.* Quas vires hiſce ſeminibus negat Clar: Hans Sloane Med: Doctor & Collegii medici londinenſis, nec non Societatis Reg: Lon: Socius in catalogo Jnſulæ Jamaicenſis pag: 214. , dicens *ſe plures hujuſmodi nuces commediſſe ſine ſubſequente vomitu aut alvi dejectione.*

Naſcitur in calidis Novæ Hiſpaniæ & Jamaicæ locis.

reſt open, breken met een groot gewelt, en geven een groot geluyd, dewelken ſoo imand ſoude trachten weder aan een te hechten, hy vruchteloose arbeyd ſoude doen.

Quautlatlatlatzin ofte geluyd maakende Böom *noemt hem Hernandes op hèt* 88 *blad*, om dat deſſelfs vrucht, als ſy ryp is, met eenige geluyd maaken de ſpleten openſpleyt, en met ſoodaanigen gewelt en geluyd opengaat , gelyk als of het uyt een mortier geſchooten, ſeer verre heene vloogh.

T'afbeeldſel , t'welcke Hernandes vertoond, verbeeld minder deeſe plant als deſſelfs beſchreyvingh, welkers toppen ick niet weete of ſamen gevouwde bladen, dan noch niet open zynde bloemen vertoonen, ſoo ſy de vrucht verbeelden , ſoo ſegh ick dat veel van deeſe beſchrevene verſcheelt ; maar twyffelde echter niet ofte deſſelfs beſchreyvinge verbeelt deſelve.

De Landaard gebruyckt de pit van deeſe vrught (gelyk Cluſius en Hernandes verhaalen) om het lichaam van boven en beneden te ſuyveren : de maniere van deſelve te gebruyken beſchryft Hernandes met deeſe woorden, twee van deſe pitten , wanneer het middelſte binne vlies is wegh genoome, t'welke gemeenelyk benauwtheid veroorſaakt, veegen wegh van boven en van onderen allerhande humeuren , en voornaamelyk de gal en ſlym; t' is een vyligh hulpmiddel van goede uyt ſlagh, matigh warm, en ſeer overeenkoomende in ſiecktens, die van koude veroorſaakt werden : ſy worden dan een wynigh gerooſtert, en in't water geweekt, en alſoo des morgens uytgedronken. *Welcke kraghten in deeſe zaaden ontkent den vermaarde Hans Sloane der Medicyne Doctor en lid van beyden ſoo Konincklyke, als Medicyn Collegie tot Londen, in ſyn Regiſter der planten, die in Jamaica waſſen op het 214 blad, ſeggende* , als dat hy veel van deeſe nooten heeft gegeten, ſonder daar door van bove , ofte van ondere iets quyt te raaken.

Het waſt in de warme plaatſen van Nieuſpanjen , en Jamaica.

C A P.

Digitized by Google

Digitized by Google

HYACINTHUS AFRIC: TUBEROSUS, FLORE CÆRULEO UMBELLATO.

Fig. 67.

Digitized by Google

CAP. LXVII.

HYACINTHUS AFRICANUS TUBEROSUS, FLORE CÆRULEO UMBELLATO *BREYNII PROD: I.*

VEnuſtiſſimum hunc hyacinthum florentem mecum communicavit vir Ampliſſimus Dominus Gerbrandus Pancras Scabinorum Præſes, & Horti medici curator.

Radicem habet tuberoſam, inæqualem, rotundam, pollice Craſſiorem, unciam longam, & ſubflavam, quæ e parre ſuperiore plurimas, rotundas & albicantes emittit fibras, Craſſitie calamo ſcriptorio pares, ſpithamum longas, & in fibras minores & tenuiores diviſas.

Folia ex ipſâ radice oriuntur plurima in orben expanſa, longa, anguſta, viridia & mucronata.

Flores in caule rotundo, nudo, & bipedali umbellatim diſponuntur tubuloſi, in ſex profundas lacinias diviſi, cærulei, quorum quiſque præter ſtylum nutritivum albicantem ſex poſſidet ſtamina ejuſdem cum ſtylo coloris in apices luteos exeuntia.

Flores capſulæ ſequuntur ſeminales tribus loculis duplici ſerie ſemina plurima continentibus diviſæ.

Floret auguſto, & ſemina novembri anni 1698 in Horto medico produxit matura.

Hujus hyacinthi meminit Clar: Hermannus in Catal: Hort: Acad: Lug: Batav: nomine *Hyacintho affinis Africa-*

DEeſe ſeer fraeye hyacinth, zynde in volle bloem, heeft my mede gedeelt den Edele Achtbaare Heer Mr: Gerbrand Pancras Præſident Schepen, en Commiſſaris van de Medicyn-hof.

Het heeft een knobbel-wortel, die rond, oneffen, dicker en langer dan de breete van een duym en geelachtigh is, die aan deſſelfs bovenſte eynde veel ronde en witte veſel-wortelen van ſich geeft, die ſoo dick als een ſchryfpen, een ſpan langh, en in kleynder en dunder veſel-wortelen verdeelt zyn.

Uyt de wortel ſpruyten veel bladen, die in de ronte geſchickt ſtaan, ſy zyn langh, ſmal, groen en ſpits uytloopende.

De bloemen ſtaan op een naackte ronde ſteel, die twee voeten hoogh is, als de kroonskens-kruyden geſchickt, de bloemen zyn als een buyske, in ſes diepe ſneden geſneden, en blaeuw, van welke ider, behalve deſſelfs witte bloem-ſtyl, ſes bloem-draaden heeft, die mede wit, en met geele toppen eyndigen.

Naa de bloemen volgen zaad-huyſen die in drie holligheeden verdeelt zyn, in welke op twe regels veel zaaden beſlooten werden.

Het draaght bloemen in auguſtus, en heeft rype zaaden gegeven in november des jaars 1698.

Den Vermaarde Heer Hermans maackt van deeſe hyacinth gewach in ſyn Regiſter van de Academie-hof tot leyden, met de naam

næ, tuberoſâ radice, umbellatæ, cæruleæ, inodoræ.

naam van hyacintho affinis Africana, tuberoſâ radice, umbellata, Cærulea, inodora.

C A P.

Digitized by Google

Hypericum frutescens canariense multiflorum

Fig. 68.

Digitized by Google

C A P. LXVIII.

HYPERICUM FRUTESCENS CANARIENSE MULTIFLORUM.

PLantæ flore gaudentes pentapetalo multa intus ſtamina continente, quos capſula ſequitur ſeminalis, ternis (& in totidem plerumque apices exeuntibus) diſtincta loculamentis, ſemina minutiſſima intus continentibus, & quorum caulibus folia adſtant ex adverſo bina, *Hyperici* nomine innoteſcunt: *Hypericorum* plurimæ ab Auctoribus recenſentur ſpecies, indigenæ, exoticæ; ſpeciem hanc novam ſemina ex inſulis Canarienſibus accepta ſuppeditarunt.

Radice ſuſtentatur ligneâ multis prædità Capillaribus.

Caulem habet tripedalem, rotundum, inæqualem, fuſcum, & ligneum, qui varios emittit ramulos, primo quadrangulares, virides, dein rotundos & ſubrubros, quibus folia adſtant ex adverſo bina inſtar Hyperici vulgaris, præterquam quod ſoli objecta innumeris foraminibus pertuſa non videantur.

Ramulorum ſummitatem exornant flores innumeri, pentapetali, lutei, ſtaminibus multis una cum apicibus concoloribus præditi, quos ſequuntur capſulæ ſeminales ternis, inque totidem apices exeuntibus, diſtinctæ loculamentis, quæ intus ſemina parva, ſed multa continent ruffa.

Floret omni Anni tempore & ſemina perficit, ſi in hypocauſtis ſervetur.

Ramulum elegantis hujus hyperici delineatum exhibet CL: Pluckenetius Phytographiæ ſuæ parte quartâ, Tabul: CCCII.

DE planten, dewelke een bloem voortbrengen uyt vyf bladen beſtaande, in wiens midden veel bloem-draaden zyn, dewelke een zaad-huys naa haar bloem krygen beſtaande uyt drie holligheeden met drie punten gemeenelyk verſien, en veel kleyne zaaden in ſich beſluyten, zyn met de naam van Hypericum *bekent: veel ſoorten van* Hypericum *ſoo inlandſche als buytenlandſche werden van de kruyd-beſchreyvers opgetelt: Deeſe nieuwe ſoort is voortgekoomen uyt zaaden, die geſonden waaren uyt de Canariſchen Eylanden.*

Deeſe plant werd onderſteunt door een houtachtige en met veel veeſelen verſiene wortel.

Sy heeft een ſteel, die rond, oneffe, houdachtigh, bruyn en drie voeten hoogh is, dewelke veel tacken van ſich geeft, die eerſt vierkantigh en groen, daar na rond en rootachtig zyn, aan welke dat de bladen twee aan twee over elkanderen ſtaan van gedaante als den gemeene Hypericum, met dat onderſcheyd nochtans, dat deeſe bladen met geen gaaten tegen de ſtraalen van de ſon gehouden ſich vertoonen.

De toppen der tacken werden vercierd door ſeer veel geele bloemen, dewelken uyt vyf blaaden beſtaan, en veel geele bloem-draden met hoofden van gelyke verwe hebben; als de bloemen vergaan zyn, ſoo volgen zaad-huyſen, dewelken drie holligheeden in ſich beſluyten, met drie punten uytgaanden, waar van ider in ſich veel kleyne roſſe zaaden beſluyt.

Sy bloeyd het geheele jaar door, en geeft ook rype zaaden, wanneer ſy in de ſtove wel bewaart word.

Een tack van deeſe fraeije Hypericum vertoont den Heer Pluckenet in het vierde deel van ſyn Phytographia Tab: CCCII.

figur: I, illudque vocat *Hypericum ſeu Androſæmum magnum canarienſe ramoſum, copioſis floribus fruticoſum.*

figuur I. en ſteld deſelve voor onder de naam van Hypericum ſeu Androſæmum magnum Canarienſe ramoſum, copioſis floribus fruticoſum.

CAP.

Digitized by Google

IACOBÆA AFRIC: FRUTESCENS FOLIIS ABSINTHII UMBELLIFERI.

Fig. 69.

Digitized by Google

C A P. LXIX.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS FOLIIS ABSINTHII UMBELLIFERI INCANIS.

E ſeminibus abſque nomine ex Africâ miſſis enata per aliquot annos hæc Jacobeæ ſpecies viguit in Horto medico, tandem etiam plurimæ è ſeminibus anno 1699 nomine *Chryſanthemi montani Abrotani folio, flore luteo* miſſis provenerunt.

Deeſe medeſoort van Jacobæa uyt zaaden, die uyt Africa ſonder naam geſonde waaren, voortgekoomen, heeft eenige jaaren in de Medicyn gegroeyt, eyndelyck ſoo zyn uyt zaaden, geſonden uyt Africa met de naam van Chryſanthemum montanum Abrotani folio, flore luteo, *veel voortgekoomen.*

Radix, quam habet, fibroſa; Caulis rotundus eſt, cineraceus, digitum craſſus, cui foliorum delapſorum jndicia manent perpetua.

De woortel, die dit gewas heeft, is veſelachtigh; De ſtam is rond, aſgraauw, en een vinger dick, waar aan altoos de kentteeckenen der afgevallene bladen blyven ſtaan.

Caulis in ramulos ſe expandit incanos, quibus nullo habito ordine folia adſtant ex anguſto in latum exeuntia, quæ in profundas dividuntur lacinias, incana ſunt & Abſinthii umbelliferi foliis æmula; e ramulorum ſummitate pediculus exſurgit rotundus, nunc ſingularis, nunc geminus, quatuor quinqueve uncias longus, qui e capitulo oblongo, una cum pediculo incano & lanuginoſo, florem gerit diſcoideum radiatum luteum; poſt floris exantheſin ſemina apparent oblonga, atro purpurea & in pappum exeuntia.

De ſtam verſpreyd ſich in greyſe tacken, waar aan de bladen ſonder eenige ordere ſtaan, die onder aan ſmaal zynde breed uyt loopen, in diepe ſneden werden verdeelt, grys en van gedaante zyn als den Abſinthium umbelliferum; uyt de top der tacken koomen of een ofte twee ronde ſteelkens, die vier ofte vyf duymen langh zyn, en op een langhwerpigh hoofdeken, dat met deſſelfs ſteelke grys en wolachtih is, een geele bloem voortbrengen, die uyt veel bloemen bundelwys by den anderen gevoeght met rond omloopende bloem-bladen beſtaat; naa dat de bloem vergaan is, koomen ſwart purpere zaaden, die met een ſtuyſke eyndigen.

Floret menſibus junio & julio, auguſto ſemina perficit.

Het geeft bloemen in de maanden junius en julius, en rype zaaden in auguſtus.

Foliorum ſapor & odor inſtar dauci ſativi eſt; flores fætent.

De Reuck en ſmaak der bladen is als het lof van de geele wortelen; de bloemen ſtincken.

Ramulis avulſis, ſoloque bene præparato impactis, æque ac ſeminibus propagatur.

Het werd ſo wel door afgeſcheurde tacken, die in welbereyde aarde geplant werden, als door zaaden voortgequeeckt.

CAP.

Digitized by Google

IACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS CORONOPI FOLIO.

Fig. 70.

CAP. LXX.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS CORONOPI FOLIO.

E radice fibroſâ & albicante caulis erigitur pedalis, rotundus & fuſcus, qui in varios divaricatur ramulos rotundos, primo cineraceos, dein fuſcos, quibus undique nullo ſervato ordine folia abſque ullo pediculo adſtant unciam longa, multiplici ſuâ diviſurâ cornu cervino æmulantur, quæ ſuperiori parte cinerea, adverſâ inſigni tomento ſunt prædita.

E ramulorum ſummitate in longioribus pediculis in alios minores diviſis flores oriuntur plurimi diſcoidei radiati, toti lutei; florem evanidum ſemina ſequuntur, papposa.

Flores producuntur auguſto, ſemina perficiuntur ſeptembri.

Seminibus & ramulis avulſis propagatur hæc Jacobæ ſpecies.

Uyt een witte en veſelachtige wortel ſpruyt een ſteel, die rond, bruyn en een voet hoogh is, deeſe ſteel werd verdeelt in tacken, die rond, eerſt aſgraauw en naderhand bruyn werden, aan de tacken ſtaan ſonder eenige ordere de bladen, die ſonder ſteelkens daar aan vaſt ſitten, een duym langh zyn, en door haar veelvoudige verdeelingh een harts-hoorn verbeelden, ſy zyn aande boovenſte zyde aſgraauw, en aan de verkeerde zyde met veel wolle beſet.

Uyt de toppen der tacken koomen op lange ſteelkens, die in andere kleyne verdeelt werden, veel bloemen die uyt verſcheydene bundel-wys by den anderen gevoeghde bloemen met rond omloopende bloem-bladen beſtaan, en alle geel zyn; naa dat de bloem vergaan is volgen ſluyſachtige zaaden.

De bloemen komen in auguſtus, en de zaaden werden ryp in ſeptember.

Deeſe meedeſoort van Jacobæa werd door zaaden en afgeſcheurde tacken voortgequeeckt.

IACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS LAVENDULÆ FO LIO LATIORI.

Fig. 71.

Digitized by Google

CAP. LXXI.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS LAVENDULÆ FOLIO LATIORI.

HUjns *Jacobææ lavendulæ folio* ſpecies binæ in Horto medico Amſtelædamenſi colnntur, quarum una anguſtiori, altera latiori; illam folio anguſtiori deſcriptam delineatamque in centuriâ ſuâ pag: 136 reliquit vir Clar: Breynius, ſed deſcriptionem Breynii ex ſiccato ramulo ſumptam nnllus dubito, quæ cauſa, quod hanc denuo deſcribere ſuſceperim.

Habet hæc radices lignoſas, primo albicantes dein fuſcas, ex qnibus modo unicum modo plura exſurgunt virgulta, rotunda, lirata, primo viridia; dein paucâ lanngine obſita, at tandem lignoſa & fuſca, quæ in varios divaricantur ramulos rotundos, liratos, tomentoqne pauciore præditos, quibus undique, nullo habito ordine nulloque ſuſtentante pediculo, folia adſtant anguſta, duas nncias longa, viridia & incana, per quorum medium nervus excurrit unicus, folia inferiora duplo ſunt ampliora foliis Jacobææ a Breynio deſcriptæ, & nonnullorum margines crenis aliquot notantur, quæ etiam nec in Breynii deſcriptione, nec icone oſtendnntur.

Ramulorum ſummitatem è longiori & rotundo pediculo in alios minores diviſo flores congenerum de more exornant lutei, quos ſemina ſequuntur oblonga in pappum exeuntia.

Floret omni anni tempore, & ſemina perficit.

T*wee meedeſoorten van* Jacobæa lavendulæ folio *werden in de Amſterdamſche Medicyn-hof gequeeckt, waar van den eene met ſmalle, de andere met een breeder blad is; die met het ſmalle blad heeft den vermaarde Heer Breynius in ſyn Centuria op het 136 beſchreven en afgebeeld, maar ick twyffele niet of de beſchryvingh van de Heer Breynen is ontleend uyt een gedrooghde tack, waar om ick deeſe weder op het nieuw heb ondernoome te beſchryven.*

Deeſe heeft een houtachtige wortel, die eerſt wit, en naderhand bruyn is, uyt welke of een ofte meerder uytſpruyten te gelyck voortkoomen, die rond, geveurd, eerſt groen, daar naa eenighſints wolachtigh, ten laaſten houtachtigh en bruyn zyn, ſy werden verdeelt in verſcheydene ronde, geveurde tacken, die eenighſints met wolle omſet zyn, en waar aan ſonder eenige ordere en ſonder dat deſelve van een ſteelke werd onderſteund, de bladen ſtaan, die twee duym langh, ſmal, groen en grys zyn, door welckers midde een eenige ſenuw heen loopt, de onderſte bladen zyn tweemaal ſoo groot als de bladen van de Jacobæa door de Heer Breynen beſchreven, en de kanten van ſommige bladen zyn geſchaart, welcke ſcharen oock in de beſchreyvingh ofte afbeeldſel van de Heer Breynen niet werden vertoont.

De toppen der tacken werden vercierd door bloemen, die van gedaante als desſelfs meedeſoorten, en geel zyn, en ſtaan op lange ſteelen, dewelke in andere kleyne ſteelen verdeelt zyn, naa welke bloemen veel langachtige zaaden volgen, die met een ſtuyfke eyndigen.

Het draaght het geheele jaar door bloemen, en geeft rype zaaden.

Folia manſa ſaporem Dauco vulgari non abſimilem exhibent.

De bladen gekaauwt zynde geeven een ſmaack van ſich, die niet veel verſcheelt van de Daucus vulgaris.

CAP.

IACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS FOLIO LONGO ET GLAUCO.

Fig. 72.

Digitized by Google

C A P. LXXII.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS FOLIO LONGO ET GLAUCO.

Semina hujus Jacobææ *Centaurii* nomine anno 1698 ex Africâ miſſa ſunt.

Radix alba eſt, & fibroſa.

Caulis tripedalis & altior, rotundus, viridis, glaber, quem undique folia amplectuntur ſex ſeptemve uncias longa, mucronata, unciam vel ſeſqui unciam lata, rigida, glauca.

Ex ipſis foliorum alis ramuli producuntur rotundi, in quorum ſummitate pediculi oriuntur varii, in alios minores ſe dividentes, qui flores ſuſtinent diſcoideos, radiatos, luteos, poſt quorum exantheſui ſemina apparent papposa.

Floret julio & auguſto, & ſemina ſeptembri perficit.

Folia manſa ſaporem exhibent ſubacrem.

De zaaden van deeſe Jacobæa zyn het jaar 1698 *uyt Africa geſonde met de naam van* Centaurium.

De wortel is wit en veeſelachtigh.

De ſteel is drie en meerder voeten hoogh, rond, groen, en glad, die overal omvange werd door bladen, die ſes en ſeven duymen langh, een ofte anderhalve duym breed, ſpits, ſtyf, en witachtigh groen zyn.

Uyt de oxelen der bladen ſpruyten ronde tacken, op welckers top veel ſteelen waſſen, die ſich in andere kleyne ſteelkens verdeelen, en bloemen voortbrengen, die uyt verſcheydene andere bloemen bundelwys by den andere gevoeght, met rondomloopende bloem-bladen beſtaan, en geel zyn; als de bloemen vergaan zyn, volgen ſluyſachtige zaaden.

Het draaght bloemen in julius en auguſtus, en geeſt rype zaaden in ſeptember.

De gekaauwde bladen geven een ſcharpachtige ſmaack van ſich.

Digitized by Google

IACOBÆA AFRICANA HEDERÆ TERRESTRIS FOLIO REPENS

Fig. 33.

Digitized by Google

C A P. LXXIII.

JACOBÆA AFRICANA HEDERÆ TERRESTRIS FOLIO REPENS.

E ſeminibus, anno 1697 ex Africâ nomine *Aſteris annui flore Luteo* miſſis, nova hæc Jacobææ ſpecies enata eſt.

Radicem habet tenuem & albicantem, quæ caulem emittit rotundum, viridem, & hmni ſparſum, qui in varios dividitur ramulos, & adminiculis ſuſtentatus hominis altitudinem non raro ſuperat, his undique, nullo ſervato ordine, e pediculo longiori, ab unâ parte excavato, ab altera rotundo folia adſtant, (ſive figura, magnitudo, aut foliorum color conſidendentur) inſtar foliorum Hederæ terreſtris.

Flores in ramulorum ſummitate umbellatim poſiti apparent diſcoidei radiati, lutei, hos ſemina ſequuntur pappoſa.

Secundo ſationis anno floret julio & auguſto, & ſeptembri ſemina perficit, quibus perfectis, ſenſim perit.

Creſcit juxta montes locis umbroſis

Uyt zaaden, die in het jaar 1697 uyt Africa op de naam van Aſter annuus flore luteo *geſonde zyn, is deeſe nieuwe meedeſoort van Jacobæa voortgekoomen.*

Het heeft een dunne en witte wortel, die een ronde en groene ſteel voortbrenght, dewelcke langhs het aardryck heenen kruypt, in verſcheydene tacken verdeelt werd, en, ſoo wanneer ſy onderſteund werd, dickwils hooger is dan een menſch, aan welke ſteelen, ſonder eenige ordere, bladen ſtaan, die door lange, aan de eene zyde hol, aan de andere zyde ronde ſteelkens werden gehecht, de bladen (het zy men deſſelfs gedaante, groote ofte verwe gade ſlaat) zyn als de bladen van de Hedera terreſtris.

De bloem, die op de toppen der tacken als de kroonkens-kruyden geſchickt ſtaan, zyn uyt verſcheydene bloemen bundelwys by den andere gevoeght, hebben rondomloopende bloem-bladen, en zyn geel, naa welcke ſtuyfachtige zaaden volgen.

Het draaght het tweede jaar, dat het gezaaid is in de maande julius en auguſtus bloemen, en geeft rype zaaden in ſeptember, dewelcke ryp zynde vergaat de plant allengkens.

Het waſt aan de berge in ſchaduwachtige

Promontorii Bonæ Spei, & floret octobri.

tige plaatſen op de Caap de Goede-hoop, en draaght in october bloemen.

C A P.

Digitized by Google

IACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS CRASSIS ET SUCCULENTIS FOLIIS.

Fig. 73.

Digitized by Google

C A P. LXXIV.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS CRASSIS ET SUCCULENTIS FOLIIS.

NOmine *Cirſii fruteſcentis* hanc *Jacobæam* mecum communicavit vir Strenuus Dominus Wilhelmus Adriauus van der Stel in hac Republicâ nuper Scabinus nnnc antem nomine Societatis Jndiæ orientalis in Promontorio Bonæ Spei Gubernator, quam magis ipſi *Herbæ Doriæ Lob*:, quam *Cirſiis* accedere judico, nam hujus aſſertionis, ſive quod & ipſi flores, qui diſcoidei radiati & lutei, ſive ſemina in pappum exeuntia conſiderentur, indicium erunt hæc omnia manifeſtiſſimum; quam *Herbam* Doriam *Lob*: jure optimo *Jacobæis* annumeravit Vir Clariſſimus Tournefort in utrâque editione inſtitutionum Rei herbariæ, quare & hanc *Jacobæarum* familiæ annumerandam judicavi.

Radicem habet hæc Jacobæa lignoſam varias emittentem fibras, quæ caulem producit lignoſum, unicum aut ſeſqui pedem altum, & rotundum; caulis in varios dividitur ramulos, herbaceos primo, dein lignoſos, qui undique nullo habito ordine foliis ornantur longis & latis, nunc mucronatis, nunc ſubrotundis, ſucculentis, nullis aut perexiguis ſuffulcientibus pediculis, hæc omnia de inferioribus dicta ſunto, cum ſuperiora nonnihil inciſa ſunt & minora.

Ramuli e foliorum alis orti in pediculos terminantur totundos & varios, quorum quiſque florem ſuſtinet diſcoideum ra-

DEeſe Jacobæa *heeft my meede gedeelt met de naam van* Cirſinm fruteſcens *den Edele Geſtrenge Heer Wilhelm Adriaan van der Stel Out Schepen deeſer ſtad, en tegenwoordigh Gouverneur aan de Caap de Goede-hop, welcke* Jacobæa *myns oordeels beeter over een komt met den* Herba Doria Lob: *als met de ſoorten van* Cirſium, *van dit myn ſegge, het zy men de bloemen, die uyt verſcheydene bundelwys by den andere gevoeghde bloemen met de rond omloopende bloem-bladen beſtaan, en geel zyn, het zy men de ſtuyfachtige zaaden gaade ſlaat, zyn alle deeſe dingen een klaar bewys*: *Deeſe* Herba Doria Lob: *heeft den Vermaarde Heer Tournefort in beyden editiens van ſyn Inſtitutiones Rei Herbariæ met recht gereeckent onder de ſoorten van* Jacobæa, *weshalve oock dit gewas myns oordeels onder het geſlacht van de* Jacobæa *moet werden gereeckent.*

Deeſen Jacobæa heeft een houtachtige wortel, die verſcheydene veſel-wortelen van ſich geeft, deeſe wortel brenght een houtachtige en ronde ſteel voort, dewelcke een ofte anderhalve voet boogh is; de ſteel werd in verſcheydene tacken verdeelt, die eerſt week als de ſteelen van kruyden, en naaderhand houtachtig zyn, deeſe tacken werden overal ſonder eenige ordere door lange brede en ſapachtige bladen vercierd, die nu ſpits, dan rondachtigh zyn, en door geen ofte ſeer kleyne ſteelkens werden onderſteund, dit al ſy van de onderſte bladen geſeght, dewyl de bovenſte eenighſints ingeſnede en kleynder zyn.

De tacken, die uyt de oxelen der bladen voortkoomen, eyndigen in verſcheydene ronde ſteelkens, van welcke ider een geele bloem draaght,

diatum luteum, quem ſemina ſequuntur pappoſa.

draaght, die uyt verſcheyde bloemen bundelwys by den anderen gevoeght met rond omloopende bloem-bladen beſtaat, naa de bloem volgen ſtuyfachtige zaaden.

Sulſalſus & aqueus eſt hujus plantæ ſapor.

De ſmaack van dit gewas is eenighſints ſout en waterachtigh.

Menſibus floret æſtivis & autumni initio ſemina perficit.

Het draght bloemen in de ſoomer-maanden, en geeft rype zaaden in het begin van de herfſt.

Ramulis abſciſſis, feracique ſolo infixis facile propagatur.

Het werd ſeer licht voortgequeeckt, door afgetrocke tacken, die in welbereyde aarde werde geſtooken.

CAP.

Digitized by Google

Iacobæa africana frutescens foliis rigidis et hirsutis *Fig. 75.*

Digitized by Google

C A P. LXXV.

JACOBÆA AFRICANA FRUTESCENS FOLIIS RIGIDIS ET HIRSUTIS.

E ſeminibus anno 1697 ex Africâ acceptis, & ſatis hæc Jacobæa enata eſt, quæ ex radice, quam habet fibroſam, ad altitudinem ſeptem octove pedum excreſcit, caulis eſt rotundus, liratus & hirſutus, qui in varios divaricatur ramulos, longos, qui una cum caule rotundi, hirſuti; caulem & ramulos abſque ullo pediculo folia amplectuntur longa, lata, hirſuta & rigida, parte pronâ viridia ſunt, ſupinâ abâ lanugine teguntur, horum margines crenis crebrioribus notantur.

Uyt zaaden, die ick in het Jaar 1697 uyt Africa ontfange, en in het ſelve jaar gezaayd heb, is deeſe Jacobæa voortgekoomen; uyt een veſelachtige wortel, die dit gewas heeft, ſpruyt een ſteel, die opwaſt tot de booghte, van ſeven en acht voeten, rond, geveurd, en ruygh is, deeſe werd in verſcheydene lange tacken verdeelt, die als de ſteel rond, ruygh en gevuerd zyn; de bladen, die langh, breed, ruygh, en ſtyf zyn, ombelſen ſonder ſteelke de ſteel en tacken, de bovenſte zyde der bladen is groen, de onderſte werd met een witte wolachtigheyd bedeckt, aan de kanten zyn de bladen overal ingeſneden.

Ramulorum ſummitatem flores umbellatim poſiti exornant, diſcoidei radiati lutei, poſt horum exantheſin ſemima apparent papposa.

De bloemen, die uyt verſcheydene bundelwys by den andere gevoeghde bloemen met rond omloopende bloem-bladen beſtaan, en geel zyn, vercieren de toppen der tacken; naa dat de bloemen vergaan zyn ſoo doen ſich op ſtuyfachtige zaaden.

Auguſto & ſeptembri flores, ſemina octobri producuntur matura.

De bloemen werden voortgebracht in auguſtus en ſeptember, de zaaden in october.

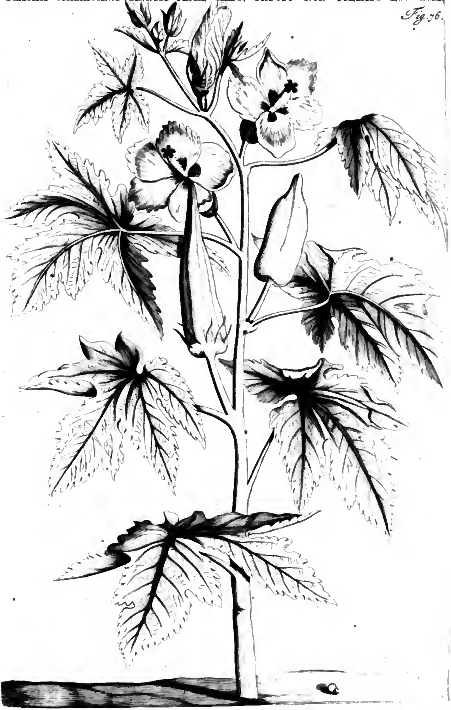
Folia manſa ſaporem exhibent terebinthinoſum & aromaticum.

De bladen, als ſy gekaauwt zyn, geeven een terpentyn en ſpecereyachtige ſmaack van ſich.

Digitized by Google

KETMIA AMERICANA ANNUA FLORE ALBO, FRUCTU NON SULCATO LONGISSIMO

Fig. 76.

Digitized by Google

C A P. LXXVI.

KETMIA AMERICANA ANNUA FLORE ALBO, FRUCTU NON SULCATO LONGISSIMO

PLantæ, nomine *Althææ*, *Malvæ*, *Alceæ*, *Ketmiæ*, *Abutili*, notæ, plerumque confuſe ab Auctoribus tractantur; e Veteribus A. Dioſcorides tres priores propoſuit, earum deſcripſit virtutes, & tribus diverſis eſt uſus nominibus, etiamſi *Althæam ſylveſtris Malvæ ſpeciem* dicat, & *Alceam ſylveſtrium Malvarum generi* aſſignet: duas priores B. Plinius propoſuit duobus etiam diverſis nominibus, quamvis *Althæam Malvam* dicat *ſylveſtrem*: C. Theophrastus *Althæam* deſcribens foliorum & ſeminum *Malvæ* facit mentionem: *Ketmiam* D. Camerarius, E. Cluſius, & F. Lobelius primi *Althææ*, & *Alceæ* nomine propoſuere: *Abutilon* delineatum deſcriptumque rei herbariæ ſcriptores varii nunc *Abutili Avicennæ*, nunc *Althææ*, *Ibiſci* & *Malvæ Theophraſti* nonomine exhibuerunt, quod an *Abutilon* ſit *Avicennæ*, nec affirmare nec negare poſſum, quum foliorum duntaxat meminit G. Avicenna; *Althæam* eſſe *Theophraſti* non credo, cum color floris duntaxat aliquam videatur habere ſimilitudinem, reliqua, ut radices ejuſque effectus, folia, ſemina, vel parvam, vel potius nullam cum *Abutili* radicibus, foliis & ſeminibus, quod in hortis colitur, habet affinitatem. Quum itaque nomina in Botaniâ nota, & tria priora in Medicinâ recepta ſint, atque his tribus nominibus in Pharmacopæis deſignentur & deſtinguantur, non tam facile hæc confundenda, aut unius *Malvæ*, aut *Malvæ* & *Alceæ* nomine indigitanda exiſtimo, & per *Althæam* aut *Alceam* plantas deſignare, de quibus nec Dioſcorides, nec Theophraſtus, nec fortaſſe Antiquorum ullus cogitavit aut ſomniavit, qui ta-

DE *gewaſſen*, *die met de naam van* Althæa, Malva, Ketmia *en* Abutilon *bekent zyn*, *werden ſeer verward van de Auteuren behandelt*; *onder de oude heeft* A. *Dioſcorides de drie eerſte voorgeſtelt*, *der ſelven krachten beſchreven*, *en drie beſondere naamen gebruyckt*, *alhoewel by den* Althæa *ſeght een meedeſoort te zyn van* Wilde Malva, *en den* Alcea *voeght by het geſlacht van de* Wilde Malva: *De twee eerſte heeft* B. *Plinius ook met twee verſcheyde naamen voorgeſtelt*, *alhoewel by den* Althæa *ſeght een* Wilde Malva *te zyn*: C. *Theophraſtus den* Althæa *beſchryvende*, *maakt van de bladen en zaaden van de* Malva *gewach*: *Den* Ketmia *hebben aldereerſt* D. *Camerarius*, E. *Cluſius*, *en* F. *Lobel met de naam van* Althæa en Alcea *voorgeſtelt*: *verſcheyde Kruyd beſchreyvers hebben den* Abutilon, *dan met de naam van* Abutilon Avicennæ, *dan met de naam van* Althæa, Ibiſcus *en* Malva van Theophraſtus *beſchreve en afgebeelt*, *of dit den* Abutilon van Avicenna is *weet ik niet dewyl* G. Avicenna *alleen van de bladen gewach maackt*; *dat het den* Althæa van Theophraſtus *ſoude zyn geloof ik niet*, *om dat de verwe van de bloem alleen eenige gelyckeniſſe heeft*, *de overige eygenſchappen*, *als daar zyn de wortelen en der ſelven krachten*, *de bladen en zaaden*, *hebben weynich*, *ofte om beter te ſprecken*, *geen gemeenſchap met de wortelen*, *bladen en zaaden van den* Abutilon, *die in de booven gequeeckt werd*. *Dewyl dan alle deeſe naamen inde kruyd-oeffeningh bekent*, *en de drie eerſte in de Medicyne zyn aangenoomen*, *en met die drie naamen in de Apotheeken werden onderſcheyden en geor-*

A. *Lib*: 2. *Cap. CXLIIII. Lib*: 3. *Cap. CLXIII. CLXIIII.* B. *Lib*: 20. *Cap. XXI.* C. *Lib*: 10. *Cap. XIX.* D. *Hortus. pag*: 9. *icon. pag*: *III. IV.* E. *Rariorum Hiſtoria Lib*: 3. *pag*: *XXV.* F. *obervat. pag*: 374. *advers.* 294. G. *Lib*: 2. *Tract*: 2. *Cap. XXIX.*

men *Althææ Malvæ* & *Alceæ* virtutes nobis reliquerunt deſcriptas,

donneert, ſoo moeten, myns oordeels, niet licht deſelven werden onder een verward, ofte met den eenen naam van Malva, ofte Malva en Alcea werden voorgeſtelt, en door Althæa, ofte Alcea meene ick en moeten geen gewaſſen werden voorgeſtelt, van welke noch Dioſcorides, noch Theophraſtus, noch ymand van de Oude mogelyck heeft gedacht ofte gedroomt, die ons nochtans de krachten van den Althæa, Malva, en Alcea hebben beſchreven nagelaaten.

Has omnium primus diſtinguere, ut omnis in poſterum error evitari queat, conatus eſt Moriſon, atque non parum lucis attulit huic generi, ſed *Althææ* nomine plantas proponit, quas Breynius *Alceæ* nomine comprehendit, & quæ a *Veterum Althæâ* & *Alceâ* toto recedunt cælo, ſemina cum ſuis involucris ſi ſpectes, nam *Althæa* & *Alcea Veterum* ſemina gerunt nullis incluſa vaſculis; *Althæa Moriſonis* & *Alcea Breynii* ſructum gerunt quinque loculamentis diſtinctum ſemina plurima continentibus: præ cæteris tamen Clar Tourneſort hæc genera diſtinxiſſe nullus dubito, Veterum ſervans nomina, per ea eaſdem, quas Dioſcorides aut Veterum quiſquam, deſignat plantas, & methodum faciliori plantarum cognitioni inſerviendam meditans genus illud, cui Moriſon *Althææ*, Breynius *Alceæ* nomen exhibuit, eodem, quo hujus etiam quædam innoteſcit ſpecies, proponit nomine, unius nimirum *Ketmiæ* nomine indigitare voluit, ab hac etiam ſententiâ non abhorret clariſſimum illud Botanicorum lumen Joannes Rajus, qui pag: 1065. potius patrio nomine *Pariti*, quam *Alceæ* genus hoc vocandum exiſtimat: quam diſtinctionem & denominationem judico optimam, quare has deſcribendas *Ketmiarum* familiæ inſerendas putavi.

Moriſon heeft de eerſte van alle getracht deeſe gewaſſen te onderſcheyden, op dat alle dwalingen in het vervolgh ſoude konnen werden gemeyd, en heeft aan dit geſlacht niet weynich licht toegebracht, maar heeft met de naam van Althæa die gewaſſen voorgeſtelt, die Breynen begrypt met de naam van Alcea, en die ſeer veel verſcheelen van den Althæaen Alcea der Onden, indien men de zaaden met deſſelfs zaad-huyſen gaade ſlaat, want den Althæa en Alcea der Ouden brengen zaaden voort die in geen zaadhuyſen beſlooten zyn; Den Althæa van Moriſon en Alcea van Breynen brengen een vrught voort, die in vyf holligheden veel zaaden beſluyten: Ik twyſfele niet of den Heer Tournefort heeft deeſe geſlachten het beſte van alle onderſcheyden, behoudende de naamen der Ouden, en verſtaat door deſelve die planten, die van Dioſcorides ofte een van de Ouden daar door zyn voorgeſtelt, en onderneemende voorteſtellen een gemaclyke manier om tot de kruyd-kunde te komen, heeft by dat geſlacht, aan welke Moriſon de naam van Althæa en Breynen Alcea heeft gegeven, met die ſelve naam voorgeſtelt, als met welcke een van deſſelfs meedeſoorten oock is bekent, hy heeft naamelyck deſelve wille voorſtellen met den eenen naam van Ketmia; van dit gevoelen is oock niet vreemd dat groot licht der Kruydkenders D'Heer Johannes Rajus, die op het 1065 blad oordeelt, dat dit geſlacht beeter met die inlandſche naam van Patiti als Alcea behoorde genaamd te werden: welcke verdeelingh en benaamingh ik achte de beſte te zyn, weshalve ick geoordeelt heb dat deeſe planten, die nu beſchreven ſullen werden, by de Ketmia behoorde gevoeght te werden.

Hujus *Ketmiæ Americanæ* ſemina annno 1696 mecum communicavit Vir Ampliſſimus Jacobus Schot hujus Civitatis ſcabinus & Senator nomine *Spaanſe Gingamboa*, una cum ſeminibus alterius *Ketmiæ* hujus Horti parte primâ pag: 37. nomine *Alceæ Americanæ annuæ flore albo maximo, fructu maximo pyramidali ſulcato* deſcriptæ, cum inſcriptione *Curaſſouwſe Gingamboa*, a quâ cum hæc paucis differat, non eſt cur deſcriptione longiore lectorum patientiâ abutar, ſufficiet deſcriptionis loco dixiſſe hanc ſructu gaudere multo longiore, anguſtiore & non ſulcato, cætera convenire omnia.

De zaaden van deeſe Americaanſe Ketmia heeft my meedegedeelt den achtbaare Heer Jacob Schot Schepen en Raad deeſer Stad, met de naam van Spaanſe Gingamboa, waar by oock waaren de zaaden van een andere ſoort van Ketmia in het eerſte deel van deeſe hof op het 37 blad beſchreven met de naam van Alcea Americana annua, flore albo maximo, fructu maximo pyramidali ſulcato, waar op geſchreeven was Curaſſouwſe Gingamboa, van welke door dien deeſe ſeer weynich verſcheelt, ſoo ſal ick door een lange beſchreyvingh het gedult des leeſers niet misbruycken, het ſal genoegh zyn in de plaatſe van een beſchryvingh geſeght te hebben, dat de vrucht van deeſe veel langer, ſmalder, en niet geveurd is, en dat het overige in alle deelen daar meede over een komt.

C A P.

Ketmia americana urens annua, flore luteo, fructu pyramidali sulcato.

C A P. LXXVII.

KETMIA AMERICANA URENS ANNUA FLORE LUTEO, FRUCTU PYRAMIDALI SULCATO.

E ſeminibus ex Americâ in Europam primo advectis, ſingulis annis pulcerrima hæc Ketmia in Horto medico florer & Semina profert matura, quæ primo intuitu facile cum *Alceâ Moſcatâ Piſonis* & *Alceâ hirſutâ, flore flavo ſemine moſcato Marggravii* poſſet confundi, niſi totius plantæ ſtructura, & ſemina moſchum nequaquam redolentia, paulo examinentur accuratius, quæ Alcea moſcata etiam ſingulis annis in Horto medico floret & ſemina profert matura.

Radicem habet hæc Ketmia albam & fibroſam.

Canlis eſt ſeſqui pedalis, qui nndiqne foliis ornantur, ut plurimum quinquifidis, vetuſtiora intellige, at non nnnqnam trifidis & quadrifidis, juniora puto, e foliorum alis exit pediculus digitum longus, ſuſtinens e perianthio monophyllo, quod undique cingunt novem decemve foliola ſtellatim poſita, florem magnum luteum, pentapetalum, nnguibus purpureis præditum, è cujus medio exit piſtillnm albicans a baſi ad apicem uſque eminentiis luteis præditus, hujus piſtilli ſummitatem ſtamina occupant quinque atro purpurea.

Florem capſula ſequitur ſeminalis per maturitarem cineracea, quinque ſulcis & angulis prædita, rotidem intus cavitares deſignantes, quæ per maturitatem a ſe invicem dehiſcunt, & intus dnplici ſerie ſemina continent parva, fuſca, reniformia, omni odore & ſapore deſtituta.

Floret menſibus junio & julio, ſemina auguſto & ſeptembri perficiuntur.

Uyt zaaden, die eerſt uyt America in Europa zyn overgevoerd, draaght deeſe Ketmia alle jaaren Bloemen en geeft rype zaaden in de Medicyn-hof, dewelcke met de eerſte opſlagh ſeer licht ſoude konnen werden onder een verward met den Alcea Moſcata Piſonis, en Alcea hirſuta, flore flavo, ſemine moſcato Marggravii, *ten zy men het geheele geſtel der plant, en der zaaden, die naa geen moſcus en ruycke, naarſtigh gaade ſlaat, welcke Alcea Moſcata oock jaarlyck in de Medicyn-hof bloemen en zaaden draàght.*

Deeſe Ketmia heeft een witte en veſelachtige wortel.

De ſtengh is anderhalve voet hoogh, die overal vercierd werd door bladen, die gemeenelyk in vyve zyn verdeelt, verſtaat hier meede de oude bladen, by wylen zyn ſy oock in drien en vieren verdeelt, ick meene de jonge bladen, uyt de oxelen der bladen ſpruyt een ſteelke, die een vinger langh is, en op een eenbladige bloemkooker, die door negen ofte tien bladekens ſtars gewys werd omvangen, een groote, eenbladige en geele bloem draaght, uyt welckers midde een ſtamperke, (piſtillum) *dat over al geele uytſteeckſels heeft, voortkomt aan welckers top vyf doncker purpere bloemdraaden ſtaan.*

Naa de bloem volght een zaad-huys, dat ryp zynde aſgraauw, en met vyf veuren en hoecken verſien is, die ſoo veel holligheeden verbeelden, deeſe holligheeden wanneer ſy ryp zyn, gaan van ſelve open, en beſluyten van binnen in twee reegels kleyne, bruyne, en nierswyſe zaaden, die reuck noch ſmaack hebben.

Het draaght bloemen in de maanden junius en julius, en geeft rype zaaden in auguſtus en ſeptember.

Tota hæc planta , ſi flos ſolus excipiatur , hirſutiſſima eſt , adeo ut tangentis manum nonnunquam inſtar urticæ urat.

Deeſe gebeele plant , indien men de bloem alleenigh uyt ſondert , is ſeer ruygh , jaa ſoodaanigh , dat by wylen gelyck de brandende netelen de handen van die het aanraaken brand,

CAP.

KETMIA AFRIC. VESICARIA FRUTIC. ET ERECTA, ALNI FOL. LATIORIB ET MAIORIB. FLORE SPIRALI SULPHUREO

Fig. 78.

Digitized by Google

C A P. LXXVIII.

KETMIA AFRICANA VESICARIA FRUTICANS ET ERECTA, ALNI FOLIIS LATIORIBUS ET MAJORIBUS, FLORE SPIRALI SULPHUREO.

LIgnoſam ſed tenuem & ruſam agit hæc Ketmia radicem, e quâ caulis exſurgit ſeſqui pedalis & altior, rotundus, primo viridis, dein rufus, & minutiſſimis pilis obſitus. E caule ramuli producuntur caule piloſiores, quibus adſtant folia ſubrotunda nonnihil ſerrata, viridia, nervoſa, inſtar foliorum alni ſed minora, ipſi foliorum ramulorumque exortui bina adhærent foliola, ſeu potius integumenta, quibus ante ſui productionem folia & ramuli conduntur & ab omni externâ injuriâ liberantur.

Ramulorum ſummitatem e parvis piloſiſque pediculis dependentes, & perianthio quinquifido involuti flores exornant ſulpurei, pentapetali, & verſus extremitatem in ſpiram contorti, & poſt horum exantheſin perianthium in veſicam intumeſcit conceptaculum tegentem & occultantem ſeminale, quod quinque cavitatibus ſemina parva duplici ſerie continet.

Ketmiam hanc *foliis* dixi gaudere *Alni latioribus & majoribus*, quum ſpeciem alteram poſſideat Hortus medicus *foliis anguſtiorioribus*, tertiam *triplo minoribus*; *Erectam* vocavi, ut ab alterâ decerni poſſet, quæ in Horto colitur, *fruticante* quidem, ſed *ramulis*, ni ſuſtentatur, *humi* fuſis, adeo ut quatuor diverſas *Ketmia-*

DEeſe Ketmia heeft een houtachtige, dunne en roſſe wortel, uyt welcke een ſteel opſchiet, die anderhalf voet hoogh en hooger is, ſy is oock rond, eerſt groen, naderhand ros, en met kleyne hairskens beſet. Uyt de ſteel werden tacken voortgebracht, die ruyger dan de ſteel zyn, waar aan dat bladen ſtaan, die rondachtigh, groen, en ſenuwachtigh zyn gelyck de bladen van de Elſt, maar zyn kleynder, daar de bladen en tacken uyt koomen zyn twee bladekens vaſt gehecht, ofte beeter twee decksels, waar meede de bladen en tacken eer ſy uyt ſpruyten bedeckt, en van alle uyterlycke ongemacken werden bevryd.

Sulpherachtige bloemen, die aan kleyne en hayrachtige ſteelkens nederhangen, en door een bloem-kelk die in vyven verdeelt is, omvangen zyn, vercieren de toppen der tacken, de bloemen beſtaan uyt vyf bladen, en zyn aan haar eynde als een ſchroef omgedraayt, naa dat de bloemen vergaan zyn, ſoo ſwelt de bloem-kelck tot een blaas, dat het zaad-huys bedeckt en verberght, welck zaad-huys in vyf onderſcheydene holligheeden op een dubbelde regel veel kleyne zaaden beſluyt.

Ick heb deeſe Ketmia *genaamt* foliis alni latioribus & majoribus, *dat is met breeder grooter bladen van Elſt, om dat den Medicyn-hof een andere meedeſoort beſit met ſmalder bladen* foliis anguſtioribus, *en een derde, die wel een derde kleynder zyn,* triplo minoribus; Erectam, *dat is recht opſtaande, heb ick hem genaamt, op dat het*

rum Alni foliis Hortus medicus Amſtelædamenſis poſſideat ſpecies.

Certam florendi tempus hæ quatuor *Ketmiarum alni foliis* ſpecies ſervant nullum, quum & hyeme & æſtate, ſed frequenquentiores tamen æſtate, flores producantur, & perficiantur ſemina.

Hermania fruteſcens, foliis oblongis, ſerratis vocatur, ni fallor, hæc deſcripta *Ketmia* a Clariſſimo Tourneſort Inſtit: rei herbar: pag: 566., quum florum, capſularum ſeminalium, & ſeminum jcon a jam deſcriptâ nihil differant, novum conſtituit genus a Ketmiâ diverſum, quæ cauſa ſit, me latet, niſi quod petalorum pars extrema in ſpiram contorta, ipſaque petala anguſtiora ſint, nam cætera *Ketmiæ* ſeu *Alceæ Veſicariæ Africanæ* ad amuſſim reſpondent.

van een andere ſoude konnen wèrden onderſcheyden, dat oock wel een heeſter is, fruticans, *maar ten ſy het werd onderſteunt, met ſyn tacken, langhs het aardryck heenen lyd,* ramulis humi ſparſis; *ſoo dat den Amſterdamſche Medicyn-hof vier onderſcheydene medeſoorten van* Ketmia alni foliis *beſit.*

Deeſe meedeſoorten van Ketmia alni foliis *houden geen vaſte tyd van bloeyen, dewyl ſy des winters en ſoomers, maar meeſt des ſoomers, bloemen geeven, en rype zaaden voortbrengen.*

Deeſe Ketmia, die ick nu beſchreven heb, werd van den vermaarde Heer Tournefort inſtit: rei herb: op het 566 blad, ſoo ick my niet bedriegen, genaamt Hermania fruteſcens, foliis oblongis, ſerratis, *dewyl het afbeeldſel der bloemen, zaad-huyſen, en zaaden niets van deeſe beſchrevene verſcheelt, hy heeft een nieuw geſlacht opgerecht, wat de oorſaak is weet ick niet, als alleen dat het uyteynde der bloem-bladen als een ſchroef zyn omgedraayt, en dat de bloem-bladen ſmalder zyn, de reſt komt over een met den* Ketmia *ofte* Alcea Veſicaria Africana.

CAP.

Digitized by Google

KETMIA AFRIC: FRUTESC: FOL: MOLLIBUS ET INCANIS, FLORE SPIRALI SULPHUREO.

Fig. 79.

Digitized by Google

C A P. LXXIX.

KETMIA AFRICANA FRUTESCENS, FOLIIS MOLLIBUS ET INCANIS. FLORE SPIRALI SULPHUREO.

Radices ſunt ligneæ, e quibus caulis erigitur ſeſqui pedalis in varios diviſus ramulos, tenues, rotundos mollique lanugine jncanos, his folia adſtant plurima inſtar foliorum Althææ vulgaris, ſed plus duplo minora, ſerrata, ſinuoſa, tomentoque molliuſculo jncana.

In ramulorum ſummitate, & è foliorum alis pediculi oriuntur parvi, tomentoſi, in duos treſve alios diviſi, è quorum ſingulis flores dependent ſulphurei ſpiræ modo intorti pentapetali, flores e perianthio tumente prodeunt; flores ſingulos ſequitur capſula ſeminalis in eodem perianthio magis expanſo concluſa, quæ in quinque loculos ſeu cavitates, ſemina parva continentes, dividitur.

Totâ floret æſtate, & ſeptembri ſemina perficit.

Hæc una cum præcedenti avulſis ramulis & ſemine multiplicatur.

De wortelen zyn houtachtigh, uyt welcke een ſteel uyt ſpruyt, die in verſcheydene tacken verdeelt is, de tacken zyn dun, rond, en zyn ock van wegen haar ſachte wolle greys, aan deſelve ſtaan veel bladen, van gedaante als de bladen van den Althæa vulgaris, maar zyn meer dan de helft kleynder, ſy zyn geſchaard, gevouwe, en door deſſelve ſachte wollicheyd greys.

Op de toppen der tacken, en uyt de oxelen der bladen komen kleyne ſteelkens voort, die wollachtigh, en in drien ofte viere verdeelt zyn, aan welcke ider ſulpherachtige bloemen, die als een ſchroef gedraayt, en vyf blaadigh zyn, hangen, de bloemen koomen uyt een opgeblaſe bloem-kelck voort; naa ider bloem volght een zaad-huys in deſelve bloem-kelck, dewelck meerder is uyt geſet, beſloote, dit zaad-huys werd verdeelt in vyf holligheeden, waar in veel kleyne zaaden werden opgeſlooten.

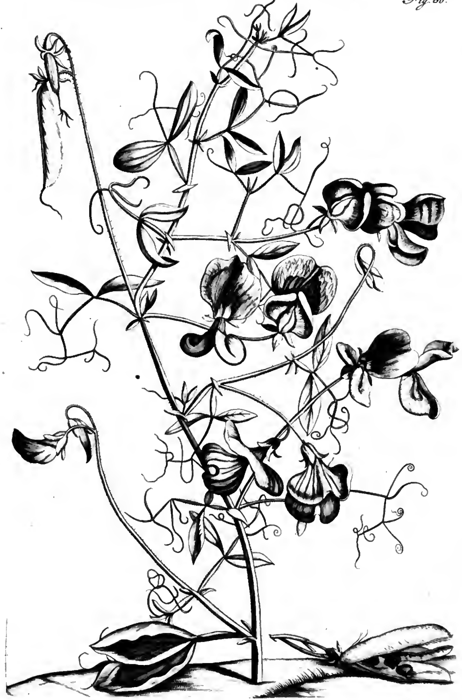
Het draaght bloemen de geheele ſoomer door, en geeft rype zaaden in ſeptember.

Dit gewas en het voorgaande werden door afgeſcheurde tacken en zaaden vermeenighvuldight.

Digitized by Google

LATHYRUS DISTOPLATYPHYLLUS HIRSUTUS MOLLIS ET ODORUS

Fig. 80.

Digitized by Google

C A P. LXXX.

LATHYRUS DISTOPLATYPHYLLUS, HIRSUTUS, MOLLIS, MAGNO ET PERAMÆNO FLORE, ODORO. *CUPANI HORT: CATHOL:*

P*Lantæ flore gaudentes papilionaceo, & capreolas emittentes* a rei herbariæ Peritis *Lens*, *Piſum*, *Lathyrus*, *Vicia*, *Clymenum*, *Ochrus* ſeu *Ervilla*, & *Aphacha* vocantur; harum plurimæ a diverſis Auctoribus confunduntur; in iis ſeparandis, ſuoque proprio generi adjungendis quiſque ſuâ uſus eſt propriâ methodo, hæc genera tamen inprimis optime diſtinxiſſe Clar: Tournefort in inſtitutionibus rei herbariæ, additis certis & evidentibus ſingulorum generum notis diſtinctivis, nullus dubito: In duas dividit claſſes, quarum una *filiquas gerit poſt ſingulos flores*, *unicum duntaxat continentes ſemen*, quæ claſſis hactenus unicum continet genus, quod *lens* vocatur, vide pag: 390 Quarum altera *filiquas profert plurima continentes ſemina*, ut *Piſum*, *Lathyrus*, *vicia*, *Clymenum*, *Ochrus*, & *Aphaca*: Quæ genera iterum ſequentibus notis a ſe invicem facile dignoſcuntur; *Piſum caules habet fiſtuloſos, & ut plurimum infirmos, quos ita ampleEuntur folia, ut ab iis tranſadigi videantur, cætera autem folia bina veluti conjugata coſtæ innaſcuntur in claviculas abeunti.* Pag: 394. *Lathyrus caules habet compreſſos, cum coſtâ, & margine foliato; folia vero bina tantum conjugata nervo innaſcentia in claviculas abeunti. Pag: 395. Vicia folia habet bina conjugata, ſeu per plures conjugationes coſtæ innaſcentia in claviculas abeunti, & caules producuntur nec alati nec compreſſi.* Pag: 396. 398. *Clymeni* nomine plantas comprehendit quarum *flores, fructus & caules cum lathyro conveniunt;* (caulibus a viciâ diſtinguitur) *folia vero multiplici conjugatione coſtæ innaſcuntur in claviculas abeunti.* (quâ foliorum conjugatione cum viciâ conveniunt.) Pag: *396. Ochrus folia habet modo ſimplicia, modo conjugata in claviculas abeuntia.* Pag: *396. Aphaca folia habet bina tantum ad caulium nodos naſcen-*

D E gewaſſen, wiens bloemen een capelletje (papilionacei) verbeelden, en klauwierkens voortbrengen, *werden van de ervaren Kruyd-kenders* Lens, Piſum, Lathyrus, Vicia, Clymenum, Ochrus *ſeu* Ervilla, *en* Aphaca *genaamt; van deeſe gewaſſen werden veel door de Auteuren onder elkander verward; in het onderſcheyden derſelve, en het brenge van yder tot ſyn eyge geſlacht, heeft ider ſyn eyge manier gebruyckt, ik en twyffele niet, of den Vermaarde Heer Tournefort heeft nochtans in ſyn* Inſtitutiones rei herbariæ *deeſe geſlachten voor eerſt het alderbeſt onderſcheyden, by voegende nette en klaare kenteeckenen, waar door yder van deeſe geſlachten konnen werden onderſcheyden; by ſcheyd deſelve in twee deelen, waar van het eerſte gedeelte*, haauwen naa ider bloem voortbrenght, in welcken maar een zaad beſlooten is, *onder welcke verdeelingh tot noch toe maar eeen geſlacht geſtelt werd, het geen* Lens *genaamt werd, ſiet hier van het* 390 *blad. Het tweede gedeelte* brenght haauwen voort waar in veel zaaden beſlooten zyn, *als daar zyn de* Piſum, Lathyrus, Vicia, Clymenum, Ochrus *en* Aphaca: *welcke geſlachten wederom door de volgende kenteeckenen kunnen werden onderſcheyden;* Den Piſum heeft pypachtige ſteelen, die gemeenelyck heel ſwack zyn, en ſoo ſeer van de bladen werden omvangen, dat de bladen daar van ſcheynen doorſtooken te zyn, maar de overige bladen waſſen twee aan twee over elkander aan een ſteelken, dat met klaauwierkens eyndight. pag: 394. Den Lathyrus heeft platte ſteelen, meteen verheve ribbe, en bladachtige kant, heeft maar alleen twee bladen, die over elkander ſitten op een ſteelken, dat met klauwierkens eyndight. *pag:* 395. Den Vicia heeft de bladen twee aan twee over elkander aan een ribbeke ofte ſteelke vaſt ſitten, dat in klauwierkens eyndight, en deſſelfs

Digitized by Google

tia, ex quorum alis prodeunt claviculæ. pag: 399.

Hiſce itaque poſitis datiſque notis diſtinctivis, difficile non erit hæc ſeptem genera a ſe invicem diſtinguere, & ſi quæ nova occurrat planta flore gaudens papilionaceo, & capreolas emittens, illam proprio adjungere generi: quas notas integras eo libentius ex Clar: Tourneforti adjungere volui, quia eas & accuratas & veritati congruas animadverti.

Elegantiſſimæ hujus & peramœnæ plantæ ſemina accepta fero Reverendo admodum Patri Franciſco Cupani, cui hæc una cum aliis ſeminibus rarioribus principio Anni 1699 mecum communicare, & Panormo ad me mittere placuit, quæ eodem anno ſata & flores & ſemina produxerunt matura, quam plantam elegantiæ & amænitatis cauſâ, quas poſſidet, delineatam deſcriptamque exhibere volui, eoque nomine, quo illam Reverendus Pater Cupani illam in catologo inſtructiſſimi Horti Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Principis Catholici propoſuit.

Hic Lathyrus annuus ad ſex ſeptemve pedum altitudinem adſcendit, radix eſt tenuis, caules compreſſi, foliati, ab utrâque parte elati, his folia in pediculo compreſſo, foliato & elato adſtant bina lata, & oblonga, qui pediculus in claviculas terminatur.

Ex foliorum alis in pediculis longioribus flores oriuntur papilionacei, magni, quorum vexillum purpureum, reliqua petala cærulea ſunt, hi flores odore gaudent peramæno.

Floribus ſingulis ſiliquæ ſuccedunt ſingulæ longæ, propendentes, fuſcæ, & tumidæ ubi ſemina occultantur, quæ ſemina continent ſubnigra.

Tota hæc planta, flores & ſemina ſi excipiantur, nonnihil hirſuta eſt, nec tamen aſpera, ſed levis.

Per intergram floret æſtatem, & autumni initio ſemina profert matura.

ſteelen zyn noch plaat noch gevleugelt. *pag:* 396. 398. *onder de naam van* Clymenum *begrypt hy die planten*, wiens bloemen, vruchten en ſteelen met die van de Lathyrus over een koomen, (*Door haar ſteelen werden ſy van de Vicia onderſcheyden.*) maar wiens bladen veel gelyck twee aan twee over elkander aan een ribbeken, dat met klauwierkens eyndight, waſſen. (*Door welcke ſchickingh der bladen ſy met de Vica over een koomen.*) *pag:* 396. Ochrus heeft of enckelde bladen ofte die twee aan twee over den andere ſtaan, en die deſelve in klauwierkens eyndigen. *pag:* 396. Aphaca heeft maar twee bladen, die aan de leden der ſteelen waſſen, uyt wiens oxelen klauwierkens voortkoomen. *pag:* 399

Deeſe kenteeckenen dan ſoo zynde, ſoo ſal het niet moejelyck zyn deeſe ſeven geſlachten van den anderen te onderſcheyden, en ſoo daar een nieuw gewas mochte voorkoomen, wiens bloem een Capelletje verbeeld, en die klauwierkens van ſich geeſt, om deſelve by ſyn eyge geſlacht te voegen: welcke kenteeckenen ik geheel uyt den Heer Tournefort heb willen byvoegen, om dat ik deſelve ſeer net en met de waarheyd over een koomende heb bevonden.

De zaaden van deeſe ſeer fraeije en aangenaame plant heb ik ontfange van den Eerwaardige vader Franciſcus Cupani, die belieft deſelve met veel andere ſeldſaame zaade my in het begin des jaars 1699 meede te deelen, en uyt Palermo toe te ſenden, deeſe zaaden dat jaar gezaaid zynde hebben bloemen en rype zaaden voortgebracht, welcke plant ik nu om deſſelfs ſchoonheid en aangenaamheyd hier heb willen verbeelden en beſchreyven, en dat met deſelve naam, met welcke den eerwaardige vader Cupani in ſyn regiſter vanden plant-rycke Hof van ſyn Excellentie den Prins de Catholique hem heeft voorgeſtelt.

Deeſe jaarlyckſe Lathyrus klimt op tot de hooghte van ſes ofte ſeven voeten, de wortel is dun, de ſteelen zyn plat, bladachtigh en aan beyde de zyden verheeven, aan de welcke twee bladen op een plat, bladachtigh, en verheeve ſteelke ſtaan, die breed en langhachtigh zyn, het ſteelke eyndight met klauwierkens.

Uyt de oxelen der bladen koomen op lange ſteelen groote bloemen, die een Capelletje verbeelden, waar van het vaanke purper, en de andere bloem-bladen blaauw zyn, deeſe bloemen hebben een ſeer aangename reuck.

Naa ider bloem volght een lange, bruyne, en nederwaards hangende haauw, die verheeven is, daar de zaaden onder verborgen zyn, deeſe zaaden zyn eenighſints ſwartachtigh.

Deeſe geheele plant, indien men de bloemen en zaaden uytſondert, is eenighſints ruygh, nochtans niet ruw maar ſacht.

Dit gewas draaght de geheele ſoomer door bloemen, en geeſt rype zaaden in het begin van de herfſt.

CAP.

Laurus africana minor querci folio.

Fig. 81

Digitized by Google

CAP. LXXXI.

LAURUS AFRICANA MINOR QUERCI FOLIO.

L*Auri Africanæ minoris* nomine ſemina hujus arbuſculæ ex Africâ mittuntur, ut diſtinguatur ab aliâ, cujus ſemina *Lauri Africanæ majoris* nomine ex Africâ mittuntur, differunt hæ duæ arbuſculæ ſolâ foliorum & ſeminum magnitudine; hanc deſcribendam anno 1698 Horto medico donavit vir Ampliſſimus Dominus Gerbrandus Pancras Scabinorum Præſes & Horti medici Curator.

D*E zaaden van dit boomken werden uyt Africa geſonden met de naam van* Laurus Africana minor, *op dat het ſoude onderſcheyde werde van een ander, wiens zaaden geſonden werden uyt Africa met de naam van* Laurus Africana major, *deeſe twee boomkens verſcheelen alleenigh in de groote der bladen en zaaden; deeſe, die ik nu beſchryven ſal, heeft aan den Medicyn-hof in het jaar 1698 meede gedeelt den Edele Acgtbaare Heer Mr. Gerbrand Pancras Preſident Schepen, en Commiſſaris van de Medicyn-hoff.*

Ex radicibus, quas habet hæc arbuſcula lignoſas, caulis erigitur bipedalis, rotundus, & fuſcus.

Uyt de wortelen, die dit boomken heeft houtachtigh, komt een ſtam van twee voeten hoogh, die rond en bruyn is.

Caulis in varios dividitur ramulos rotundos & ſubrubros, his folia adſtant oblonga, ſummâ parte obtuſa, vaſde inciſa, ſplendentia, per quorum medium nervus excurrit ex adverſâ parte eminens, quorum ſapor ad ſaporem foliorum lauri quodammodo accedit.

De ſtam werd in verſcheydene ronde en roodachtige tacken verdeelt, aan welcke langhachtige bladen ſtaan, die voor aan ſtomp ſeer in geſnede en blinckende zyn, door deſſelfs middde loopt een ſeneuw door, die aan de verkeerde zyde des blads uytpuylt, de ſmaak der bladen en verſcheelt niet veel van de ſmaack der lauwrier bladen.

Hactenus flores in Horto medico produxit nullos, qui an cum lauri floribus conveniant, me latet, fructus ſunt per maturitatem ſicci, & unicum inſtar lauri continent ſemen.

Tot noch toe heeft het geen bloemen in de Medicyn-hof voortgebracht, ſoo dat niet weete of die met de bloemen van de Laurus over een koomen; de vrughten zyn, wanneer ſy ryp zyn, droogh, en beſluyten gelyck als den Laurus een eenigh zaad.

Mmmm *Het*

Ramulis avulſis facile propagatur.

Het werd ſeer licht door afgeſcheurde tacken voortgequeeckt.

CAP.

Lotus africana annua hirsuta, floribus luteis.

Fig. 82.

Digitized by Google

CAP. LXXXII.

LOTUS AFRICANA ANNUA HIRSUTA, FLORIBUS LUTEIS.

De arboribus trifoliatis flore gaudentibus papilionaceo capite LII actum eſt, earumque prolata eſt differentia, nunc autem, quum herbæ trifoliatæ flore gaudentes papilionaceo deſcribendæ occurrant, lubet etiam earum inquirere differentiam, ut hæ jam jam deſcribendæ convenienti & proprio ſuo generi queant adjungi, & ut trifoliatæ in ſequentibus deſcribendæ inſeri etiam ſuæ queant familiæ. *Plantæ trifoliatæ flore gaudentes papilionaceo, Trifolii, Meliloti, Anonidis, Fœnigræci, Medicæ, Loti* & *Phaſeoli* nomine a rei herbariæ Scriptoribus proponuntur.

In het LII *hooftdeel is gehandelt van de boomen, die drie bladen hebben, en een capelswyſe bloem voortbrengen, en deſſelfs onderſcheyd is aldaar aangeweeſen; maar nu, dewyl der kruyden my voorkomen om beſchreeven te werden, die en driebladigh zyn, en een capels wyſe bloem voortbrengen, ſoo heb ik voorgenoomen, oock der ſelven onderſcheyd te onderſoeken, op dat deeſe gewaſſen, die ik nu beſchryven ſal, ſullen konnen werden gevoeght by haar eygen geſlacht, en op dat oock andere driebladigen gewaſſen, die in het vervolgh ſullen werden beſchreeven, by haar eygen familie konnen werden gevoeght.* De gewaſſen, die drie bladen hebben, en een capelswyſe bloem voortbrengen, *werden van de Kruyd-beſchreyvers met de naam van* Trifolium, Melilotus, Anonis, Fœnum græcum, Medica, Lotus *en* Phaſeolus *voorgeſtelt.*

Trifolium a cæteris trifoliatis flore gaudentibus papilionaceo differt, quod *ſingulos flores capſula in ipſo calyce recondita ſequatur, unicum duntaxat vel oblongum vel reniforme continens ſemen.*

Den Trifolium *verſcheelt van alle kruyden, die drie bladen hebben, en een capelswyſe bloem voortbrengen, dat* naa ider bloem een zaad-huys volght, het geen in de bloem-kelk geheel verborgen is, dit zaad-huys beſluyt in ſich een enckel zaad, dat of langhachtigh is, of de gedaante heeft van een nier.

Melilotus capſulam poſt ſingulos flores gerit ſeminalem nudam, nec in calyce reconditam unicum vel alterum continentem ſemen ſubrotundum.

Den Melilotus draaght naa ider bloem een zaad-huys dat naackt, en in geen bloem-kelk is beſlooten, dit zaad-huys beſluyt een ofte twe zaaden, die rondachtigh zyn.

Anonis ſiliquam gerit tumeſcentem, nunc longiorem, nunc breviorem, ſeminibus plerumque reniformibus fœtam.

Den Anonis draaght een haauwe, die opgeblaaſen, en lang ofte kleyn is, en verſien is met zaaden, die gemeenelyk zyn als een nier.

Fœnum græcum ſiliquas profert planas corniformes, ſemina continentes fere quadrata & nonnihil oblonga.

Den Fœnum græcum brenght haauwen voort, die plat zyn, en de gedaante als een hoorn hebben, en zaaden beſluyten, de welcke by na vierkant en eenighſints langhachtigh zyn.

Medica a peritioribus rei herbariæ ſcriptoribus in duo dividitur genera, nec ſine ratione, quum inter hæc duo ſatis magna differentia, & nota exiſtat diſtinctiva: a Moriſono in *Trifolium cochleatum* vel *Medicam cochleatam*, & *Trifolium falcatum* ſeu *cornutum*, vel *Medicam ſiliquâ falcatâ* ſen *cornutâ* dividnntur hæc genera, & illis indigitantur nominibus. *Cochleatam* & *falcatam* hæc duo genera vocat Rivinus. *Medicæ* & *Medicaginis* tituto hæc genera proponit Tournefort. Genus illud, quod *Cochleata* & *Medica* vocatur, *fructus fert cochleæ ſimiles, continentes plurima ſemina reniformia*: quod *Falcata* & *Medicago* audit, *fructus gerit planos orbiculatos, & quaſi falcatos, ſemina includentes fere reniformia.*

Phaſeolus ſiliquam gerit longam ſemina reniformia continentem, quibus adde totius plantæ habitum, *quum ſe circumvolvendo plantis vicinis aut perticis in altum enitatur.*

Lotus ab omnibus aliis trifoliatis diſtinguitur, quod *ad pediculi exortum, folia terna in ſummitate gerentis, bina alia naſcantur folia.*

Quum itaqne hæ deſcribendæ ipſis loti notis reſpondeant, eas loti nomine pronam.

Ex radice tenui hæc delineata lotus cauliculos fert bipedales rotundos & hirſutos, in varios diviſos ramulos, quibus hinc inde folia adſtant terna ſemper uni pediculo inhærentia, viridia & hirſuta, circa pediculi exortum ſemper bina alia naſcuntur folia; ramulorum ſummitates flores exornant plurimi, lutei, papilionacei, quos ſiliquæ ſequnntur hirſutæ ſemina continentes rotunda.

Den Medica *werd van de ervaarene Kruyd-beſchreyvers in twee geſlachten verdeelt, en dat niet buyten reeden, om dat tuſſchen die twee een groot onderſcheyd en onderſcheydelycke kenteecken is: van Moriſon werden ſy genaamt en verdeelt in* Trifolium cochleatum, *ofte* Medica cochleata, *en* Trifolium falcatum *ſeu* cornutum, *ofte* Medica ſiliquâ falcatâ *ſeu* cornutâ. *Rivinus geeft deeſe twee geſlachten de naam van* Cochleata *en* falcata. *Tournefort ſtelt deeſe geſlachten voor met het opſchrift van* Medica *en* Medicago. *Dat geſlacht, dat* Cochleata *en* Medica *werd genaamt*, brenght vruchten voort, die als een ſlacke huysken zyn, en veel zaaden in ſich beſluyten van gedaante als een nier: *het geſlacht, dat* Falcata *en* Medicago *genaamd werd*, draaght vrughten, die plat, rondachtigh, en als een ſeyſſe is, waar in zaaden zyn beſlooten, die by naa van gedaante zyn als een nier.

Den Phaſeolus draaght een lange haauwe, die zaaden in ſich beſluyt als een nier, *voeght hier by de geheele gedaante van het gewas*, dewyl deſelve ſich omwindende aan de naa byſtaande gewaſſen en ſtocken opklimt.

Den Lotus *werd van alle gewaſſen onderſcheyden*, *dat* aan het begin des ſteelken, het welck op haar top drie bladen draaght, twee anderen bladekens waſſen.

Dewyl deeſe gewaſſen, die nu ſullen beſchreeven werden, met de kenteeckenen van Lotus overeenkomen, ſoo ſal ick deſelve met de naam van Lotus voorſtellen.

Uyt een teere wortel brenght deeſe afgebeelde Lotus ſteelkens voort, die rond, twee voeten hoogh, ruygh en in verſcheyde tacken verdeelt zyn, aan welcken hier en daar altyd drie bladen op een ſtoelken vaſt ſtaan, die groen en ruygh zyn, aan het begin van het ſteelken waſſen altyd twee andere bladen; de toppen der tacken werden vercierd door veel geelen en capelſ-wyſen bloemen, waar naa ruyge haauwen volgen, die ronde zaaden in ſich beſluyten.

Lotus angustifolia flore luteo purpurascente insulæ sancti Iacobi.

Fig. 83.

Digitized by Google

C A P. LXXXIII.

LOTUS ANGUSTIFOLIA FLORE LUTEO PURPURASCENTE INSULÆ SANCTI JACOBI

HAnc *Loti* ſpeciem anno nonageſimo ultra milleſimum ſexcenteſimum nono e ſeminibus, quæ Vir Strenuus Wilhelmus Adrianus vandet Stel Promontorii Bonæ Spei Gubernator ex eodem miſit, & quæ in itinere ſuo ad idem Promontorium in Inſulâ ſaocti Jacobi collegerat, primo enatam aluit Hortus medicus.

Radice nutritur hæc *Lotus* albicante, fibris tennioribus aliquot donatâ.

Caulis eſt rotundus, viridis & bipedalis, & niſi ſuſtentatur, humi plerumque diffuſus, cui ex pediculo tenuiore folia adnaſcuntur terna, anguſta & longa, cum duobus aliis ipſius pediculi principio adhærentibus, ex foliorum alis ramuli oriuotur, & in ramulorum ſummitate flores apparent papilionacei, terni plerumque, parvis innixi pediculis, luteo purpuraſcentes, quorum ſingulos ſiliqua ſequitur bivalvis, ſex ſeptemve ſemina continens ſublutea & ſplendentia.

Certum florendi tempus non ſervat hæc *Lotus*, cum omni anni tempore, debita ſi non denegetur cultura, floreat, nam

IN het jaar 1699 heeft de Medicyn-hof deeſe meedeſoort van Lotus *uyt zaaden, die door den geſtrenge Heer Wilhelm Adriaan van der Stel Gouverneur aan de Caap de Goede-hoop daar van zyn geſonden, en door ſyn Ed: op de reys naa de voorſchreve Caap op het yland St: Jago waaren verſaamelt, voortgekoomen, het aldereerſt voortgequeeckt.*

Deeſe Lotus *werd door een witte wortel gevoed, die met verſcheydene veſel-wortelen verſien is.*

De ſteel is rond, groen, en twe voeten hoogh, en leght langhs de aarde neder, ten ſy het onderſteunt werd, waar aan op een dun ſteelken drie bladen waſſen, als oock noch twee andere bladen, die aan het begin der ſteelken vaſt ſitten, de bladen zyn langh en ſmal, uyt de oxelen der bladen ſpruyten tacken, en op de top der tacken vertoonen ſich capelswyſe bloemen, die gemeenelyck drie zyn, ſtaande op kleyne ſteelen, de bloemen zyn purperachtigh geel, naa ider bloem volght een haauwe, die in tween open ſplyt, en van binnen in ſich beſluyt geelachtige en blinckende zaaden.

Deeſe Lotus *en hout geen geſette tyd van bloeyen, dewyl ſy op alle tyden des jaars, ſoo ſy wel werd gecultiveert, bloem draaght,*

planta non tantum perennis, ſed & perpetuo etiam vireſcit.

want de plant blyft niet alleen over, maar is oock altyd groen.

CAP.

Digitized by Google

LOTUS AFRICANA FRUTESCENS, FLORE SPICATO RUBICUNDO. *Fig. 84.*

Google

C A P. LXXXIV.

LOTUS AFRICANA FRUTESCENS FLORE SPICATO RUBICUNDO.

SEmina hujus fruticis nomine *Barbæ Jovis Africanæ* anno 1696 miſſa ſunt, qui quum nullam cum *Barbâ jovis pulcre lucente J: Bauh:* habeat affinitatem, nulli generi cognito convenientius adjungere potui, quam illi, quod *Lotus* dicitur, etiamſi bina illa folia, quæ reliquæ *Loti* ſpecies ad pediculorum tria alia in ſummitate gerentium habent exortum, hæc circa pediculorum medium, a tribus tamen etiam in pediculorum ſummitate poſitis diſtincta, gerat, quum cætera conveniunt omnia.

Ex radice lignoſâ caulis erigitur tres pedes altus, rotundus, primo viridis & herbaceus, dein fuſcus & ligneus, atque in varios divaricatus ramulos rotundos, cui undique, nullo ſervato ordine, in pediculo plano, excavato & ſubcinereo folia adſtant quina, pallide viridia, nullo ſapore aut odore prædita.

Floſculi pediculis ex alis foliorum ortis ſpicatim adhærentes, papilionacei & inodores, circa novembrim ſecundo ſationis anno prodeunt, quod florendi tempus ſingulis annis adultus frutex ſervat, poſt quorum exantheſin menſibus decembri & januario ſiliquæ apparent rotundæ, ſubnigræ & mucronatæ, quæ ſeptem octoque ſemina continent ſubrotunda, & lutea.

Juxta montes locis paludoſis in pro-

DE *zaaden van dit heeſter zyn in het jaar 1696 met de naam van* Barba Jovis Africana *geſonden, welck heeſter dewyl het geen gemeenſchap heeft met den* Barba Jovis pulchre lucens J: Bauh: , *ſoo heb ik het by geen bekent geſlacht beeter konnen voegen, dan by dat geſlacht, het geen* Lotus *genaamt werd, alhoewel die twee bladen, die de andere medeſoorten van* Lotus *hebben aan het begin van het ſteelken, op welcke top de drie andere bladen gedraagen werden, deeſe omtrent het midde van het ſteelken draaght, nochtans onderſcheyde van die drie, die op de top van het ſteelken ſtaan, dewyl al het overige overeenkomt.*

Uyt een houtachtige wortel komt een ſteel voort, die drie voeten hoogh, rond, eerſt groen, naderhand bruyn en houtachtigh en ook in verſcheyde ronde tacken verdeelt is, waar aan overal ſonder eenige ordere, aan een plat geveurde en aſgraauwe ſteelke vyf bladen ſtaan, die bleeck groen, en ſonder ſmaack ofte reuck zyn.

De bloemen, die aan ſteelkens uyt de oxelen der blaaden voortgekoomen als aaren vaſt ſitten, capelſwyſe en ſonder reuck zyn, koomen het tweede jaar, naa dat dit heeſter gezaayd is, omtrent november te voorſcheyn, omtrent welcke tyd jaarlycks dit heeſter oud geworden zynde altyd bloemen draaght, naa dat de bloemen vergaan zyn koomen in de maanden december en januarius ronde ſwaartachtige en puntige haauwe, te voorſcheyn, die ſeeven en acht ronde en geele zaaden in ſich beſluyten.

Omtrent het gebergthe in moeraſſige plaat-

montorio Bonæ Spei creſcit hic frutex, & floret anguſto.

plaatſe waſt dit heeſter aan de Caap de Goede-hoop, en draaght bloemen in auguſtus.

C A P.

Digitized by Google

LYCHNIS INDICA SPICATA OCYMASTRI FOLIIS, FRUCT: LAPPACEIS OBLONGIS, RAD: URENTI

Fig. 85.

C A P. LXXXV.

LYCHNIS INDICA SPICATA OCYMASTRI FOLIIS, FRUCTIBUS LAPPACEIS OBLONGIS, RADICE URENTE.

PPanta hæc e ſeminibus ex Inſula zeylon advectis ante aliquot annos enata eſt, quæ radice gaudet perenni, fibroſâ, fuſcâ, & inſtar pyrethi radicis, dum manducatur, urente.

Ex radice circa æſtatis initium caulis nunc ſimplex nunc geminus erigitur, ſeſquipedalis liratus & viridis, qui in duos treſve divaricatur ramulos, his folia adſtant lata, viridia & mucronata.

Caulis in ſummitate plurimos gerit flores albicantes, tubuloſos, quinquifidos, flores e perianthio prodeunt hirſutiſſimo.

Hactenus ſemina produxit nulla, quæ an multa in unico contineantur capſulâ ſeminali inſtar ſpecierum Lychnidis me latet, volui tamen eodem proponere nomine, quo illam notavit Vir Clar: Hermannus, in herbario quodam vivo, quem ex inſula zeylon ad Patruum meum ante multos annos miſit, donec, perſpectis examinatiſque ſeminibus, ſi unquam in Hollandiâ videnda matura occurrant, convenientius excogitari queat: Zeylonenſes

DIt gewas is uyt zaaden, die voor eenige Jaaren van Zeylon gebraght waaren, voortgekoomen, dewelcke heeft een wortel, die altyd overblyft, veſelachtigh, bruyn, en brandende is, als de wortel van de Pyrethrum, wanneer menſe kaauwt.

Omtrent het begin des ſoomers koomen een ofte twee ſteelen uyt de wortel te voorſcheyn, die anderhalf voet hoogh, geveurd, groen, en in twee a drie tacken verdeelt zyn, waar aan breede, groenen en ſpits uytloopende bladen ſtaan.

De ſteel draaght op ſyn top veel witte, bloemen, die buyſachtigh en in vyven verdeelt zyn, en uyt een ſeer ruyghe bloemkelck te voorſcheyn komt.

Tot noch toe heeft ſy geen zaaden voortgebracht, of daar veel zaaden in een zaadhuys beſlooten zyn, gelyck als in de meedeſoorten van Lychnis, *weet ick niet, ick heb nochtans dit gewas met die naam willen voorſtellen, met welcke den Vermaarden Heer Hermans het heeft aangeteekent in ſeecker Boeck met gedrooghde gewaſſen, het welcke voor veel jaaren denſelve Heer Hermans uyt Zeylon aan myn Oom geſonden heeft, totdat de zaden naaukeurigh onder-*

hanc plantam, annotante eodem Hermanno, *Elaratnetul* vocant.

ſocht zynde, ſoo ſy oyt ryp in Holland ſullen geſien werden, een bequamer naam kan werden uytgedaght: de inwoonders van Zeylon geeven dit gewas, gelyck den ſelven Heer Hermans aanteekent, de naam van Elaratnetul.

MALVA AFRICANA FRUTESCENS FLORE RUBRO

Fig. 86

Digitized by Google

CAP. LXXXVI.

MALVA AFRICANA FRUTESCENS FLORE RUBRO.

Ketmiarum ſpecies quatuor deſcripturus oſtendi capite LXXVI eas non *Althææ* aut *Alceæ* nomine proponendas eſſe, cum a Veterum *Althæâ* & *Alceâ* toto differant cælo, de quibus latius actum eodem capite; nunc autum lubet *Althææ*, *Malvæ* & *Alceæ* notas communes & proprias inquirere, quibus a ſe invicem queant diſtingui: *Althææ*, *Malvæ* & *Alceæ* nota communis eſt florem habere monopetalum quinquifidum, quem ſemina ſequuntur plurima in caſeoli vel placentæ formam congeſta, quorum quodque propriâ involvitur membranulâ, ſtylo nutritivo ita circumhærente, ut potius non nuda ſed ſingula ſingulis capſulis incluſa dici debeant ſemina, etiamſi nuda à pleriſque dicantur; in eo tamen differunt, quod *Malvæ* & *Althææ* folia minus ſecta ſint, quam *Alceæ*; *Malvæ* folia non ſint lanuginoſa & caneſcentia, qualia ſunt *Althææ* folia: quæ differentia, etiamſi parva videatur, ſervanda tamen, ne tria hæc genera in uſum medicum recepta, & a Veteribus deſcripta confundantur, qui tamen horum virtutes nobis reliquerunt deſcriptas.

Zullende vier meedeſoorten van Ketmia *beſchryven, ſoo heb ick in het* LXXVI*ſte hoofdeel aangeweſen, dat de ſoorten van* Ketmia *niet behoorde voorgeſtelt te werden op de naam van* Althæa *ofte* Alcea, *dewyl ſy ſeer veel van den* Althæa *en* Alcea *der Ouden verſcheelen, waar van breeder gehandelt is in het ſelve hoofdeel; nu wil ik onderſoeke welcke kenteekenen den* Althæa, Malva *en* Alcea *gemeen, welcke ider in het beſonder zyn hebbende, waar door ſy van elkander konnen werden onderſcheyden: De gemeene kenteekenen van den* Althæa, Malva *en* Alcea *zyn, een bloem te hebben, die uyt een blad beſtaat, maar in vyven verdeelt is, naa welcke bloem veel zaaden volgen, die als een kaaske ofte een koek in de ronte zyn te ſaamen gevoeght, alle deeſe zaaden zyn ider in ſyn eyge vlieſen omwonden, die ſoodaanigh om de middelſtyl vaſt ſitten, dat deeſe zaaden niet naakt zyn, maar dat men eerder behoorde te ſeggen, dat ſy ider in een zaad-huys zyn beſlooten, alhoewel ſy van de meeſte werden naackt genaamt; hier in verſcheelen ſy nochtans, dat de bladen van den* Malva *en* Althæa *minder zyn geſnede en verdeelt als de bladen van de* Alcea; *dat de bladen van de* Malva *niet wolachtigh en grys zyn, als de bladen van de* Althæa: *Alhoewel dit onderſcheyd kleyn en van weynich belangh ſcheynd, men moet nochtans deſelve onderſcheyden, op dat die drie geſlachten, dewyl ſy in de Medicynen werden gebruyckt, en van de Ouden zyn beſchreven, die ons oock derſelve krachten beſchreven hebben naagelaaten, niet werden onder een verward.*

Radices, quas agit hic frutex fuſcas & lignoſas, modo unicum modo plura emittunt virgulta quatuor quinqueve pedes

De wortelen, die dit heeſter houtachtigh en bruyn heeft, brengen een ofte meer ſteelen voort, die vier ofte vyf voeten hoogh, rond,

alta, rotunda, digitum craſſa, fuſca, pilis minutiſſimis obſita, folia his adſtant e longiori pediculo lata, inſtar foliorum Aceris diviſa & ſerrata.

E foliorum alis ramuli oriuntur ejuſdem cum caule coloris.

In ſummitate flores apparent rubentes unguibus purpureis præditi, pentapetaloidei, calyce gaudent duplici, quorum interior in tria, exterior in quinque dividitur ſegmenta. Florem ſemina ſequuntur in rotæ formam congeſta plurima, quorum ſingula ſingulis inveſtiuntur thecis ſtylo adhærentibus nutrivo.

Floret omni anni tempore, & ſemina perficit.

rond, een vinger dick, bruyn en met kleyne hayrkens beſet zyn, waar aan bladen op lange ſteelkens ſtaan, die breed, geſchaard, en als de bladen van de Acer verdeelt zyn.

Uyt de oxelen der bladen koomen de tacken te voorſcheyn, die van deſelve verwe zyn als de ſteel.

Aan de top van dit heeſter koomen roodachtige bloemen, die met purpere naagels verſien, uyt een blad beſtaan, maar in vyven verdeelt zyn, ſy hebben een dubbelde bloem-kelck, waar van de binnenſte in drie, de buytenſte in vyf ſneden verdeelt werd. Naa de bloem volgen veel zaaden, die in de ronte als een rad geſchickt ſtaan, van welcke ider bekleed werd met een beſonder deckſel, dat aan de middelſtyl vaſt ſit.

Dit heeſter draaght het geheele jaar door bloemen, en geeft rype zaaden.

CAP.

Digitized by Google

NARCISSUS AMERICANUS FLORE MULTIPLICI ALBO HEXAGONO ODORATO.

Fig. 87.

Digitized by Google

C A P. LXXXVII.

NARCISSUS AMERICANUS FLORE MULTIPLICI ALBO HEXAGONO, ODORATO.

HUjus Narciſſi bulbus pugni craſſitiem ſuperat, multis tunicis albicantibus involutus, quarum exterior ſubrubra, radices fibroſæ ex imâ bulbi parte provenientes albæ ſunt, & calami ſcriptorii habent craſſitiem.

Ex hoc bulbo multa naſcuntur folia duos pedes longa, quatuor tranſverſos digitos lata, læte viridia, nervis variis ſecundum foliorum longitudinem excurrentibus prædita, ex adverſâ parte protuberantia.

Ex horum medio menſe junio caulis erigitur planus, qui foliis longior in ſummitate flores gerit plus decem albos, monopetalos, in ſex profundas & reflexas lacinias diviſos, e quorum medio calix erigitur hexagonus, albus, e cujus latere ſex egrediuntur ſtamina viridia apicibus tranſverſim imcumbentibus luteis prædita, & e medio ſtylus erigitur nutritivus viridis: hi flores odorem ſpirant fragrantiſſimum.

Menſibus julio & auguſto floret hic elegans narciſſus ſingulis annis in Horto medico.

Narciſſum hunc eundem eſſe cum illo nullus dubito, qui à Cl: Sloane in catalogo plantarum inſulæ Jamaicæ vocatur, *Narciſſus totus albus latifolius polyanthos major odoratus ſtaminibus ſex e tubi ampli margine extantibus.* Et a Clar: Tournefort in inſtitutionibus rei herbariæ proponitur nomine *Narciſſi Americani*, *flo-*

DE bol van deeſe Narciſſus is dicker dan een vuyſt, zynde omkleed door veel witte omwindſels, waar van de buytenſte eenighſints roodachtigh is, de veſelwortelen die onder uyt de bol komen zyn wit, en hebben de dickte van een ſchryfpen.

Uyt deeſe bol koomen veel bladen, die twee voeten langh, vier vingeren breed, bley groen, en met veel ſenuwen, die volgens de langhte van de bladen loopen, verſien, en aan de buyte zyde uytpuylende zyn.

Uyt het midde der ſelve recht ſich op een platte ſteel, die langer zynde dan de bladen, op ſyn top meer dan tien bloemen draaght, die wit eenbladigh, en in ſes diepe en omgekrulde ſneden gedeelt zyn, uyt haar midde doet ſich op een kelck, die ſeskantigh en wit is, en uyt welckers zyde ſes groene bloem-draden voortkoomen, dewelcke verſien zyn met geele toppen, die dwars over de bloem-draden heen leggen, en uyt het midde des kelcks doet ſich een groene bloemſtyl op: Deeſe bloemen geeven een ſeer aangenaame reuck van ſich.

Jaarlycks draaght deeſe ſeer fraeije Narciſſus in de maande julius en auguſtus bloemen in de medicyn-hof.

Ick twyffele niet of deeſe Narciſſus is deſelve die van d'Hr: Sloane in ſyn regiſter der planten, die in Jamaica waſſen genaamt werden, Narciſſus totus albus latifolius polyanthos major odoratus, ſtaminibus ſex è tubi ampli margine extantibus. *en word door de Heer Tournefort in ſyn inſtitutiones rei herbariæ voorgeſtelt met de*

re multiplici albo , odore Balſami peru-viani.

naam van Narciſſus americanus flore multiplici albo , odore Balſami Peruviani.

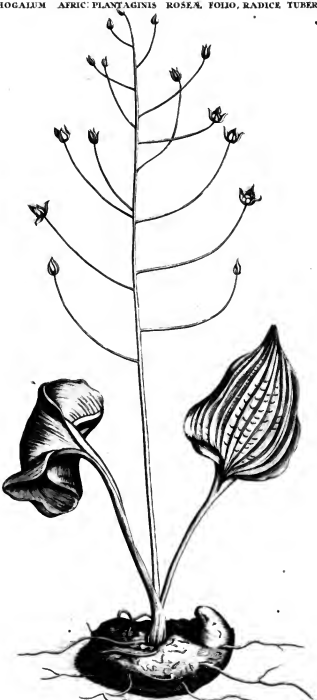
C A P.

by Google

Digitized by Google

ORNITHOGALUM AFRIC: PLANTAGINIS ROSEÆ FOLIO, RADICE TUBEROSA.

Fig. 88

C A P. LXXXVIII.

ORNITHOGALUM AFRICANUM PLANTAGINIS ROSEÆ FOLIO, RADICE TUBEROSA.

INter varias, quas anno 1698 e Promontorio Bonæ Spei accepi radices, hujus Ornithogali tubera erant varia, quorum pleraque pugni magnitudine, fuſca & variis donata fibris, horum ſingula plerumque in longis pediculis atroviridibus duo producunt folia lata, nervoſa, & omnibus numeris foliorum Plantaginis Roſeæ ſimillima.

Ex ipſo tubere etiam caulis erigitur ſeſqui pedalis nudus, rotundus & viridis, circa hujus ſummitatem in pediculis rotundis & digito longioribus flores apparent hexapetali, virides primo, dein candidi; quos capſula ſequitur trigona, tribus diſtincta loculamentis, quæ ſemina continent ſubrotunda.

Certam in Horto medico florendi tempus non ſervat.

A Clariſſimo Breynio in Centuriâ plantarum exoticarum vocatur *Ornithogalo affinis radice tuberoſâ, cyclaminis folio Capitis Bonæ Spei.*

ONder verſcheydene wortelen, die ick in het jaar 1698 *van de Caap de Goede-hoop ontfangen heb, waaren verſcheyde knobbel-wortels van deeſe* Ornithogalum, *waar van het meeſte gedeelte een vuyſt groot, bruyn, en met verſcheyde veſelwortelen verſien waaren, ider van deeſe knobbel-wortel brenght gemenelyck op langhe en doncker groene ſteelkens twee bladen, die breed, ſenuwachtigh, en in alle deelen met de bladen van den Plantago Roſea overeenkoomende zyn.*

Uyt deeſe knobbel-wortel werd oock een ſteel voortgebracht, die anderhalve voet hoogh, naackt, rond, en groen is, omtrent de top van deeſe ſteel doen ſich op witte bloemen, die ſesbladigh, eerſt groen, naderhand wit zyn, en op ſteelkens, die rond en langer dan een vinger zyn, ſtaan; naa de bloem volght een driekant zaad-huys, dat in drie holligheden is verdeelt, en rondachtige zaaden in ſich beſluyt.

Het houd geen vaſte tyd, op welcke het bloem geeft in de Medicyn-hof.

Het werd van de Heer Breynen in ſyn Centuria plantarum exoticarum *genaamt* Ornithogalo affinis radice tuberoſâ, Cyclaminis folio Capitis Bonæ Spei.

PORTULACA AFRIC: SEMPERVIRENS FLORE RUBICUNDO. *Fig. 89*

Digitized by Google

CAP. LXXXIX.

PORTULACA AFRICANA SEMPERVIRENS FLORE RUBICUNDO.

EX radicibus albicantibus caulis exſurgit rotundus, in varios diviſus ramulos humi diffuſos, cui multa adnaſcuntur folia, craſſa ſucculenta, viridia & mucronata.

Ramulorum ſummitates ornant in pediculis longioribus flores pentapetaloidei rubri; perianthium eſt bifidum, ſucculentum & viride.

Flores ſequuntur capſulæ ſeminales, quæ in unicâ cavitate ſemina continent plurima parva & pallida.

Foliorum & caulium ſapor cum ſaporé *Portulacæ latifoliæ ſativæ C: Bauhini* convenit.

Certum florendi tempus ſervat nullum, quum perpetuo vigeat

Seminibus deciduis & ramulis avulſis facile propagatur, & eandem cum Aloes ſpeciebus culturam amat.

UYt witte wortelen komt een ronde ſteel voort, die in verſcheyde tacken verdeelt is, dewelcke op het aardryck neder leggen, waar aan veel dicke, ſapachtige, groene en ſpitſe bladen waſſen.

Bloemen, die in vyven verdeelt en rood zyn, en op lange ſteelkens ſtaan, vercieren de toppen der taxkens; de bloem-kelck is in tween verdeelt, ſapachtig en groen.

Naa de bloemen volgen zaad-huyſen, die in een holligheid veel kleyne, en bleeke zaaden beſluyten.

De ſmaak van de bladen en van de ſteelen komt over een met de ſmaack van den Portulaca latifolia ſativa C: Bauhini.

Het en houd geen geſette tyd van bloeijen, dewyl het altyd groen is, en waſt.

Het werd voortgequeeckt door neergevalle zaaden, en afgeſcheurde tacken, en bemint deſelve cultuur als de ſoorten van Aloe.

Digitized by Google

Digitized by Google

Pseudodictamnus Afric: Fol: subrotundis subtus incanis. *Fig. 90.*

C A P. XC.

PSEUDODICTAMNUS AFRICANUS FOLIIS SUBROTUNDIS SUBTUS INCANIS

SEmina hujus plantæ ex Africâ nomine *Dictamni flore rubro* miſſa ſunt, quæ radice gaudet albicante & fibroſâ, è quâ ad ſeſqui pedis altitudinem cauliculi eriguntur quadrangulares & hirſuti.

DE zaaden van dit gewas zyn uyt Africa met de naam van Dictamnus flore rubro *geſonden, dit gewas heeft een wit en veſelachtige wortel, waar uyt ſteelkens te voorſcheyn komen, die vierkant, ruygh en anderhalve voet hoogh zyn.*

Folia cauliculis adſtant in hirſuto pediculo ex adverſo bina, ſubrotunda, & crenata, quæ ſuperiore viridia, & adverſâ parte tomento albicante adducuntur.

De bladen, die aan de ſteelkens op een ruyg voetje twee over den anderen ſtaan, zyn rondachtigh, geſchaart, van boven groen, en van onderen met een witte wolachtigheyd beſet.

Caulium ſummitatem verticillatim exornant in perianthio pateræ in modum explanato & denticulato flores rubri inſtar congenerum galeati & labiati.

De top van de ſteelkens werden vercierd door roode bloemen, die in de ronte om de ſteel in een bloem-kelck ſtaan, die als een ſchaal plat en geſchaard is, de bloemen zyn als deſſelfs meedeſoorten gehelmt en gelipt.

Florem ſequuntur in eodem perianthio ſemina nuda quatuor & parva.

Vier kleyne zaaden volgen naa ider bloem, die in deſelve bloem-kelck ſonder omwindſel leggen.

Folia ſaporem habent amarum.

De bladen hebben een bittere ſmaack.

Floret julio, auguſto ſemina perficit, quibus perfectis perit, quum planta ſit aunua.

Het draaght bloemen in de maand july en geeft zaaden in auguſtus, dewelcke ryp zynde ſoo vergaat de plant, alſoo het een eenjaarigh gewas is.

Clar: Tournefort hanc plantam proponere videtur pag: 188 nomine *Pſeudo-*

Den vermaarde Heer Tournefort ſchynt dit gewas voorteſtellen op het 188 blad met de

dictamni Africani, *hederæ terreſtris folio Oldenlandii.*

de naam van Pſeudodictamus Africanus, hederæ terreſtris folio Oldenlandii.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

SALVIA AFRICANA FRUTESC: SCORODONIÆ FOLIIS, FLORE VIOLACEO.

Fig. 91.

CAP. XCI.

SALVIA AFRICANA FRUTESCENS SCORODONIÆ FOLIIS, FLORE VIOLACEO.

Speciosiſſima hæc *Salviæ* ſpecies fruteſcens per aliquot annos in Horto medico Amſtelædamenſi exculta radicem figit ſatis craſſam lignoſam, fuſcam, & fibris multis præditam.

E quâ nunc geminum, nunc unicum exſurgit virgultum, primo quadrangulare, viride & hirſutum, dein rotundum, fuſcum & lignoſum, tres quatuorve pedes altum, & in varios divaricatum ramulos, quibus adſtant folia ex adverſo bina, parvo aot nullo ſuffulta pediculo, unciam longa, mediam lata, rigida & crenata, hæc de inferioribus, quum ſoperiora ſint minora, minuſque crenata: Foliorum ſapor nonnihil eſt aromaticus.

Ramulorum ſummitatem flores exornant galeati & labiati violacei, galea eſt fornicata, labium extuberat nec cochlearis inſtar excavatur, e quorum medio præter ſtylum nutritivom ſtamina exſurgunt bina, albicantia apicibus luteis prædita, quorum ſingula os hyoides ſeu græcam Δ repræſentant.

Florem evanidum in otriculo aperto ſemina ſequuntur quatuor.

Fronde viret perpetuâ, omniqoe anni tempore & flores & ſemina perficit.

Seminibus, ramolis abſciſſis feracique ſolo infixis, & virgultis ex ipſâ radice orientibus facile propagatur.

Deeſe ſeer fraeije heeſterachtige meedeſoort van Salvia *is al eenige jaa- in de Amſterdamſche Medicyn-hof gequeeckt, ſy ſchiet een reedelycke, bruyne en houtachtige wortel die met veel veſelwortelen is verſien.*

Uyt welcke wortel oft twee ofte oock een ſteel uytſpruyt, die eerſt vierkant, groen en ruygh is, daar naa rond, houtachtigh, bruyn, drie ofte vier voeten hoog, en in verſcheyde tacken verdeelt is, waar aan de bladen ſonder voetjes twe tegen den anderen overſtaan, die de breette van een duym langh, een halve breed, ſtyf, en geſchaard zyn, verſtaat hier door de onderſte, dewyl de hovenſte klynder en minder geſchaard zyn: De ſmaack der bladen is eenighſints ſpecereyachtigh.

De Bloemen die de top der tacken vercieren, zyn blaauw, gehelmt en gelipt, (galeati & labiati) *de helm ſtaat verheeven en omgebooge als een verwulft, de lip ſteeckt uyt, en is niet uyt geholt als een lepel, uyt het midde van deeſe bloemen koomen behalven de bloem-ſtyl twee bloem-draaden, die met geele hoofdekens zyn verſien, en waar van ider niet qualyck komt te verbeelden een grieckse Δ.*

Naa dat de bloem vergaan is ſoo volgen vier zaaden, die in een open huysken leggen.

Dit heeſter is altyd groen, en geeft oock op alle tyden des jaars ſyn bloemen en rype zaaden.

Het werd ſeer gemackelyck door zaaden, afgeſcheurden tacken, die in vrughtbaare aarde geſtoocken werden, en door uytloopen, die uyt de wortel uyt ſpruyten, voortgequeeckt.

Locis argilloſis in Promontorio Bonæ Spei ad bipedalem altitudinem creſcit, & octobri floret.

Het geeft bloemen aan de Caap de Goede-hoop in de maand october, en waſt op kleyachtige gronde, tot de hooghte van twee voeten.

CAP.

Digitized by Google

SALVIA AFRIC: FRUTIC: FOLIO SUBROTINDO, GLAUCO, FLORE MAGNO AUREO

Fig. 92

Digitized by Google

C A P. XCII.

SALVIA AFRICANA FRUTICANS FOLIO SUBROTUNDO, GLAUCO, FLORE MAGNO AUREO.

FUſcam habet hic frutex radicem, caulem quadripedalem, ligneum & fuſcum, cui foliorum ramulorumque abſciſſorum ſtigmata inhærent dui.

Dit heeſter heeft een bruyne wortel, een ſteel, die vier voeten hoogh, houtachtigh en bruyn is, waar op langh de litteekenen van de afgevalle bladen en afgeſneede tacken blyven ſtaan.

In varios dividitur hic frutex ramulos, glaucos primo & quadrangulares, qui tractu temporis lignei, fuſci & rotundi evadunt: his folia adſtant ex adverſo bina ſubrotunda, glauca, & craſſa.

Dit heeſter verdeelt ſich in verſcheyde tacken, die eerſt witachtigh groen en vierkant zyn, en daar naa houtachtigh, groen en rond werden: waar aan de bladen twee over den anderen ſtaan, rondachtigh, licht groen, en dick zyn.

Flores in ramulorum ſummitate apparent galeati & labeati, aurei, quorum galea fornicata, labium extuberans nec inſtar cochlearis excavatum; in perianthio hi flores nutriuntur congenerum maximo, in quo poſt florum exantheſin ſemina perficiuntur quatuor.

Gehelmde en gelipte bloemen komen op de top van de tacken, en zyn goud-geel, de helm is als een verwulft, de lip ſteeckt uyt, en is niet uytgeholt als een lepel; deeſe bloemen werden gevoed in een bloemkelck dat het grootſte is van alle deſſelfs meedeſoorten, in deeſe bloem-kelck werden, naa dat de bloem is vergaan, vier zaaden voortgebracht.

Auguſto & ſeptembri flores hic frutex ſingulis annis (è quibus floribus guttæ emanant inſtar ſachari dulces) producit & ſequenti menſe ſemina perficit.

Dit heeſter brenght jaarlycks bloemen voort in auguſtus en ſeptember, (uyt welke bloemen, druppelen nedervallen, die ſoo ſoet zyn, als ſuycker) en geeft de maand daar aan volgende rype zaaden.

Foliorum ſapor & odor aromaticus & ad roriſmarini odorem & ſaporem accedunt.

De ſmaack en reuck der bladen is ſpeceryachtig, en komt eenighſints over een met de reuck en ſmaack van de roſemaryn.

Juxta amniculos æſtate ſiccos magna copia hujus fruticis ad quatuor pedum altitudinem creſcit in Promontorio Bonæ Spei, & floret ſeptembri.

Dit heeſter waſt in overvloet aan de Caap de Goede-hoop tot de hooghte van viervoet aan revierkens, die des ſoomers droogh zyn, en bloeyt in ſeptember.

Folia hujus Fruticis medicamen Incolis Promontorii Bonæ Spei eſt vulnerarum, infuſio enim vulneribus recentibus applicatur, & interne in eundem finem propinatur.

De bladen van dit beeſter is by de Inwoonders van de Caap de Goede-hoop een wond-middel, want der ſelven aftreckſel werd op varſche wonde geleght, en werd tot dien ſelve eynde inwendigh in gegeeven.

Digitized by Google

SCABIOSA AFRIC: FRUTESC: FOL: RIGIDIS SPLENDENTIBUS ET SERRATIS FLORE ALBICANTI.

Fig. 93

Digitized by Google

C A P. XCIII.

SCABIOSA AFRICANA FRUTESCENS FOLIIS RIGIDIS SPENDENTIBUS ET SERRATIS, FLORE ALBICANTE.

EX ſeminum Africanorum congerie anno 1698 acceptâ & principio anni 1699 ſatâ unicam hujus generis plantam enatam vidi, cujus tamen dein ſemina eâdem anni æſtate ex Africa accepi plurima.

UYt een hoop africaanſche zaaden int jaar 1698 gekregen, en gezaayd int begin van't jaar 1699 heb ick deeſe eenige Plant van dit geſlacht ſien voortkoomen, waar van daar naa nochtans in de ſoomer van het ſelve jaar veel zaaden heb uyt Africa gekregen.

Radix hujus fruticis eſt craſſa, fuſca, lignoſa in alias minores divaricata.

De wortel van dit heeſter is dick, bruyn, houtachtigh, en in andere kleyne wortelen verdeelt.

Caulem habet bipedalem, rotundum, primo viridem, paucâ aut nullâ hirſutie præditum, qui dein lignoſus evadit: hinc folia adſtant ex adverſo bina, parvo aut nullo ferme ſuffulta pediculo, ſeſqui unciam longa, mediam lata, rigida, ſerrata, ſplendentia.

De ſteel heeft ſy twee voeten hoogh, rond, eerſt groen, met weynich ofte geen ruygachtigheyd verſien, dewelcke naderhand houtachtigh word; waar aan de bladen ſtaan twee aan twee over elkanderen (zynde onderſteunt door geen ofte kleyne voetjes), anderhalf duym langh, en een half breed, ſtyf, geſchaard, en blinkende.

Ramuli producuntur ex foliorum alis rotundi, & nonnihil hirſuti, qui terminantur in pediculos ſemipedales, rotundos, unicum ſuſtinens capitulum ex pluribus floſculis albicantibus compoſitum, quorum quiſque eſt tubuloſus & in quatuor profundas lacinias diviſus, qui præter ſtylum nutrivum ſtamina habet quatuor cum ſtylo albicantia: Horum ſingulos ſemina ſequuntur ſingula inſtar congenerum.

De tacken koomen voort uyt de oxelen van de bladen, zyn rond, en eenighſints ruygachtigh, welckers uytynden zyn ſteelen anderhalf voet langh, dragenden op haar top een bolleke, beſtaande uyt veel witte bloemen, zynde alle buysachtigh, ſeer diep in vieren geſneden, dewelcke buyten haaren bloem-ſtyl, vier, gelyck den bloem-ſtyl, witten bloem-draden hebben: Naa elk bloem volght een enkel ſaad, gelyck als deſelfs meedeſoorten hebben.

 Het

Floret totâ æſtate, ac ſemina perficit.

Het draaght de geheele ſoomer bloemen, en zaaden.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XCIV.

SCILLA AFRICANA FLORE VIRIDI PARVO, BULBO AMPLISSIMO

HERM: CAT:

Bulbus Scillæ vulgaris triplo major & ſubflavus eſt, ac tunicis pluribus invicem inveſtientibus conſtat.

Auguſto menſe caulis erigitur tripedalis & altior, rotundus, in cujus ſummitate floſculi ſpicatim apparent innumeri, ſucceſſive ſeſe aperientes, viridi albicantes monopetali, in ſex profundas lacinias diviſi, è quibus ſtamina præter ſtylum nutritivum prodeunt ſex apicibus luteis prædita; ſemina hactenus perfecit nulla.

Quum floret hæc Scilla, folia apparent nulla, bulbi autem, qui nullos producunt flores, ſeptem octove proferunt folia ſpithamum vel ſeſqui longa, duas uncias lata, viridia, mucronata.

Hujus Scillæ bulbus mecum communicavit, Hortoque medico donavit Vir Ampliſſimus Dominus Petrus Rans Valkenier Scabinus, & Societatis Indiæ orientalis Aſſeſſor.

De Bol is geelachtigh en driemaal ſoo groot als die van de Scilla vulgaris, *en beſtaat uyt veel deckſels, die elkanderen bedecken.*

In de maand auguſtus recht ſich een ronde ſteel op tot de hooghte van drie voeten, en hooger, op welckers top als aan een lange aar ontelbaare bloemen ſich opdoen, die den een naa den anderen open gaan, ſy zyn uyt den groene witachtigh, eenbladigh en in ſes diepe ſneden geſneden, uyt welckers middel behalve de bloem-ſtyl ſes bloem-draaden met geele hoofdekens verſien te voorſchyn koomen; zaaden heeft ſy tot noch toe geen voortgebracht.

Wanneer deeſe Scilla *bloem draaght, ſoo en werden geen bladen vernoomen, die bollen nochtans, die geen bloemen voortbrengen, geeven ſeven ofte acht bladen van ſich, die een ſpan ofte anderhalve langh, twee duymen breed, groen, en ſpits uytloopende zyn.*

De Bol van deeſe Scilla *heeft my meedegedeelt en aan den hof vereerd, den Edel: Achtbaare Heer Pieter Rans Valkenier Schepen, en Bewinthebber van de Ooſt-indiſche Compagnie.*

Digitized by Google

Sedum canarinum foliis omnium maximis.

Fig. 95.

Digitized by Google

C A P. XCV.

SEDUM CANARINUM FOLIIS OMNIUM MAXIMIS.

ELegans hoc Sedum radice gaudet fibroſâ, è quâ plurima in orbem poſita, & humi ſtrata producuntur folia, (de plantâ juniore hæc dicta ſunto, quum adultior caulem habet ſex uncias altum, rotundum, foliorum ſtigmata ſervantem diu) quæ ex anguſtiore baſi in mucronem latiſſimum exeunt, & ab utrâque parte & margine pilis minutiſſimis & albis ſunt prædita: foliorum ſuccus inſipidus.

DEeſe Fraeije Sedum *heeft een veſelwortel uyt welcke veel bladen voortkoomen die in de ronte ſtaan, en op het aardryck nederleggen, (dit moet van een jonge plant verſtaan werden, dewyl, wanneer ſy ouder is, een ſteel heeft, die ſes duym hoogh, en rond is, en de litteeckenen van de afgevalle bladen bewaard.) deeſe bladen zyn in het begin ſmalder dan deſſelfs eynde, het welcke ſeer breed is; aan beyde de zyde en kanten zyn ſy met ſeer kleyne witte haarkens verſien: deſſelfs ſap is ſonder ſmaack.*

Clar: Pluckenetius Sedum hoc phytographiæ tab: 314 vocat *Sedum majus canarinum acaulon, pilis ad oras foliorum hiſpidis argenteo lucidis fimbriatum* & ab Inſulanis, annotante eodem Plukenetio, vocatur *Corozone Celio.*

Den vermaarde Heer Plukenet geeft deeſe Sedum *in ſyn Phytographia op de* 314 *plaat de naam van* Sedum majus canarinum acaulon pilis ad oras foliorum hiſpidis argenteo lucidis fimbriatum, *en het werd, gelyck als den ſelve Heer Plukenet aanteekent, van de Inwoonders genaamt* Corozone Celio.

Eandem cum aloes ſpeciebus amat culturam, & ex avulsâ ſobole juniore, quæ nonnunquam ex ipſo caule oritur, propagari poteſt.

Deeſe Sedum *bemind deſelve cultuur als de ſoorten van* Aloe, *en kan door jonge planten, die by wylen uyt de ſteel uytſpruyten, voortgequeeckt werden.*

SOLANUM LIGNOSUM AFRICANUM SEMPERVIRENS LAURINIS FOLIIS. *Fig. 9*

Digitized by Google

C A P. XCVI.

SOLANUM LIGNOSUM AFRICANUM SEMPERVIRENS LAURINIS FOLIIS.

Radicem habet hic frutex albicantem, minoris digiti craſſitiem raro ſuperaotem, longe lateque per terram diſperſam, & niſi cohibeatur, innumeros emittit ſurculos, qui juniores duplici teguntur cortice, exteriore fuſco, interiore viridi, qui cum adoleverint in trium quatuorve pedum altitudinem excreſcunt, aliquot emittentes ramulos, ejuſdem cnm trunco coloris, quibus folia, pediculo unciali & craſſo ſuſtenta, adſtant craſſiuſcula, viridia, nervoſa, duas uncias longa, uoclam lata, & acuminata.

Dit heeſter heeft een witte wortel, die ſelde dicker is dan een pinck, ſeer verre door het aardryck heene ſpryt, en die, ten zy men deſelve bedwingh, veel jonge ſpruyten uyt ſchiet, deeſe ſpruyten als ſy jongh zyn, werden met twee baſten bedeckt, zynde de buytenſte bruyn, en de binnenſte groen, deeſe ſpruyten onder werdende waſſen op tot de hooghte van drie en vier voeten, en geeven eenige tacken van ſich, die deſelve verwe hebben als de ſtam, waar aan de bladen op een voetjen, dat dick, een duym breed en langh is, ſtaan, die dickachtigh, groen, ſenuwachtigh, twee duymen langh, een breed, en ſpits uytloopende zyn.

Io ramulorum ſummitate flores appareot e longo pediculo dependentes, monopetali, campanulati, in quinque profundas lacioias diviſi, & ex albo purpuraſcentes, e florum meditullio una cum ſtylo nutritivo rotundiore & albicante ſtamina apparent albicantia, rotuoda, tenuia, quæ in capitulum exeunt luteum, oblogum & ſtriatum.

Op de top der tacken doen ſich op de bloemen, die aan lange ſteelkens hangen, eenbladigh, klokswyſe, in vyf diepe ſneden verdeelt, en bleeck-purper van verwe zyn, uyt het midde van de bloemen koomen, behalve de witte en ronde bloem-ſtyl, bloem-draaden, die wit, rond, en dun zyn, en eyndigen in een hoofdeke, dat geel, langhachtigh en geveurd is.

Florem ſequitur bacca, rotunda, & viridis, baccæ Pſeudocapſici Dodonæi noo abſimilis, quæ intus plurimas continet acinias planas & albicantes.

Naa de bloem volght een beſie, die rond, groen, en niet ongelyck is aan de beſie van de Pſeudocapſicum van Dodonæus, *in deeſe beſie zyn veel witachtige en platte zaaden.*

Totâ floret æſtate, & autumno baccæ perficiuntur.

Het geeft bloemen de geheele ſoomer door, en de beſien werden in de herfſt ryp.

Locis arenoſis Promontorii Bonæ Spei

Het waſt aan de Caap de Goede-hoop

ad quatuor pedum altitudinem excreſcit, & floret ſeptembri.

op ſandige plaatſen tot de hoogbte van vier voeten, en draaght bloemen in ſeptember.

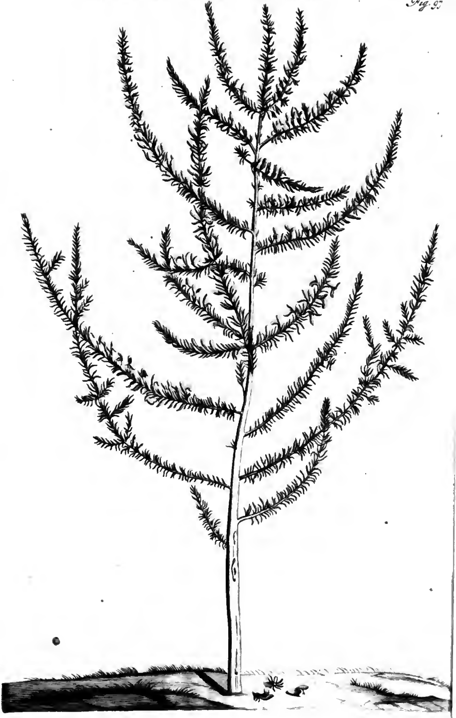
CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

Spartium africanum frutescens Ericæ folio.

Fig. 97

CAP. XCVII.

SPARTIUM AFRICANUM FRUTESCENS ERICÆ FOLIO.

P*Lantæ flore gaudentes papilionaceo foliis ſolitariis*, (*hoc eſt non ternis ex eodem pediculo ortis*) *caulibus ut plurimum lignoſis*, vario ab Auctoribus nomine proponuntur, & vel *Geniſta*, *Crotalaria*, *Spartium*, *Geniſta-ſpartium*, *Erinacea*, *Geſtella*, vel *Siliquaſtrum* audiunt, variante nomine pro vario Auctore, & quæ ferme omnes nonnunquam unius *Geniſtæ* nomine indigitantur; cum tamen notabilis aliqua haſce inter plantas occurrat nota, quâ facile diſtingui queant eas diſtinguendas, varioque nomine proponendas exiſtimo, eas optime diſtinxiſſe Cl: Tournefort nullus dubito: *Noſtra* itaque jam deſcribenda ex eo, quod ſiliquâ gaudeat ſemen unicum continente, ſpinis careat, nullaque folia habeat articulata, facile & a *Geniſtæ* & *Crotalariæ* ſpeciebus, quæ ſiliquis gaudent ſeminibus pluribus refertis; & a *Geniſta-ſpartio* & *Erinaceâ*, quæ ſpinis armantur; & a *Geniſtella*, quæ folia habet aticulata, & ſiliquas Geniſtarum ſimiles; a *Siliquaſtro* (quod & *Arbor Judæ* vocatur) floris petalo proboſcidem efficente gemino, & ſiliquis omnium hujus claſſis latiſſimis prædito, diſtingui poteſt, eamque, idcirca *Spartium* vocavi. De his plura videantur in Cl: Tournefort: inſt: rei herbariæ. Pag: 643. ad: 646.

Ex radice lignosâ caulis exſurgit duos treſve pedes altus, lignoſus, cinereus, & craſſitiem calami ſcriptorii raro ſuperans,

DE gewaſſen, die een capelswyſe bloem, alleen ſtaande bladen (dat is, die geen drie bladen hebben op een ſteelken) en gemeenelyck houtachtige ſtelen hebben, *deeſe werden van de Auteuren onder verſcheydene benaamingen voorgeſtelt*, *en werden of* Geniſta, Crotalaria, Spartium, Geniſta-Spartium, Erinacea, Geniſtlla, *ofte* Siliquaſtrum *genaamt*, *dewyl de naam met deſſelfs beſchreyvers veranderti*, *jaa deeſe alle werden oock bywylen met den eenen naam van* Geniſta *voorgeſtelt*, *de wylder nochtans een merckelyck onderſcheyd is tuſſen deeſe gewaſſen*, *waar door ſy konnen onderſcheyden werden*, *ſoomeene ick dat ſy oock moeten onderſcheyden, en met verſcheyde naamen voorgeſtelt werden*, *het welcke myns oordeels den Heer Tournefort ſeer wel gedan heeft: Deeſe plant dan*, *die nu beſchreven ſal werden*, *kan ſeer light*, *dewyl ſy een haauwe voortbrenght*, *die maar een zaad in ſich beſluyt*, *dewyl ſy geen doornen noch bladen met leeden heeft*, *van de* Geniſta *en* Crotalaria, *die haauwen voortbrengen met veel zaaden verſien*; *van de* Geniſta-ſpartium *en* Erinacea, *die met doornen verſien zyn*; *van de* Geniſtella, *die bladen met leeden*, *en haauwen als de Geniſta heeft*; *van de* Siliquaſtrum (*die oock* Arbor Judæ *genaamt werd*) *dewelcke twee bloem-bladen heeft*, *die te ſamen den ſnuyt uytmaaken*, *en haauwen heeft die de breedſte van deeſe geheele verdeelingh zyn*, *onderſcheyden werde*; *dierhalve heb ik deſelve* Sparrium *genaamt*, *ſiet hier breeder van de* Inſtitutiones rei herbariæ *van de Heer Tournefort van het 643 tot 646 blad toe.*

Uyt een houte wortel komt een ſteel, *die twee ofte drie voeten hoogh*, *houtachtigh*, *aſgraauw*, *en ſelde dicker dan een ſchryf-*

qui undique, ni abſcindantur, ramulos emittit, quod abſciſſorum ſtigmata ſatis demonſtrant, ramuli undique foliis ornantur exiguis, viridibus, piliſque minutiſſimis præditis nunc ſolitariis, nunc pluribus inſtar Laricis junctis.

Ramuli floſculis ornantur papilionaceis & albicantibus, flores ſequuntur ſiliculæ ſemen unicum reniforme continentes.

Seminibus & ramulis avulſis facile propagatur.

pen is, die over al, ſo ſy niet werden afgeſneeden, tacken van ſich geeft, het geen genoeghſaam de littekenen der afgeſnedene aan wyſt; de tacken werden overal met klyne groene en ruyge bladekens verciert, die of enckel en alleen, ofte veel by den anderen ſtaan als de bladen van de Larix.

Witte en Capelſwyſe bloemen vercieren de tacken, naa de bloemen volgen haauwkens, die een enckeld nierswyſe zaadken in ſich beſluyt.

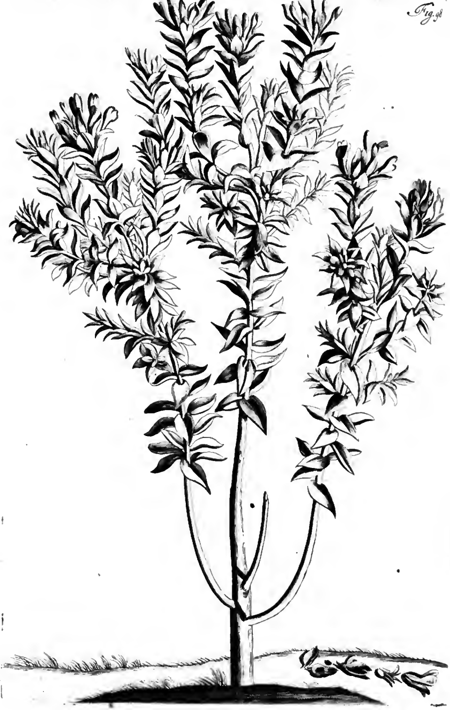
Door zaaden en afgeſcheurde tacken werd ſy ſeer licht voortgequeeckt.

C A P.

Digitized by Google

SPARTIUM AFRICANUM FRUTESCENS RUSCI FOLIO CAULEM AMPLECTENTE.

Fig. 98

Digitized by Google

C A P. XCVIII.

SPARTIUM AFRICANUM FRUTESCENS RUSCI FOLIO CAULEM AMPLECTENTE.

HUic noſtro *Spartio* non valde diſſimilem plantam Cl: Breynium capite XXVIII deſcripſiſſe nomine *Plantæ leguminoſæ æthiopicæ foliis ruſci* primo intuitu facile conjiciet Lector Benevolus; at ſi Breynii deſcriptio & jcon cum noſtrâ comparentur, ilico plantas eſſe diverſas, ſive quod ipſam foliorum magnitudinem, quæ in plantâ Breynii majora, trunci formam, qui in Breynii triangularis, ſive ſiliquas conſideremus, quæ in Breynii majores & compreſſæ Geniſtarum inſtar, & dubito procul ſemina plurima continent, attendenti apparebit.

Radix fibroſa & albicans, quæ caulem emittit pedalem, rotundum, cineraceum, in ramos aliquot diviſum, qui juniores rubent, tandem cum caule concolores.

Folia ramulos amplectuntur nullo habito ordine Ruſci æmula, in mucronem acutiſſimum exeuntia.

In ramulorum ſummitates flores apparent in perianthio quinquifido & acutiſſimo flores papilionacei lutei, quos ſilicula ſequitur in aculeum acutiſſimum exeuns, ſemen continens unicum reniforme.

DEn Goedgunſtige leeſer ſal met den eerſten opſlagh meenen, dat de vermaarde Heer Breynen in het XXVIII hooftdeel een plant heeft beſchreven met de naam van Planta leguminoſa æthiopica foliis ruſci, *die aan deeſe onſe* Spartium *niet ſeer ongelyck is; maar ſoo indien het afbeeldſel en beſchreyvingh van de Heer Breynen met de onſe werd vergeleeken, ſoo ſal het aanſtonds aan een naauwkeurigh onderſoecker, het zy men de groote der bladen, die in die van de Heer Breynen grooter, het zy men de gedaante van de ſtam, die in die van de Heer Breynen driekant, of dat men de haauwen gaadeſlaat, die in die van de Heer Breynen grooter, t'ſaamen gedrongen, gelyck als de meedeſorten van Geniſta, en die buyten allen twyffel veel zaaden in ſich beſluyten, blycken, dat het verſcheyde gewaſſen zyn.*

De wortel is veſelachtigh en wit, dewelke een ſtam voortbrenght, die een voet hoogh, rond, aſgraauw, en in eenige tacken verdeelt is, deeſe tacken zyn, jongh zynde, rootachtigh, en werden naaderhand van deſelve verwe als de ſtam is.

Sonder eenige ordere werden de tacken omhelſt, door bladen, die gelyck zyn aan de bladen van de Ruſcus, *en ſpits uytloopen.*

Op de top der tacken doen ſich op Capelswyſe bloemen, die geel zyn en in een bloem-koocker ſtaan, dat in vyven verdeelt en ſeer ſcherp is, naa de bloemen volght een haauw, die in een ſeer ſcharpe punt eyndight, en een enckeld nierswyſe zaad in ſich beſluyt.

Floret junio & julio, Septembri ſemina perficiuntur.

Het geeft bloemen in juny en july, en rypen zaaden in September.

C A P.

Digitized by Google

Digitized by Google

STACHYS CANARIENSIS FRUTESCENS, VERBASCI FOLIIS *Fig. 99.*

Digitized by Google

C A P. XCIX.

STACHYS CANARIENSIS, FRUTESCENS, VERBASCI FOLIIS *TOURNEFORTII.*

EX radicibus lignoſis caudex erigitur tripedalis & altior, lanuginoſus primo & quadrangularis, tandem fuſcus, rotundus & inæqualis, qui in ramulos divaricatur quadrangulares & lanuginoſos.

UIt houte wortelen komt een ſtam voort, die drie voeten hoogh en hooger werd, eerſt wolachtigh en vierkant, ten laatſten bruyn, rond, en ongelyck is, en verdeelt werd in tacken, die vierkant en wolachtigh zyn.

Folia ex adverſo bina, longis & lanuginoſis ſuffulta pediculis, ramulis adſtant longa, lata, nervoſa, & ſubtus tomento albicante prædita.

Twee bladen over den anderen, werdende onderſteunt door lange en wolachtige ſteelkens, ſtaan aan de tacken, ſy zyn langh, breed, ſenuwachtigh, en van onderen met een witte wolligheyd beſet.

Ramulorum ſummitates flores exornant verticillatim poſiti, albi, labiati & galeati, poſt quorum exanthеſin ſemina apparent in utriculo aperto quatuor, parva, nigricantia.

De toppen der tacken werden verciert door witte bloemen, die als de ſpeecken in de raaden ront om de ſteel geplaaſt ſtaan, en die gehelmt en gelipt zyn, naa dat deeſe bloemen vergaan zyn, ſoo doen ſich op vier kleyne ſwarte zaaden, die in een open zaad-huysken geplaaſt zyn.

Floret totâ æſtate, & circa autumni initium ſemina perficiuntur.

Het draaght de geheele ſoomer door bloemen, en geeft omtrent het begin van de herfſt rype zaaden.

Si folia fricentur, tetrum & gravem ſpirant odorem.

Wanneer de bladen gevreeven werden, geeven ſy een ſwaare en onaangenaame reuk van ſich.

Arvida ſalva Canarienſes hunc fruticem; *Salviam Sylveſtrem, ampliſſimis verbaſci foliis, graveolentem, flore albo parvo canarienſem* Pluckenetius in almag: botanic: pag: 329. & *Stachydem ampliſſimis verbaſci foliis, floribus albis, par-*

De Inwoonders van Canarien geeven dit heeſter de naam van Arvida Salva: *en Plukenet in ſyn* Almag: botan: *op het 329 blad de naam van* Salvia ſylveſtris, ampliſſimis verbaſci foliis, graveolens, flore albo, parvo canarienſis. *En op het*

Ggggg. 356

vis , non galeatis , ſpicâ betonicæ ex Inſulâ Canarinâ Idem Pag: 356 vocat.

356 *blad* ſtachys ampliſſimis verbaſci foliis , floribus albis , parvis non galeatis , ſpica betonicæ ex Inſulâ Canarinâ.

CAP.

TANACETUM AFRIC FRUTICANS MULTIFLORUM FOLIIS TANACETI DECUPLO MINORIBUS

Fig. 100.

Digitized by Google

C A P. C.

TANACETUM AFRICANUM FRUTICANS MULTIFLORUM FOLIIS TANACETI VULGARIS DECUPLO MINORIBUS.

PLantam hanc venuſtiſſimam, ex mixturâ ingenti variorum Africanorum ſeminum ſub fine anni 1698 acceptâ, enatam florentem & ſemina matura perficientem primo vidimus anno 1699.

IN het jaar 1699 *hebben wy dit gewas, het aldereerſt geſien, het geen uyt een groote menighte van verſcheyde Africaanſche zaaden, die in het laaſt van het jaar* 1698 *ontſangen waaren, is voortgekoomen, en in het ſelve jaar bloemen en zaaden heeft voortgebracht.*

Radicem habet hoc tanacetum albicantem, lignoſam, ex quâ caulis exſurgit ſeſquipedalis, rotundus, primo viridis dein fuſcus, & lignoſus, qui ab ipſâ radice ad ſummitatem uſque in varios divaricatur Ramulos, hi juniores virides, tandem fuſci & lignoſi evadunt.

Deeſe Tanacetum *heeft een witte houtachtige wortel, waar uyt een ronde ſteel opſchiet tot de hooghte van anderhalve voet, die eerſt groen, naderhand bruyn en houtachtigh is, en van onderen tot boven in verſcheyde tacken verdeelt werd, deeſe tacken, wanneer ſy jongh zyn, ſoo zyn ſy groen, en werden naderhand bruyn en houtachtigh.*

Folia, quæ cauli, & Ramulis adſtant, multiplici dividuntur inciſurâ, & minora ſunt omnibus partibus Tanaceti vulgaris foliis, ſapor & odor foliorum vehemens, amarus & cum Tanaceto vulgari convenit.

De bladen, die aan de ſteel en tacken ſtaan, zyn ſeer veel ingeſneden, en in allen deelen kleynder dan de bladen van den Tanacetum vulgare; *de ſmaack en reuck der bladen is ſterck, bitter en overeenkoomende met de* Tancetum vulgare.

Caulium ſummitatem exornant flores Diſcoidei nudi velut in Umbellam digeſti, floribus luteis exiguis admodum, ut nudo oculo earum partes vix videri queant, creberrimis & denſe ſtipatis conſtat, quorum ſingulos ſemen ſequitur unicum parvum,

De toppen der tacken werden door naakte, en bundelwys by den andere gevoegde bloemen vercierd, ſy ſtaan op haar ſteelkens in de ronte geſchickt, als de kroonkens kruyden, en beſtaan uyt veel en dicht by den anderen gevoeghde geele bloemen, die ſoo kleyn zyn, dat naauwelyck der ſelven deelen konnen met een naakt oogh beſchouwt werden, naa elck bloemken volght een enckeld kleyn zaad.

Certum florendi tempus non habet hoc Tanacetum, quum & hyeme & æſtate floreat.

Dit heeſterke en houd geen vaſte tyd op welcke het bloem geeft, dewyl het des ſoomers en winters bloem draaght.

CAP.

Digitized by Google

Digitized by Google

TANACETUM AFRIC: ARBORESCENS FOLIIS LAVENDULÆ MULTIFIDO FOLIO.

Fig. 101.

Digitized by Google

CAP. CI.

TANACETUM AFRICANUM ARBORENSCENS FOLIIS LAVENDULÆ MULTIFIDO FOLIO.

EX radice lignoſâ caudex erigitur ſex ſeptemve pedes altus, rotundus, cortice fuſco tectus.

Caudex in varios dividitur ramulos, ejuſdem cum caule coloris, (horum ſummitates ſi excipiantur, quæ lanuginoſæ) quos folia ambiunt longa, viridia, in multas & profundas lacinias diviſa, inſtar foliorum Lavendulæ multifido folio Cluſii.

In Ramulorum ſummitate ex longioribus pediculis flores apparent diſcoidei non radiati, ſed lutei.

Foliorum ordor & ſapor odori & ſapori foliorum Tanaceti vulgaris reſpondent.

Menſibus junio & julio flores, autumno ſemina non nunquam perficiuntur.

UYt een houtachtige wortel werd een ſtam voortgebracht, die ſes en ſeven voeten hoogh, rond, en met een bruyne baſt bedeckt is.

De ſtam werd in verſcheydene tacken verdeelt, die van deſelve verwe zyn, als de ſtam, (indien men uytſondert der ſelven toppen, die wolachtigh zyn) deeſe tacken ombelſen bladen, die langh, groen, in veel en verſcheyde ſneden verdeelt zyn, gelyck als de bladen van den Lavendula multifido folio *van Cluſius.*

Op de toppen der tacken doen ſich, onderſteund zynde door lange ſteelen, bloemen op, die uyt verſcheyde bundelwys by den andere gevoeghde, ſonder rond omloopende bloem-bladen, beſtaan, en geel zyn.

De reuck en ſmaak der bladen komt over een met de reuck en ſmaak der bladen van den Tanacetum vulgare.

De bloemen koomen voort in de maanden juny en july, de zaaden werden by wylen ryp in de herfſt.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tetragonocarpos afric: radice magna, crassa et carnosa.

Fig. 102

Digitized by Google

C A P. CII.

TETRAGONOCARPOS AFRICANA RADICE MAGNA, CRASSA, ET CARNOSA.

Radice gaudet perenni ſubflavâ, craſſâ, Spithamum longâ, & ſapore dulci prædita.

Dit gewas heeft een wortel, die des winters niet vergaat, geelachtigh, dick, een ſpan langh, en ſoet van ſmaak is.

Ex ipsâ radice cauliculi aliquot proveniunt humi fuſi, his folia nullo ſervato ordine adſtant craſſa, ſucculenta, ex anguſto principio in mucronem latum exeuntia, per margines æqualia, & ſapore ſubacido inſtar foliorum Portulacæ ſativæ prædita.

Uyt de wortel koomen eenigen ſteelkens voort, die langhs het aardryck nederleggen, waar aan ſonder eenige ordere dicke en ſapachtige bladen ſtaan, die voor aan de ſteel ſmal, aan het eynde breed, en aan de zyden effen en gelyck zyn, der ſelve ſmaack is eenighſints ſuur gelyck als de bladen van de Portulaca ſativa.

In cauliculorum ſummitatibus flores apparent longis ſuſtenti pediculis, pentapetali, (rariſſime tetrapetali) lutei, qui ſtilum habent nutritivum, & viridem, cui multa circumſtant ſtamina lutea.

Op de top der tacken doen ſich bloemen op, die op lange ſteelkens ſtaan, vyf bladig (ſelden vierbladigh) en geel zyn, deeſe bloemen hebben een groene bloemſtyl, om welcke rondom veel geele bloem-draaden ſtaan.

Singulis floribus fructus ſuccedit quadrangularis, ſeu fructus durus, unicum intus nucleum ſeu ſemen continens, huic fructui quatur eminentiæ inſtar alarum adſtant.

Naa ider bloem volght een vierkantige vrught, ofte anders e.n harde vrught, die een pit ofte zaad in ſich beſluyt, waar aan vier uytſteeckſel als vleugelen ſtaan.

Menſibus floret æſtivis, ſemina nonnunquam, ſed rariſſime in in hiſce regionibus, autumno perficiuntur.

Het draaght bloemen in de ſoomer maanden, en geeft bywylen, maar ſelden in deeſe geweſten, rype zaaden in den herfſt.

Digitized by Google

TETRAGONOCARPOS AFRIC: FRUTICANS FOLIIS LONGIS ET ANGUSTIS.

Fig. 103.

Digitized by Google

CAP. CIII.

TETRAGONOCARPOS AFRICANA FRUTICANS FOLIIS LONGIS ET ANGUSTIS.

Ex radicibus fibroſis & albicantibus caulis erigitur pedalis, cortice exteriore fuſco, interiore viridi amictus.

Uyt witte en veſelachtige wortelen komt een ſteel voort, die de hooghte heeft van een voet, en van buyten met een graauwe, en van binnen met een groene ſchorſſe bedeckt is.

Caulis in varios divaricatur ramulos rotundos, primo virides, dein fuſcos, his folia adſtant, longa, anguſta, viridia & ſucculenta.

De ſteel werd in verſcheyde tacken verdeelt, die rond, eerſt groen, naaderhand bruyn zyn, waar aan dat bladen ſtaan, die langh, ſmal, groen en ſapachtigh zyn.

Ramulorum ſummitates ornant flores parvis ſuſtenti pediculis, lutei, pentapetali & tetrapetali, inſtar præcedentis, ſed duplo minores.

De bloemen, die de top der tacken vercieren, ſtaan op kleyne ſteelkens, zyn geel, vyfbladigh, en ook vierbladigh, en gelyck als de bloemen van de voorgaande, maar de helft kleynder.

Flores ſequuntur fructus quadrangulares & alati, ut in præcedente.

Naa de bloemen volgen vierkante en gevleugelde vruchten, als in de voorgaande.

Floret etiam menſibus æſtivis, & rariſſime autumno ſemina perficit.

Het draaght ook bloemen in de ſoomermaanden, en geeft rype zaaden in de herfſt, maar ſelden.

Ex avulſo ramulo facile propagari poteſt, & inter Africanas plantas frigoris eſt patientiſſima.

Het kan ſeer gemackelyck door afgeſcheurde tacken voortgequeeckt werden, en het kan onder alle de Africaanſche gewaſſen de meeſte koude verdraagen.

Tetragonocarpos has plantas vocavi, quia nulli cognito generi adjungi queunt,

Tetragonocarpos *heb ick deeſe gewaſſen genaamt, om dat ſy by geen bekent gewas*

 kon nen

nomen a quatuor alis ſeu fructus latera deſumptum.

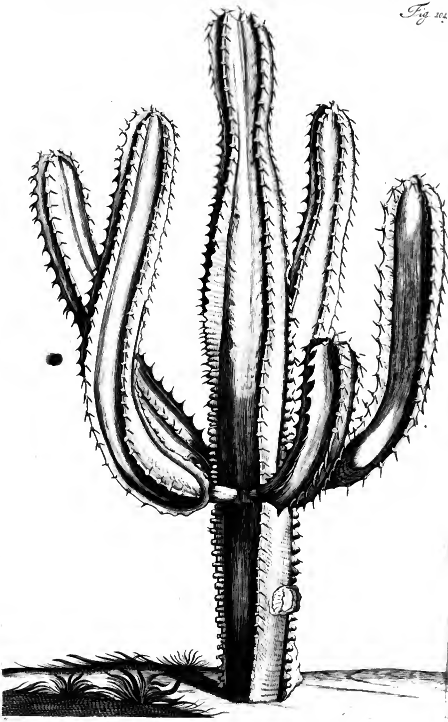
konnen gevoeght werden, zynde der ſelven naam ontleent van de vier vleugelen ofte zyde der vrught.

CAP.

Digitized by Google

TITHYMALUS AIZOIDES FRUTICOSUS CANARIENSIS QUADRANGULARIS ETC.

Fig. 202

C A P. CIV.

TITHYMALUS AIZOIDES FRUTICOSUS CANARIENSIS APHYLLUS QUADRANGULARIS ET QINQUEANGULARIS, SPINIS GEMINIS ADUNCIS ATRONITENTIBUS ARMATUS.

EX radicibus multis planta exſurgit tripedalis & altior in varios divaricatus ramulos, planta integra quadrangularis, & ramulos habet nonnullos quinqueangulares, quæ etiam in plura nonnunquam, ſed rariſſime, dividuntur latera: planta junior viridis eſt, adultior, præſertim ejus truncus, lignoſa evadit, & colorem ex albo ſuſcum acquirit, ejus latera crebris elevantur tuberculis, quæ binis & aduncis armantur ſpinis per veruſtatem perituris, ut in jcone videre eſt.

Folia habet nulla, ſed quacumque parte vulneratur ſuccum fundit lacteum & acerrimum.

Hactenus in Horto medico nec flores, nec ſemina produxit: capſulam habere ſeminalem tribus loculis diſtinctam totidem ſemina continentem ex Phytographiæ Pluckenetianæ tabulâ 320 patet, atque hac aliorumque accidentium ratione *Tithymalorum* familiæ Inſerendam nullus dubito. In Pluckenetii jcone ſpinæ hujus plantæ non aduncæ, ſed rectæ depinguntur, quales etiam aliquando, ſed rariſſime, in noſtrâ plantâ apparent, diverſa ſit, an eadem, illæ anſam aliquam dubitandi excitant; atque hinc ſuam Cl: Pluckenetius vocat *Tithymalum aizoidem Lactifluum, ſeu Euphorbiam Canarienſem, quadrilateram & quinquelateram, cerei effigie, ad angulos crebri intervalla ſpinis rectis atronitentibus, Gazellæ cornua referentibus*: & hanc deſcriptam Cl: Kiggelarius in catalogo inſtructiſſimi Horti Beaumontiani vocat *Tithymalum quadrangularem ſpinoſum, ſeu ſpinis geminis aduncis ex eadem ſede ortis armatum, ſucco lacteo acerrimo turgidum.*

Frigoris impatientiſſima eſt hæc planta, eandemque cum Scadidacalli & Euphorbio Dodonæi amat culturam, eodemque modo propagatur.

Cum planta hæc ſuccum fundat lacteum, acerrimum ſucco *Scadidacalli & Euphorbii Dodonæi* ſimillimum, atque adeo non immerito inter *plantas Euphorbium fundentes* haberi poſſit, lubet brevi inquirere quænam *Antiquorum Euphorbium* fundens planta, de quâ nihil certi ante editionem partis ſecundæ Horti Malabarici vel affirmari, vel negari potuit, cum Dioſcorides ſimplicium medicamentorum, eorumque facultatum inter Veteres graviſſimus Auctor *Arborem* dicat, & Plinius *Acanthinis foliis ſpectari* ait: Dodonæus effigiem deſcriptionemque *plantæ Euphorbium fundentis* exhibuit, quæ & hujus Horti parte primâ deſcribi-

UYt veel wortelen komt een gewas voort, dat drie voeten hoogh en hooger is, en in verſcheyde tacken verdeelt is, het geheel gewas is vierhoeckigh, en heeſt eenige tacken, die vyfhoeckigh zyn, en oock bywylen, maar ſelden, in meer hoecken verdeelt werden: dit gewas jongh zynde is groen, out geworden zynde, ſoo werd het, voornamelyck deſſelfs ſtam, houtachtigh, en kryght een licht bruyne verwe, deſſelfs zyden werden op veel plaatſen door verheventheden opgeſet, en deeſe verheventheeden door twee haackachtige doorns gewaapent, die, wanneer de plant ouder werd, vergaan, als in het afbeeldſel te ſien is.

Dit gewas heeſt geen bladen: maar het geeſt op alle plaatſen, daar het gequeſt werd een melckachtigh en ſeer ſcharpe ſap van ſich.

Tot noch toe heeſt dit gewas geen bloemen ofte zaaden in de Medicyn-hof voortgebracht: dat het een zaadhuys heeſt, het welcke in drie holligheden is verdeelt, en een gelyck getal zaaden in ſich beſluyt, blyckt uyt de 320 plaas der Phytographia van de Heer Pluckenet, derhalve en twyffele ick niet of het kan om die reeden en andere omſtandigheeden by de ſoorten van Tithymalus gevoeght werden. In het afbeeldſel van de Heer Plukenet, en zyn de doorns niet haackachtig, maar werden recht uytſteekende afgebeeld, hoedanigen ſy oock bywylen in onſe plant gevonden worden, maar ſeer ſelden; dierhalve ſoo geeven deeſe doorns eenige reeden om te twyffelen of het deſelve met deeſe beſchrevene is ofte niet, en hier om ſoo geeſt d'Heer Plukenet ſyn gewas de naam van Tithymalus aizoides lactifluus, ſeu Enphorbia canarienſis, quadrilatera & quinque latera cerei effigie, ad angulos per crebra intervalla ſpinis rectis atronitentibus, Gazellæ cornua referentibus. *En den Heer Kiggelaar geeſt in ſyn regiſter van den Kruyd-rycken hof van den Edelen Heer Simon van Beaumont dit gewas de naam van* Tithymalus quadrangularis ſpinoſus, ſeu ſpinis geminis aduncis ex eadem ſede ortis armatus, ſucco lacteo acerrimo turgidus

Dit gewas kan geen de minſte koude verdraagen, en bemint deſelve cultuur als den Scadidacalli *en* Euphorbium Dodonæi, *en werd op deſelve manier voortgequeeckt.*

Dewyl dit gewas een melckachtigh en ſeer ſcherp zap van ſich geeſt, dat niet ſeer angelyck is aan het ſap van de Scadidacalli *en* Enphorbium van Dodonæus, *en dat het dierhalve niet te onrecht kan gereekent werden onder die gewaſſen, die* Euphorbium *van ſich geeven, ſoo luſt het my te onderſoecken, welcke zy het gewas, dat den oprechte* Euphorbium der Ouden *van ſigh geeſt, waar van niets ſeekers heeſt konnen voor dat het tweede deel van de Hortus Malabaricus in het licht quam, geſeght werden, dewyl Dioſcorides, die onder de Ouden is een van de alderbeſte beſchreyvers der medicamenten, en harer kraghten, deſelve ſeght een* Boom *te zyn, en Plinius getuyght,*

dat

tut, quam *verum Veterum Euphorbium* in eâdem parte Ci: Commentatores exiſtimant, tum quia *& Veteres & Recentiores omnes unanimiter teſtantur Euphorbium in Africâ gigni*, tum quia etiam *hodierno die ex Africâ in Europam tranſvehitur*; vera hæc ſunt, fateor, in Africâ gignitur, ex Africâ in Europam transvehitur, ſed planta Dodonæi non eſt *Arbor*, nec *in Arboris excreſcit altitudinem*, etiamſi vel maxima adhibeatur cultura; *foliis* non *ſpectatur Acanthinis*, unde colligere licet non eſſe plantam fundentem *Veterum Euphorbium*: *Scadidacalli* Hort: Mal: *ſua ſponte in arborem excreſcit*, & ramuli ejus recentes (hoc eſt priuſquam ſunt trigoni) non inepte eum parvâ portione *foliorum Acanthi* comparari poſſunt, adde denique fruſtra *Scadidacalli* Patruo inter *Euphorbium* ex Barbariâ allata eſſe, quod argumentum eſt pro *Scadidacalli* omni exceptione majus; ſed *aliam plantæ ſucculentiores, ubi areſcunt, induunt formam*, denique *Euphorbium Dodonai & formâ & angulorum numero ſapiſſime variat*; & hoc fateor, *aliam ubi areſcunt induunt formam*, ſed ſpinæ angulos armantes formam & angulorum numeros ſatis ſuperque indicabunt, fateor & hoc *Euphorbium Dodonai nonnunquam & formâ & angulorum numero variare*, ſed tamen triangulate aut quadrangulare evadit nunquam; ſed planta parte primâ Horti medici deſcripta *cum Gummi ſeu Euphorbii fruſtulis adhærentibus Cl: Commentatoribus tranſmiſſa eſt*: quid unde? quod equidem & ex illa planta *Euphorbium* colligi poteſt, ſed tamen non liquet ex eo, Plantam eſſe fundentem *Veterum Euphorbium*, itaque nullus dubito, quin ex hac deſcriptâ etiam *Euphorbium* colligi poſſit: ſed *Euphorbii patria eſt Africa, & Malabarenſibus*, ubi & hoc *Scadidacalli* creſcit, *modus Gummi iſtud colligendi incognitus eſt, ſed Medicis illic ejus ſuccus lacteus tantum in uſu eſt*, ideone, quia *Malabarenſibus incognitus eſt colligendi Euphorbii modus*, quia *omne Euphorbium*, quo hodie utuntur medici, *patriam habet Africam*, quia & *Veteres teſtentur in Africâ gigni*, ideone, inquam, ſequitur *Scadidacalli* non fundere *Euphorbium Veterum?* minime, conſtat enim Regiones calidiores longe diſſitas eaſdem vovere plantas, hinc in Aſiâ tanta plantarum quantitas exiſtit, quæ etiam in Americâ reperiuntur: ita & Cluſius inquit radices Hellebori nigri legitimi Viennenſibus Pharmacopæis incognitas fuiſſe, etiamſi infra ſeptimum ab urbe miliare naſceretur, ſeque primum ipſis hujus radicis cognitionem dediſſe, ita & Malabarenſes, ſi *Euphorbium* colligendi modus oſtenderetur, *Euphorbium* poſſent colligere, quemadmodum Pharmacopæi Viennenſes poſtmodum legitimi Hellebori radicibus uſi ſunt.

dat deſelve met bladen als den Acanthus *werd geſien*: *Dodonaus heeft een afbeeldſel en beſchreyvingh van een plant gegeven*, die Euphorbium uyt ſich geeft, *en die oock in het eerſte gedeelte van deeſe hof werd beſchreven, welcken plant de Heere Aanteeckenaars over het eerſte deel oordeelen te zyn den* oprechten Euphorbium der Ouden, *om dat* alle de Autheuren, ſoo wel de Ouden als Jonge getuygen eenparighlyck, dat den Euphorbium in Africa groeid, *en om dat* deſelve hedendaaghs, uyt Africa in Europa werd gevoert: *dit zyn waarheeden, beken ick, ſy groeit in Africa, en werd uyt Africa in Europa overgevoerd, maar de plant van Dodonaus beſchreeven is geen* Boom, *noch het en* waſt niet tot de hooghte van een Boom, *niet tegenſtaande men alle vlyt aanwend*; *ſy werd niet geſien met* bladen als den Acanthus, *waar uyt te beſluyten is, dat het niet is het gewas dat der Ouden* Euphorbium *van ſich geeſt*: *Den* Scadidacalli *in de Hortus Malabaricus beſchreeven*, waſt van ſelve op tot een Boom, *en deſſelfs jonge tacken (dat is eer ſy driekantigh zyn) konnen niet qualyck met een kleyn gedeelte van de* bladen van de Acanthus *vergeleecken werden, voeght hier by, dat eenige ſtucken van den* Scadidacalli *uyt Barbareyen onder den* Euphorbium *aan myn Oom geſonden zyn, het geen een bewys voor den* Scadidacalli *buyten alle tegenſpraak is*; *maar de* ſaprycke gewaſſen, gedrooght zynde, krygen een geheel andere gedaante, *daar en booven* ſoo verſcheelt bywylen den Euphorbium van Dodonæus in haar gedaante en getal van hoecken, *dit beken ik oock*, dat ſy gedrooght zynde een andere gedaante krygen, *maar de doorns, die haar hoecken wapenen, geeven genoeghſaam deſſelfs gedaante en getal van hoecken te kennen, ick beken oock dat den* Euphorbium van Dodonæus bywylen in haat gedaante en getal van hoecken verſcheelt, *maar nochtans en werd ſy nimmer drie of te vierkantigh, maar het gewas in het eerſte deel van deeſen hof beſchreeven, is* aan deſelve Heeren Aanteekenaars over 't ſelve deel met ſtukjes van de gomme daar aan vaſt ſittende, over geſonden: *wat volght hier uyt? dat oock uyt dat gewas* Euphorbium *kan werden verſamelt, maar daar en volgt nochtans niet uyt, dat het is 't gewas, dat den* Euphorbium der Ouden *van ſig geeft, ik twyffel niet of oock uyt dit gewas, dat nu beſchreven is, ſoude oock* Euphorbium *konnen verſaamelt werden*: *maar* Africa is het vaderland van Euphorbium, en de manier van deeſe Gom te verſamelen is aan de Malabaren onbekent, *alwaar de Scadidacalli waſt*, en de Medicyn-meeſters hebben deſſelfs witte ſap alleen in het gebruyck, *volgt daarom, om dat* de Malabaren het verſaamelen van den Euphorbium onbekent is, *om dat* al de Euphorbium, *die teegenwoordig de Medicyn-meeſters gebruycken*, Africa tot haar vaderland heeft, *om dat* de Oude getuygen dat het in Africa groeit, *volght daarom, ſeghick, dat den* Scadidacalli *niet van ſich geeft den* Euphorbium der Ouden? *geenſints, want het blyckt klaar dat warme landen, die ſeer verre van den anderen zyn gelegen, deſelve gewaſſen voortbrengen, daarom zyn in Aſia ſoo veel gewaſſen, die oock in America werden gevonden: ſoo ſeght oock Cluſius dat de wortelen van de oprechte* helleborus niger *by de Apothecars van Weenen onbekent waren, alhoewel ſy geen ſeevenmylen buyten de ſtad waſten, en dat hy oock aan deſelve daar van de eerſte kenniſſe heeft gegeven, ſoo ſoude oock de Malabaren, indien haar de manier van den* Euporbium *te verſaamelen geweeſe wierd, deſelve konnen verſaamelen, gelyck als naaderhand de Apothecars van Weenen gebruyckt hebben de wortelen van de oprechte* helleborus.

C A P.

TITHYMALUS CANARIENSIS FRUTESCENS LINARIÆ FOLIO.

Fig. 105.

Digitized by Google

CAP. CV.

TITHYMALUS CANARIENSIS FRUTESCENS LINARIÆ FOLIO.

ANno nonageſimo ultra milleſimum ſexcentiſimum nono hanc Tithymali canarienſem ſpeciem novam Horto medico donavit Vir Nobiliſſimus Dominus Franciſcus de Vroede in hac Republicâ Prætor & Senator, & Horti medici Cutor.

IN het jaar ſeſtien hondert negen en negentigh heeft den Edele Achtbaare Heer d'Heer Mr: Francois de Vroede Hooftofficier en Raad deeſer Stad, en Commiſſaris van de Medscyn-hof, aan deſelve deeſe nieuwe Canariſche meedeſoort van Tithymalus *meede gedeelt en vereerd.*

Parvas & paucas agit hic Tithymalus radices, e quibus caulis erigitur tres uncias altus & fuſcus, qui in varios divaricatur ramulos, his adſtant plurima longa, anguſta & viridia folia.

Deeſe Tithymalus *heeft wynigh en kleyne wortelen, waar uyt een ſteel voortkomt, die drie duymen hoogh en bruyn is, en die verdeelt werd in verſcheydene tacken, waar aan dat lange ſmalle en groene bladen ſtaan.*

Hactenus nec flores nec ſemina in Horto medico produxit, Tithymalum tamen eſſe ſuccus lacteus ex quâcumqne vulneratâ parte effluens ſatis ſuperque indicat.

Tot noch toe heeft het geen bloemen noch zaaden voortgebracht, dat het echter een Tithymalus *is geeft genoeghſaam deſſelfs melckachtigh zap, dat overal, waar dat het gequeſt word, uytvloeyd, te kennen.*

Cl: Pluckenetius Phytographiæ Tabul: 319 hunc Tithymalum proponere videtur nomine Tithymali Dendroidis linariæ folis ex Inſulâ Canariâ.

Den vermaarde Heer Pluckenet ſcheynt deeſe Tithymalus *op de 319 plaat van ſyn* Phytographia *voorteſtellen met de naam van Tithymalus Dendroides linariæ foliis ex Inſulâ Canariâ.*

Perpetuâ viriditate viget hic Tithymalus, & eandem cum Scadida-calli, Elacalli, & Tiru-calli Parte primâ deſcriptis amant.

Deeſe twee Tithymalus *zyn altyd groen, en beminnen deſelve cultuur als den Scadidacalli, Elacalli, en Tirucalli, die in het eerſte deel beſchreeven zyn.*

Digitized by Google

Trifolium africanum fruticans flore purpurascente.

Fig. 106.

Digitized by Google

C A P. CVI.

TRIFOLIUM AFRICANUM FRUTICANS FLORE PURPURASCENTE.

De plantis trifoliatis flore gandentibus papilionaceo actum eſt capite LXXXII earumque demonſtrata eſt differentia, & genus illud, quod Botanicis *Trifolium* dicitur, *poſt ſingulos flores capſulam ſeu ſiliculam gerit in ipſo calyce reconditam*, *unicum duntaxat continentem ſemen.* Hæ tres plantæ cum hac notâ notentur, eas *Trifolia* Vocavi.

In het LXXXII hooftdeel is van de gewaſſen gehandelt, die drie bladen hebben, en een capelswyſe bloem voortbrengen, en deſſelfs onderſcheyd is aldaar aangeweeſen, en dat geſlacht, dat van de Kruyd-kenders Trifolium *genaamt werd*, brenght naa ider bloem een zaad-huysken ofte haauwken, dat in de bloem-kelk geheel verborgen is, en een enckel zaad, in ſich beſluyt. *Dewyl deeſe drie gewaſſen dit kenteeken hebben, ſoo heb ick deſelve de naam van* Trifolium *gegeven.*

Hæc planta e ſemine *Lagopogi fruteſcentis* nomine miſſo enata eſt anno 1697 & eodem anno flores & ſemina produxit matura.

Dit gewas is in het jaar 1697 uyt zaaden voortgekoomen, die met de naam van Lagopus fruteſcens *geſonden zyn, en heeft het ſelve jaar bloemen en rype zaaden voortgebracht.*

Radicem habet fibroſam, caulem nunc unicum nunc geminum. bipedalem, lignoſum, rotundum & fuſcum, qui in varios divaricatur ramulos ejuſdem cum caule coloris, his folia adſtant in eodem pediculo terna, oblonga, nonnihil hirſuta, ramulorum ſummitates ornant in perianthio quinquifido flores papilionacei purpuraſcentes, & in capitulum congeſti, quibus evanidis ſilicula apparet unicum duntaxat ſemen reniforme continens.

Het heeft een veſelwortel, heeft een ofte twee ſteelen, die twee voeten hoogh, houtachtigh, rond en bruyn zyn, ſy werden in verſcheyde tacken verſpryt, die van de ſelve verwe zyn, waar aan dat bladen drie aan drie op een ſteelke ſtaan, die langhachtigh en eenighſints ruygh zyn, de toppen der tacken werden verciert door capelswyſe bloemen, die purper, en als een hoofdeke te ſaamen gevoeght zyn, en in een bloem-kelck ſtaan, die in vyve verdeelt is, naa dat de bloemen vergaan zyn volght een haauwke, dat een eenigh zaad van gedaante als een nier in ſich beſluyt.

Floret menſibus junio & julio, & ſeptembri ſemina perficit.

Het geeft bloemen in de maanden juny en july, en geeft rype zaaden in ſeptember.

CAP.

Digitized by Google

Trifolium africanum fruticans folio augustiore flore rubicante.

Fig. 107.

CAP. CVII.

TRIFOLIUM AFRICANUM FRUTICANS FOLIO ANGUSTIORE FLORE RUBICANTE.

E ſeminibus *Fruticis* duntaxat nomine ex Africâ miſſis hoc *Trifolium fruticans* enatum eſt anno 1698.

Radix lignoſa & tenuis, caulis pedalis, rotundus, & in varios divaricatus ramulos, qui juniores lanuginoſi, adultiores cum caule fuſci evadunt, his folia terna in eodem pediculo adſtant anguſta & viridia.

Circa ramulorum ſummitate e foliorum alis floſculi oriuntur, parvis ſuſtenti pediculis, papilionacei, rubentes, qnorum perianthium in quinque ſtellatas cuſpides terminatur, florem ſequitur ſilicula in eodem perianthio occluſa, ſemen unicum reniforme & fuſcum continens.

Perpetuâ gaudet viriditate; floret julio & auguſto, ſemina ſeptembri perficit.

D*Eeſe* Trifolium fruticans *is in het jaar* 1698 *voortgekoomen uyt zaaden, die alleen op de naam van* Frutex *waaren toegeſonden.*

De wortel is houtachtigh en dun, de ſteel is een voet hoogh, rond en in verſcheyde tacken verdeelt, die jongh zynde wolachtigh zyn, en ouder zynde oock te gelyck met de ſteel bruyn werden, waar aan de bladen drie aan drie op een ſteelken ſtaan, ſmal en groen zyn.

Omtrent de toppen der tacken koomen uyt de oxelen der bladen de bloemen te voorſcheyn, ſy werden door kleyne ſteelkens onderſteund, zyn Capelswyſe en roodachtigh, der ſelve bloem-koocker eyndight in vyf ſcharpe punten, naa de bloem volght een haauwke, dat in die ſelve bloem-koocker verborgen leght, en een enckelt nierswyſe zaad in ſich beſluyt.

Dit heeſter is altyd groen; geeft bloemen in july en auguſtus, rype zaaden in ſeptember.

Digitized by Google

TRIFOLIUM AFRICANUM FRUTICANS FOLIIS INCANIS FLORE LUTEO.

Fig. 108.

Digitized by Google

C A P. CVIII.

TRIFOLIUM AFRICANUM FRUTICANS FOLIIS INCANIS FLORE LUTEO.

EX radicibus lignoſis caulis erigitur bipedalis rotundus & fuſcus, qui in varios & lanuginoſos divaricatur ramulos, his folia adnaſcuntur in eodem pediculo terna, anguſta & incana.

UYt houtachtige wortelen komt een ſteel voort, die twee voeten hoogh, rond en bruyn is, en in verſcheyde wolachtige tacken verdeelt word, aan deeſe tacken waſſen de bladen drie aan drie op een ſteelke, en zyn ſmal en grys.

Ramulorum ſummitates terminantur primo in capitula, craſſa, folioſa & lanuginoſa, quæ tandem in flores expanduntur papilionaceos & luteos, flores ſiliculа ſequitur ſemen unicum reniforme continens.

De toppen der tacken eyndigen in hoofdekens, die dick, bladachtigh en wolachtigh zyn, welcke hoofdekens naaderhand uytgebryd werden in Capelswyſe en geele bloemen, naa de bloemen volght een hauwke dat een enckeld nierswyſe zaadke beſluyt.

Singulis annis menſibus julio & auguſto floret, ſemina tamen hactenus matura produxit nulla, eorum tamen formam & quantitatem ex tranſmiſſis notam addidi.

Jaarlycks geeft die heeſter bloemen in de maanden july en auguſtus, rype zaaden nochtans heeft ſy nimmer voortgebracht, deſſelfs gedaante en getal heb ick hier bygevoeght, zynde deſelve my uyt de overgeſondenen bekent geworden.

Semina ex Africâ mittuntur nomine *Geniſtæ Africanæ glomerato flore luteo.*

De zaaden werden uyt Africa geſonden met de naam van Geniſta Africana glomerato flore luteo.

Locis ſaxoſis Promontorii Bonæ Spei juxta montes ad tripedalem altitudinem excreſcit hic, Frutex & floret octobri.

Dit heeſter waſt aan de Caap de Goede-hoop aan het geberghte op ſteenachtige plaatſen tot de hooghte van drie voeten, en geeft ſyn bloemen in october.

Digitized by Google

Digitized by Google

AFRICANA FOLIIS ANGUSTIS FLORE MACULA RUBICANTE NOTATO

Fig. 109

Digitized by Google

CAP. CIX.

VALERIANELLA AFRICANA FOLIIS ANGUSTIS FLORE MACULA RUBICANTE NOTATO.

PLantæ, flore gaudentes vel campanulato quinquifido, vel fiſtuloſo & inſtar ornamenti foliacei inciſo, quos ſequuntur diverſæ figuræ fructus, quorum unus duo cornua; alter infundibulum ſuperiore parte multifariam diviſum; tertius corpus oblongo rotundum repreſentat; intus continentes ſemen unicum, idque vel ſolidum, vel molle, rubrotundum vel oblongum, Valerianellæ nomine innoteſcunt; de quibus conſulatur Clariſſimi Tournefort utraque editio inſtitutionum rei herbariæ pag: 109 & 132.

Plantas has novas jam deſcribendas nulli generi, niſi huic uni aptius adjungi poſſe putavi, quum florem fiſtuloſum inſtar ornamenti foliacei inciſum ſequatur fructus oblongus, ſemen unicum continens oblongum plenius deſcribendum, etiamſi ramis bifidis ſeu dichotomis non gaudeant.

Radices habet hæc planta multas fibroſas, ex quibus caules oriuntur plurimi, rotundi, lyrati, modo unum modo ſeſqui pedem longi, in ſummitate virides, inferius rubicantes, & nonnihil humi ſtrati, quorum medius in ramulos dividitur.

Folia caulibus & ramulis adſtant anguſta viridia, quorum quædam inſtar foliorum coronopi fere ſunt inciſa, quædam (præſertim juniora & ſuperiora) abſque ulla inciſione naſcuntur, nunc ſolitaria, nunc plura ſimul juncta nullo ſuſtentantur pediculo.

Caules & ramuli terminantur in ſpicam

Die planten, dewelcke of een kelckachtige bloem hebben, die in vyven geſnede is, ofte een buysachtige en geſnede als lofwerck, naa welcke bloem een vrucht volght van verſcheyde gedaante, waar van den een twee hoorns; den andere een trechter, welkers bovenſte in veel ſneden is verdeelt; den derde een langhwerpich rond lichaam verbeelt; in ſich beſluytende een zaad, t'welcke of ſacht of hard is, rond of langhachtigh; deeſen zyn bekent met de naam van Valerianella; den leeſer ſie hier van den Vermaarden Heer Tournefort in beyde ſyne editien van inſtitutiones rei herbariæ pag: 109 *en pag:* 132.

Deeſe plant, dewelcke beſchryve ſal, kan myns bedunckens by geen geſlacht beeter, als by dit gevoeght worden, dewyl ſy heeft een pypachtige bloem, geſneden als lofwerk, waar naa een langhachtige vrught volght, in ſich beſluytende een langhachtigh zaad, het welcke breeder ſal beſchreven werden, alhoewel der ſelven tacken niet altyd twee tegen over den anderen hebben.

Deeſe plant heeft veel veſelwortelen, uyt welcken veel ronde, geveurde, een voet ofte anderhalf boogh, en roodachtige ſteelen voortkoomen, dewelcken aan haar top groen zyn, eenighſints langhs de aarde kruypen, en wiens middelſtein zyd-tacken ſich verdeelt.

De bladen, die aan de ſteelen en zydtacken ſtaan, zyn ſmal en groen, waar van eenige geſneeden zyn bykans als de bladen van den Coronopus, eenigen (voornaamelyck de jongen en bovenſten bladen) zyn ſonder eenige inſnydinge, welcken ſomwyle alleenigh, ſomwyle veel te gelyck ſonder een eenige voetjen groeijen.

De ſteelen en zyd-tacken eyndigen in een

 lange

ongam, cui plurimi adnaſcuntur flores iſtuloſi albicantes, qui in medio maculam habent rubicantem, & inſtar ornamenti foliacei in quatuor quinqueve ſegmenta incidnntur, qui intus ſtamina producunt quatuor apicibus luteis prædita præter ipſum ſtylum nutritivum futuro fructui inſidentem.

Flores ſequuntur fructus aut capſulæ ſeminales parvæ, longæ, fuſcæ, quæ intus ſemen unicum continent (rariſſime duo) fuſcum, ab unâ parte planum cum lineâ ſecundum longitudinem albicante, ab alterâ elevatum, & ternis foveis notatum, quod ſemen præter capſulam ſeminalem duabus inſuper membranis diaphanis inveſtitur.

Menſibus julio auguſto & ſeptembri floret, ſemina ſeptembri & octobri perficit.

Annua eſt hæc planta.

Datur & alia ſpecies in Horto medico, cujus flores nullâ maculâ notantur, & à me vocatur *Valerianella Africana foliis anguſtis, flore albo nonaculato.*

lange aare, aan welcke veel pypachtige witte bloemen groeijen, dewelcke een roode vlack int midden hebben, en in vier ofte vyf ſneden op de gedaante als lofwerk geſneden is; binnen uyt de bloem koomen vier bloem-draaden met geele hoofdekens verſien, buyten en behalve den bloem-ſtyl, die op den toekoomende vrucht vaſt ſit.

Naa de bloemen volgen klyne langhwerpige en bruyne vrughten ofte zaadhuyſen, dewelcken een (ofte ſelden twee) bruyne zaaden in ſich beſluyten, dewelke aan een zyde plat zyn, en een witte ſtreep over de langhte hebben, aan de andere zyde verheven zyn, en drie veuren hebben, welck zaad noch buyten en behalve haar zaad-huys door twee doorſcheynende vlieſen bekleet werd.

Dit kruyd bloeyt in de maanden julius, auguſtus en ſeptember, en geeft rype zaaden in ſeptember en october.

Het is een jaarlycks gewas.

Valerianella Africana foliis anguſtis, flore albo & non maculato *werd deſſelfs tweede ſoort van my genaamt, die in de Medicyn-hof waſt, en wiens bloemen geen roode vlacken hebben.*

CAP.

ALERIANELLA AFRIC: FRUTICANS FOLIIS LONGIS ET ANGUSTISSIMIS.

Fig. 110

Digitized by Google

CAP. CX.

VALERIANELLA AFRICANA FRUTICANS FOLIIS LONGIS ET ANGUSTISSIMIS.

EX radice multiplici & fuſcâ caulis erigitur pedalis rotundus & fuſcus, qui in aliquor dividitur ramulos cum caule concolores.

UYt een veelvoudige en bruyne wortel werd een ſtam voortgebracht, die een voet hoogh, rond, bruyn, in eenige tacken verdeelt, en van deſelve verwe als de ſtam is.

Ramulis undique folia adnaſcuntur longa, anguſtiſſima & viridia, inſtar foliorum Comæ aureæ Parkinſoni, quæ nullo ſuſtentanrur pediculo.

Aan de tacken waſſen lange, ſeer ſmalle en groenen bladen, gelyck als de bladen van de Coma aurea Parkinſoni, *deeſe bladen werden door ſteelkens onderſteund.*

Ramulorum ſummitates ornantur floribus ſpicatim poſitis albis, monopetalis, fiſtuloſis, & in quinque partes inæquales diviſis, adeo ut non inepre galeam repreſenreur bifidam, labium ſimplex, & alas duas, flores ſemen ſequitur unicum in ipſo perianthio reconditum; oblongum, non pappoſum.

De toppen der tacken werden vercierd door bloemen, die als een aar aan de toppen der tacken geſchickt ſtaan, ſy zyn wit eenbladigh, buyſachtigh en in vyf ongelycke deelen verdeelt, ſoo dat ſy niet qualyck een helm, die in tween geſplete is, een ongekloofde lip, en twee vleugelen verbeelden; naa de bloem volght een enckel zaad, dat in de bloem-koocker verborgen, langhachtich, en ſonder pluyske is.

Floret julio & auguſto, & octobri non nunquam ſemina perficiuntur.

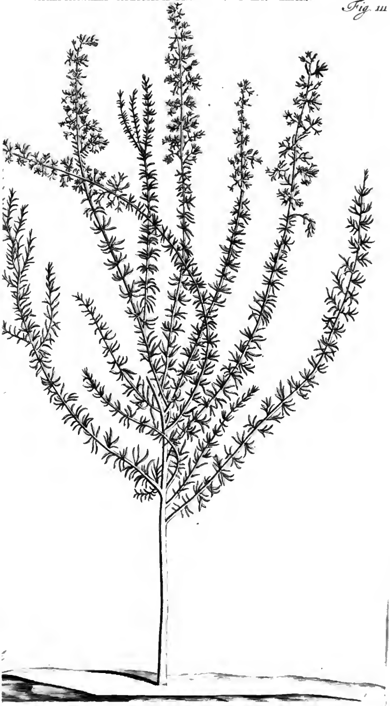
Het draaght bloemen in july en auguſtus, en geeft rype zaaden bywylen in October.

Sapor foliorum amaricans cum paucâ adſtrictione, ſed odor nullus.

De ſmaack der bladen is bitter en eén weynigh te ſaamen treckende, maar de reuck is geen.

Valerianella africana fruticans foliis ericæ

Fig. 111

Digitized by Google

CAP. CXI.

VALERIANELLA AFRICANA FRUTICANS FOLIIS ERICÆ.

Radicem habet ligneam, fuſcam & tenuem, e quâ caulis exſurgit ſpithameus, rotundus & fuſcus, qui in multos, rotundos & virides dividitur ramulos.

Dit heeſter heeft een houtachtige, bruyne en dunne wortel, waar uyt een ſteelken opſchiet tot de hooghte van een ſpan, dat rond, en bruyn is, en in verſcheyde ronde en groene tacken verdeelt werd.

Ramuli multis viridibus & anguſtis undique ambiuntur foliolis, pluribus ex eâdem ſede ortis.

De tacken werden omſet met veel groene en ſeer ſmaalle bladekens, koomen veel te gelyck op een en de deſelve plaats uyt de tacken voort.

In ramulorum ſummitatibus flores videntur, ut in præcedente, albi, monopetali, fiſtuloſi, & in quinque inæquales partes diviſi; ſemina etiam, quæ flores ſequuntur, ſunt eadem, ſed minora.

Op de toppen der tacken werden de bloemen geſien, die als in de voorgaande wit, eenbladigh, buyſachtigh, en in vyf ongelycke deelen verdeelt zyn, de zaaden, die de bloemen volgen, zyn aan deſelve oock gelyck, maar kleynder.

Certum florendi tempus ſervat nullum, cum omni anni tempore floreat, ſemina tamen non ſemper perficit.

Het en hout geen vaſte tyd, op welcke het bloemen geeft, dewyl het op alle tyden des jaars ſyn bloemen geeft, rype zaaden nochtans geeft het ſelden.

Saporem aut odorem folia exhibent nullum.

De bladen geeven reuck noch ſmaack van ſich.

Digitized by Google

Verbena americana veronicæ foliis, flore coccineo spicato.

Fig. 112

C A P. CXII.

VERBENA AMERICANA VERONICÆ FOLIIS, FLORE COCCINEO SPICATO BREYNII.

PPantam hanc amænam & fruteſcentem una cum *Canellâ ſylveſtri*, (quæ *Katou-karua a* Malabarenſibus nuncupatur, & cujus folia verum *Malabathrum* ſeu *Folium indum officinarum*) *Palmâ Japonicâ pruniferâ Hermani*, (quam *Todda-Panna* Malabârenſes, vocant) aliis que plantis rarioribus & exoticis anno 1698 Horto donavit Vir Nobiliſſimus Dnus Daniel des Marets Ædificiorum Hortorumrumque Regalium, quæ in fœderatis Provinciis invictiſſima magnæ Britaniæ Majeſtas poſſidet, Curator.

Radicem habet ligneam fuſcam, albicantibus fibris præditam.

Caulem habet rotundum, primo viridem, dein fuſcum, quem undique exornant nullo habito ordine folia ex parvo pediculo tres uncias longa, ſeſqui lata, ſerrata, & mucronata, quæ in medio nervum cum aliis minoribus ex eodem ortis & verſus latera excurreutibus poſſident craſſum.

Ipſius caulis ſummitatem flores exornant ſpicatim poſiti, tubuloſi, coccinei, quinquifidi, inſtar congenerum; flores ex perianthio exeunt longiori & anguſto.

Floret auguſto.

Spicam florentem unicam ex ipſius caulis ſummitate exeuntem', abſque lateralibus aut ſpicis aut ramulis æri inciſam exhibere tantum potui, cum ipſa docuerit experieutia, quod niſi ex avulſis ramulis & majo telluri commiſſis ſpica cum flo-

I*Nt jaar 1698 heeft aan de Medicynhof den Edelen Heer Daniel des Marets Intendant van alle gebouwen en hoven die ſyn Konincklycke Majeſteyt van Groot Britanien in de vereenigden nederlanden beſit, te gelyk met den* Wilde Caneel Boom (*dewelcke* Katou-karua, *van de Malabaren werd genoemt, en wiens bladen t'* Malabathrum *oft* folium indium, *in de Apotheken gebruykelyk, zyn*) Palma japonica prunifera Hermanni (*dewelcke de Malabaren* Todda-Panna *noemen*) *en andere ſeldſaame en uytlandſche gewaßen, dit ſchoon heeſter gewas meede gedeelt.*

Het heeft een houte bruynachtige wortel met witte hairwortelen.

Het heeft een ronde ſteel, eerſt groen, daar naa bruynachtigh, dewelke overal verciert word met bladen, ſtaanden op klyne voetjens, drie duym langh, en anderhalf breed, geſchaard, en ſpitstoeloopende, dewelcke int midden hebben een dicke ſenuw, waar uyt klynen naa de zyden der bladeren uytloopenden, ſich vertoonen.

De top van de ſteel vercieren bloemen, gerangeert als koren ayren, buyſachtigh, carmoſyn rood, en in vyven geſneden, gelyck deſſelfs meedeſoorten; de bloemen komen uyt een lange en nauwe bloem-kelck voort.

Het draaght bloemen in de maand auguſtus.

Ick heb alleen konnen vertoonen een afbeeldſel van een eenige bloem dragende ayre, voorkoomende uyt de top van de ſteel, ſonder eenigen zyd-tacken ofte ayren, dewyl de ondervindingh geleert heeft, dat geen ayre met haare bloemen uyt de toppen

ribus e ramulorum ſummitatibus producatur nulla.

Sapor foliorum adſtringens cum amaritie conjunctus herbam eſſe vulnerariam, ut congeneres, indicat.

Naſcitur in ſeptentrionalis Americæ inſulâ Arubâ dicta, a quâ ipſi nomen *Verbenæ Orubicæ Teucrii folio; Primulæ Veris flore, ſiliquis, & ſeminibus longiſſimis*. Cl: Hermannus in prodromo paradiſi batavi exhibuit.

van de tacken te voorſchyn koomen, ten ſy uyt afgeſcheurde, en in de maand mey in de aarde geſtooken tacken.

Dat dit een wond-kruyd is, gelyk deſſelfs meedeſoorten, geeft haar ſaamen trekkende en bittere ſmaack te kennen.

Het groeyt op het yland Aruba int noorder gedeelte van America; waar naa het de Heer Hermans in ſyn voorlooper van de Paradiſus Batavus de naam gegeven heeft van Verbena Orubica Teucrii folio, Primulæ Veris flore, ſiliquis, & ſeminibus longiſſimis.

F I N I S.

INDEX PLANTARUM

Quæ in hac deſcriptione continentur.

A.

ABrotanoides. 90
Aculeoſa mauritanica, ericæ foliolis hirſutis rigidis, infeſto mucrone pungentibus, flore amplo tetrapetalo, colore lurido, unguiculis magnis atropurpureis. 77
Ahilo porro ſalvages Canarienſium 101
Alaternoides africana ericæ foliis, floribus albicantibus & muſcoſis. 1
Alaternoides afric: telephii legitimi Jmperati foliis. 3
Aloe africana arboreſcens montana non ſpinoſa, folio longiſſimo plicatili, flore rubro. 5
Aloe africana arboreſcens floribus albicantibus & fragrantiſſimis. 7
Aloe africana cauleſcens foliis ſpinoſis, maculis ab utrâque parte albicautibus notatis. 9
Aloe afric: breviſſimo craſſiſſimoque folio, flore ſubviridi 11
Aloe afric: folio glabro & rigidiſſimo, flore ſubviridi. 13
Aloe afric: flore rubro, folio maculis ab utrâque parte albicantibus notato. 15
Aloe afric: folio triangulari, & verrucis ab utrâque parte albicantibus notato. 17
Aloe afric: folio in ſummitate triangulari margaritifera, flore ſubviridi. 19
Aloe Afric: margaritifera minor. 21
Aloe afric: foliis glaucis, margine & dorſi parte ſuperiore ſpinoſis. 23
Aloe afric: foliis glaucis margine & dorſo integro ſpinoſis. 25
Aloe afric: cauleſcens, foliis glaucis caulem amplectentibus. 27
Aloe afric: folio triangulo longiſſimo & anguſtiſſimo, floribus luteis fœtidis. 29
Aloe Americana ex verâ cruce, foliis latioribus & glaucis. 31
Aloe americ: ex verâ cruce foliis anguſtioribus, minus glaucis. 33
Aloe americ: viridi rigidiſſimo & fœtido folio Piet dicta Jndigenis. 35
Aloe Americana tuberoſa minor ſpinoſa. 37
Aloe Guineenſis radice geniculatâ foliis è viridi & atro undulatim variegatis. 39
Aloe Zeylanica pumila foliis variegatis. 41
Anemone affinis Hermanni. 43
Anemonoſpermos afric: foliis cardui benedicti, florum radiis intus ſulphureis. 43
Anemonoſpermos afric: foliis cardui benedicti, florum radiis intus albicantibus. 45
Androſæmum magnum canarienſe ramoſum, copioſis floribus, fruticoſum. 136
Anonymos, Guineenſis aloes foliis geminatis è viridi & atro undulatim variegatis, floribus rubicundis Apocyni floribus Lilii convallium Dodarti ſimilibus Kiggelarii. 40
Apocynum afric: erectum, villoſo fructu, ſalicis folio lato, glabro. 49
Apocynum americanum fruteſcens longiſſimo folio, flore albo odorato. 47
Arbor crepitans Hernand: 132
Arbor ignea Hernand: 48
Argyrodendros afric: foliis ſericis & argenteis. 51
Artemiſia afric: fruteſcens. 117
Arvida ſalva Canarienſium. 197
Aſter afric: frutesc:, foliis anguſtis & plerumque conjunctis. 53
Aſter afric: frutesc: ſplendentibus parvis & reflexis foliis. 55
Aſter afric: frutesc: lavendulæ folio, flore purpureo. 57
Aſter afric: annuus ſenecionis foliis 59
Aſter afric: frutesc: foliis ſenecionis craſſioribus. 61
Aſter annuus flore luteo. 145
Aſteropatycarpos africana fruteſcens Crithmi marini foliis. 63

B.

BArba jovis africana. 167
Barace fructus. 131
Bellis africana florum pediculis pene aphyllis, foliis inciſis. 65

Xxxxx Bel-

lis afric: florum pediculis folioſis, foliis anguſtis & integris. 67

C.

Calendula. 66
Campanula afric: annua hirſuta, latis ſerratiſque foliis, flore magno violaceo. 69
Campanula afric: annua glabra, ſerrato folio, flore pallido. 71
Campanula afric: hirſuta parvo anguſtoque folio, flore pallide Violaceo. 73
Campanula afric: annua anguſtifolia, flore purpuraſcente major & minor. 75
Campanula afric: fruteſcens aculeoſa, flore violaceo. 77
Camphorata africana umbellata fruteſcens. 79
Cardronella canarienſis viſcoſa, foliis plerumque ex eodem pediculo ternis. 81
Centaurium. 143
Cheiranthos afric: flore luteo. 83
Chryſanthemoides oſteoſpermon africanum odoratum ſpinoſum & Viſcoſum. 85
Colutea afric: annua foliis parvis mucronatis, veſiculis compreſſis. 87
Idem foliis cordatis & veſiculis minus compreſſis. 87
Coma aurea afric: fruticans foliis linariæ anguſtis major. 89
Idem foliis anguſtioribus & minor. 89
Coma aurea afric: frutic: linariæ foliis glaucis & lanuginoſis. 91
Coma aurea afric: frutic: omnium maxima, foliis tomentoſis & incanis. 93
Coma aurea afric: frutic: ericæ foliis. 95
Coma aurea afric: frutic: fol: glaucis & in extremitate trifidis. 97
Coma aurea afric: frutic: foliis Crithmi marini. 99
Convolvulus canarienſis ſempervirens, foliis mollibus & incanis, floribus ex albo purpuraſcentibus. 101
Conyza æthiopica flore bullato aureo, pinaſtri brevioribus foliis, læte viridibus. 90
Conyza afric: graveolens, capitulis argenteis. 112
Cytiſus canarienſis ſempervirens & incanus. 103
Cyrſium fruteſcens. 147

D.

Dictamus flore rubro. 179
Digitalis acanthoides canarienſis fruteſcens flore aureo. 105

E.

Echium africanum fruteſcens foliis piloſis. 107
Elaratnetul Zeylonenſium. 170
Elichryſon africanum foliis & flore abrotani viridis Bobarti. 90
Elichryſum afric: fruteſcens anguſtis & longioribus foliis, incanis. 109
Elichryſum africanum latifolium fœtidum capitulo aureo, & argenteo 111
Elichryſum africanum fruteſcens foliis Crithmi marini. 113

F.

Ferula africana galbanifera fruteſcens myrrhidis foliis. 115
Frutex flore luteo. 94
Frutex argenteo folio flore luteo. 97
Frutex africanus aromaticus flore ſpicato exiguo. 117
Frutex africanus ericæ folio glutinoſus, flore ſpicato albo Dni Pancras. 119

G.

Geranium afric: foliis plerumque auritis, floribus ex rubro purpuraſcentibus. 121
Geranium afric: noctu olens tuberoſum vitis foliis hirſutis. 123
Geranium afric: myrrhidis folio, flore albicante, radice rapaceâ. 125
Gingamboa. 152

H.

Hæmanthus africanus Hermanni. 127
Heliotropium canarienſe arboreſcens ſcorodoniæ folio. 129
Herba campanulato flore. 77
Hermania fruteſcens, foliis oblongis, ſer-

ſerratis Tournefortii. 157
Hura americana abutili indici folio. 131
Hyacinthus africanus tuberoſus, flore cæruleo umbellato. 133
Hypericum fruteſcens canarienſe multiflorum. 135

L.

Jacobæa africana fruteſcens foliis abſinthii umbelliferii incanis. 137
Jacobæa afric: fruteſcens coronopi folio. 139
Jacobæa afric: fruteſc: lavendulæ folio. 141
Jacobæa afric: fruteſc: folio longo & glauco. 143
Jacobæa afric: hederæ terreſtris folio repens. 145
Jacobæa afric: fruteſc: craſſis & ſucculentis foliis. 147
Jacobæa afric: fruteſc: foliis rigidis & hirſutis. 149
Jris uvaria Promontorii Bonæ Spei, Bodei a ſtapel. 30

K.

Ketmia americana annua flore albo, fructu non ſulcato longiſſimo. 151
Ketmia americana annua urens, flore luteo, fructu pyramidali ſulcato. 153
Ketmia africana veſicaria fruticans & erecta, alni foliis latioribus & majoribus, flore ſpirali ſulphureo. 155
Ketmia africana fruteſcens foliis mollibus & incanis, flore ſpirali ſulphureo. 157.

L.

Lathyrus diſtoplatyphyllus, hirſutus, mollis, magno & peramæno flore odoro Cupani. 159
Laurus africana querci folio minor & major. 161
Leucadendros africana, arbor tota argentea, ſericea, foliis integris Pluckenetii. 51
Lilium. 127
Lotus africana annua hirſuta floribus luteis. 163
Lotus anguſtifolia flore luteo purpuraſcente inſulæ ſancti Jacobi. 165
Lotus africana fruteſcens flore ſpicato rubicundo. 167
Lychinis indica ſpicata ocymaſtri foliis, fructibus lappaceis oblongis radice urente Hermanni. 169
Lycopſis. 107

M.

Malva africana fruteſcens flore rubro. 171
Matera canarienſium. 106
Meliſſa forte canarina triphylla odorem camphoræ ſpirans penetrantiſſimum Pluckenetii. 82
Mentha canarienſis fruteſcens, foliis ſubtus lanugine candidiſſimâ, villoſis floribus glomeratis, è ſinu foliorum longioribus pediculis inſidentibus. 129
Moldavica americana trifolia Tournefortii. 81

N.

Narciſſus. 117
Narciſſus americanus flore multiplici albo hexagono, odorato. 173
Nerium americanum Lacteſcens longiſſimo folio flore albo odorato Kiggelarii. 48

O.

Ornithogalum africanum plantaginis roſeæ folio, radice tuberoſa. 175

P.

Portulaca africana ſempervirens flore rubicundo. 177
Pſeudodictamus africanus foliis ſubrotundis ſubtus incanis. 179

Q.

Quanthlatlatzin, ſeu arbor crepitans Hernand. 132
Quanthlepatli, ſeu arbor igneaHernand: 48

R.

Ricinus flore viridi. 2

I N D E X.

S.

SAlvia africana fruteſcens ſcorodoniæ foliis, flore violaceo: 181
Salvia africana fruticans folio ſubrotundo, glauco, flore magno aureo. 183
Salvia ſylveſtris ampliſſimis verbaſci foliis, graveolens, flore albo parvo, canarienſis Pluckenetii. 197
Scabioſa africana fruteſcens foliis rigidis ſplendentibus & ſerratis, flore albicante. 185
Scilla africana flore viridi parvo, bulbo ampliſſimo Hermanni. 187
Sedum canarinum foliis omnium maximis. 189
Senecio perennis ericæ folio. 95
Sideritis canarienſis prima. 82
Sideritis canarienſis altera. 129
Solanum lignoſum africanum ſempervirens Laurinis foliis. 191
Spartium africanum fruteſcens ericæ folio. 193
Spartium africanum fruteſcens ruſci folio caulem ampleƈtente. 195
Stachys canarienſis fruteſcens verbaſci foliis Tourneforti. 197

T.

TAnacetum afric: fruticans multiflorum foliis tanaceti vulgaris de cupl0 minoribus. 199
Tanacetum afric: arboreſcens foliis lavendulæ multifido folio. 201
Tetragonocarpos africana radice magnâ, craſſâ, & carnoſâ. 203
Tetragonocarpos africana fruticans foliis longis & anguſtis. 205
Tithymalus aizoides fruticoſus canarienſis aphyllus quadrangularis & quinqueangularis, ſpinis geminis aduncis atronitentibus armatus. 207
Tithymalus canarienſis fruteſcens linariæ folio. 209
Trifolium afric: fruticans flore purpuraſcente. 211
Trifolium afric: fruticans folio anguſtiore, flore rubicante. 213
Trifolium afric: fruticans, foliis incanis flore luteo. 215

V.

VAlerianella afric: foliis anguſtis flore macula nigricante notato. 217
Valerianella afric: fruticans foliis longis & anguſtiſſimis. 219
Valerianella afric: fruticans foliis Ericæ. 221

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

F I N I S.

E R R A T A.

Pag. 5. Col. 2. lin. 3. Lege Brugen. p. 7. c. 1. l. 8. l. Altam. p. 13. c. 1. l. 5. l. triangularem p. 21. c. 2. l. 5. l. vereerd p. 35. c. 2. l. 6. l. een hand breed boogh &c. p. 39. col. 1. l. 22. l. Spicam. l. 5. l. flavo. p. 41. c. 1. l. 18. dele in. p. 49. c. 1. l. 8. l. convenire. p. 59. l. ANNUUS. p. 63. c. 1. l. 11. l. interrerem. p. 65. c. 1. l. 3. l. noſtræ, l. 7. l. foliis. p. 66. c. 1. l. 27. l. floret. p. 83. c. 1. l. 12. l. tanto. p. 87. l. ANNUA. c. 2. l. 9. dele alata & lege conjugata. c. 2. l. 11. dele alata, dat is gevleugelde, & lege conjugata, dat is te ſamen gevoeghde. p. 109. c. 2. l. 12. l. ende meeſte meedeſoorten. p. 121. l. PURPURASCENTIBUS. C. 1. l. 8. l. indigitatur, linea ultima l. medio. p. 131. l. ABUTILON INDICUM. p. 132. C. 1. l. 16. l. dico. p. 137. c. 2. l. 4. l. Medicyn-hof. p. 143. col. 1. l. 14. l. exantheſin. p. 159. c. 1. l. 5. l. Aphaca. p. 161. c. 1. l. 16. l. valde. p. 179. c. 1. l. 9. l. obducuntur. p. 181. c. 2. l. 2. l. jaaren. p. 183. c. 2. l. 8. dele groen & lege Bruyn. p. 185. c. 1. l. 18. l. ſuſtinentes. p. 191. c. 1. l. 26. l. acinis. p. 203. c. 1. l. 19. l. quatuor. p. 207. c. 1. l. 2. l. divaricata. p. 208. c. 1. l. 30. l. quid inde? p. 213. c. 1. l. 10. l. ſummitatem. p. 216. linea ultima lege non maculato. Cætera facile corriget lector.

Digitized by Google

Digitized by Google

S.N.IV.6.

Digitized by Google